

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Adresa: dr. Mustafe Pintola br.1, 71210 Iličić
Tel/fax: 033/627-889; 033/622-227
Web: <http://www.zzjzks.ba>
E-mail: gzavod@bih.net.ba

Sarajevo, 2021. godine

**ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA, ODREDNICE
ZDRAVLJA I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA U KANTONU
SARAJEVO U 2020. GODINI**

Sarajevo, 2021. godine

S a d r ž a j

Metodologija rada.....	4
Osnovni podaci o Kantonu Sarajevo.....	5
Predgovor.....	6
1. Demografski pokazatelji stanovništva Kantona Sarajevo.....	7
1.1. Prikaz stanovništva Kantona Sarajevo po dobnim skupinama	7
1.2. Vitalno kretanje stanovništva Kantona Sarajevo.....	8
1.2.1. Natalitet.....	8
1.2.2. Mortalitet.....	9
1.2.3. Dojenačka smrtnost.....	10
1.2.4. Prirodni priraštaj.....	10
1.2.5. Fertilitet.....	13
1.3. Broj skopljenih i razvedenih brakova.....	13
1.4. Socioekonomski pokazatelji.....	13
1.4.1. Zaposlenost.....	13
1.4.2. Stopa izdržavanog stanovništva.....	14
1.4.3. Pismenost odraslih.....	15
2. Zdravstveno stanje stanovništva Kantona Sarajevo.....	17
2.1. Morbiditet.....	17
2.1.1. Opći morbiditet	17
2.2. Morbiditet – prikaz po dobnim skupinama.....	19
2.2.1. Morbiditet djece ispod godine starosti	19
2.2.2. Morbiditet kod predškolske djece starosti 1-4 godine.....	20
2.2.3. Morbiditet kod školske djece starosti 5-14 godina.....	21
2.2.4. Morbiditet kod školske djece i omladine starosti 15-19 godina.....	22
2.2.5. Morbiditet kod stanovništva starosti 20-64 godine.....	23
2.2.6. Morbiditet kod stanovništva starosti 65 i više godina.....	24
2.3. Hronične nezarazne bolesti.....	26
2.4. Mentalno zdravlje.....	30
2.4.1. Nasilje u porodici.....	31
2.5. Reproduktivno zdravlje žena.....	32
2.6. Oralno zdravlje.....	40
2.7. Traumatizam.....	57
2.7.1. Saobraćajni traumatizam.....	58
2.8. Zarazne bolesti i imunizacija.....	61
2.8.1. Kretanje zaraznih bolesti obaveznih prijavi.....	61
2.8.2. Epidemije trovanja hranom.....	75
2.8.3. Imunizacija.....	75
2.8.4. Sentinel nadzor.....	78

3. Okoliš i zdravlje.....	81
3.1. Vodosnabdijevanje.....	81
3.1.1. Javna vodoopskrba.....	81
3.1.1.1. Vodovodni sistemi pod kontrolom JKP.....	82
3.1.1.2. JKP „Vodostan“ d.o.o. Ilijaš.....	82
3.1.1.3. JKP „Komunalac“ d.o.o. Hadžići.....	83
3.1.1.4. JKP „Trnovo“ d.o.o. Trnovo.....	84
3.1.1.2. Vodovodni sistemi pod kontrolom općinskih komunalnih službi.....	85
3.1.1.3. Kantonalna javna ustanova za zaštićena područja.....	86
3.1.2. Monitoring zdravstvene ispravnosti vode za piće.....	86
3.2. Bazenske vode.....	89
3.3. Odvodnja oborinskih i otpadnih voda.....	91
3.4. Upravljanje otpadom.....	92
3.4.1. Komunalni otpad.....	91
3.4.2. Medicinski otpad.....	95
3.5. Kvalitet zraka.....	97
3.5.1. Monitoring kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo.....	97
3.5.1.1. Analiza izmjerenih vrijednosti prema različitim lokacijama za određeni polutant tokom 2020.....	107
4. Organizacija zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo.....	114
4.1. Kadar u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti.....	116
4.2. Djelatnost primarne zdravstvene zaštite (PZZ).....	121
4.2.1. Zdravstveni kadar u primarnoj zdravstvenoj djelatnosti.....	122
4.2.2. Obim rada i odabrani indikatori utilizacije rada.....	123
4.2.3. Porodična/obiteljska medicina.....	126
4.2.4. CBR - Centri za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju.....	129
4.2.5. CMZ - Centri za mentalno zdravlje.....	130
4.2.6. Djelatnost apoteka.....	132
4.3. Specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita.....	136
4.4. Bolnička zdravstvena zaštita.....	139
4.4.1. Hirurške discipline.....	140
4.4.2. Interne discipline.....	144
4.4.3. Neuropsihijatrijske discipline.....	147
4.4.3.1. Psihijatrijske discipline.....	147
4.4.3.2. Neurološke discipline.....	149
4.4.4. Ginekologija i porodiljstvo.....	151
4.4.5. Pedijatrija.....	153
4.4.6. Ostale discipline.....	154
4.4.6.1. Anestezija i reanimacija.....	155
4.4.6.2. Bolnička urgentna medicina stacionarni segment.....	156
4.4.6.3. Fizijatrija i rehabilitacija.....	157
4.4.6.4. Onkologija.....	158
4.4.7. COVID-19 u bolničkoj zaštiti.....	159
7. Preporuke.....	166

Metodologija rada

Izvještaj "Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2020. godini" je u najvećoj mjeri zasnovan na indikatorima prikazanim na osnovu zdravstveno - statističkih istraživanja u oblasti zdravstva, a prikupljenim iz zdravstvenih ustanova na području Kantona Sarajevo. Indikatori i podaci iz zdravstveno - statističkih izvještaja omogućavaju uvid u zdravstveno stanje stanovništva, organizaciju i strukturu ljudskih resursa u djelatnosti zdravstvene zaštite, te obim rada i iskorištenost zdravstvenih kapaciteta.

U izradi ove Izvještaja korištena je retrospektivna deskriptivno - statistička metoda na osnovu podataka dobijenih iz redovnih statističkih istraživanja prema Planu provođenja zdravstveno - statističkih istraživanja od interesa za Federaciju BiH, a na osnovu Zakona o statistici u FBiH („Sl. novine Federacije BiH, br.63/03 i 9/09“) i drugih podataka relevantnih za izradu Izvještaja od ustanova koje provode određena statistička istraživanja. To su: podaci Federalnog zavoda za statistiku o stanovništvu Kantona Sarajevo i vitalnom kretanju stanovništva Kantona Sarajevo, zatim podaci MUP-a Kantona Sarajevo o saobraćajnom traumatizmu i podaci Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo o privatnom sektoru u djelatnosti zdravstvene zaštite.

Analiza pojedinih segmenata ovog Izvještaja urađena je prema zdravstvenim indikatorima preporučenim od Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) i u komparaciji sa istim podacima iz prethodne godine. Određeni indikatori su komparirani i sa indikatorima iz baze podataka SZO „Zdravlje za sve“ (WHO/EUROPE, EUROPEAN HFA Database), tako da Izvještaj predstavlja pored standardnog analitičko - statističkog pristupa i istraživačko - analitički dokument koji je integrisao određene istraživačke pristupe u javnom zdravstvu.

Izvještaj "Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2020. godini" je programska aktivnost Radne jedinice za Socijalnu medicinu sa organizacijom zdravstva, zdravstvenom statistikom i informatikom J.U. Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. Analize i izračunavanje indikatora, kao i komparativni i trendovski prikazi u tabelama i grafikonima su primarno pripremljeni u Radnoj jedinici za Socijalnu medicinu sa organizacijom zdravstva, zdravstvenom statistikom i informatikom, dok su dijelovi o zaraznim bolestima i imunizaciji pripremljeni u Radnoj jedinici za Epidemiologiju. Analize u Poglavlju 3. koje se odnose na Okoliš i zdravlje su izrađene u Radnoj jedinici za Zaštitu i unapređenje životne sredine i Radnoj jedinici za Mikrobiologiju.

OSNOVNI PODACI O KANTONU SARAJEVO*

OSNOVNI PODACI	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
BROJ STANOVNika	417.498	418.542	419.414	420.496	421.555
POVRŠINA	1.276,9km²	1.276,9km²	1.276,9km²	1.276,9km²	1.276,9 km²
GUSTINA NASELJENOSTI	326,96 st/ km²	327,78 st/ km²	328,46 st/ km²	329,31 st/ km²	330,14 st/ km²
SJEDIŠTE KANTONA	Sarajevo	Sarajevo	Sarajevo	Sarajevo	Sarajevo
NATALITET	11,17‰	11,36‰	10,77‰	10,27‰	9,98‰
MORTALITET	10,01‰	10,24‰	10,58‰	10,52‰	12,46‰
OPĆI FERTILITET	44,69‰	45,43‰	43,18‰	41,09‰	39,91‰
DOJENAČKA SMRTNOST	5,78‰	6,94‰	6,64‰	9,95‰	5,47‰
PRIRODNI PRIRAŠTAJ	1,15‰	1,12‰	1,02‰	-0,25‰	-2,48‰

*Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

PREDGOVOR

Izvještaj "Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2020. godini" je jedna od ključnih aktivnosti J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, a definisana je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti Federacije BiH (Sl. Novine FBiH br. 46/10), član 119. stav 2. alineja 3., gdje se propisuje da kantonalni zavodi za javno zdravstvo prate, ocjenjuju i analiziraju zdravstveno stanje stanovništva, kao i organizaciju i rad zdravstvenih ustanova na području kantona.

Ono što je posebno za 2020. godinu je pandemija COVID-19 koja ju je obilježila.

Svijet je prolazio kroz najveću javnozdravstvenu krizu u posljednjih stotinu godina. Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (SZO) je 31. decembra 2019. godine prijavljeno grupiranje ljudi oboljelih od upale pluća nepoznatog uzroka u gradu Wuhan, provincija Hubei u Kini. Pacijenti su pokazivali simptome povišene tjelesne temperature, otežanog disanja, a bolest je dijagnostikovana kao virusna upala pluća. Identifikovan je novi koronavirus koji prije nije izazivao bolest kod ljudi. U SZO je 30. januara 2020. godine održan sastanak Odbora za hitna stanja na kojem je odlučeno da se ova nova virusna bolest proglaši javnozdravstvenim vanrednim stanjem od međunarodnog značaja (Public Health Emergency of International Concern – PHEIC).

Od 11. marta 2020. godine novo oboljenje COVID-19 je definisano kao pandemija.

Kada su prvi slučajevi zaraze SARS-CoV-2 virusom evidentirani u Federaciji Bosne i Hercegovine, konačno i u Kantonu Sarajevo, sistem zdravstvene zaštite je prešao na novi režim rada, a shodno naredbama i preporukama Kriznog štaba Federalnoga ministarstva zdravstva, kao i kantonalnog kriznog štaba. Organizovanje zdravstvenog sistema za COVID-19 odgovor je uz sve prepreke i specifične okolnosti bio svojevrstan izazov za donosioce odluka, za rukovodstva zdravstvenih ustanova, a posebno za zdravstvene radnike koji neposredno pružaju zdravstvene usluge.

Pred vama je Izvještaj pripremljen na osnovu analize zdravstveno-statističkih podataka, 6a o demografskim i svih drugih relevantnih podataka prikupljenih kroz redoviti zdravstveno - statistički 6a o i 6a o društvenih statistika u Federaciji BiH i Kantonu Sarajevo propisan Programom statističkih istraživanja u oblasti zdravstva od interesa za Federaciju BiH. Isto tako, Izvještaj donosi stručne analize podataka i pregled pripremljenih zdravstvenih indikatora, 6a o za zdravlje vezanih indikatora, a prema metodologiji koja je preporučena od međunarodnih institucija, prevenstveno Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) koji su značajni za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva i organizaciju zdravstvene zaštite.

Izvještaj je pripremljen u uslovima pandemije COVID-19, koja još traje.

DIREKTORICA

Prof. dr. med. sc. Aida Pilav

1. DEMOGRAFSKI POKAZATELJI STANOVNIŠTVA KANTONA SARAJEVO

1.1. PRIKAZ STANOVNIŠTVA KANTONA SARAJEVO PO DOBNIM SKUPINAMA

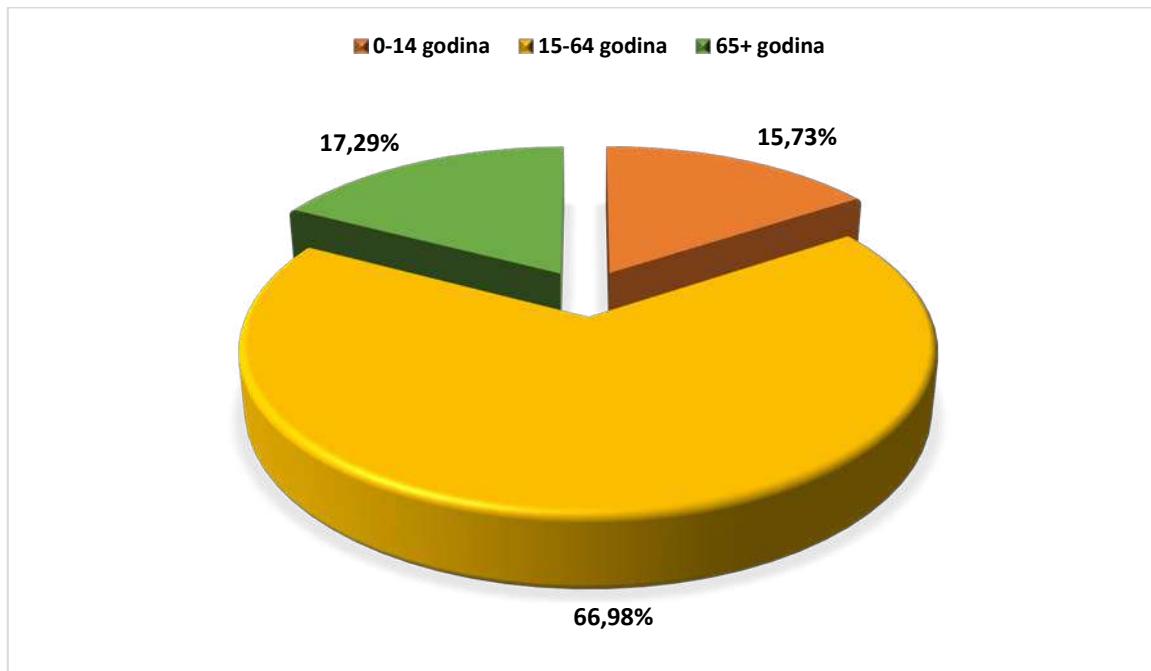
Kanton Sarajevo je jedan od deset kantona na području Federacije Bosne i Hercegovine, koji se prostire na površini od 1.276,90km² sa devet općina i sa relativnom gustom naseljenosti od 330,14 stanovnika po km².

Površina četiri gradske općine čini samo 11,08% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa relativnom gustom naseljenosti od 1943,53 stanovnika na km², dok područje ostalih pet općina Kantona Sarajevo čini 88,92% ukupne površine Kantona Sarajevo, ali sa izrazito manjom gustom naseljenosti od 129,10 stanovnika na km².

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, ukupan broj stanovnika u 2020. godini na području Kantona Sarajevo je iznosio 421.555, od čega su 66.294 ili 15,73% djeca starosti 0-14 godina, 282.343 ili 66,98% stanovništvo starosti 15-64 godine i 72.918 ili 17,29% osobe starosti 65 i više godina.

Prema biološkom tipu, stanovništvo Kantona Sarajevo spada u regresivni tip stanovništva, u kojem je kontingenat djece, odnosno potomaka (0-14 godina) znatno manji u odnosu na kontingenat starog stanovništva odnosno predaka (50 i više godina).

**Grafikon 1. Starosna struktura stanovništva Kantona Sarajevo,
stanje 30.06.2020. godine**

**Tabela 1. Procjena broja stanovnika u Kantonu Sarajevo,
pregled po općinama i starosnim grupama* (stanje 30.06.2020. god.)**

OPĆINA	UKUPNO	STAROSNE GRUPE		
		0-14 godina	15-64 godina	65+ godina
Centar	53.333	8.118	33.967	11.248
Hadžići	24.676	4.081	17.139	3.456
Ilička	70.887	11.411	48.958	10.518
Ilijaš	20.732	3.578	14.307	2.847
Novi Grad	122.751	19.520	82.316	20.915
Novo Sarajevo	63.871	9.570	42.031	12.270
Stari Grad	35.015	4.879	22.753	7.383
Trnovo	1.396	170	759	467
Vogošća	28.894	4.967	20.113	3.814
S V E G A	421.555	66.294	282.343	72.918
	100,00%	15,73%	66,98%	17,29%

*Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

1.2. VITALNO KRETANJE STANOVNIŠTVA KANTONA SARAJEVO

1.2.1. Natalitet

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2020. godini na području Kantona Sarajevo ukupno je živorđeno 4.206 djece, što je za 2,64% manje u odnosu na 2019. godinu kada je živorđeno 4.320 djece. Primjetan je znatan pad broja živorđene djece u Kantonu Sarajevo u zadnjih 5 godina. Tako je ovaj broj u 2018. godini iznosio 4.528, u 2017. godini 4.754, a u 2016. godini 4.774. **U zadnjih 5 godina, u Kantonu Sarajevo godišnji broj živorđene djece se smanjio za 568, što predstavlja pad od čak 11,89%.**

Vrijednost stope nataliteta u 2020. godini na području Kantona Sarajevo iznosi 9,98%, i nalazi se u kategoriji niskog nataliteta (ispod 14,00%).

U Kantonu Sarajevo i dalje se registruju razlike u visini vrijednosti stopa nataliteta između pojedinih općina. Najnižu stopu nataliteta imaju općine: Stari Grad (9,02‰), Iličići (9,45‰), Novo Sarajevo (9,63‰) i Novi Grad (9,83‰), dok najveću stopu nataliteta imaju općine: Vogošća (11,70‰), Ilijaš (11,48‰), Trnovo (11,46‰), Hadžići (10,58‰) i Centar (10,01‰).

1.2.2. Mortalitet

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku broj umrlih stanovnika Kantona Sarajevo registrovanih u 2020. godini, iznosi 5.254, što je više za 18,73% u odnosu na 2019. godinu kada je registrovano 4.425 umrlih osoba. Vrijednost stope mortaliteta u 2020. godini na području KS iznosi 12,46‰. Analizirajući spolnu strukturu umrlih, na području Kantona Sarajevo umrlo je 2.704 muškaraca (51,47% svih umrlih) odnosno 2.550 žena (48,53% svih umrlih).

Mortalitet stanovništva Kantona Sarajevo u posljednjih pet godina ima vrijednost stope općeg mortaliteta iznad 9,00‰, što predstavlja srednje povišenu stopu općeg mortaliteta.

Također, postoje razlike u visini stope općeg mortaliteta između pojedinih općina. Tako najveću stopu općeg mortaliteta imaju općine: Trnovo (22,92‰), Stari Grad (16,76‰), Centar (14,87‰), Novo Sarajevo (13,90‰), dok najnižu stopu općeg mortaliteta imaju općine Vogošća (9,86‰), Iličići (10,65‰), Ilijaš (10,76‰), Novi Grad (11,33‰) i Hadžići (12,16‰).

Vodeći uzroci smrti u ukupnom stanovništvu Kantona Sarajevo u 2020. godini prema grupama oboljenja u MKB 10 (Međunarodna klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema, 10 revizija) su bili:

1. Oboljenja cirkulatornog sistema I₀₀-I₉₉ (2.281 umrlih ili 43,41% svih umrlih)
2. Maligne neoplazme C₀₀-C₉₇ (1.157 umrlih ili 22,02% svih umrlih)
3. Endokrina i metabolička oboljenja sa poremećajima u ishrani E₀₀-E₉₀ (379 umrlih ili 7,21% svih umrlih)
4. Oboljenja respiratornog sistema J₀₀-J₉₉ (221 umrlih ili 4,21% svih umrlih)
5. Bolesti probavnog sistema K₀₀-K₉₃ (127 umrlih ili 2,42% svih umrlih)

Kada je pitanju COVID-19, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u toku 2020. godine na području Kantona Sarajevo je registrovana 501 umrla osoba čiji je osnovni uzrok smrti naveden COVID-19.

Uključujući COVID-19, pojedinačna oboljenja koja su najčešće ugrožavala život stanovnika Kantona Sarajevo u 2020. godini su bila:

1. Hronična ishemična oboljenja srca I₂₅ (589 umrlih ili 11,21% svih umrlih)
2. Moždani udar I₆₃ (585 umrlih ili 11,13% svih umrlih)
3. COVID-19 U₀₇ (501 umrlih ili 9,54% svih umrlih)
4. Akutni infarkt miokarda I₂₁ (412 umrlih ili 7,84% svih umrlih)
5. Inzulino neovisni diabetes mellitus E₁₁ (347 umrlih ili 6,60% svih umrlih).

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo godinama prati i analizira mortalitet stanovništva na području Kantona Sarajevo prema indikatorima preporučenim od strane SZO. Detaljni podaci o mortalitetu stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. predmet su druge publikacije J.U. Zavod za javno zdravstvo pod nazivom „*Mortalitet stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. godini*“ čiji završetak je planiran do kraja 2021. godine.

1.2.3. Dojenačka smrtnost

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku broj registrovane umrle dojenčadi u 2020. godini na području Kantona Sarajevo iznosi 23.

Vrijednost stope dojenačke smrtnosti u Kantonu Sarajevo je iznosila 5,47% u 2020. godini. Prema zadnjim podacima Eurostat-a, stopa dojenačke smrtnosti u 28 zemalja EU u 2019. godini je iznosila 3,4%, dok je u zemljama u okruženju ona iznosila: Hrvatska (4,0%), Srbija (4,8%), Albanija (10,3%), Bugarska (5,6%), Slovenija (2,1%).

Vodeći uzroci smrti u dojenačkom periodu u 2020. godini su bili:

1. Poremećaji vezani za kraću trudnoću i malu tjelesnu težinu novorođenčeta koji nisu drugdje klasificirani P₀₇ (11 umrlih dojenčadi ili 47,83% sve umrle dojenčadi)
2. Porođajna asfiksija P₂₁ (2 umrla dojenčeta ili 8,69% sve umrle dojenčadi)
3. Drugi poremećaji cerebralnoga statusa u novorođenčeta P₉₁ (2 umrla dojenčeta ili 8,69% sve umrle dojenčadi)
4. Respiratori distres novorođenčeta P₂₂ (1 umrlo dojenče ili 4,35% sve umrle dojenčadi)
5. Hronična respiracijska bolest nastala u perinatalnom razdoblju P₂₇ (1 umrlo dojenče ili 4,35% sve umrle dojenčadi).

1.2.4. Prirodni priraštaj

U posljednjih pet godina na području Kantona Sarajevo vrijednosti stope prirodnog priraštaja kretale su se od 1,15% u 2016. godini, 1,12% u 2017. godini i 0,19% u 2018. godini i -0,25% u 2019. godini.

Prirodni priraštaj stanovništva Kantona Sarajevo je drugi put u zadnjih pet godina negativan sa vrijednošću stope od -2,48% u 2020. godini.

U 2020. godini sedam općina na području Kantona Sarajevo je imalo negativan prirodni priraštaj stanovništva. Sedam općina sa negativnim prirodnim priraštajem u 2020. godini su: Trnovo (-11,46%), Stari Grad (-7,74%), Centar (-4,86%), Novo Sarajevo (-4,27%), Hadžići (-1,58%), Novi Grad (-1,50%) i Iličići (1,20%). Samo dvije općine, Vogošća (1,84%) i Ilijas (0,72%), su imale prirodni priraštaj čija je vrijednost stope iznad 0, odnosno samo ove dvije općine su imale veći broj živorođenih u odnosu na broj umrlih.

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

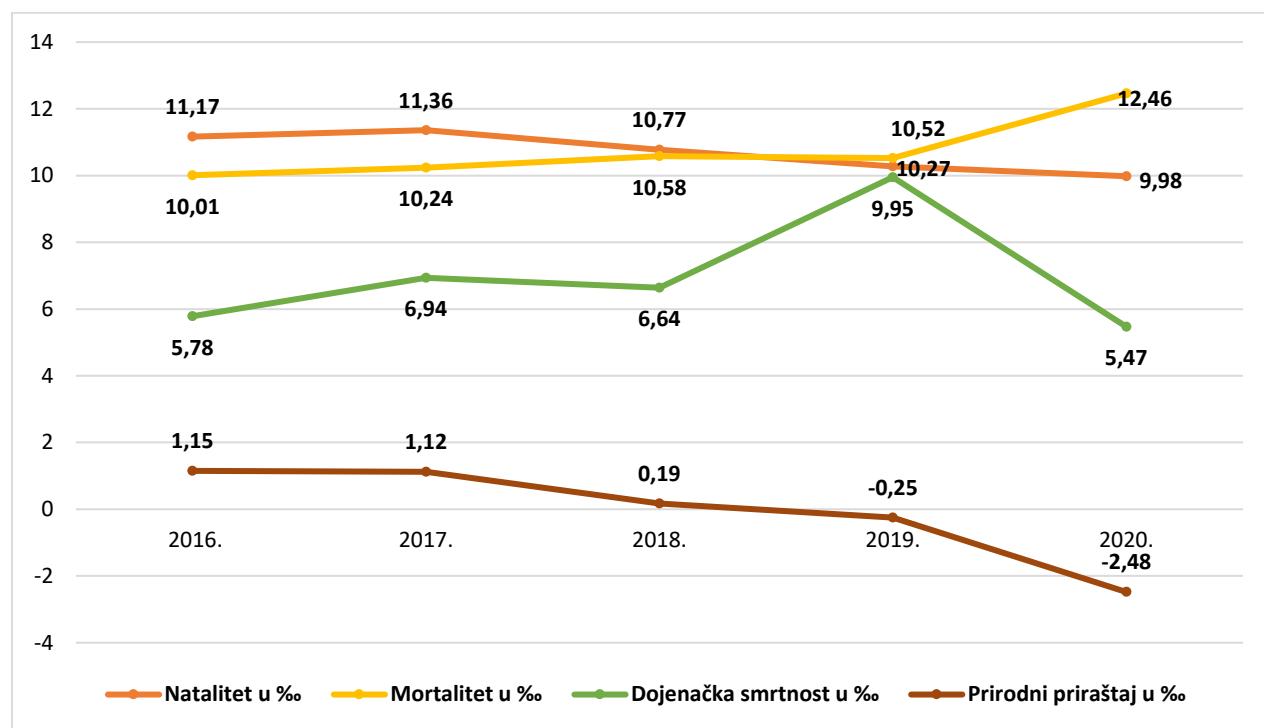
Vitalni index predstavlja koeficijent prirodnog kretanja stanovništva i ukazuje na njegovu vitalnost.

U 2020. godini u Kantonu Sarajevo vitalni index ima vrijednost u iznosu od 0,80, što ukazuje da je broj živorodenih mnogo manji od broja umrlih.

**Tabela 2. Prirodno kretanje stanovništva u Kantonu Sarajevo,
period 2016-2020. godina**

GODINA	NATALITET u ‰	MORTALITET u ‰	DOJENAČKA SMRTNOST u ‰	PRIRODNI PRIRAŠTAJ u ‰
2016.	11,17	10,01	5,78	1,15
2017.	11,36	10,24	6,94	1,12
2018.	10,77	10,58	6,64	0,19
2019.	10,27	10,52	9,95	-0,25
2020.	9,98	12,46	5,47	-2,48

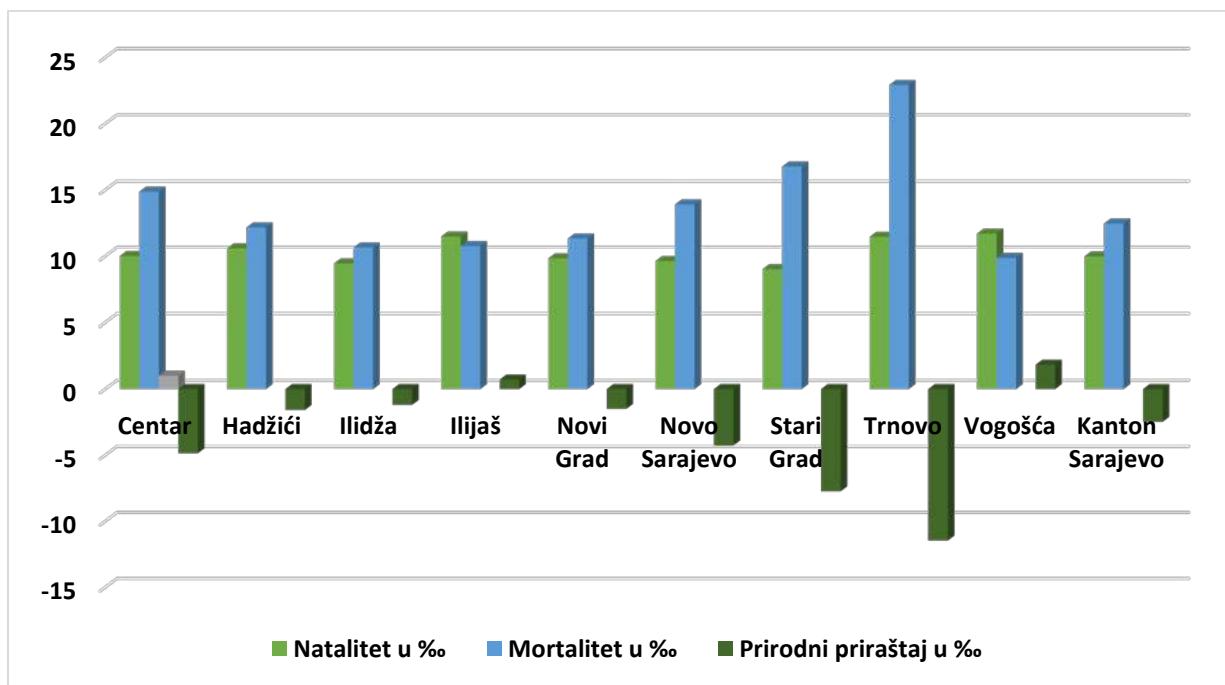
**Grafikon 2. Prirodno kretanje stanovništva u Kantonu Sarajevo,
period 2016-2020. godina**

**Tabela 3. Prirodno kretanje stanovništva u Kantonu Sarajevo u 2020. godini,
pregled po općinama**

OPĆINA	NATALITET %	OPĆI MORTALITET %	PRIRODNI PRIRAŠTAJ %
Centar	10,01	14,87	-4,86
Hadžići	10,58	12,16	-1,58
Iličići	9,45	10,65	-1,20
Ilijaš	11,48	10,76	0,72
Novi Grad	9,83	11,33	-1,50
Novo Sarajevo	9,63	13,90	-4,27
Stari Grad	9,02	16,76	-7,74
Trnovo	11,46	22,92	-11,46
Vogošća	11,70	9,86	1,84
KANTON SARAJEVO	9,98	12,46	-2,48

**Grafikon 3. Prirodno kretanje stanovništva u Kantonu Sarajevo u 2020. godini,
pregled po općinama**

1.2.5. Fertilitet

Fertilitet u demografiji predstavlja broj živorođene djece u odnosu na broj žena u reproduktivnom periodu. Pojam reproduktivni period, ili period prokreacije, označava u životu žene onaj period kad je ona fiziološki sposobna sudjelovati u reprodukciji. U nauci se danas smatra da je reproduktivni period u životu žene period od 15. do 49. godine života.

Stopa fertiliteta u 2020. godini u Kantonu Sarajevo iznosi 39,91% i nešto je manja u odnosu na 2019. godinu kada je iznosila 41,09%.

1.3. Broj sklopljenih i razvedenih brakova

Prema preliminarnim podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2020. godini u Kantonu Sarajevo sklopljeno je 2.012 brakova. Broj ukupno sklopljenih brakova pokazuje pad u odnosu na 2019. godinu od 12,64%. Broj zaključenih brakova na 1.000 stanovnika, odnosno stopa nupcijaliteta u 2020. godini iznosi 4,77%.

U Kantonu Sarajevo u 2020. godini razvedeno je 87 brakova, odnosno za 44,59% manje u odnosu na prethodnu godinu (157). Broj razvedenih brakova na 1.000 stanovnika, odnosno stopa divorcijaliteta u 2020. godini iznosi 0,21% dok je stopa razvedenih brakova na 1.000 sklopljenih iznosa 43,24%.

1.4. Socioekonomski pokazatelji

1.4.1. Zaposlenost

U decembru 2020. godine na evidenciju Javne ustanove „Služba za zapošljavanje Kantona Sarajevo“ bilo je evidentirano 63.496 nezaposlenih osoba, što je za 8,09% više u odnosu na decembar 2019. godine (58.746). Obzirom na COVID-19 pandemiju, nije iznenadujući pad zaposlenih, jer su tokom pandemijske krize mnoge osobe ostale bez zaposlenja. Učešće žena, u ukupnom broju registrovanih nezaposlenih osoba, je 39.241 ili 61,80% dok je taj procent u 2019. godini iznosio 62,78%.

U Kantonu Sarajevo, na kraju 2020. godine, stopa nezaposlenosti je iznosila 31,32%.

Tabela 4. Prikaz strukture zaposlenog i nezaposlenog stanovništva u 2020. godini u Kantonu Sarajevo

Općina	Radno aktivno stanovništvo	Zaposlene osobe	Registrovane nezaposlene osobe	Stopa nezaposlenosti
Centar	33.967	19.799	7.437	27,31
Hadžići	17.139	7.569	4.798	38,80
Iličići	48.958	20.769	10.534	33,65
Ilijaš	14.307	5.749	4.626	44,56
Novi Grad	82.316	39.744	17.271	30,29
Novo Sarajevo	42.031	23.184	7.700	24,93
Stari Grad	22.753	12.403	5.844	32,03
Trnovo	759	801	533	39,96
Vogošća	20.113	9.241	4.753	33,96
Ukupno KS	282.343	139.259	63.496	31,32

*Podaci na datum 31.12.2020. godine

Prosjek neto plata isplaćenih u 2020. godini u Kantonu Sarajevo iznosio je 1.179 KM i najveći je od svih kantona u Federaciji BiH. Najmanji prosjek neto isplaćenih plata u Federaciji BiH ima Srednjobosanski kanton (774 KM) dok je taj iznos u Federaciji 956 KM.

1.4.2. Stopa izdržavanog stanovništva

U ekonomiji, demografiji i sociologiji stopa izdržavanog stanovništva predstavlja odnos stanovništva koji ne pripada kontigentu radne snage (starosne podgrupe od 0-14 godina starosti i starosti 65 godina i više) i onih koji su aktivna radna snaga (15-64 godine) i oslikava mjeru pritiska na produktivni dio populacije. Najznačajnije implikacije demografskih promjena na nacionalnom nivou odnose se prije svega na sistem zarada i penzija. Ukoliko se smanjuje odnos aktivne radne snage u odnosu na izdržavano stanovništvo, tada se povećava pritisak na radno sposobno stanovništvo da „zaradi“ za izdržavanu populaciju.

U Kantonu Sarajevo, stopa izdržavanog stanovništva već duži period ima visoku vrijednost i u 2020. godini je iznosila 49,31%.

Stopa efektivne ekonomske ovisnosti starijih osoba je mnogo osjetljiviji socioekonomski indikator i pokazuje koliko neaktivnih osoba starosti 65 godina i više dolazi na 100 zaposlenih osoba. Ova stopa je također visoka u Kantonu Sarajevo i u 2020. godini iznosi 52,36%. Prema podacima Eurostata vrijednost ove stope u 2019. godini u EU iznosila je 32,0% (32,6% Hrvatska, 31,3% Slovenija, 30,3% Mađarska, 28,6 Austrija).

1.4.3. Pismenost odraslih

Prema popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH iz 2013. godine, pismena osoba je ona koja može s razumijevanjem pročitati i napisati kratku, jednostavnu izjavu o svom svakodnevnom životu, u suprotnom osoba je nepismena. Prema podacima ovog popisa u 2013. godini u Federaciji BiH je bilo 2,63% nepismenih, od ukupnog broja osoba starosti deset godina i više. Prema podacima iz posljednjih popisa u susjednim zemljama, u Srbiji je nepismenih 1,96%, u Hrvatskoj 0,8%, a u Crnoj Gori je 1,5%. Kada je u pitanju Kanton Sarajevo, prema podacima iz 2013. godine procent nepismenog stanovništva starosti 10 godina i više je bio 1,70%, a analizirajući spolnu strukturu 0,43% muškaraca je bilo nepismeno dok je taj procent kod žena osjetno veći i iznosi 2,81%.

Tokom popisa iz 2013. godine po prvi put u BiH prikupljeni su i podaci o kompjuterskoj pismenosti stanovništva. Od ukupno 3.180.115 osoba starost deset godina i više kompjuterski nepismenih osoba je bilo 1.229.972 ili 38,7%. U Kantonu Sarajevo kompjuterski nepismenog stanovništva u 2013. godini je bilo 30,6%.

ZAKLJUČCI

- *Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, ukupan broj stanovnika u 2020. godini na području Kantona Sarajevo je iznosio 421.555, od čega su 66.294 ili 15,73% djeca starosti 0-14 godina, 282.343 ili 66,98% stanovništvo starosti 15-64 godine i 72.918 ili 17,29% osobe starosti 65 i više godina.*
- *Vrijednost stope nataliteta u 2020. godini na području Kantona Sarajevo iznosi 9,98%, i nalazi se u kategoriji niskog nataliteta (ispod 14,00%).*
- *Vrijednost stope mortaliteta u 2020. godini na području KS iznosi 12,46%. Analizirajući spolnu strukturu umrlih, na području Kantona Sarajevo umrlo je 2.704 muškaraca (51,47% svih umrlih) odnosno 2.550 žena (48,53% svih umrlih).*
- *Vrijednost stope dojenačke smrtnosti u Kantonu Sarajevo je iznosila 5,47% u 2020. godini.*
- *Prirodni priraštaj stanovništva Kantona Sarajevo je drugi put u zadnjih pet godina negativan sa vrijednošću stope od -2,48% u 2020. godini.*
- *Stopa fertiliteta u 2020. godini u Kantonu Sarajevo iznosi 39,91% i nešto je manja u odnosu na 2019. godinu kada je iznosila 41,09%.*
- *Broj zaključenih brakova na 1.000 stanovnika, odnosno stopa nupcijaliteta u 2020. godini iznosi 4,77%.*
- *Broj razvedenih brakova na 1.000 stanovnika, odnosno stopa divorcijaliteta u 2020. godini iznosi 0,21%.*
- *U Kantonu Sarajevo 2020. godine, stopa nezaposlenosti je iznosila 31,32%.*
- *Prosjek neto plata isplaćenih u 2020. godini u Kantonu Sarajevo iznosi 1.179 KM i najveći je od svih kantona u Federaciji BiH.*
- *U Kantonu Sarajevo, stopa izdržavanog stanovništva već duži period ima visoku vrijednost i u 2020. godini je iznosila 49,31%.*
- *Stopa efektivne ekonomske ovisnosti starijih osoba je također visoka u Kantonu Sarajevo i u 2020. godini iznosi 52,36%.*
- *Prema podacima cenzusa iz 2013. godine procent nepismenog stanovništva u Kantonu Sarajevo starosti 10 godina i više je bio 1,70%, a analizirajući spolnu strukturu 0,43% muškaraca je bilo nepismeno dok je taj procent kod žena osjetno veći i iznosi 2,81%. Prema istom izvoru, u Kantonu Sarajevo kompjuterski nepismenog stanovništva u 2013. godini je bilo 30,6%.*

2. ZDRAVSTVENO STANJE STANOVNIŠTVA KANTONA SARAJEVO

2.1. MORBIDITET

Zdravstveni indikatori o obolijevanju su jedan od osnovnih instrumenata kojim se procjenjuje zdravstveno stanje stanovništva. Za procjenu zdravstvenog stanja stanovništva Kantona Sarajevo koriste se podaci o morbiditetu registrovanom u ambulantno-polikliničkoj djelatnosti primarne zdravstvene zaštite na području Kantona Sarajevo.

Morbiditet stanovništva Kantona Sarajevo u ovom analitičkom dokumentu prikazan je kao opći morbiditet koji se odnosi na obolijevanje sveukupnog stanovništva u Kantonu Sarajevo i kao specifični morbiditet, odnosno morbiditet po dobnim i nozološkim grupama.

2.1.1. Opći morbiditet

Vodeća oboljenja stanovništva u okviru općeg morbiditeta u Kantonu Sarajevo u 2020. godini su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva sa ukupno 95.148 oboljelih, hipertenzivna oboljenja sa ukupno 50.596 oboljelih, akutni bronhitis i bronholitis sa ukupno 16.953 oboljelih, COVID-19 sa 13.988 oboljelih, otitis media sa drugim poremećajem srednjeg uha i mastoida sa ukupno 13.983 oboljelih, cistitis sa 13.847 oboljelih, influenca sa 13.741 oboljelih, druge dorzopatije sa 13.492 oboljelih, oboljenja oka i adneksa sa ukupno 13.089 oboljelih, druga oboljenja gornjeg respiratornog trakta sa 12.676 oboljelih, i ostala oboljenja i stanja evidentirana su kod ukupno 260.549 pacijenata.

U okviru navedenog evidentirano je ukupno 518.062 oboljenja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Kantona Sarajevo što je povećanje od 4,46% u odnosu na 2019. godinu (495.871 oboljelih), a broj oboljenja na 10.000 stanovnika je 12.289,31‰.

**Tabela 5. Vodeća oboljenja stanovništva Kantona Sarajevo
registrovana u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u 2020. godini***

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Indeks strukture	Broj oboljenja na 10.000 stanovnika
1.	Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J ₀₀ -J ₀₆)	95.148	18,37	2257,07
2.	Hipertenzivna oboljenja (I ₁₀ -I ₁₅)	50.596	9,77	1200,22
3.	Akutni bronhitis, bronholitis (J ₂₀ -J ₂₁)	16.953	3,27	402,15
4.	COVID-19 (U _{07.1} -U _{07.2})**	13.988	2,70	331,82
5.	Otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida (H ₆₅ -H ₇₅)	13.983	2,70	331,70
6.	Cistitis (N ₃₀)	13.847	2,67	328,47
7.	Influenca (J ₁₀ -J ₁₁)	13.741	2,65	325,96
8.	Druge dorzopatije (M ₄₀ -M ₄₉ , M ₅₂ -M ₅₄)	13.492	2,60	320,05
9.	Oboljenja oka i adneksa (H ₀₀ -H ₅₉ izuzev H ₂₅ -H ₂₈ , H ₄₀ -H ₄₂ , H ₅₂)	13.089	2,53	310,49
10.	Druga oboljenja gornjeg respiratornog trakta (J ₃₀ -J ₃₄ , osim J ₃₂ , J ₃₆ -J ₃₉)	12.676	2,45	300,70
Ostala oboljenja i stanja		260.549	50,229	6180,66
UKUPNO		518.062	100,00%	11.957.49%oo

*Podaci dobiveni iz Izveštaja o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti za 2020. godinu

**Podaci dobiveni iz Izveštaja o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti za šifru U₀₀-U₉₉ koji je Zavod za javno zdravstvo FBiH dostavio u maju 2020. godine i koji popunjavaju i dostavljaju ustanove u javnom sektoru primarne zdravstvene zaštite

2.2. MORBIDITET – PRIKAZ PO DOBNIM SKUPINAMA

2.2.1. Morbiditet djece ispod godine starosti

U toku 2020. godine u službama za zdravstvenu zaštitu predškolske djece registrovano je ukupno 9.431 oboljenje kod djece starosti ispod godine dana života. U redoslijedu pet vodećih oboljenja kod ove populacione skupine nalaze se sljedeća oboljenja: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, akutni bronhitis i bronhiolitis, druga oboljenja digestivnog sistema, oboljenja oka i adneksa oka i otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida.

U strukturi svih registrovanih oboljenja kod ove populacione skupine akutne infekcije gornjih respiratornih puteva zastupljene su sa 46,78% ili 4.412 oboljenja, zatim slijede akutni bronhitis i bronhiolitis sa 11,17% (1.053), druga oboljenja digestivnog sistema sa 8,66% (817), oboljenja oka i adneksa oka sa 4,28% (404) i otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida sa 3,56% (336), dok su ostala oboljenja zastupljena sa 25,54% (2.409).

**Tabela 6. Vodeća oboljenja registrovana kod djece ispod godine dana života
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini**

Redni broj	Naziv oboljenja-stanja prema MKB 10.	Broj oboljenja	Indeks strukture
1.	Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J ₀₀ -J ₀₆)	4.412	46,78
2.	Akutni bronhitis, bronhiolitis (J ₂₀ -J ₂₁)	1.053	11,17
3.	Druga oboljenja digestivnog sistema (K ₈₂ -K ₈₃ , K ₈₇ -K ₉₃)	817	8,66
4.	Oboljenja oka i adneksa (H ₀₀ -H ₅₉ izuzev H ₂₅ -H ₂₈ , H ₄₀ -H ₄₂ , H ₅₂)	404	4,28
5.	Otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida (H ₆₅ -H ₇₅)	336	3,56
Ostala oboljenja, stanja		2.409	25,54
UKUPNO		9.431	100,00%

2.2.2. Morbiditet kod predškolske djece starosti od 1- 4 godine

U toku 2020. godine u službama za zdravstvenu zaštitu predškolske djece registrovano je ukupno 21.308 oboljenja kod djece starosti od 1 - 4 godine. U strukturi pet vodećih oboljenja kod ove populacione skupine nalaze se sljedeća oboljenja: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva sa ukupno 10.881 oboljelih i indeksom strukture od 51,07%, zatim akutni bronhitis i bronholitis sa ukupno 2.183 oboljelih i indeksom strukture 10,24%, otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida sa ukupno 1.042 oboljelih i indeksom strukture 4,89%, oboljenja oka i adneksa sa ukupno 800 oboljelih i indeksom strukture 3,75%, druga oboljenja crijeva i peritoneuma sa ukupno 694 oboljelih osoba i indeksom strukture 3,26% i ostalih oboljenja i stanja ukupno 5.708 oboljelih sa indeksom strukture 26,79%.

Tabela 7. Vodeća oboljenja registrovana kod djece predškolskog uzrasta starosti od 1- 4 godine u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	Naziv oboljenja-stanja prema MKB 10.	Broj oboljenja	Indeks strukture
1.	Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J ₀₀ -J ₀₆)	10.881	51,07
2.	Akutni bronhitis, bronholitis (J ₂₀ -J ₂₁)	2.183	10,24
3.	Otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida (H ₆₅ -H ₇₅)	1.042	4,89
4.	Oboljenja oka i adneksa (H ₀₀ -H ₅₉ izuzev H ₂₅ -H ₂₈ , H ₄₀ -H ₄₂ , H ₅₂)	800	3,75
5.	Druga oboljenja crijeva i peritoneuma (K ₅₂ -K ₅₅ , K ₅₇ -K ₆₇)	694	3,26
Ostala oboljenja i stanja		5.708	26,79
U K U P N O		21.308	100,00%

2.2.3. Morbiditet kod školske djece starosti od 5 - 14 godina

U toku 2020. godine u službama za zdravstvenu zaštitu školske djece starosti od 5-14 godina registrovano je ukupno 63.489 oboljenja. Kao pet vodećih oboljenja registrovana su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva sa indeksom strukture od 42,94% (27.260), influenca sa indexom strukture 8,18% (5.196), akutni bronhitis i bronhiolitis sa indeksom strukture od 5,97% (3.790), oboljenja oka i adneksa sa indeksom strukture od 4,69% (2.976), otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida sa indeksom strukture od 4,10% (2.605), te ostala oboljenja i stanja sa indeksom strukture 34,12% (21.662) od ukupno 63.489 registriranih oboljenja u ovoj populacionoj skupini.

Tabela 8. Vodeća oboljenja registrovana kod školske djece starosti od 5-14 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Indeks strukture
1.	Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J _{00-J₀₆})	27.260	42,94
2.	Influenca (J _{10-J₁₁})	5.196	8,18
3.	Akutni bronhitis, bronhiolitis (J _{20-J₂₁})	3.790	5,97
4.	Oboljenja oka i adneksa (H _{00-H₅₉} izuzev H _{25-H₂₈} , H _{40-H₄₂} , H ₅₂)	2.976	4,69
5.	Otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida (H _{65-H₇₅})	2.605	4,10
Ostala oboljenja, stanja		21.662	34,12
UKUPNO		63.489	100,00%

2.2.4. Morbiditet kod školske djece i omladine starosti od 15-19 godina

U toku 2020. godine u službama za zdravstvenu zaštitu školske djece i omladine registrovano je ukupno 20.792 oboljenja. U redoslijedu pet vodećih oboljenja kod ove populacione skupine nalaze se slijedeća oboljenja: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva sa 7.790 oboljelih sa indeksom strukture 37,47%, akutni bronhitis i bronhiolitis sa ukupno 1.191 oboljelih i indeksom strukture 5,73%, druga oboljenja gornjeg respiratornog trakta sa ukupno 1.131 oboljelih i indexom strukture od 5,44%, dijareja i gastroenteritis vjerovatno infektivnog porijekla sa ukupno 1.018 oboljelih sa indeksom strukture 4,90%, hronični sinusitis sa ukupno 1.014 oboljelih i indeksom strukture 4,88%, dok je ostalih oboljenja i stanja evidentirano kod ukupno 8.648 oboljelih sa indeksom strukture 41,59%.

Tabela 9. Vodeća oboljenja registrovana kod školske djece i omladine starosti od 15-19 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Indeks strukture
1.	Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J _{00-J₀₆})	7.790	37,47
2.	Akutni bronhitis, bronhiolitis (J _{20-J₂₁})	1.191	5,73
3.	Druga oboljenja gornjeg respiratornog trakta (J _{30-J₃₄} , osim J ₃₂), J _{36-J₃₉}	1.131	5,44
4.	Dijareja i gastroenteritis vjerovatno infektivnog porijekla (A ₀₉)	1.018	4,90
5.	Hronični sinusitis (J ₃₂)	1.014	4,88
Ostala oboljenja, stanja		8.648	41,59
UKUPNO		20.792	100,00%

2.2.5. Morbiditet kod stanovništva starosti od 20 - 64 godine

U toku 2020. godine registrovano je ukupno 275.041 oboljenje kod stanovništva starosti od 20-64 godine. Pet vodećih oboljenja kod ove populacione skupine su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva sa ukupno 36.727 oboljelih i indeksom strukture 13,35%, hipertenzivna oboljenja sa ukupno 27.796 oboljelih i indeksom strukture 10,11%, COVID-19 sa ukupno 10.453 oboljelih i indexom strukture od 3,80%, druge dorzopatije kod ukupno 9.694 oboljelih i indeksom strukture 3,52%, cistitis kod ukupno 8.224 oboljelih i indeksom strukture 2,99%, dok je ostalih oboljenja i stanja evidentirano ukupno kod 182.147 pacijenta ove populacione skupine sa indeksom strukture 66,23%.

Tabela 10. Vodeća oboljenja registrovana kod stanovništva starosti od 20-64 godine u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Indeks strukture
1.	Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J00-J06)	36.727	13,35
2.	Hipertenzivna oboljenja (I ₁₀ -I ₁₅)	27.796	10,11
3.	COVID-19 (U _{07.1} -U _{07.2})	10.453	3,80
4.	Druge dorzopatije (M ₄₀ -M ₄₉ , M ₅₂ -M ₅₄)	9.694	3,52
5.	Cistitis (N ₃₀)	8.224	2,99
Ostala oboljenja, stanja		182.147	66,23
UKUPNO		275.041	100,00%

2.2.6. Morbiditet kod stanovništva starosti 65 i više godina

U toku 2020. godine registrovano je ukupno 128.001 oboljenje kod stanovništva starosti 65 i više godina. Pet vodećih oboljenja kod ove populacione skupine su: hipertenzivna oboljenja sa ukupno 22.761 oboljelih i indeksom strukture 17,78%, akutne infekcije gornjih respiratornih puteva sa ukupno 8.078 oboljelih i indeksom strukture 6,31%, inzulino-neovisni diabetes mellitus sa ukupno 4.929 oboljelih i indeksom strukture 3,85%, drugi endokrini i metabolički poremećaji sa ukupno 4.617 oboljelih i indexom strukture 3,61%, duga ishemično srčana oboljenja sa ukupno 4.103 oboljelih i indeksom strukture 3,21%, dok je ostalih oboljenja i stanja evidentirano ukupno 83.513 oboljelih osoba ove populacione skupine sa indeksom strukture 65,24%.

Tabela 11. Vodeća oboljenja registrovana kod stanovništva starosti 65 i više godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Indeks strukture
1.	Hipertenzivna oboljenja (I ₁₀ -I ₁₅)	22.761	17,78
2.	Akutne infekcije gornjih respiratornih puteva (J ₀₀ -J ₀₆)	8.078	6,31
3.	Inzulino-neovisni dijabetes mellitus (E ₁₁)	4.929	3,85
4.	Drugi endokrini i metabolički poremećaji (E ₁₅ -E ₃₅ , E ₇₀ -E ₉₀)	4.617	3,61
5.	Druga ishemična srčana oboljenja (I ₂₀ , I ₂₃ -I ₂₅)	4.103	3,21
Ostala oboljenja, stanja		83.513	65,24
UKUPNO		128.001	100,00%

ZAKLJUČCI

- *U 2020. godini evidentirano je ukupno 518.062 oboljenja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Kantona Sarajevo, a broj oboljenja na 10.000 stanovnika je 12.289,31%.*
- *Vodećih 5 oboljenja stanovništva u okviru općeg morbiditeta u Kantonu Sarajevo u 2020. godini su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, hipertenzivna oboljenja, akutni bronhitis i bronhiolitis, COVID-19 i otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida.*
- *Vodeća oboljenja registrovana kod djece ispod godine dana života u Kantonu Sarajevo u 2020. godini su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, zatim slijede akutni bronhitis i bronhiolitis, druga oboljenja digestivnog sistema, oboljenja oka i adneksa oka i otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida.*
- *U strukturi pet vodećih oboljenja kod predškolske djece starosti 1-4 godine nalaze se sljedeća oboljenja: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, akutni bronhitis i bronhiolitis, otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida, oboljenja oka i adneksa i druga oboljenja crijeva i peritoneuma.*
- *Pet vodećih oboljenja kod školske djece starosti 5-14 godina su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, influenca, akutni bronhitis i bronhiolitis, oboljenja oka i adneksa, te otitis media i drugi poremećaji srednjeg uha i mastoida.*
- *U redoslijedu pet vodećih oboljenja kod školske djece i omladine starosti od 15-19 godina nalaze se sljedeća oboljenja: akutne infekcije gornjih respiratornih, akutni bronhitis i bronhiolitis, druga oboljenja gornjeg respiratornog trakta, dijareja i gastroenteritis, te hronični sinusitis.*
- *Pet vodećih oboljenja kod stanovništva starosti 20-64 godine su: akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, hipertenzivna oboljenja, COVID-19, druge dorzopatije, te cistitis.*
- *U strukturi pet vodećih oboljenja kod stanovništva starosti 65 i više godina nalaze se sljedeća oboljenja: hipertenzivna oboljenja, akutne infekcije gornjih respiratornih puteva, inzulino-neovisni diabetes mellitus, drugi endokrini i metabolički poremećaji, te druga ishemično srčana oboljenja.*

2.3. HRONIČNE NEZARAZNE BOLESTI

U 2020. godini u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na području Kantona Sarajevo ukupan broj registriranih oboljenja/stanja iznosio je 518.062.

Udio 10 vodećih hroničnih masovnih nezaraznih oboljenja u odnosu na ukupan broj registriranih oboljenja/stanja iznosio je (23,23%) ili 120.366 ukupno registriranih oboljenja.

Među deset vodećih registriranih oboljenja tokom 2020. godine kao i prethodnih godina na prvom mjestu su bila hipertenzivna oboljenja (I₁₀-I₁₅), a na drugom mjestu diabetes mellitus (E₁₀-E₁₄). Maligne neoplazme C₀₀-C₉₆ u 2020. godini bile su na devetom mjestu.

Stopa oboljelih od hroničnih nezaraznih bolesti iznosila je 2855,29 na 10.000 stanovnika.

Među vodećim hroničnim nezaraznim oboljenjima kod stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. godini bila su: hipertenzivna oboljenja, diabetes mellitus, druge dorzopatije, hronični bronhitis, emfizem i druga hronična opstruktivna oboljenja pluća te astma i status astmatikus, druga ishemična srčana oboljenja, druga srčana oboljenja, cervicalni i drugi poremećaji intervertebralnih diskova, artroze, maligne neoplazme i druga oboljenja cirkulatornog sistema.

U 2020. godini registrirano je ukupno 50.596 hipertenzivnih oboljenja (I₁₀-I₁₅) sa stopom od 1200,22 na 10.000 stanovnika. Hipertenzivna oboljenja u 2020. godini u ukupnoj populaciji imala su prevalencu 12,0%.

Ukupan broj registriranih oboljenja kada je u pitanju diabetes mellitus (E₁₀-E₁₄) iznosio je 18.070, a broj oboljenja na 10.000 stanovnika iznosio je 428,65.

Diabetes mellitus (E₁₀-E₁₄) u ukupnoj populaciji u 2020. godini imao je prevalencu 4,3%. Ukupan broj registriranih malignih oboljenja u 2020. godini na osnovu Izvještaja o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti iznosio je 3.275 sa stopom 77,69 na 10.000 stanovnika i prevalencom unutar ukupne populacije 0,8%.

Kao i prethodnih godina maligne neoplazme dojke C₅₀ su zauzimale prvo mjesto među malignim neoplazmama po broju registriranih oboljenja na 100.000 stanovnika sa stopom od 151,11.

Udio hroničnih nezaraznih bolesti stanovništva Kantona Sarajevo unutar ukupnog morbiditeta zahtjeva hitno iniciranje dugoročnih preventivnih programa na području Kantona Sarajevo, posebno u segmentima vezanim za prehranu, fizičku aktivnost, te rane intervencije kada su u pitanju hipertenzivna oboljenja, maligne neoplazme, srčana oboljenja i diabetes mellitus.

Tabela 12. Prikaz deset vodećih hroničnih masovnih nezaraznih oboljenja kod stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. godini¹

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja po 10. MKB	Broj oboljenja	Broj oboljenja na 10.000 stanovnika
1.	Hipertenzivna oboljenja I ₁₀ -I ₁₅	50.596	1.200,22
2.	Diabetes mellitus E ₁₀ -E ₁₄	18.070	428,65
3.	Druge dorzopatije M ₄₀ -M ₄₉ , M ₅₃ -M ₅₄	13.492	320,05
4.	Bronhitis, emfizem i druga hronična opstruktivna oboljenja pluća. Astma i status astmatikus J ₄₀ -J ₄₄	11.131	264,05
5.	Druga ishemična oboljenja srca I ₂₀ , I ₂₃ -I ₂₅	7.509	178,13
6.	Druga srčana oboljenja I ₂₆ -I ₄₃ , I ₅₀ -I ₅₂	4.765	113,03
7.	Cervikalni i drugi poremećaji intervertebralnih diskova M ₅₀ -M ₅₁	4.169	98,90
8.	Artroze M ₁₅ -M ₁₉	4.168	98,90
9.	Maligne neoplazme C ₀₀ -C ₉₆	3.275	77,69
10.	Druga oboljenja cirkulatornog sistema I ₇₁ -I ₉₉ osim I ₈₀ -I ₈₂	3.191	75,70
Deset vodećih hroničnih masovnih nezaraznih oboljenja -		120.366	2.855,29
Ukupno			
Sva oboljenja stanovništva KS-		518.062	12.289,31
Ukupno			

¹Izvor podataka: J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Prema Izvještaju o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (Obr. br.30-Z-UOB) za 2020. godinu

**Tabela 13. Prikaz pet vodećih malignih neoplazmi na području
Kantona Sarajevo
broj oboljelih /100.000 st. u 2020. godini¹**

R/B	Naziv oboljenja, stanja po 10. MKB	Broj oboljenja	Br.obolj./ 100.000 st.
1.	Maligne neoplazme dojke (C ₅₀)	637	151,11
2.	Maligne neoplazme usne, usne šupljine, farinška i digestivnog trakta (C _{00-C₂₆} osim C ₁₆ , C ₁₈₋₂₁ i C ₂₂)	293	69,50
3.	Maligne neoplazme bronha i pluća (C ₃₄)	277	65,71
4.	Maligne neoplazme limfoidnog tkiva, hematopoetičnih organa i srodnih tkiva (C ₈₁₋ C ₉₆)	200	47,44
5.	Maligne neoplazme kolona i rektuma (C ₁₈₋ C ₂₁)	191	45,31
6.	Ostale maligne neoplazme	1.677	397,81
7.	Maligne neoplazme -Ukupno	3.275	776,89

¹Izvor podataka: J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Prema Izvještaju o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (Obr. br.30-Z-UOB) za 2020. godinu

ZAKLJUČCI

- *Udio 10 vodećih hroničnih nezaraznih oboljenja u odnosu na ukupan broj registriranih oboljenja/stanja iznosio je (23,23%) ili 120.366 registriranih oboljenja.*
- *Unutar deset vodećih hroničnih nezaraznih registriranih oboljenja u 2020. godini hipertenzivna oboljenja (I₁₀-I₁₅) su bila na prvom mjestu, diabetes mellitus (E₁₀-E₁₄) na drugom mjestu, te maligne neoplazme (C₀₀-C₉₆) na devetom mjestu.*
- *Stopa oboljelih od hroničnih nezaraznih bolesti iznosila 2.855,29 na 10.000 stanovnika.*
- *Među vodećim hroničnim nezaraznim oboljenjima kod stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. godini bila su: hipertenzivna oboljenja, diabetes mellitus, druge dorzopatije, bronhitis, emfizem i druga opstruktivna plućna oboljenja te astma i status astmatikus, druga ishemična oboljenja srca, druga ishemična srčana oboljenja, cervikalni i drugi poremećaji intervertebralnih diskova, artroze, maligne neoplazme, i druga oboljenja cirkulatornog sistema.*
- *Ukupan broj registriranih oboljenja u 2020. godini kada je u pitanju diabetes mellitus (E₁₀-E₁₄) iznosio je 18.070, a broj oboljenja na 10.000 stanovnika iznosio je 428,65.*
- *Diabetes mellitus (E₁₀-E₁₄) u ukupnoj populaciji u 2020. godini imao je prevalencu 4,3%.*
- *U 2020. godini ukupan broj registriranih malignih oboljenja na osnovu Izvještaja o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti iznosio je 3.275 sa stopom 77,69 na 10.000 stanovnika i prevalencom unutar ukupne populacije 0,8%.*
- *Maligne neoplazme dojke (C₅₀) su zauzimale prvo mjesto među malignim neoplazmama po broju registriranih oboljenja na 100.000 stanovnika sa stopom od 151,11.*

2.4. MENTALNO ZDRAVLJE

U 2020. godini ukupan broj registrovanih oboljenja/stanja utvrđenih u primarnoj zdravstvenoj zaštiti koja se odnose na poremećaje mentalnog zdravlja iznosio je 14.580 ili (2,81%) od ukupnog broja registriranih oboljenja/stanja u Kantonu Sarajevo.

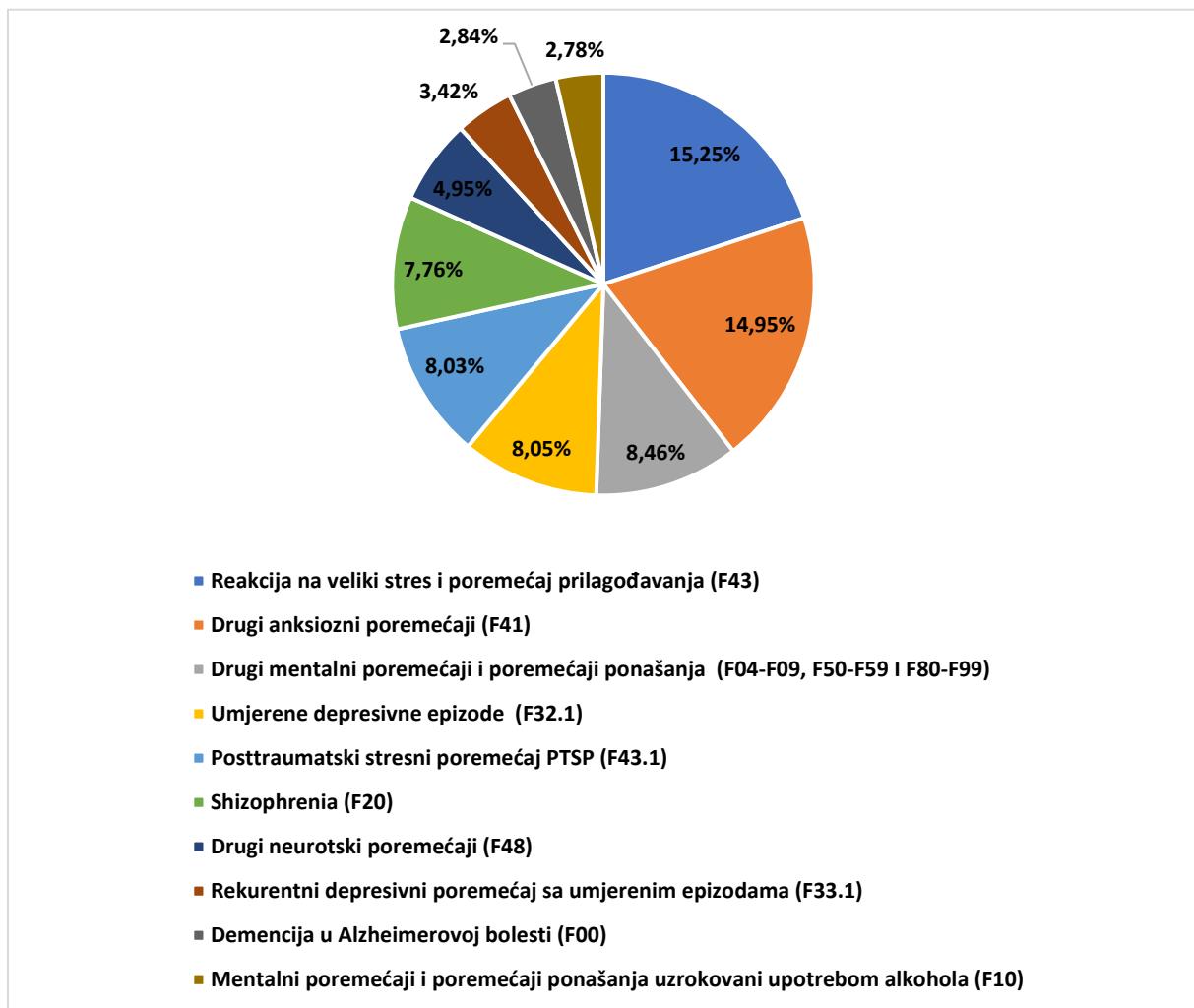
Unutar pet vodećih poremećaja mentalnog zdravlja, reakcija na veliki stres i poremećaj prilagođavanja (F₄₃) činili su (15,25%) od ukupno registriranih poremećaja mentalnog zdravlja i nalazila su se na prvom mjestu. Zatim slijede: drugi anksiozni poremećaji (F₄₁) sa indexom strukture (14,95%), drugi mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja (F_{04-F09}, F_{50-F59}, F_{80-F99}) sa indexom strukture (8,46%), umjerene depresivne epizode (F_{32.1}) sa indeksom strukture (8,05%) te posttraumatski stresni poremećaj-PTSP (F_{43.1}) sa indeksom strukture (8,03%) unutar ukupnog broja registriranih poremećaja mentalnog zdravlja.

Tabela 14. Poremećaji mentalnog zdravlja kod stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. godini¹

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja po 10. MKB	Broj oboljenja	Index strukture %
1.	Reakcija na veliki stres i poremećaj prilagođavanja (F ₄₃)	2.224	15,25
2.	Drugi anksiozni poremećaji (F ₄₁)	2.180	14,95
3.	Drugi mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja (F _{04-F09} , F _{50-F59} i F _{80-F99})	1.234	8,46
4.	Umjerene depresivne epizode (F _{32.1})	1.174	8,05
5.	Posttraumatski stresni poremećaj PTSP (F _{43.1})	1.171	8,03
6.	Shizophrenia (F ₂₀)	1.131	7,76
7.	Drugi neurotski poremećaji (F ₄₈)	722	4,95
8.	Rekurentni depresivni poremećaj sa umjerenim epizodama (F _{33.1})	498	3,42
9.	Demencija u Alzheimerovojoj bolesti (F ₀₀)	414	2,84
10.	Mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani upotrebom alkohola (F ₁₀)	405	2,78
11.	Ostali poremećaji mentalnog zdravlja	3.427	23,50
UKUPNO		14.580	100,00%

¹Izvor podataka: J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Prema Izještaju o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (Obr. br.30-Z-UOB) za 2020. godinu

Grafikon 4. Struktura poremećaja mentalnog zdravlja iskazana u % kod stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. godini¹

¹Izvor podataka: J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Prema Izvještaju o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (Obr. br.30-Z-UOB) za 2020. godinu.

2.4.1. Nasilje u porodici

Prema Izvještaju o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u toku 2020. godine u kategoriji sindroma zlostavljanja–odnosno lošeg postupka (T₇₄) registrirano je 6 slučajeva.

Unutar dobne i spolne strukture sindrom zlostavljanja–odnosno lošeg postupka(T₇₄) registriran je kod 1 djeteta muškog spola u dobroj skupini od 5-9 godine, kod 2 djece ženskog spola i 1 djeteta muškog spola u dobroj skupini od 10-14 godina, kod jedne osobe ženskog spola u dobroj skupini od 40-49 godina i kod jedne osobe muškog spola u dobroj skupini 70-79 godina.

2.5. REPRODUKTIVNO ZDRAVLJE ŽENA

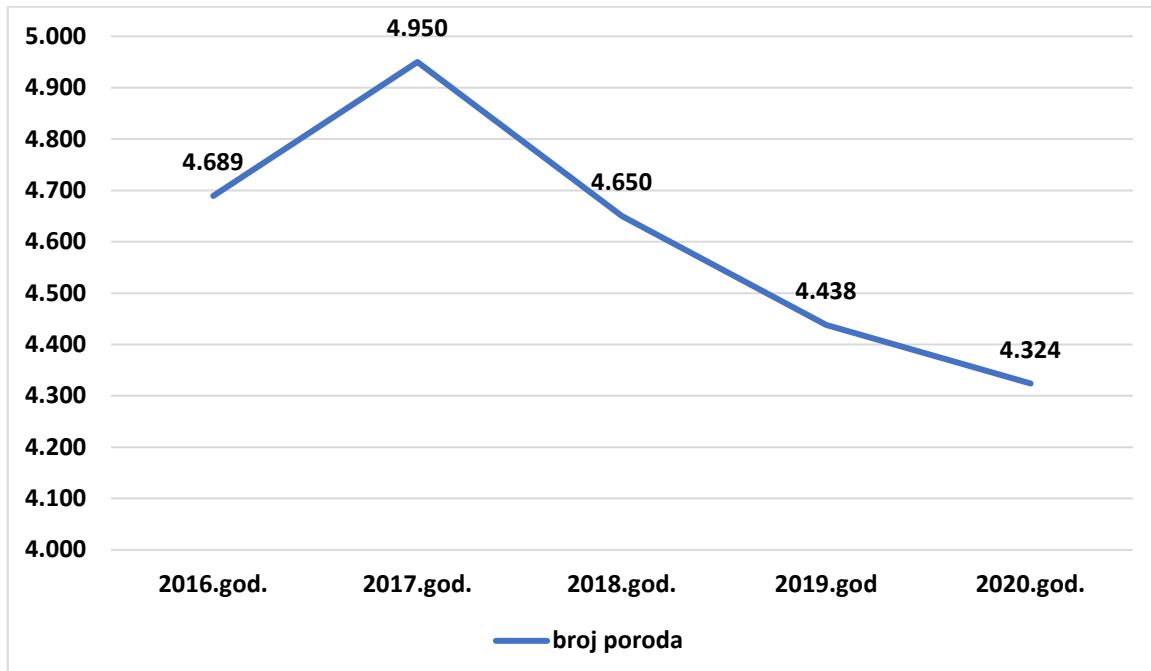
Prema definiciji Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), reproduktivno zdravlje je stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja u svim područjima vezanim uz reproduktivni sistem i njegovo funkcioniranje, u svim fazama života.

Reproduktivno zdravlje i pravo na reproduktivno zdravlje podrazumijeva svjesno i slobodno odlučivanje o najpovoljnijem vremenu za roditeljstvo, za rađanje željenog broja djece, razmaku između poroda, te pristup sigurnim, učinkovitim, dostupnim i prihvatljivim sredstvima za kontracepciju, po sopstvenom izboru, kao i pravo na najviše standarde zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja. Naravno, reproduktivno zdravlje odnosi se i na bolesti, poremećaje i stanja koja utiču na funkcionisanje reproduktivnog sistema u svim fazama života.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2020. godini, u Kantonu Sarajevo je živjelo 222.360 stanovnika ženskog spola (52,75%), a stopa općeg fertiliteta (broj živorodene djece na 1.000 žena starosti 15-49 godina) je iznosila 39,91%.

Na području Kantona Sarajevo u zdravstvenim ustanovama u javnom sektoru u 2020. godini prema prijavama poroda ukupno je registrovano 4.324 poroda (Izvor: Zavod za javno zdravstvo KS na osnovu Prijave o porodu obrazac br. 3-21-63). Primjetno je smanjenje broja poroda od 2017. godine kada je broj poroda bio 4.950, u 2018. godini registrovano je 4.651 porod, a u 2019. godini registrovano je 4.438 poroda.

Grafikon 5. Broj registrovanih poroda u Kantonu Sarajevo, period 2016-2020. godina

Od ukupnog broja registrovanih poroda u toku 2020. godine 4.112 ili (95,10%) su registrovani kod žena sa mjestom prebivališta na području Kantona Sarajevo a 212 ili (4,90%) kod žena sa mjestom prebivališta van Kantona Sarajevo.

Prema prijavama poroda u 2020. godini iz javnih zdravstvenih ustanova (porodilišta) broj ukupno rođenih (kada su u pitanju žene sa prebivalištem na području Kantona Sarajevo) iznosio je 4.198 od čega živorođenih 4.179.

Tabela 15. Broj poroda, ukupno rođenih i živorođenih registrovan u porodilištima na području Kantona Sarajevo kod porodilja sa prebivalištem na području KS¹

Godina	Broj poroda ukupno	Broj ukupno rođenih	Broj živorođenih
2020.	4.112	4.198	4.179

¹Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo (na osnovu prijava poroda iz zdravstvenih ustanova u 2020. godini)

Prema dobroj strukturi majki najveći broj živorođenih 1.407 ili (33,67%) registrovan je kod žena u dobroj skupini od 30 do 34 godine, a zatim u dobroj skupini od 25 do 29 godina 1.189 živorođenih sa udjelom u ukupnom broju živorođenih od (28,45%).

Broj živorođenih u dobroj skupini od 20-24 godina je bio 543 ili (12,99%) u odnosu na ukupan broj živorođenih. U dobroj skupini od 35-39 godina iznosio je 837 ili (20,03%), u dobroj skupini od 40-44 godine 178 ili (4,26%), a u dobroj skupini od 15 do 19 godina 3 ili (0,07%) u odnosu na ukupan broj živorođenih.

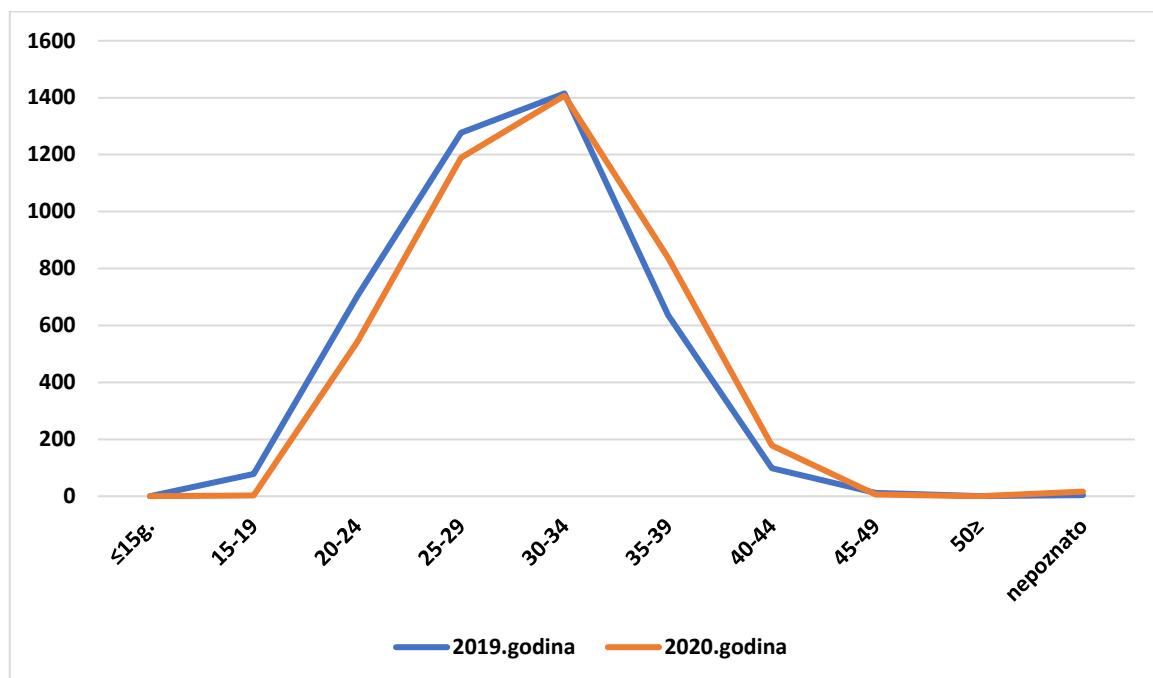
U 2020. godini ne bilježimo rođenje od majki u dobroj skupini ispod 15 godina, a u dobroj skupini od 45-49 godina registrovano je 6 ili (0,14%) u odnosu na ukupan broj živorođenih u 2020. godini. Kod 16 ili (0,39%) majki nije zabilježena starosna dob (najčešće žene bez ličnih dokumenata-migrantice).

Tabela 16. Broj živorođenih (prema prijavama poroda)¹ u odnosu na dobru strukturu žena /porodilja u 2019. i 2020. godini

God.	Dobne skupine										Ukupno
	≤15g.	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50≥	Nepoznato	
2019. godina	-	78	703	1.277	1.415	636	98	12	1	4	4.152
2020. godina	-	3	543	1.189	1.407	837	178	6	-	16	4.179

¹Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - na osnovu prijava poroda iz javnih zdravstvenih ustanova u 2019. i 2020. godini

Grafikon 6. Broj živorođenih (prema prijavama poroda)¹ u odnosu na dobnu strukturu žena /porodilja u 2019. i 2020. godini

Od ukupno 4.112 registrovanih poroda u 2020. godini kod žena sa mjestom prebivališta na području Kantona Sarajevo čak 1.324 ili (32,20%) su završeni carskim rezom (sectio caesarea). Prema smjernicama SZO, svaka zemlja ne bi trebala imati više od 15% poroda dovršenih carskim rezom godišnje.

Stopa izvršenih carskih rezova na 1.000 živorođenih u 2020. godini izuzetno je visoka i iznosila je 316,82.

Od ukupno 38 ordinacija i privatnih zdravstvenih ustanova registrovanih za obavljanje zdravstvenih usluga iz oblasti ginekologije, (Izvor: Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo), u 2020. godini 22 (57,89%) su ispunjavale svoju zakonsku obavezu, te u zakonskom roku dostavljale Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo izvještaje u skladu s propisima o evidencijama u oblasti zdravstva.

U 2020. godini u javnom sektoru registrovano je 252 obavljenih prekida trudnoće od čega 241 ili (95,63%) prekida trudnoće kod žena sa područja Kantona Sarajevo i 11 ili (4,37%) kod žena sa područja drugih kantona FBiH. Broj registrovanih prekida trudnoće u zdravstvenim ustanovama u privatnom sektoru koje pružaju usluge iz oblasti ginekologije, a koje dostavljaju izvještaje Zavodu za javno zdravstvo KS u 2020. godini je bio 127 od čega 107 ili (84,25%) kod žena s prebivalištem na području Kantona Sarajevo.

Prijave o prekidu trudnoće (Obrazac br. 11-I-PT), u 2020. godini J.U. Zavodu za javno zdravstvo KS dostavilo je 5 privatnih ordinacije/ustanova.

Prema dostavljenim podacima iz javnog i privatnog sektora ukupan broj pobačaja kada su u pitanju žene sa područja Kantona Sarajevo iznosio je 368.

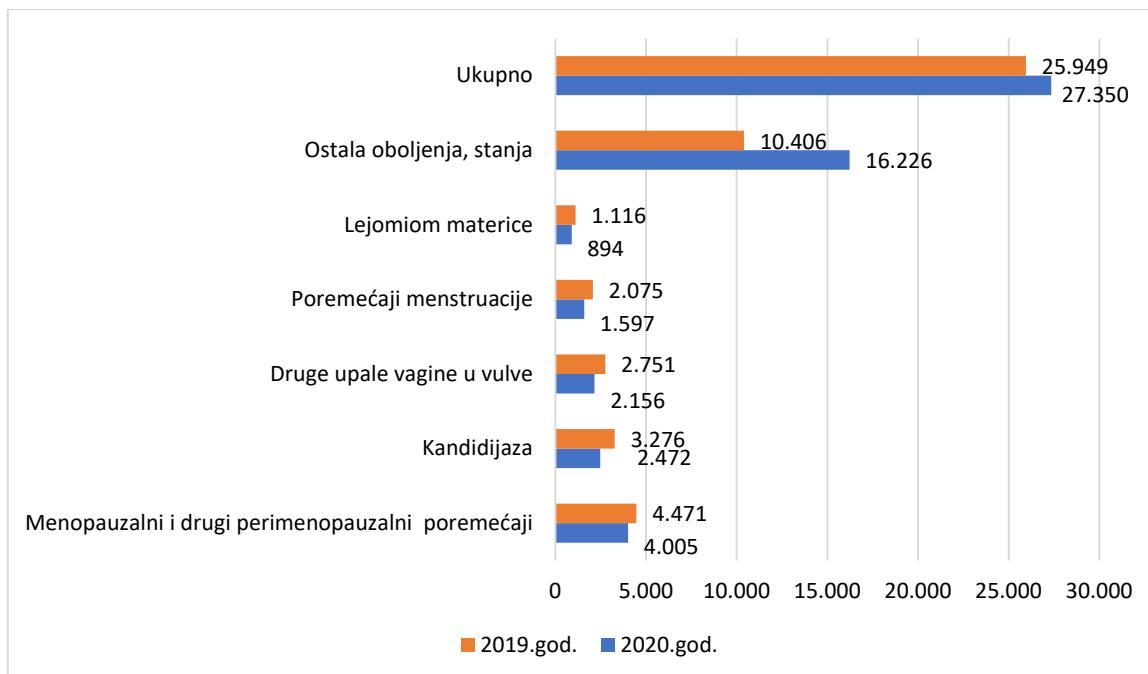
Stopa pobačaja u 2020. godini na 1.000 živorodenih iznosila je 83,27% (za žene sa područja Kantona Sarajevo).

Od ukupno 283 registrovanih pobačaja u javnom sektoru prema kategoriji prekida trudnoće registrovano je: 42 spontana pobačaja (14,84%), 38 ili (13,43%) namjernih pobačaja i 203 ili (71,73%) medicinskih pobačaja. U privatnom sektoru ukupno je registrovano 107 pobačaja. Prema kategoriji prekida trudnoće registrovano je: 77 ili (71,96%) namjernih pobačaja i 30 ili (28,04%) medicinskih pobačaja.

Kada je u pitanju dobna struktura žena kojima je urađen medicinski pobačaj u javnom i privatnom zdravstvenom sektoru u 2020. godini od ukupno 348 registrovanih pobačaja u dobnoj skupini 15-19 godina urađena su 3 ili (0,85%), od 20-29 godina 90 ili (25,85%), kod žena u dobnoj skupini od 30-39 godina 192 ili (55,17%), kod žena u dobnoj skupini od 40-49 godina 61 ili (17,53%). U dobним skupinama ispod 15 godina u javnim i privatnim zdravstvenim ustanovama na području Kantona Sarajevo u 2020. godini nije urađen niti jedan prekid trudnoće.

Među vodećim oboljenjima registrovanim u zdravstvenoj zaštiti žena na području Kantona Sarajevo u 2020. godini po redoslijedu oboljenja, prvih pet oboljenja su ista kao i u prethodnoj 2019. godini.

Grafikon 7. Vodeća oboljenja registrovana u zdravstvenoj zaštiti žena ukupno u KS, 2019-2020. godina

Tabela 17. Vodeća oboljenja registrovana u zdravstvenoj zaštiti žena ukupno u 2020. godini¹

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja po 10. MKB	Broj oboljenja	Index strukture %
1.	Menopauzalni i drugi perimenopauzalni poremećaji (N ₉₅)	4.005	14,65
2.	Kandidijaza (B ₃₇)	2.472	9,03
3.	Druge upale vagine i vulve (N ₇₆)	2.156	7,88
4.	Poremećaji menstruacije (N _{91-N92})	1.597	5,84
5.	Lejomiom materice (D ₂₅)	894	3,27
6.	Ostala oboljenja i stanja	16.226	59,33
Ukupno		27.350	100,00%

¹Izvor podataka : Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – Izveštaj o bolestima i stanjima utvrđenim u službi zaštite reproduktivnog zdravlja žena (obrazac br. 31-Z-ZO) za 2020. godinu

Tabela 18. Vodeća oboljenja registrovana u zdravstvenoj zaštiti žena u starosnoj grupi od 15-24 godina u 2020. godini¹

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja po 10. MKB	Broj oboljenja	Index strukture %
1.	Kandidijaza (B ₃₇)	454	12,13
2.	Poremećaji menstruacije (N _{91-N92})	185	4,94
3.	Druge upale vagine i vulve (N ₇₆)	157	4,19
4.	Upale mokraćnog mjehura (cistitis) (N ₃₀)	115	3,07
5.	Infekcije urogenitalnog sistema u trudnoći (O ₂₃)	111	2,96
6.	Ostala oboljenja i stanja	2.722	72,71
Ukupno		3.744	100,00%

¹Izvor podataka : Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – Izveštaj o bolestima i stanjima utvrđenim u službi zaštite reproduktivnog zdravlja žena (obrazac br. 31-Z-ZO) za 2020. godinu

Tabela 19. Vodeća oboljenja registrovana u zdravstvenoj zaštiti žena u starosnoj grupi 25-34 godina u KS, u 2020. godini¹

Rang	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Index strukture
1.	Kandidijaza (B ₃₇)	740	8,78
2.	Druge upale vagine i vulve (N ₇₆)	500	5,93
3.	Poremećaji menstruacije (N _{91-N92})	304	3,61
4.	Anemije zbog manjka željeza (D ₅₀)	292	3,46
5.	Ženska neplodnost (N ₉₇)	257	3,05
6.	Ostala oboljenja, stanja	6.339	75,17
Ukupno		8.432	100,00%

¹Izvor podataka : Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – Izveštaj o bolestima i stanjima utvrđenim u službi zaštite reproduktivnog zdravlja žena (obrazac br. 31-Z-ZO) za 2020. godinu

Tabela 20. Vodeća oboljenja registrovana u zdravstvenoj zaštiti žena u starosnoj grupi 35-44 godina u KS, 2020. godini¹

Rang	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Index strukture
1.	Druge upale vagine i vulve (N ₇₆)	746	8,73
2.	Kandidijaza (B ₃₇)	619	7,64
3.	Poremećaji menstruacije (N _{91-N92})	474	6,93
4.	Ženska neplodnost (N ₉₇)	247	3,38
5.	Lejominom materice (D ₂₅)	244	3,68
6.	Ostala oboljenja, stanja	4.301	64,87
Ukupno		6.631	100,00%

¹Izvor podataka : Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – Izveštaj o bolestima i stanjima utvrđenim u službi zaštite reproduktivnog zdravlja žena (obrazac br. 31-Z-ZO) za 2020. godinu

Tabela 21. Vodeća oboljenja registrovana u zdravstvenoj zaštiti žena u starosnoj grupi 45-49 godina u KS, u 2020. godini¹

Rang	Naziv oboljenja, stanja prema 10. MKB	Broj oboljenja	Index strukture
1.	Menopausalni i drugi perimenopausalni poremećaji (N ₉₅)	624	12,34
2.	Poremećaji menstruacije (N _{91-N92})	444	11,51
3.	Kandidijaza (B ₃₇)	358	10,47
4.	Druge upale vagine i vulve (N ₇₆)	335	6,77
5.	Lejominom materice (D ₂₅)	208	5,49
6.	Ostala oboljenja, stanja	947	53,42
Ukupno		2.916	100,00%

¹Izvor podataka : Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – Izveštaj o bolestima i stanjima utvrđenim u službi zaštite reproduktivnog zdravlja žena (obrazac br. 31-Z-ZO) za 2020. godinu

Tabela 22. Vodeća oboljenja registrovana u zdravstvenoj zaštiti žena u starosnoj grupi 50 i više godina u 2020. godini¹

Redni broj	Naziv oboljenja, stanja po 10. MKB	Broj oboljenja	Index strukture %
1.	Menopausalni i drugi perimenopausalni poremećaji (N ₉₅)	3.802	50,99
2.	Kandidijaza (B ₃₇)	606	8,13
3.	Druge upale vagine i vulve (N ₇₆)	551	7,39
4.	Lejomiom materice (D ₂₅)	442	5,93
5.	Polip ženskih genitalnih organa (N ₈₄)	324	4,35
6.	Ostala oboljenja	1.731	23,21
Ukupno		7.456	100,00

¹Izvor podataka : Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo – Izveštaj o bolestima i stanjima utvrđenim u službi zaštite reproduktivnog zdravlja žena (obrazac br. 31-Z-ZO) za 2020. godinu

ZAKLJUČCI

- *Ukupan broj registrovanih oboljenja/stanja u 2020. godini utvrđenih u primarnoj zdravstvenoj zaštiti koja se odnose na poremećaje mentalnog zdravlja iznosio je 14.580 ili (2,81%) od ukupnog broja registriranih oboljenja/stanja u Kantonu Sarajevo.*
- *Prema Izvještaju o bolestima i stanjima utvrđenim u primarnoj zdravstvenoj zaštiti u toku 2020. godine u kategoriji sindroma zlostavljanja – odnosno lošeg postupka (T₇₄) registrirano je 6 slučajeva.*
- *Od ukupnog broja registrovanih poroda u toku 2020. godine 4.112 ili (95,10%) su registrovani kod žena sa mjestom prebivališta na području Kantona Sarajevo a 212 ili (4,90%) kod žena sa mjestom prebivališta van Kantona Sarajevo.*
- *U 2020. godini ne bilježimo rođenje od majki u dobroj skupini ispod 15 godina, a u dobroj skupini od 45-49 godina registrovano je 6 ili (0,14%) u odnosu na ukupan broj živorođenih u 2020. godini.*
- *Stopa izvršenih carskih rezova na 1.000 živorođenih u 2020. godini izuzetno je visoka i iznosila je 316,82.*
- *Prema dostavljenim podacima iz javnog i privatnog sektora ukupan broj pobačaja kada su u pitanju žene sa područja Kantona Sarajevo iznosio je 368.*
- *U dobnim skupinama ispod 15 godina u javnim i privatnim zdravstvenim ustanovama na području Kantona Sarajevo u 2020. godini nije urađen niti jedan prekid trudnoće.*

2.6. ORALNO ZDRAVLJE

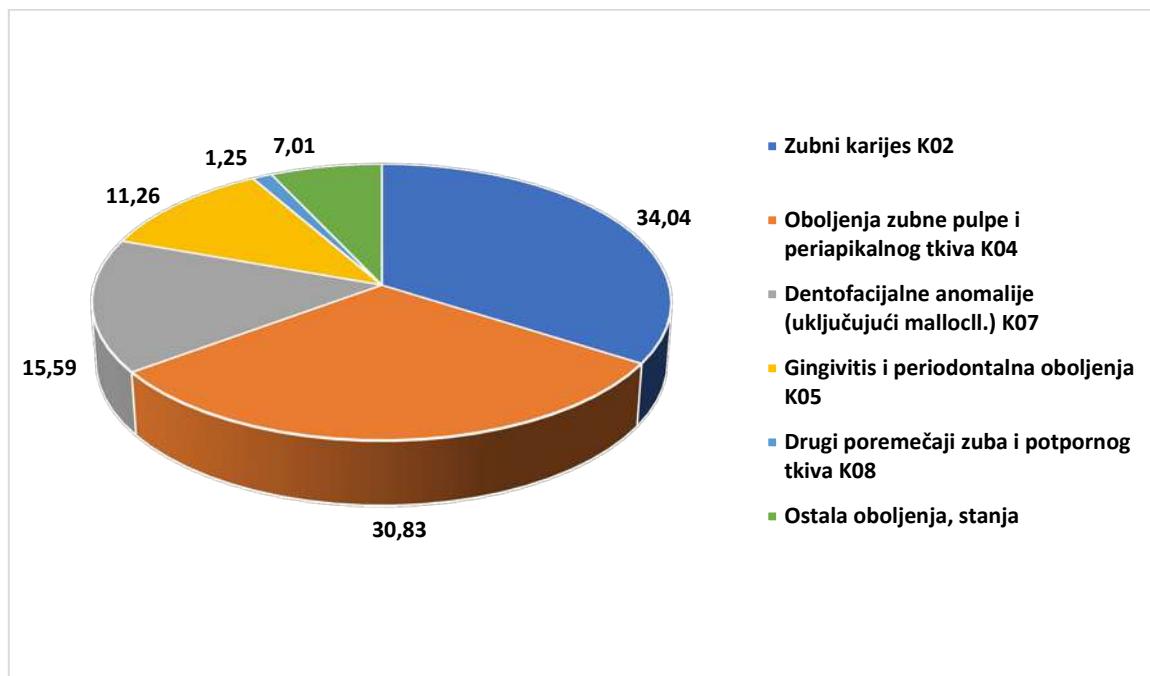
Prema prikupljenim podacima iz primarne stomatološke zaštite u javnom sektoru u 2020. godini vodeća oboljenja su: zubni karijes sa ukupno 41.342 oboljelih i indexom strukture 34,04%, zatim oboljenje zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 37.443 oboljelih i indexom strukture 30,83%, dentofacialne anomalije sa ukupno 18.993 oboljelih i indexom strukture 15,59%, gingivitis i periodontalna oboljenja sa ukupno 13.678 oboljelih i indexom strukture 11,26%, drugi poremećaji zuba i potpornog tkiva sa ukupno 1.527 oboljelih i indexom strukture 1,25% i ostala oboljenja i stanja kod ukupno 8.518 oboljelih i indexom strukture 7,01%. Analiza podataka navedenih u narednoj tabeli odnosi se na ukupno 121.441 registrirano oboljenje.

U okviru ovog dokumenta dat je i tabelarni prikaz vodećih oboljenja u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u javnom sektoru za različite populacione skupine pacijenata. Prikazana su vodeća oboljenja za populacionu skupinu od 1-9 godina života, zatim populaciju od 10-19 godina, od 20-29 godina, od 30-39 godina, od 40-49 godina, od 50-59 godina od 60-69 godina, od 70-79 godina i populaciju 80+ godina života.

Tabela 23. Vodeća oboljenja u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u javnom sektoru ukupno u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Zubni karijes K ₀₂	41.342	34,04
2.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	37.443	30,83
3.	Dentofacialne anomalije (uključujući malocll.) K ₀₇	18.993	15,59
4.	Gingivitis i parodontalna oboljenja K ₀₅	13.678	11,26
5.	Drugi poremećaji zuba i potpornog tkiva K ₀₈	1.527	1,25
6.	Ostala oboljenja, stanja	8.518	7,01
UKUPNO		121.441	100,00%

**Grafikon 8. Vodeća oboljenja u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u javnom sektoru
ukupno u Kantonu Sarajevo u 2020. godini**

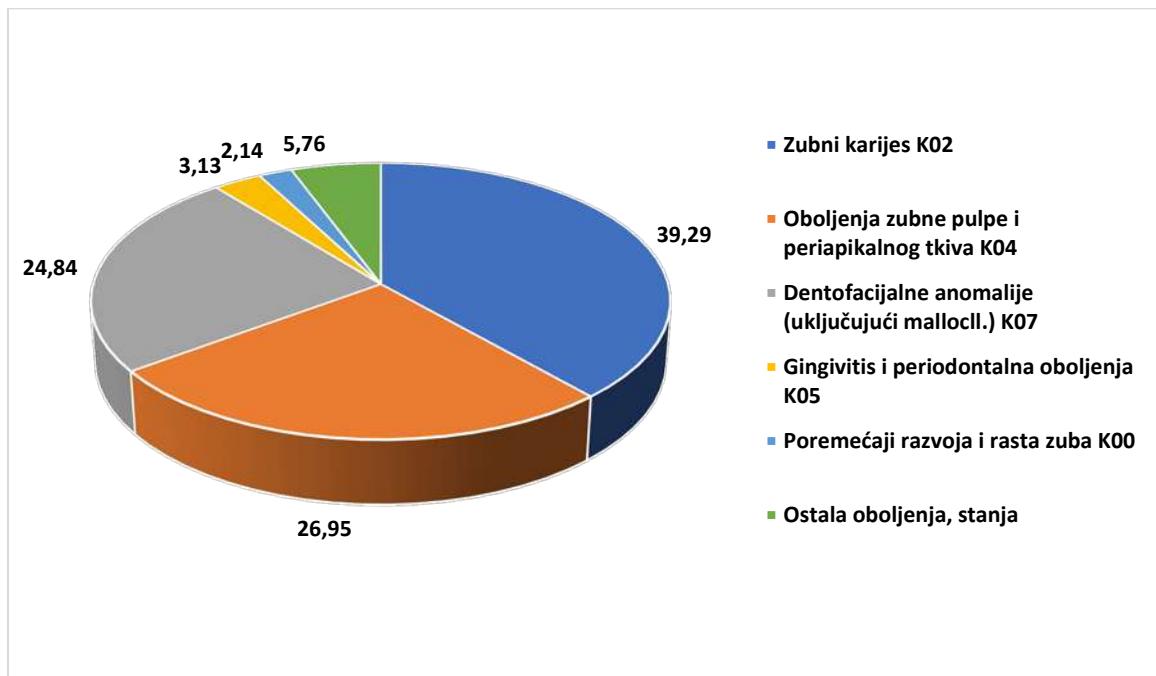

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 1-9 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: zubni karijes sa ukupno 5.169 oboljelih i indexom strukture 39,29%, oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 3.546 oboljelih i indexom strukture 26,95%, zatim dentofacialne anomalije sa ukupno 3.269 oboljelih i indexom strukture 24,84%, gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 413 oboljelih i indexom strukture 3,13%, poremećaji razvoja i rasta zuba tretirani su kod 282 pacijenta sa indexom strukture 2,14% i ostala oboljenja i stanja dijagnosticirana su kod 759 pacijenata sa indexom strukture 5,76%, što ukupno čini 13.156 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 24. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 1-9 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Zubni karijes K ₀₂	5.169	39,29
2.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	3.546	26,95
3.	Dentofacialne anomalije (uključujući malocll.) K ₀₇	3.269	24,84
4.	Gingivitis i parodontalna oboljenja K ₀₅	413	3,13
5.	Poremećaji razvoja i rasta zuba K ₀₀	282	2,14
6.	Ostala oboljenja, stanja	759	5,76
UKUPNO		13.156	100,00%

Grafikon 9. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 1-9 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

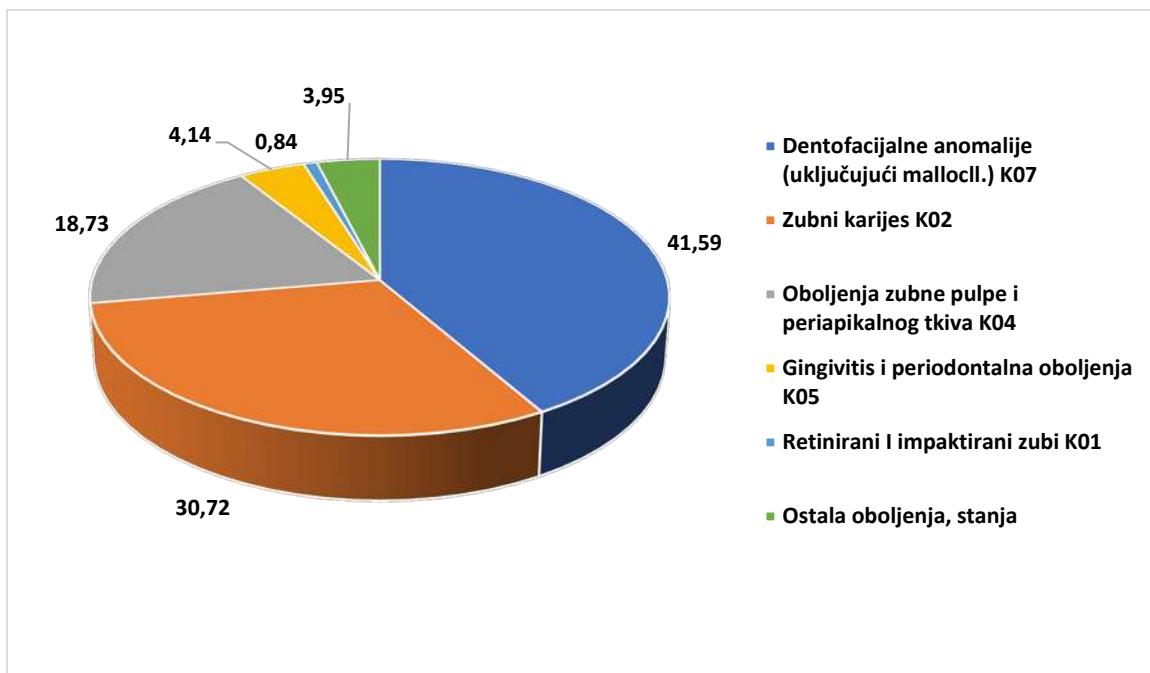

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 10-19 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: dentofacialne anomalije sa ukupno 14.759 oboljelih i indexom strukture 41,59%, zubni karijes sa ukupno 10.901 oboljelih i indexom strukture 30,72%, oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 6.647 oboljelih i indexom strukture 18,73%, gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 1.470 oboljelih i indexom strukture 4,14%, retinirani i impaktirani zubi sa ukupno 301 oboljelim i indexom strukture 0,84%, i druga oboljenja ili stanja tretirana su kod 1.402 pacijenta sa indexom strukture 3,95%, što ukupno čini 35.480 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 25. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 10-19 godina u Kantonu Sarajevu u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Dentofacialne anomalije (uključujući malocll.) K ₀₇	14.759	41,59
2.	Zubni karijes K ₀₂	10.901	30,72
3.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	6.647	18,73
4.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K ₀₅	1.470	4,14
5.	Retinirani i impaktirani zubi K ₀₁	301	0,84
6.	Ostala oboljenja, stanja	1.402	3,95
UKUPNO		35.480	100,00%

Grafikon 10. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 10-19 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

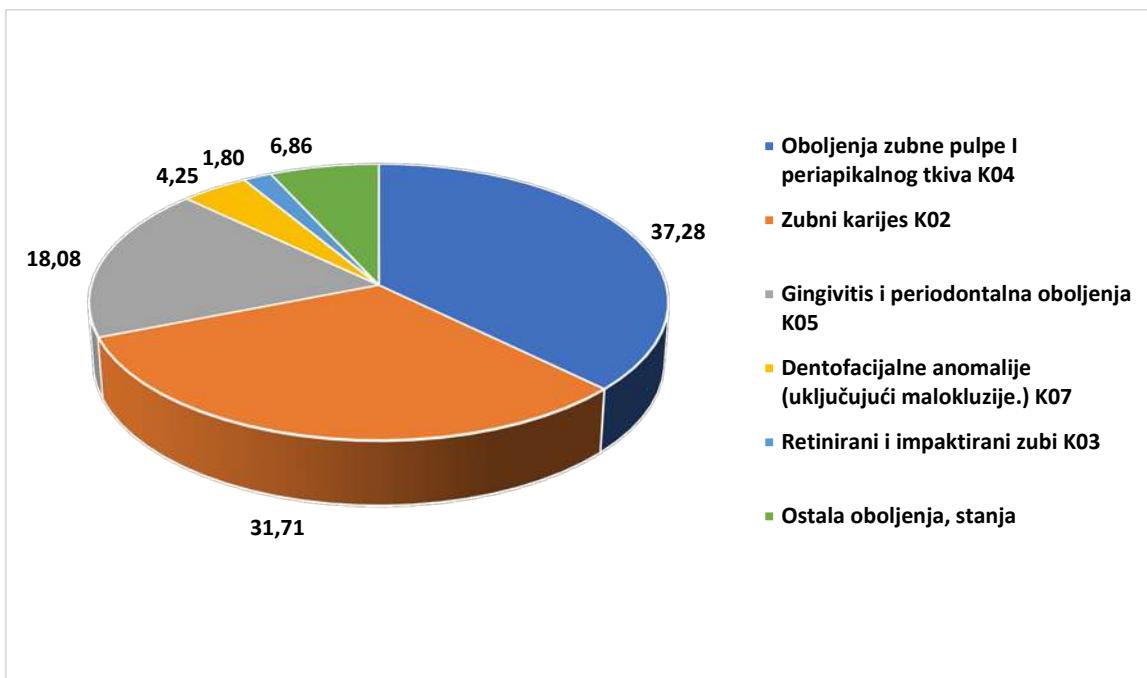

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 20-29 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 6.373 oboljelih i indexom strukture 37,28%, zubni karijes sa ukupno 5.421 oboljelim ili 31,71%, zatim gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 3.091 oboljelim i indexom strukture 18,08%, dentofacialne anomalije sa ukupno 727 oboljelih i indexom strukture 4,25%, retinirani i impaktirani zubi sa ukupno 308 oboljelih i indexom strukture 1,80%, i druga oboljenja ili stanja tretirana su kod 1.173 pacijenta sa indexom strukture 6,86%, što čini ukupno 17.093 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 26. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 20-29 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	6.373	37,28
2.	Zubni karijes K ₀₂	5.421	31,71
3.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K ₀₅	3.091	18,08
4.	Dentofacialne anomalije (uključujući malokluzije) K ₀₇	727	4,25
5.	Retinirani i impaktirani zubi K ₀₃	308	1,80
6.	Ostala oboljenja, stanja	1.173	6,86
UKUPNO		17.093	100,00%

Grafikon 11. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 20-29 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

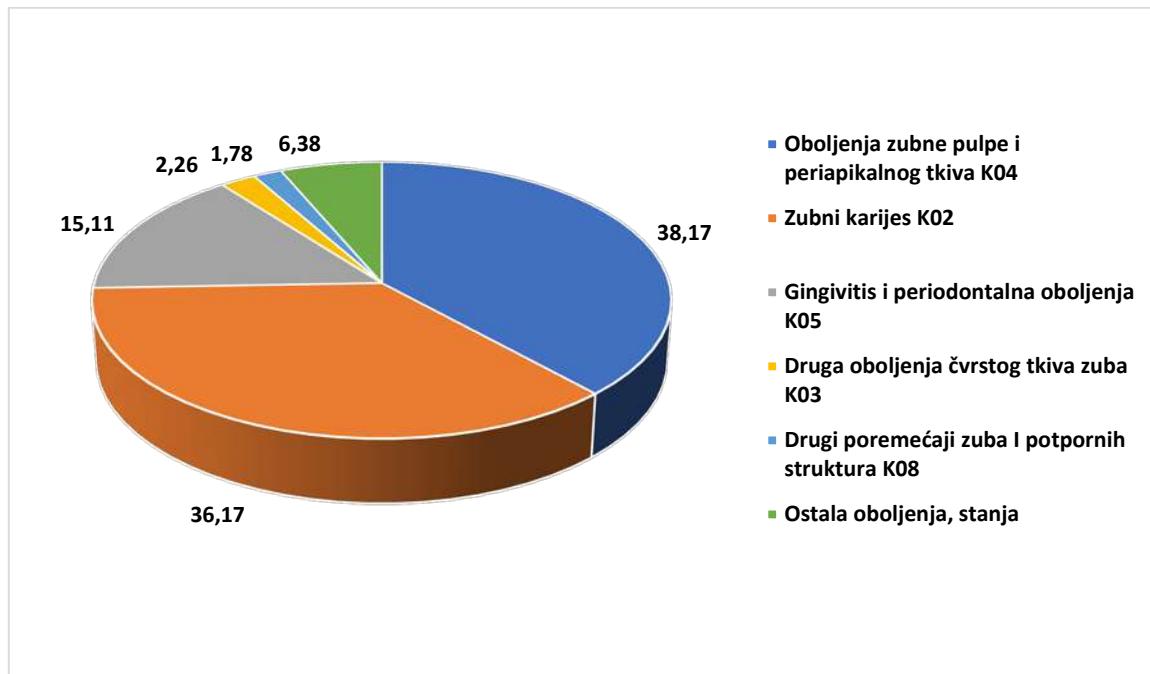

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 30-39 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 6.232 oboljela i indexom strukture 38,17%, zubni karijes sa ukupno 5.905 oboljelih i indexom strukture 36,17%, zatim gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 2.486 oboljelih i indexom strukture 15,11%, druga oboljenja čvrstog tkiva zuba sa ukupno 369 oboljelih ili 2,26%, drugi poremećaji zuba i potpornih struktura sa ukupno 291 oboljelih i indexom strukture od 1,78%, i ostala oboljenja ili stanja tretirana su kod 1.042 pacijenta sa indexom strukture 6,38%, što čini ukupno 16.325 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 27. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 30-39 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	6.232	38,17
2.	Zubni karijes K ₀₂	5.905	36,17
3.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K ₀₅	2.486	15,11
4.	Druga oboljenja čvrstog tkiva zuba K ₀₃	369	2,26
5.	Drugi poremećaji zuba i potpornih struktura K ₀₈	291	1,78
6.	Ostala oboljenja, stanja	1.042	6,38
UKUPNO		16.325	100,00%

Grafikon 12. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 30-39 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

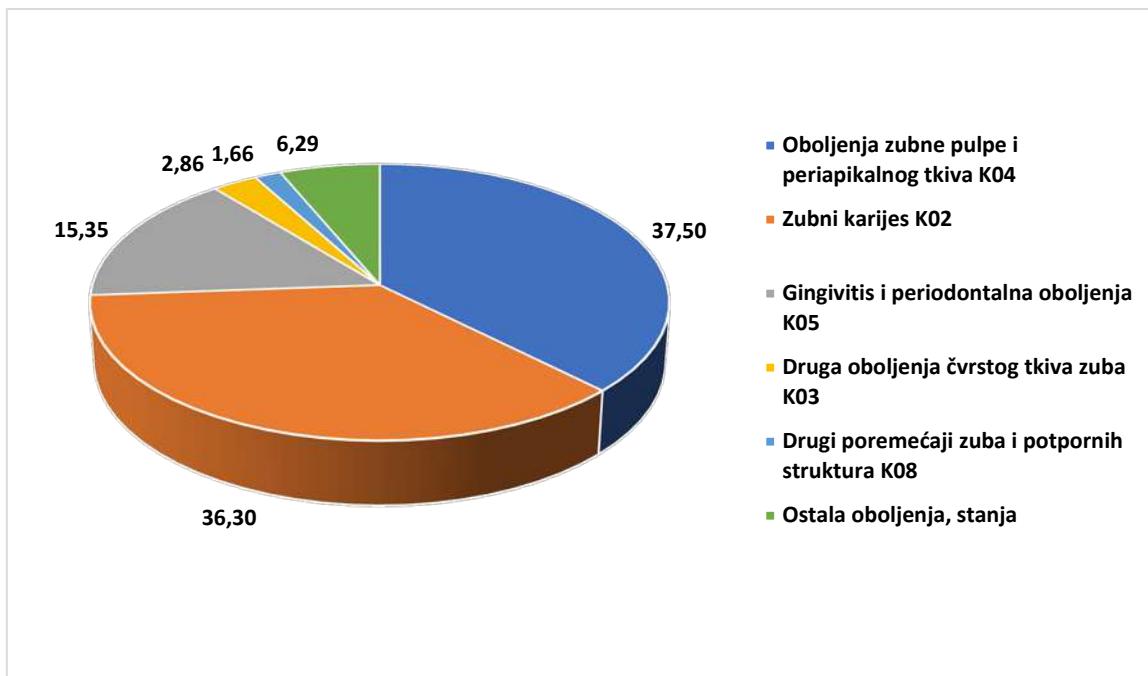

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 40-49 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 5.682 oboljela i indexom strukture 37,50%, zubni karijes sa ukupno 5.500 oboljelih i indexom strukture 36,30%, zatim gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 2.327 oboljelih i indexom strukture 15,35%, druga oboljenja čvrstog tkiva zuba sa ukupno 434 oboljelih ili 2,86%, drugi poremećaji zuba i potpornih struktura sa ukupno 253 oboljela i indexom strukture od 1,66%, i ostala oboljenja ili stanja tretirana su kod 954 pacijenta sa indexom strukture 6,29%, što čini ukupno 15.150 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 28. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 40-49 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K04	5.682	37,50
2.	Zubni karijes K02	5.500	36,30
3.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K05	2.327	15,35
4.	Druga oboljenja čvrstog tkiva zuba K03	434	2,86
5.	Drugi poremećaji zuba i potpornih struktura K08	253	1,66
6.	Ostala oboljenja, stanja	954	6,29
UKUPNO		15.150	100,00%

Grafikon 13. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 40-49 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

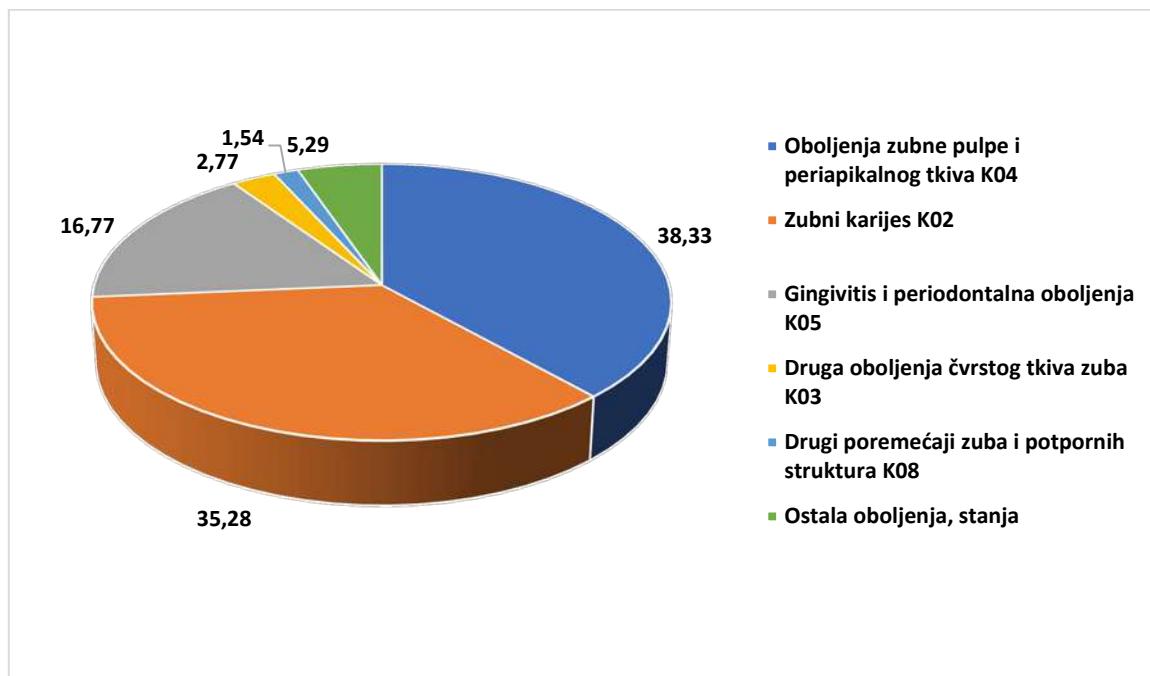

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 50-59 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 4.843 oboljela i indexom strukture 38,33%, zubni karijes sa ukupno 4.458 oboljelih i indexom strukture 35,28%, zatim gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 2.119 oboljelih i indexom strukture 16,77%, druga oboljenja čvrstog tkiva zuba sa ukupno 350 oboljelih ili 2,77%, drugi poremećaji zuba i potpornih struktura sa ukupno 195 oboljelih i indexom strukture od 1,54%, i ostala oboljenja ili stanja tretirana su kod 669 pacijenata sa indexom strukture 5,29%, što čini ukupno 12.634 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 29. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 50-59 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	4.843	38,33
2.	Zubni karijes K ₀₂	4.458	35,28
3.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K ₀₅	2.119	16,77
4.	Druga oboljenja čvrstog tkiva zuba K ₀₃	350	2,77
5.	Drugi poremećaji zuba i potpornih struktura K ₀₈	195	1,54
6.	Ostala oboljenja, stanja	669	5,29
UKUPNO		12.634	100,00%

Grafikon 14. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 50-59 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

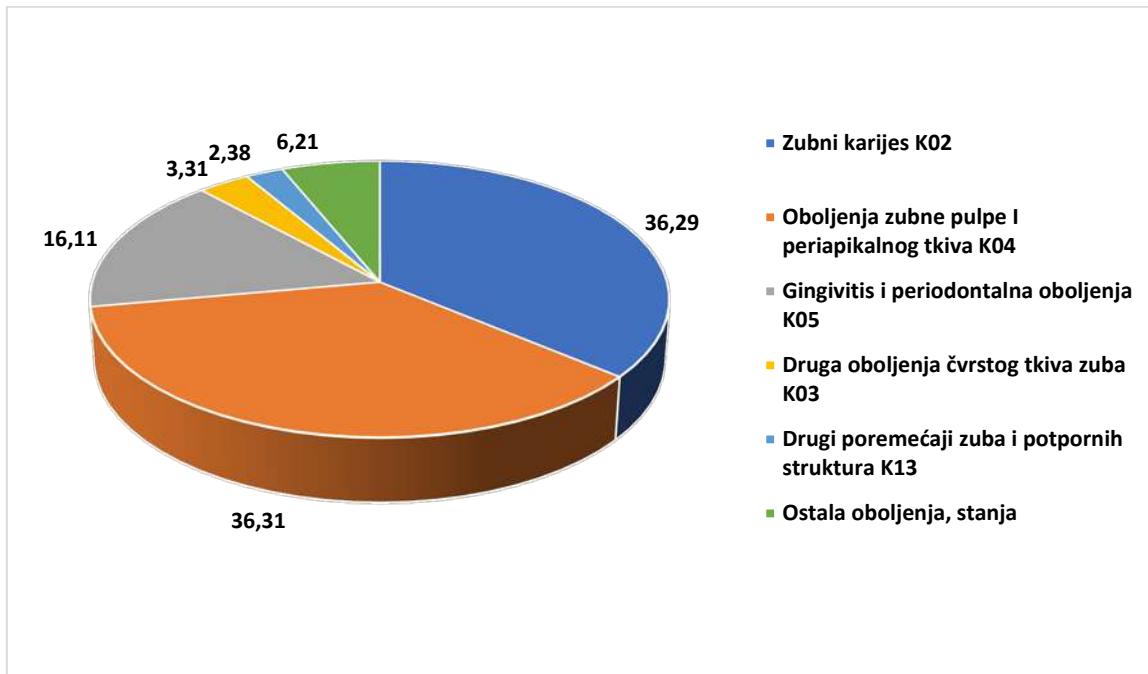

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 60-69 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: zubni karijes sa ukupno 2.881 oboljelim i indexom strukture 36,29%, oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 2.833 oboljela i indexom strukture 36,31%, zatim gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 1.279 oboljelih i indexom strukture 16,11%, druga oboljenja čvrstog tkiva zuba sa ukupno 263 oboljelih ili 3,31%, drugi poremećaji zuba i potpornih struktura sa ukupno 189 oboljelih i indexom strukture od 2,38%, i ostala oboljenja ili stanja tretirana su kod 493 pacijenta sa indexom strukture 6,21%, što čini ukupno 7.938 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 30. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 60-69 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Zubni karijes K ₀₂	2.881	36,29
2.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	2.833	36,31
3.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K ₀₅	1.279	16,11
4.	Druga oboljenja čvrstog tkiva zuba K ₀₃	263	3,31
5.	Drugi poremećaji zuba i potpornih struktura K ₁₃	189	2,38
6.	Ostala oboljenja, stanja	493	6,21
UKUPNO		7.938	100,00%

Grafikon 15. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 60-69 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

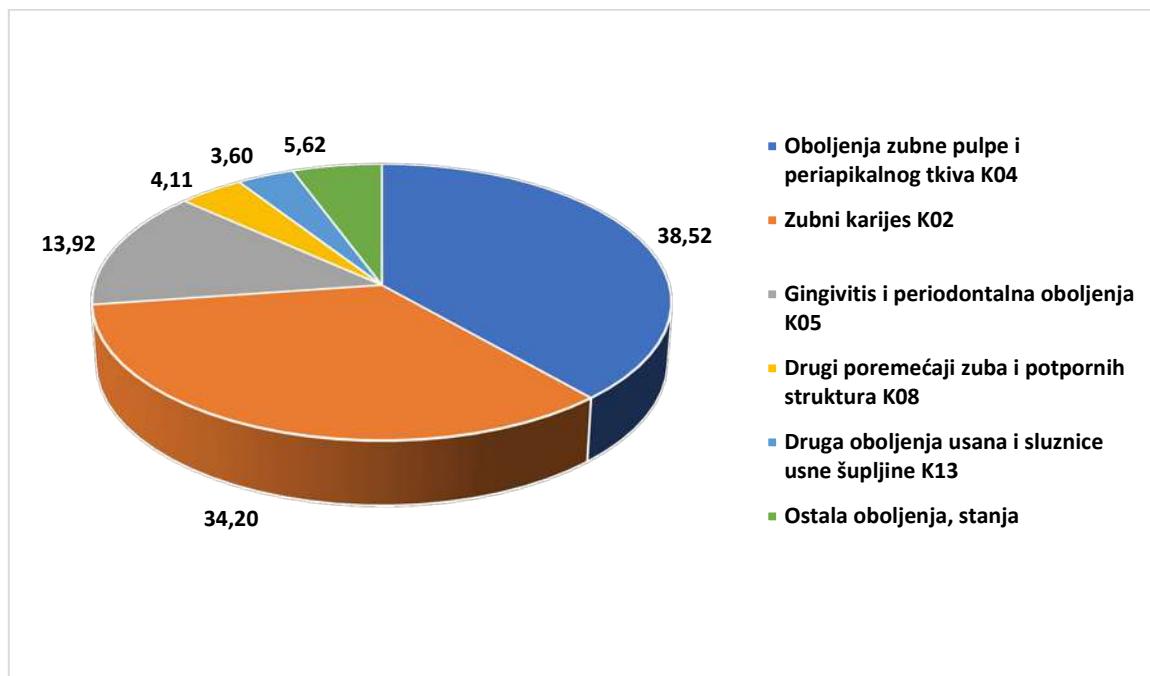

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije od 70-79 godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 1.123 oboljela i indexom strukture 38,52%, zubni karijes sa ukupno 997 oboljelih i indexom strukture 34,20%, zatim gingivitis i periodontalna oboljenja sa ukupno 406 oboljelih i indexom strukture 13,92%, drugi poremećaji zuba i potpornih struktura sa ukupno 120 oboljelih i indexom strukture od 4,11%, druga oboljenja usana i sluznice usne šupljine sa 105 oboljelih ili 3,60%, i ostala oboljenja ili stanja tretirana su kod 164 pacijenta sa indexom strukture 5,62%, što čini ukupno 2.915 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 31. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 70-79 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	1.123	38,52
2.	Zubni karijes K ₀₂	997	34,20
3.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K ₀₅	406	13,92
4.	Drugi poremećaji zuba i potpornih struktura K ₀₈	120	4,11
5.	Druga oboljenja usana i sluznice usne šupljine K ₁₃	105	3,60
6.	Ostala oboljenja, stanja	164	5,62
UKUPNO		2.915	100,00%

Grafikon 16. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 70-79 godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

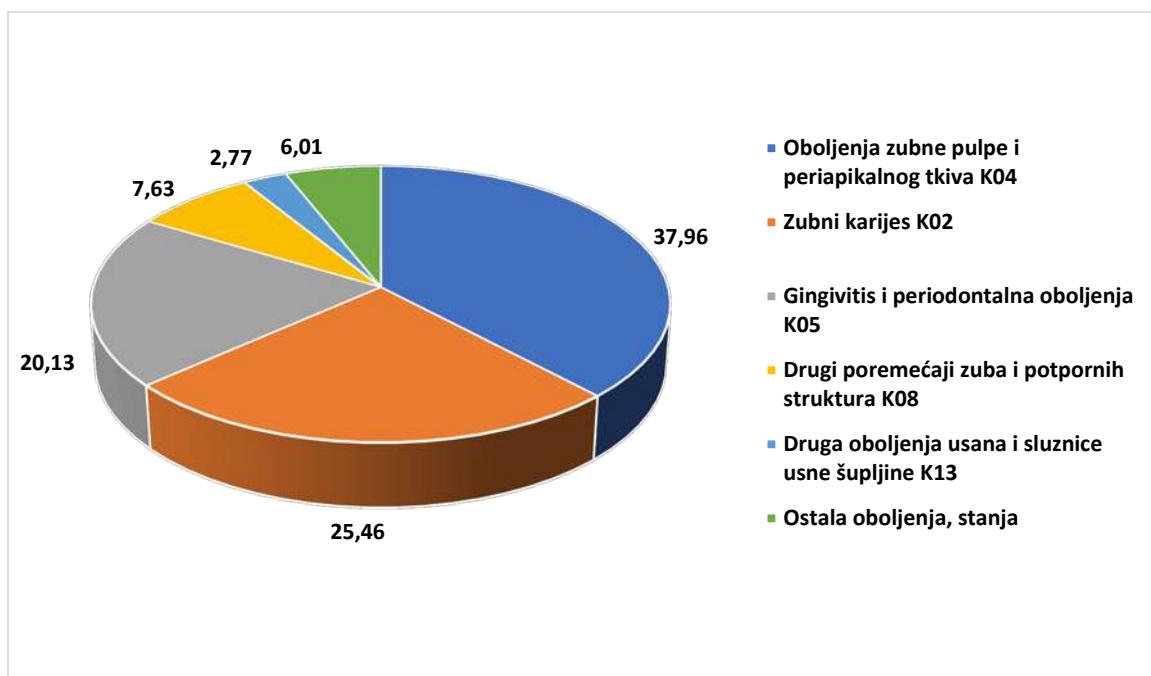

U toku 2020. godine redoslijed vodećih oboljenja starosne populacije 80+ godina u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo bio je slijedeći: oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva sa ukupno 164 oboljela i indexom strukture 37,96%, zubni karijes sa ukupno 110 oboljelih i indexom strukture 25,46%, zatim gingivitis i parodontalna oboljenja sa ukupno 87 oboljelih i indexom strukture 20,13%, drugi poremećaji zuba i potpornih struktura sa ukupno 33 oboljelih i indexom strukture od 7,63%, druga oboljenja usana i sluznice usne šupljine sa 12 oboljelih ili 2,77%, i ostala oboljenja ili stanja tretirana su kod 26 pacijenata sa indexom strukture 6,01%, što čini ukupno 432 oboljenja u indexu strukture 100%.

Tabela 32. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 80+ godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

REDNI BROJ	NAZIV OBOLJENJA, STANJA PO 10. MKB	BROJ OBOLJENJA	INDEX STRUKTURE
1.	Oboljenja zubne pulpe i periapikalnog tkiva K ₀₄	164	37,96
2.	Zubni karijes K ₀₂	110	25,46
3.	Gingivitis i periodontalna oboljenja K ₀₅	87	20,13
4.	Drugi poremećaji zuba i potpornih struktura K ₁₃	33	7,63
5.	Druga oboljenja usana i sluznice usne šupljine K ₀₃	12	2,77
6.	Ostala oboljenja, stanja	26	6,01
UKUPNO		432	100,00%

Grafikon 17. Vodeća oboljenja registrovana u stomatološkoj zdravstvenoj zaštiti u starosnoj grupi 80+ godina u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

U javnom sektoru u 2020. godini na području Kantona Sarajevo stomatološka zaštita pružana je kontinuirano na 58 punktova u 137 ordinacija na ukupno 227 stomatoloških stolica. Ukupno 237 stomatoloških timova bilo je raspoređeno na pružanje stomatološke zdravstvene zaštite. Stomatološke timove činilo je ukupno 174 doktora stomatologije odnosno doktora dentalne medicine, od čega je 147 specijalista, te 273 stomatološke sestre-tehničara od čega je 69 zubnih tehničara.

Broj posjeta po jednom timu u 2020. godini na godišnjem nivou iznosio je prosječno 809, a u 2019. godini taj prosjek je iznosio 1.105. Prosječan dnevni broj posjeta po jednom timu u toku 2020. godine iznosio je 3,08, a u prethodnoj godini prosjek je bio 4,17 posjeta.

U 2020. godini u javnom sektoru preventivne stomatološke usluge pružene su kod 191.735 pacijenata.

U privatnom stomatološkom sektoru prema podacima raspoloživim na web stranici Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, registrovano je ukupno 209 privatnih stomatoloških zdravstvenih ustanova, od čega je 165 ordinacija, 3 privatne zdravstvene ustanove - PZU, 17 specijalističkih ordinacija i 24 zubotehnička laboratorija.

J. U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo ne raspolaže podacima o broju zaposlenog zdravstvenog kadra u privatnoj stomatološkoj praksi.

Navedeni podaci, odnosno smanjeni broj posjeta i stomatoloških usluga u 2020. godini povezan je i sa epidemiološkom situacijom izazvanom pandemijom COVID-19.

ZAKLJUČCI

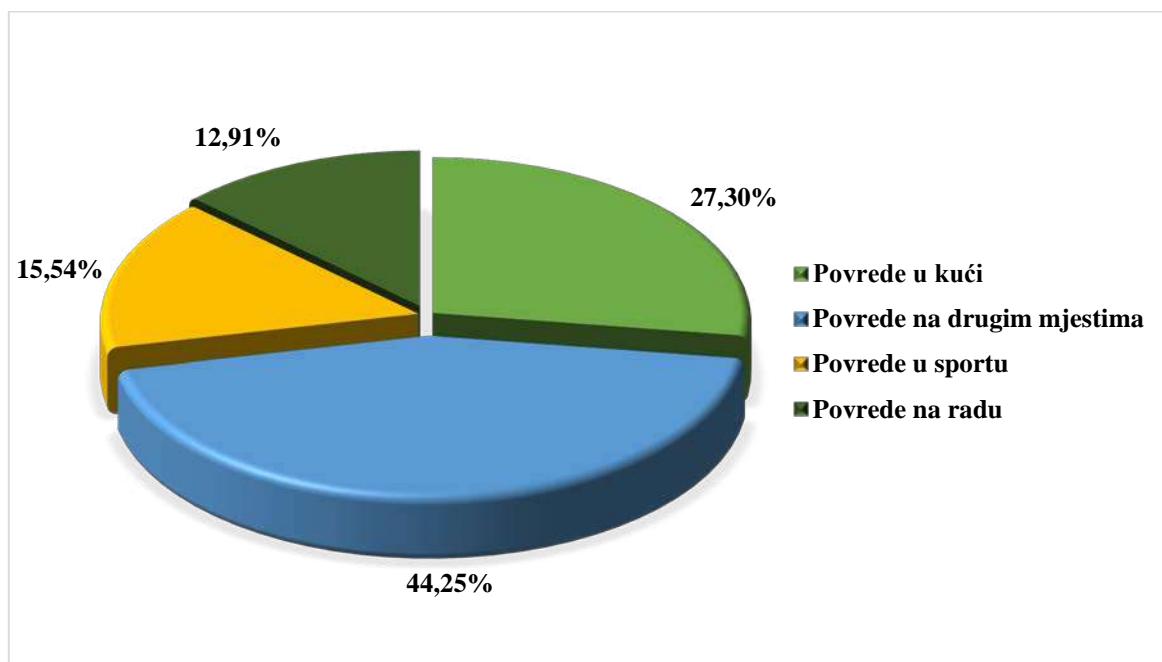
- *Prema prikupljenim podacima iz primarne stomatološke zaštite u javnom sektoru u Kantonu Sarajevo u 2020. godini vodeća oboljenja su: zubni karijes, zatim oboljenje zubne pulpe i periapikalnog tkiva, dentofacialne anomalije, gingivitis i periodontalna oboljenja, te drugi poremećaji zuba i potpornog tkiva.*
- *U pogledu stomatološke opreme stomatološka zdravstvena zaštita pružana je na ukupno 227 stomatoloških stolica odnosno jedinica.*
- *U toku 2020. godine usluge u ovoj oblasti pružalo je ukupno 237 stomatoloških timova.*
- *Broj posjeta po jednom timu na godišnjem nivou u 2020. godini iznosio je prosječno 809, a u 2019. godini taj prosjek je iznosio 1.105. Prosječan dnevni broj posjeta po jednom timu u toku 2020. godine iznosio je 3,08, a u prethodnoj godini prosjek je bio 4,17 posjeta.*
- *U 2020. godini u javnom sektoru preventivne stomatološke usluge pružene su kod 191.735 pacijenata.*
- *U 2020. godini, u privatnom sektoru u Kantonu Sarajevo, stomatološka zdravstvena zaštita pružana je u 209 privatnih stomatoloških zdravstvenih ustanova.*

2.7. TRAUMATIZAM

U 2020. godini u primarnoj zdravstvenoj zaštiti ukupno je registrovana 7.241 povreda stanovništva Kantona Sarajevo. Najveći broj povreda stanovništva Kantona Sarajevo registrovan je u kući, na drugim mjestima i sportu. U strukturi svih registrovanih oboljenja, stanja i povreda, povrede čine 1,44%.

U strukturi svih registrovanih povreda u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, najčešće su zastupljene povrede na drugim mjestima sa 44,25% (3.204 povrede) i povrede u kući sa 27,30% (1.977 povreda), a zatim slijede povrede u sportu sa 15,54% (1.125 povreda) i povrede na radu, odnosno u jaslicama, vrtiću, školi sa 12,91% (935 povreda).

**Grafikon 18. Struktura povreda stanovništva Kantona Sarajevo u 2020. godini,
pregled prema mjestu dogadaja povrede**

Najveći procent povreda registrovan je kod radno-aktivnog stanovništva 20-64 godine života (3.699 povreda) i kod djece 5-14 godina života (2.045 povreda), koje zajedno u strukturi svih registrovanih povreda prema dobnim skupinama čine 79,33%, a zatim slijede povrede osoba 65 i više godina starosti (652 povrede) sa 9,00%, dok su povrede kod ostalih dobnih skupina zastupljene u znatno nižem procentu i to: povrede djece ispod jedne godine života sa 1,04% (75 povreda), zatim povrede djece starosti 1-4 godine sa 5,07% (367 povreda), te djece i omladine 15-19 godina života sa 5,56% (403 povreda).

2.7.1. Saobraćajni traumatizam

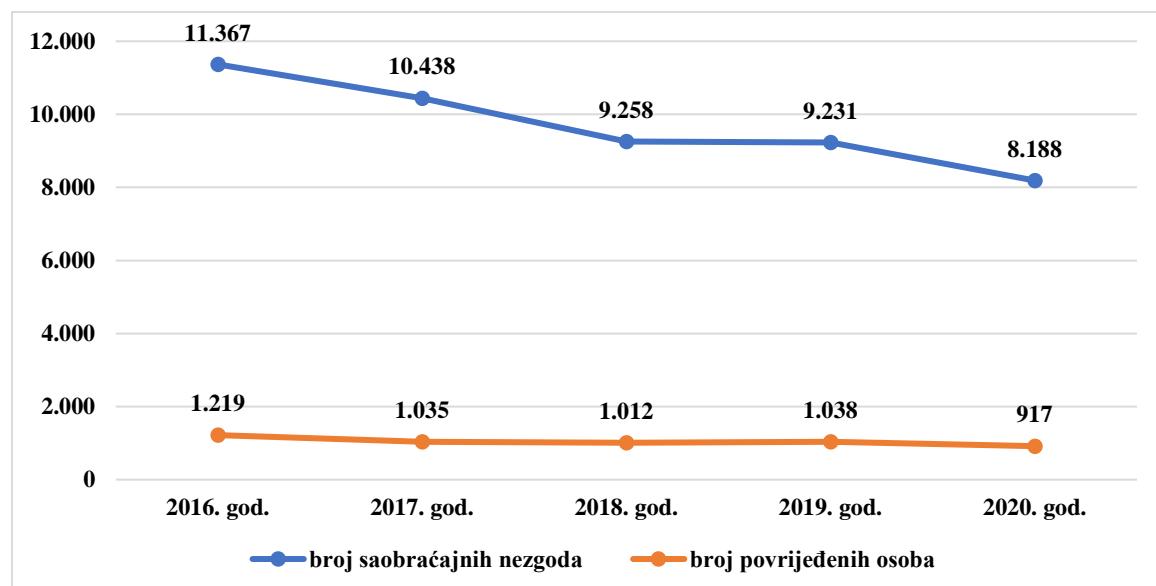
Prema podacima MUP-a Kantona Sarajevo u 2020. godini u Kantonu Sarajevo, registrovano je ukupno 8.188 saobraćajnih nezgoda što je za 11,30% manje u odnosu na 2019. godinu kada je zabilježena 9.231 saobraćajna nezgoda.

Broj registrovanih saobraćajnih nezgoda izazvanih u alkoholisanom stanju u 2020. godini je iznosi 53 nezgode. Učešće saobraćajnih nezgoda izazvanih u alkoholisanom stanju u ukupnom broju registrovanih saobraćajnih nezgoda u 2020. godini iznosi 0,65%. Uočava se trend opadanja broja saobraćajnih nezgoda izazvanih u alkoholisanom stanju u posljednjih pet godina za 63,45% u odnosu na 2016. godinu kada je registrovano 145 saobraćajnih nezgoda izazvanih u alkoholisanom stanju.

Broj registrovanih povrijeđenih lica u saobraćajnim nezgodama u 2020. godini na području Kantona Sarajevo je bio 917 osoba, dok je vrijednost stope povrijeđenih u saobraćajnim nezgodama na 100.000 stanovnika u 2020. godini iznosila 217,53‰.

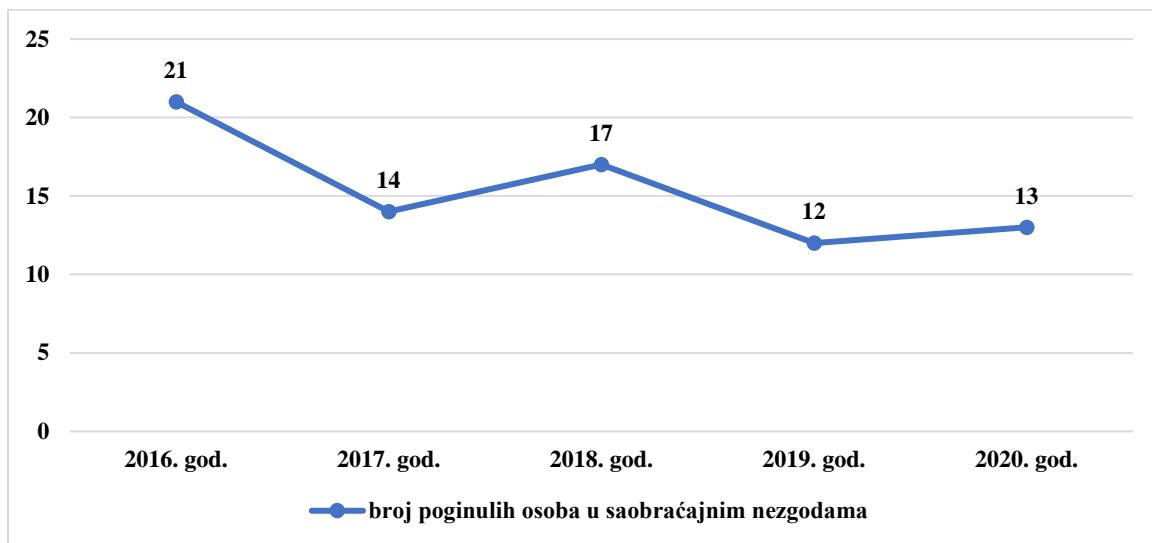
Broj poginulih lica u saobraćajnim nezgodama u 2020. godini je 13.

Grafikon 19. Broj saobraćajnih nezgoda i broj povrijeđenih osoba u saobraćajnim nezgodama u Kantonu Sarajevo, 2016-2020. godina*

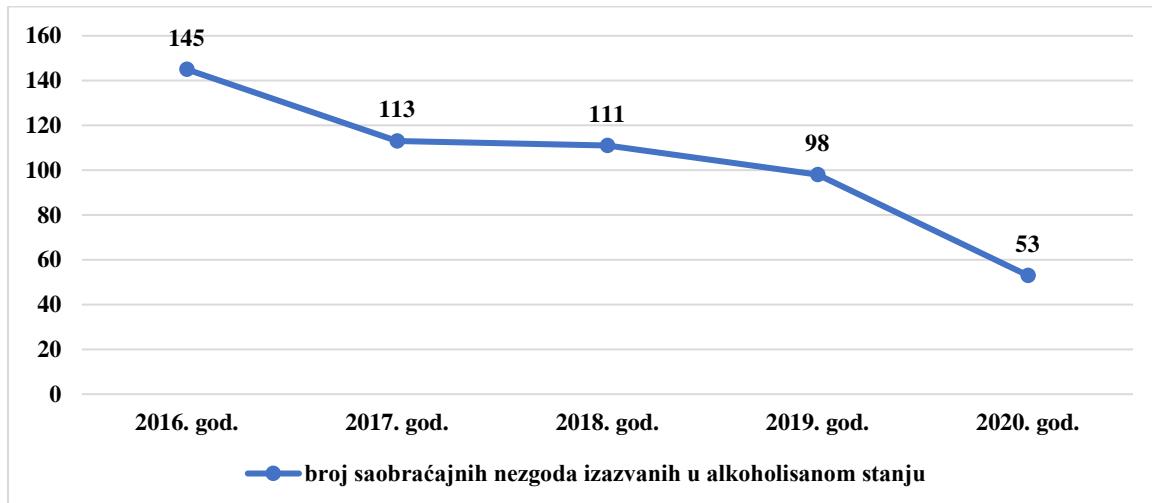
*Izvor: MUP KS

**Grafikon 20. Broj poginulih osoba u saobraćajnim nezgodama u Kantonu Sarajevo,
2016-2020. godina***

*Izvor: MUP KS

**Grafikon 21. Broj saobraćajnih nezgoda izazvanih u alkoholisanom stanju u Kantonu
Sarajevo, 2016-2020. godina***

*Izvor: MUP KS

ZAKLJUČCI

- *U 2020. godini u primarnoj zdravstvenoj zaštiti ukupno je registrovano 7.241 povreda stanovništva Kantona Sarajevo.*
- *Opća stopa traumatzma stanovništva Kantona Sarajevo iznosi 1,44%.*
- *Najveći procent povreda registrovan je kod radno-aktivnog stanovništva 20-64 godine života 3.699 povreda) i kod djece 5-14 godina života (2.045 povreda), koje u strukturi svih registrovanih povreda prema dobnim skupinama čine 79,33%.*
- *Prema podacima MUP-a Kantona Sarajevo u 2020. godini u Kantonu Sarajevo, registrovano je ukupno 8.188 saobraćajnih nezgoda.*
- *Broj registrovanih saobraćajnih nezgoda izazvanih u alkoholisanom stanju u 2020. godini je iznosio 53 nezgode.*
- *Broj registrovanih povrijedenih lica u saobraćajnim nezgodama u 2020. godini na području Kantona Sarajevo je bio 917 osoba.*
- *Broj poginulih lica u saobraćajnim nezgodama u 2020. godini je bio 13.*

2.8. ZARAZNE BOLESTI I IMUNIZACIJA

2.8.1 Kretanje zaraznih bolesti obaveznih prijavi na području Kantona Sarajevo u 2020. godini

Tokom 2020. godine na području Kantona Sarajevo prijavljena su 6.875 slučajeva obolijevanja od 28 zaraznih bolesti, obaveznih prijavi.

Na pojedinačnim prijavama zaraznih oboljenja prijavljeno je 5.528 slučajeva oboljenja od 27 zaraznih bolesti koje su obavezne prijavi, a na zbirnim prijavama u 2020. godini prijavljeno je 1.347 oboljelih od pljuskavica (Varicellae).

Kod stanovništva na području Kantona Sarajevo u 2020. godine registrovan je 51 pojedinačni slučaj zaraznog trovanja hranom.

Na tabeli broj 33. dat je prikaz oboljenja od zaraznih bolesti sa stopom morbiditeta na 100.000 stanovnika.

Tabela 33. Broj prijavljenih slučajeva i ukupan morbiditet od zaraznih bolesti na 100.000 stanovnika

Red. Broj	Bolest	Šifra	2020. godina	
			Broj slučajeva	Mb
1.	Amebiasis	A06	4	0,95
2.	AIDS	B20-24	*	*
3.	Angina streptoc.	J02	80	18,98
4.	Boreliosis	A69	3	0,71
5.	Brucellosis	A23	6	1,42
6.	Chlamydial infectio	A74	1	0,24
7.	Covid-19**	U07.1	4348	1031,42
8.	Echinococcosis	B67	1	0,24
9.	Enterocolitis ac.	A09	247	58,59
10.	Erysipelas	A46	2	0,47
11.	HbsAg kliconoša	Z22	2	0,47
12.	Herpes zoster	B24	167	39,62
13.	HIV infection	B20-24	*	*
14.	HVB	B16	6	1,42
15.	HVC	B18	1	0,24
16.	Lues	A50-53	7	1,66
17.	Meningoencephalitis	G02	1	0,24
18.	Meningitis	G00	2	0,47
19.	Mononucleosis	B27	10	2,37
20.	Nosocomial infec.		370	87,77
21.	Parotitis epid.	B26	6	1,42
22.	Pertussis	A37	4	0,95
23.	Q-fever	A87	2	0,47
24.	Salmonellosis	B06	19	4,51
25.	Scabies	B86	81	19,21
26.	Scarlatina	A38	67	15,89
27.	Sepsis	A41	5	1,19
28.	Toxiinfectio al.	A05	51	12,10
29.	Tuberculosis activa	A15-A19	35	8,30
30.	Varicellae	B01	1.347	319,53
UKUPNO:			6.875	1630,87

* Zbog posebnih procedura oko prijavljivanja HIV/AIDS infekcije, iste se dobivaju preko DPST centara, tako da je u 2020. godini, prema podacima Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, prijavljeno (otkiveno) novih 8 slučajeva HIV infekcije i 3 slučaja AIDS na području Kantona Sarajevo

** Zvanično, na prijavama oboljevanja / smrti od zarazne bolesti, je prijavljeno oboljevanje 4.348 osoba, dok je prema evidencijama Zavoda, laboratorijski potvrđeno 24.318 slučajeva COVID-19 oboljenja.

*** Morbiditet za 2020. godinu rađen na osnovu procjene broja stanovnika Federalnog zavoda za statistiku za 2020. godinu (stanje na dan 30.06.2020 godine.)

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Na sljedećoj tabeli dat je prikaz oboljenja od zaraznih bolesti po općinama Kantona Sarajevo sa stopama morbiditeta na 1.000 stanovnika u odnosu na broj stanovnika općine.

Tabela 34. Kretanje zaraznih bolesti po općinama KS u 2020. godini

Redni broj	Bolest	UKUPNO KS:	Općine								
			1 Centar	2 Stari Grad	3 Novo Sarajevo	4 Novi Grad	5 Ilidža	6 Vogošča	7 Hadžići	8 Ilijaš	9 Trnovo
1.	Amebiasis	4	1	0	1	0	1	0	0	0	0
2.	Angina streptococcica	80	8	5	9	30	4	8	0	16	0
3.	Boreliosis	3	0	0	0	0	1	1	1	0	0
4.	Brucellosis	6	0	0	1	0	0	0	1	4	0
5.	Chlamidial infectio	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
6.	Covid-19	4348*	617	230	691	1467	686	116	119	385	37
7.	Echinococcosis	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
8.	Enterocolitis accuta	247	17	9	37	83	76	8	9	1	7
9.	Erysipelas	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
10.	Nosilaštvo HBsAg	1	0	0	0	1	0	0	0	1	2
11.	Herpes zoster	167	17	11	33	55	28	7	4	10	2
12.	HVB	6	0	1	0	3	0	1	0	1	0
13.	HVC	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
14.	Lues	7	1	2	0	3	0	0	0	1	0
15.	Meningoencephalitis	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
16.	Meningitis	2	0	0	0	0	1	0	1	0	0
17.	Mononucleosis	10	0	2	2	3	2	1	0	0	0
18.	Nosocomial infections	370	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19.	Parotitis epidemica	6	1	0	0	0	5	0	0	0	0
20.	Pertussis	4	0	0	0	0	4	0	0	0	0
21.	Q-febris	2	0	0	0	1	0	0	1	0	0
22.	Salmonellosis	19	1	3	4	3	3	2	1	2	0
23.	Scabies	81	9	2	11	14	28	2	7	5	3
24.	Scarlatina	67	3	1	7	18	24	4	2	8	0
25.	Sepsis	5	2	1	1	0	1	0	0	0	0
26.	Tbc	35	5	2	7	12	4	1	1	3	0
27.	Toxiinfectio alimentaris	51	8	5	4	21	12	0	1	0	0
28.	Varicellae	1347	390	68	149	425	164	56	36	44	15
UKUPNO:		6872	1080	342	958	2141	1044	210	185	481	64
Stopa morbiditeta u odnosu na broj stanovnika općine		1630,87	20,25	9,77	15,00	17,44	14,73	7,27	7,50	23,20	45,85

* Zvanično, na prijavama oboljevanja – smrti od zarazne bolesti, je prijavljeno oboljevanje 4.348 osoba, dok je prema evidencijama Zavoda, laboratorijski potvrđeno 24.318 slučajeva COVID-19 oboljenja

** U gore navedenoj tabeli nisu uvršteni HIV i AIDS, kao i Nosocomial infections s obzirom da ne posjedujemo podatke iz kojih općina oboljni potiču. Morbiditet rađen na osnovu procjene broja stanovnika Federalnog zavoda za statistiku (stanje na dan 30.06.2020 godine)

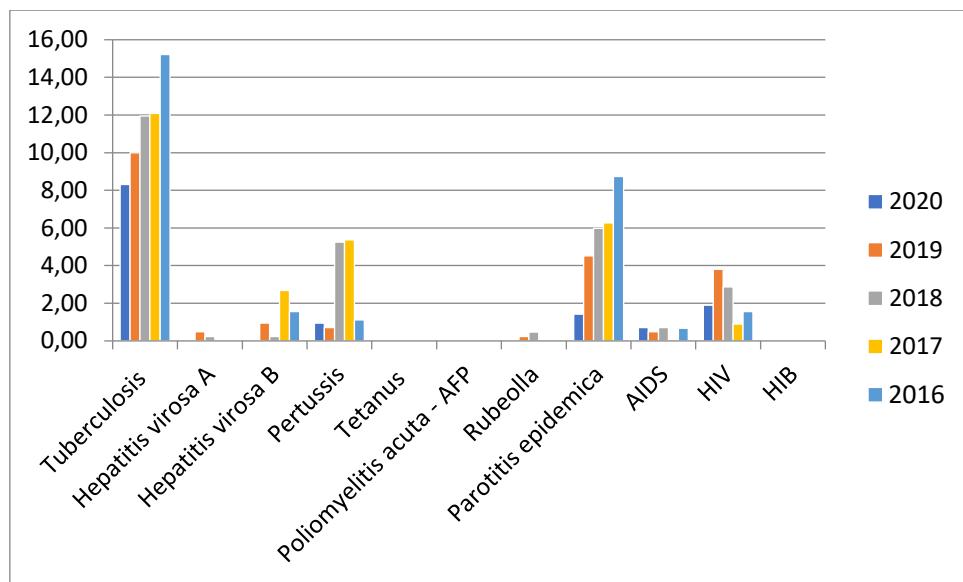
Najveća stopa morbiditeta od zaraznih bolesti na području Kantona Sarajevo zabilježena je na području općine Trnovo i iznosi 45,85 dok se najmanja stopa morbiditeta bilježi na području općine Vogošća i iznosi 7,27. Razlog za porast morbiditeta na području općine Centar je broj prijava oboljevanja od Covid-19 u odnosu na ukupan broj stanovnika.

Incidenca zaraznih bolesti na 100.000 stanovnika u Kantonu Sarajevo u 2020. godini prikazana je na sljedećoj tabeli.

Tabela 35. Incidenca zaraznih bolesti u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Red. broj	Bolest	Incidenca na 100.000 stanovnika
1.	Tuberculosis	8,30
2.	Hepatitis virosa A	0
3.	Hepatitis virosa B	1,42
4.	Pertussis	0,95
5.	Morbilli	0
6.	Tetanus	0
7.	Poliomyelitis acuta - AFP	0
8.	Rubeolla	0
9.	Parotitis epidemica	1,42
10.	AIDS	0,71
11.	HIV	1,90
12.	HIB	0

Grafikon 22. Incidenca zaraznih bolesti na 100.000 stanovnika u KS za period 2016 – 2020. godina*

*Izvor podataka: J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo

Tuberkuloza je oboljenje koje se prema Pravilniku o načinu prijavljivanja zaraznih bolesti prijavljuje prema Federalnom programu za kontrolu tuberkuloze.

U periodu 01.01.– 31.12.2020. godine u NTP jedinicu J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo dostavljena je 41 prijava oboljelih od TBC, sa područja svih općina Kantona Sarajevo. Od ukupnog broja prijavljenih pacijenata, 38 je registrirano kao novootkriveni slučaj TBC, a 3 slučaja su registrirana kao recidiv TBC. U odnosu na lokalizaciju TBC od ukupnog broja prijavljenih slučajeva TBC, 37 je prijavljeno kao pulmonalna TBC, a 4 sa ekstrapulmonalnom lokalizacijom (Tabela 36.).

Tabela 36. Prijave TBC u periodu 01. 01. – 31. 12. 2020. godine

Novootkrivena TBC	38
Recidiv TBC	3
UKUPNO	41

Tabela 37. TBC prema lokalizaciji u periodu 01.01. – 31.12.2020.

Pulmonalna lokalizacija	37
Ekstrapulmonalna lokalizacija	4
UKUPNO	41

U istom periodu dostavljeno je 36 odjava TBC. U odnosu na ishod liječenja TBC, za pacijente čije je liječenje završeno tokom izvještajnog perioda, 18 pacijenata je registrirano kao izliječeno, 14 pacijenata je registrirano kao završeno liječenje, kod jednog pacijenta je ispunjena odjava sa napomenom da je prekinuto liječenje, te su prijavljena 3 smrtna ishoda.

Tabela 38. Ishod liječenja za odjavljene pacijente za period 01. 01. – 31. 12. 2020.*

Izliječeni pacijenti	18
Završeno liječenje	14
Smrtni ishod	3
Prekid liječenja	1
UKUPNO	36

*Napomena: Obrada slučajeva za prethodnu godinu traje do septembra tekuće godine zbog dugog procesa liječenja

Tabela 39. Vodeća zarazna oboljenja u Kantonu Sarajevo za 2020. godinu

Red. Broj	Bolest	Broj slučajeva
1.	COVID - 19	4.348
2.	Varicellae	1.347
3.	Nosocomial infection	370
4.	Enterocolitis acuta	247
5.	Herpes zoster	167
6.	Scabies	81
7.	Angina streptococcica	80
8.	Scarlatina	80
9.	Toxiinfectio alimentaris	51
10.	Tuberculosis	35

COVID – 19 (Koronavirusna bolest) je zarazna bolest koju uzrokuje novootkriveni koronavirus. Većina ljudi koji se razbole od COVID-19 doživjet će blage do umjerene simptome i oporaviti se bez posebnog liječenja. Virus koji uzrokuje COVID-19 uglavnom se prenosi kapljicama koje nastaju kada zaražena osoba kašљe, kiše ili izdahne. Te su kapljice preteške da bi lebdjele u zraku i brzo padaju na pod ili površinu. Osoba se može zaraziti udisanjem virusa ako je u neposrednoj blizini osobe koja ima COVID-19 ili dodirivanjem kontaminirane površine, a zatim očiju, nosa ili usta.

Zvanično, na prijavama oboljevanja – smrti od zarazne bolesti, je prijavljeno oboljevanje **4.348** osoba, dok je prema evidencijama Zavoda laboratorijski potvrđeno **24.318** slučajeva COVID-19 oboljenja.

Varicellae (Pljuskavice) su zastupljene u visokom procentu, sa **1.347** prijavljenog slučaja u 2020. godini. Pljuskavice su jedna od najčešćih zaraznih bolesti dječijeg uzrasta između prve i sedme godine života. U našem okruženju Pljuskavice preboli skoro svako dijete, jer se radi o virusnoj, osipnoj, dječijoj, veoma prenosivoj zaraznoj bolesti. Ovu osipnu groznicu uzrokuje virus Varicella – Zoster iz grupe Herpes virusa. Najčešće se javlja u epidemijama, naročito u dječijim kolektivima, jer se lako prenosi: vazduhom, kapljičnim putem i neposrednim dodirom – kontaktom sa oboljelim koji luči virus preko sekreta disajnih puteva.

Intrahospitalne (bolničke) infekcije sa **370** prijavljenih slučajeva nalaze se na trećem mjestu. Bolničke infekcije su infekcije nastale kao posljedica dijagnostike, terapije i njegove za vrijeme boravka u bolnici ili nakon otpusta iz bolnice u određenom vremenskom periodu. Predstavljaju značajan javnozdravstveni problem, a posljedice koje izazivaju imaju medicinski, etički, pravni i ekonomski aspekt. Učestalost bolničkih infekcija je važan indikator u procjeni kvaliteta zdravstvenih usluga. Ne postoji zdravstvena ustanova bez bolničkih infekcija. 5-10% bolesnika primljenih u bolnicu dobije infekciju povezanu sa zdravstvenom zaštitom.

Tokom 2020. godine iako je trajala epidemija COVID-19, nije prijavljen niti jedan slučaj intrahospitalne infekcije izazvane sa SARS-CoV-2, što dovodi do zaključka da se COVID-19 nije prijavljivao kao bolnička infekcija.

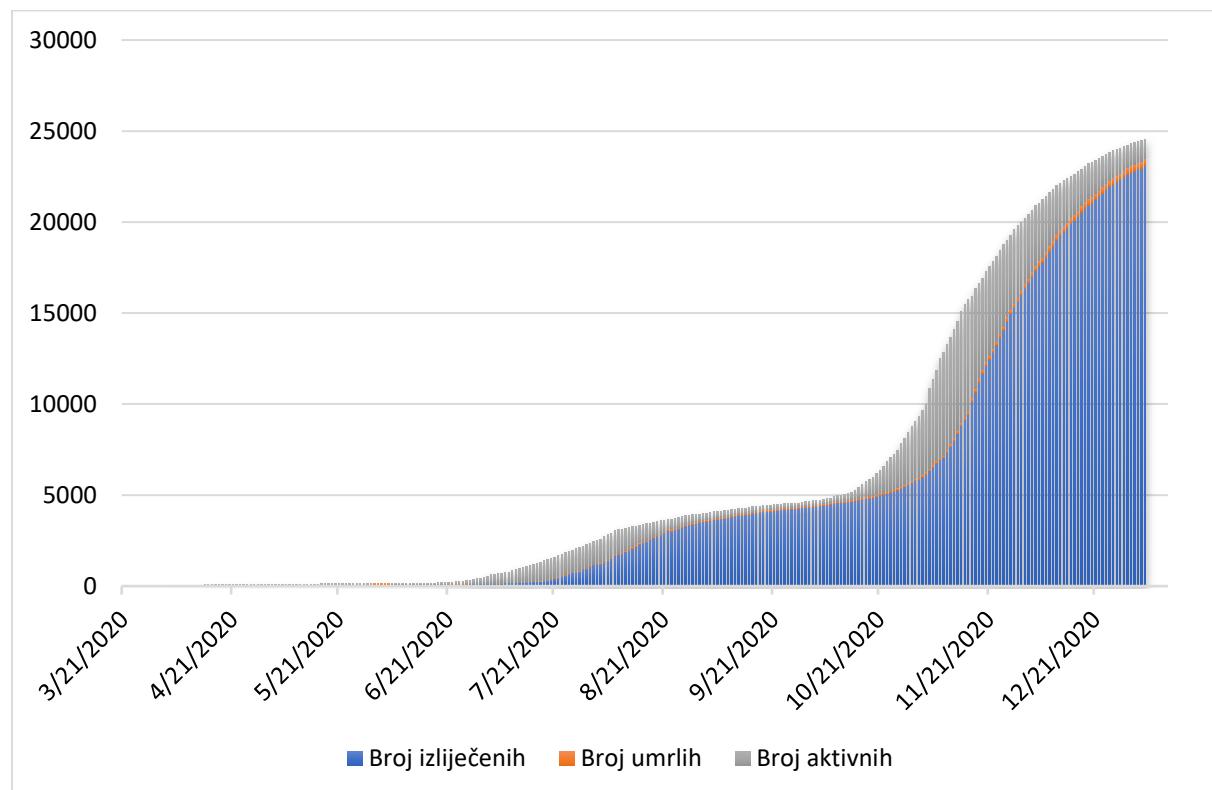
Enterocolitis acuta sa 247 prijavljenih slučajeva na četvrtom je mjestu na tabeli vodećih zaraznih oboljenja. Prema učestalosti se već godinama nalazi u vrhu prijavljenih zaraznih oboljenja na području Kantona Sarajevo. U 2020. godini evidentan je smanjen broj prijava oboljevanja od navedenog oboljenja, za što je direktni uzrok epidemija COVID – 19 i provođenje protivepidemijskih mjera. Enterokolitis je upala crijeva, tankog i debelog. Može biti izazvan infektivnim (bakterijama, virusima, gljivicama, parazitima) i neinfektivnim agensima.

Herpes zoster sa 167 prijavljenih slučajeva je na petom mjestu u tabeli vodećih zaraznih bolesti na području Kantona Sarajevo. Herpes zoster je virusna bolest koju izaziva varicella zoster virus (VZV). Herpes zoster je posljedica reaktivacije Varicella-zoster virusa koji se nalazi latentan u organizmu. Češće se javlja kod osoba starije životne dobi, kod bolesnika inficiranih HIV-om i kod imunokompromitovanih osoba.

Analiza epidemije COVID-19 Zavoda za javno zdravstvo KS u Kantonu Sarajevo za period 20.03 - 31.12.2020.

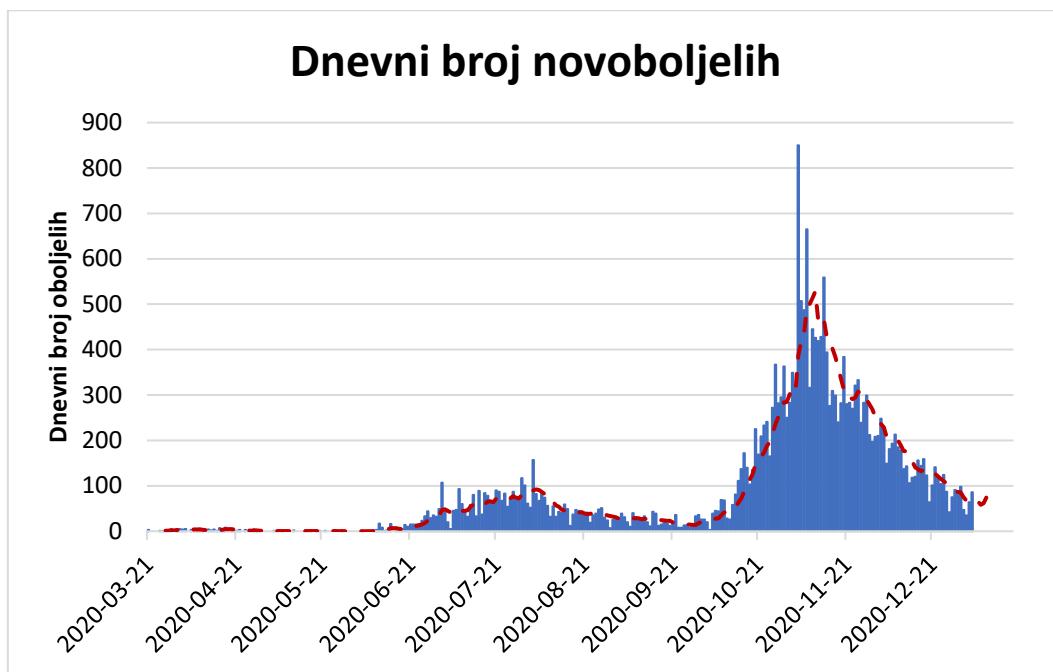
Prvi slučajevi sa laboratorijski potvrđenim prisustvom SARS-CoV-2 virusa, u Kantonu Sarajevo prijavljeni su Zavodu za javno zdravstvo KS 20.03.2020. godine. U periodu od 20.03.2020. godine do 31.12.2020. u Kantonu Sarajevo laboratorijski su potvrđeno **24.318** slučaja COVID-19 oboljenja. U navedenom periodu, oporavak je registrovan kod 22.735 slučaja (93,04% oboljelih). Sa virusom SARS-CoV-2 preminule su 383 osobe u navedenom periodu, odnosno 1,57% (Grafikon 23). 31.12.2020. godine u Kantonu Sarajevo aktivno je bilo 1.200 slučajeva.

Grafikon 23. Status pacijenata po datumu

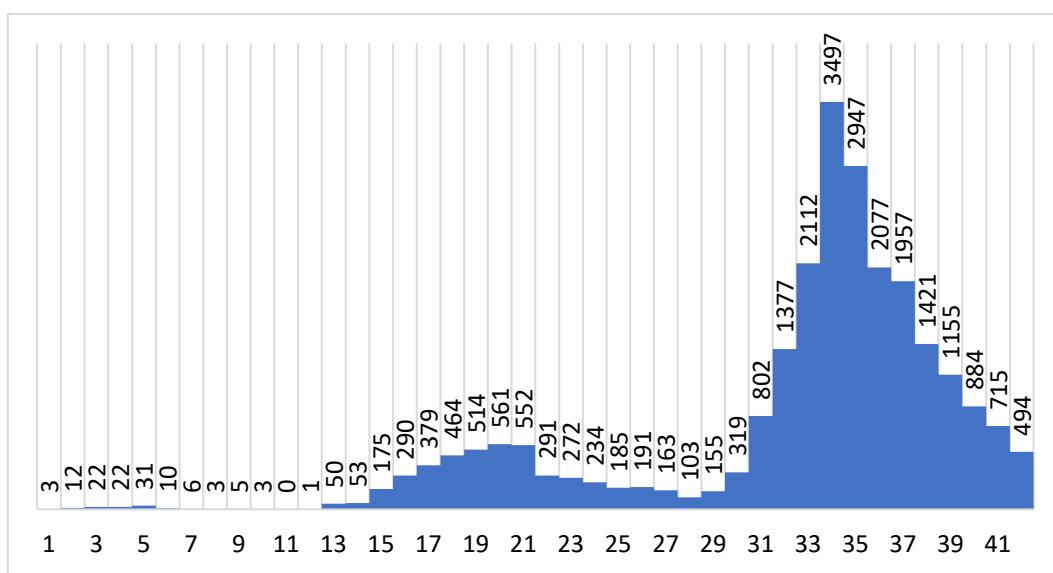
Zavodu za javno zdravstvo Kantona Sarajevo za period od 20.03. do 21.06. prisustvo virusa je laboratorijski potvrđeno kod 222 osobe, 2-3 osobe dnevno. Nakon toga, tokom ljetne sezone, dolazi do povećanja broja inficiranih osoba, pri čemu je u periodu 21.06. do 21.09. prisustvo virusa laboratorijski potvrđeno kod 4.287 osoba. Dnevni broj oboljelih je predstavljen na Grafikonu 24.

Grafikon 24. Dnevni broj oboljelih od COVID-19

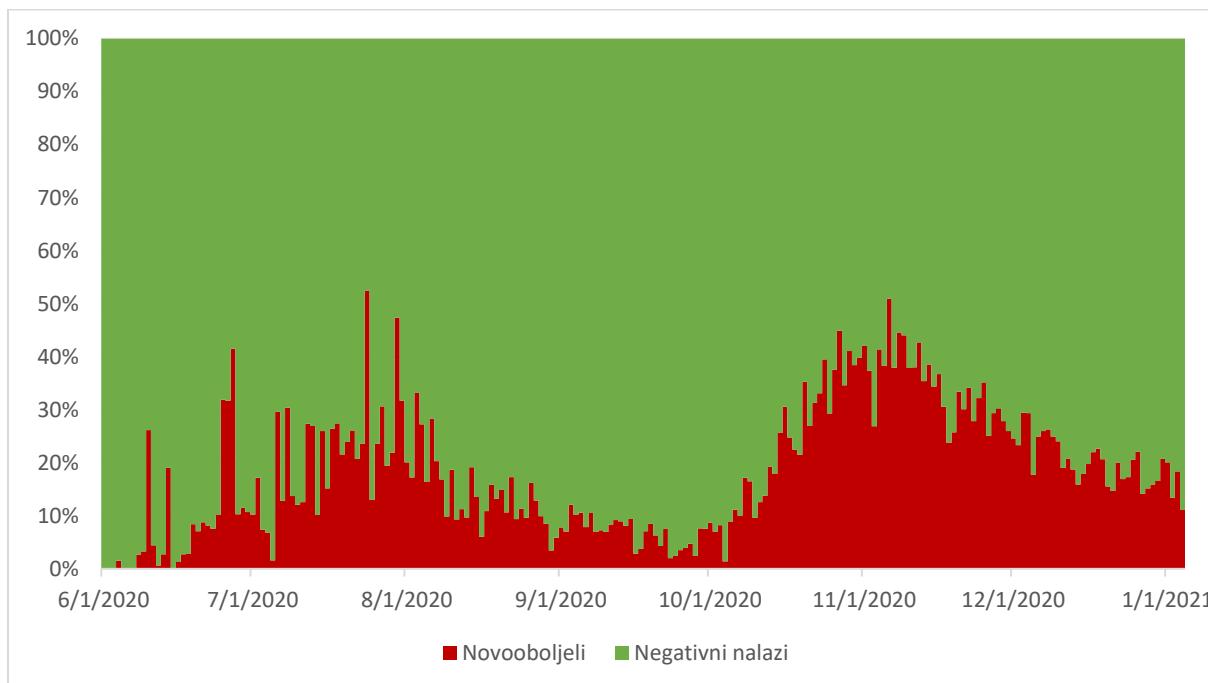
U periodu koji slijedi dolazi do usporena širenja infekcije, te je u tom periodu virus potvrđen kod 619 osoba, odnosno 30 osoba dnevno. Sredinom mjeseca oktobra dolazi do porasta broja oboljelih, te je u periodu od 15.10.2020. do 31.12.2020. u Kantonu Sarajevo virus potvrđen kod 19.042 osoba. Vrhunac epidemije je bio 01.11.-15.11. kada su potvrđena 6.727 slučaja COVID-19 infekcije. Najveći broj laboratorijski potvrđenih novoboljelih je bio na 04.11.2020. kada je J.U. Zavod za javno zdravstvo prijavljeno 850 novooboljelih. Prikaz oboljelih na nivou sedmice je predstavljen na Grafikonu 25.

Grafikon 25. Sedmični broj laboratorijski potvrđenih COVID-19 slučajeva

U periodu do 31.12.2020. u Kantonu Sarajevo obrađeno je 111.250 testova, od čega je 24,8% bilo pozitivno na SARS-CoV-2 virus (računajući i retesta pacijenata). Udio pozitivnih nalaza na dnevnoj bazi je predstavljen na grafikonu 26.

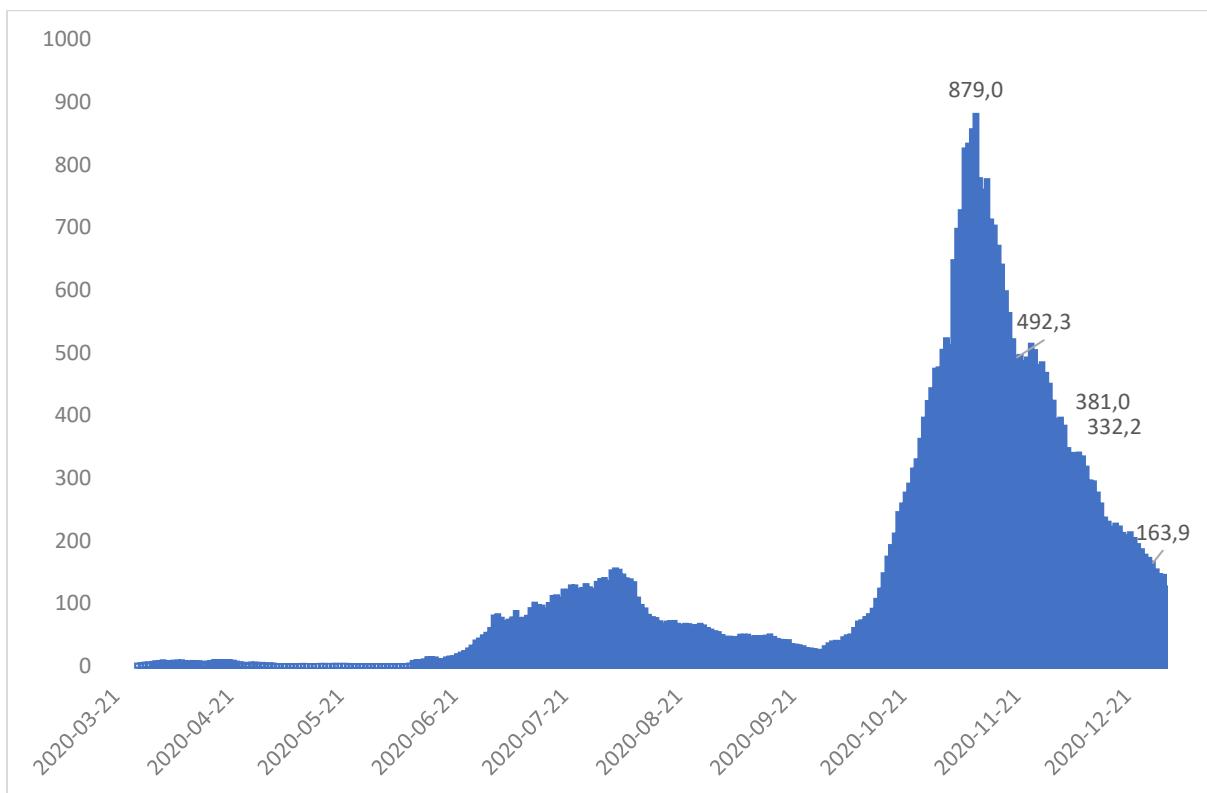
Grafikon 26. Udio pozitivnih testova na dnevnoj osnovi

U periodu od 20.03.2020. do 31.12.2020. u Kantonu Sarajevo, broj hospitaliziranih pacijenata je varirao, te je u ljetnom valu epidemije (do septembra) bivao manji od 150, dok je u periodu jesenje sezone infekcije broj hospitaliziranih osoba kretao se između 20 i 409 pacijenata. U prosjeku 8,3% pacijenata je zahtjevalo hospitalizaciju.

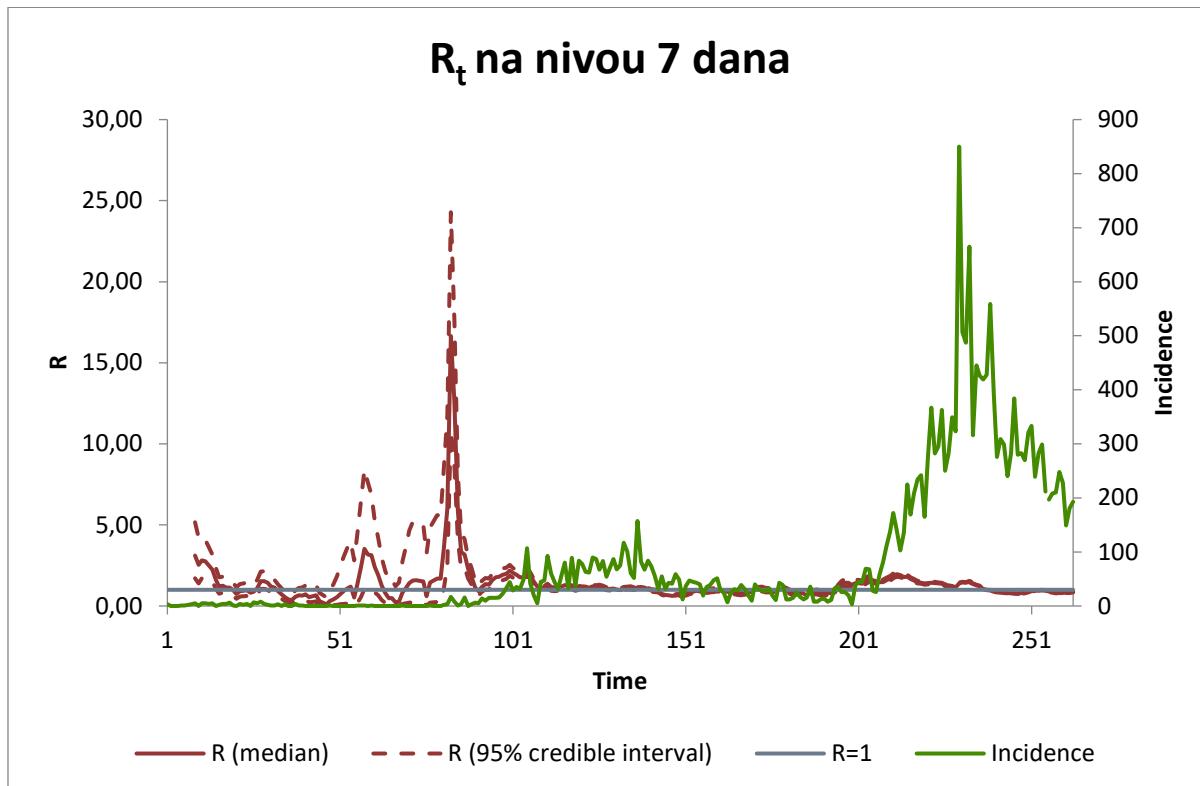
Praćenje epidemije u Kantonu Sarajevo, ZZJZKS vršio je na osnovu sedmodnevne incidence, reprodukcijskog broja Rt te vremena dupliranja broja oboljelih.

Grafikon 27. Sedmodnevna incidenca oboljelih

Dinamički prosjek oboljelih na 100.000 stanovnika u periodu od 7 dana se koristi kao mjeru koja ukazuje na trenutno stanje epidemiološke situacije i jedan od ključnih faktora u donošenju odluka vezanih za školski sistem i dalje pooštravanje ili opuštanje mjera. Na dan 29.09. sedmodnevna incidenca je iznosila 24,5/100.000 stanovnika. Nakon čega slijedi rast, 02.11.2020. 520,6/100.000 stanovnika, a maksimum je iznosio 879/100.000 stanovnika na dan 11.11.2020. Na dan 31.12.2020 sedmodnevna incidenca iznosi **143/100.000** stanovnika.

Grafikon 28. Reprodukcijski broj

Početkom prvog i drugog vala epidemije u Kantonu Sarajevo, zbog nultog broja aktivnih slučajeva u periodu marta, a kasnije i krajem maja, reprodukcijski broj je bio iznimno visok.

Kroz naredne periode broj je snižen. Od 05.08.2020. do 24.09. reprodukcijski broj je u padу, nakon čega dolazi do porasta, te je najveći porast bio 14.10. sa $R_t=1,96$. Nakon toga dolazi do stabilizacije reprodukcijskog broja, te je sedmični R_t na dan 31.12.2020. $R_t=0,79$.

U Kantonu Sarajevo je u periodu od početka evidentiranja па do 31.12.2020. oko 52 000 stanovnika bilo u самоизолацији, од чега је на основу рješења Kantonalne Uprave за инспекцијске послове (KUIP) око 6.500 осoba било у изолацији, а на основу Рjeшења Министарства здравства нешто више од 42.000 осoba (оболjeli и njihovi ukućani). Ostatak osoba је био у самоизолацији на основу Рjeшења Federalне sanitарне инспекције.

Dobna i spolna struktura oboljelih su представљене у табели 40.

Tabela 40. Dobna i spolna struktura oboljelih

Dobna skupina	Muški spol	Ženski spol	Ukupno	% svih pozitivnih
0-5	165	147	312	1,28%
6-10	227	162	389	1,60%
11-15	263	214	477	1,96%
16-20	457	379	836	3,44%
21-25	864	815	1679	6,90%
26-30	942	934	1876	7,71%
31-35	1357	1368	2725	11,21%
36-40	1557	1583	3140	12,91%
41-45	1305	1209	2514	10,34%
46-50	1004	896	1900	7,81%
51-55	989	920	1909	7,85%
56-60	1009	952	1961	8,06%
61-65	871	691	1562	6,42%
66-70	597	526	1123	4,62%
71-75	377	352	729	3,00%
76-80	204	232	436	1,79%
80+	344	406	750	3,08%
UKUPNO	12532	11786	24318	100,00%

*Najveći broj oboljelih je u dobi od 21 do 55 godina, koji čine 64,73 svih oboljelih.

Tabela 41. Dobna i spolna struktura umrlih osoba sa COVID-19 infekcijom

Dobna skupina u godinama	Muški spol	Ženski spol	Ukupno	% svih umrlih	% svih potvrđenih iste dobne skupine
0-5	0	0	0	0,00%	0,00%
6-10	0	0	0	0,00%	0,00%
11-15	0	0	0	0,00%	0,00%
16-20	0	1	1	0,26%	0,13%
21-25	0	1	1	0,26%	0,07%
26-30	0	0	0	0,00%	0,00%
31-35	1	0	1	0,26%	0,07%
36-40	4	4	8	2,09%	0,26%
41-45	3	0	3	0,78%	0,13%
46-50	4	2	6	1,57%	0,38%
51-55	13	4	17	4,44%	0,74%
56-60	20	5	25	6,53%	1,51%
61-65	38	8	46	12,01%	2,54%
66-70	42	17	59	15,40%	5,12%
71-75	41	27	68	17,75%	8,36%
76-80	29	14	43	11,23%	9,65%
80+	63	42	105	27,42%	10,49%
UKUPNO	258	125	383	CFR=	1,57%

*Najveći broj umrlih je u dobnim skupinama starijih od 60 godina (36,16%)

Zoonoze na području Kantona Sarajevo za 2020. godinu

Iz grupe oboljenja zajedničkih ljudima i životinja, zbog relativno mirne epizootiološke situacije i dobrog i koordiniranog rada i saradnje između javnozdravstvenog i veterinarskog sektora zabilježena su sljedeće zoonoze:

Tabela 42. Zoonoze u KS (Mb/100 000)

Red. broj	Bolest	Šifra	Broj slučajeva	Mb
1.	Brucellosis	A23	6	1,42
2.	Boreliosis	A69	3	0,71
3.	Q-fever	A87	2	0,47
4.	Echinococcosis	B67	1	0,24
5.	Toxoplasmosis	B58	0	0,00

Najzastupljenija u ovoj skupini bolesti je Bruceloza (Mb 1,42/100.000), drugo mjesto zauzima Borieloza (Mb 0,71/100.000), dok treće i četvrto mjesto zauzimaju Q - groznica (Mb 0,47/100.000) i Ehinokokoze (Mb 0,24/100.000). Tokom 2020. godine nije zaprimljena niti jedna prijava obolijevanja od Toksoplazmoze.

Hemoragijska groznica sa bubrežnim sindromom (Febris haemorragica) se ne nalazi na listi ECDC za obavezno prijavljivanje, ali kao autohtona bolest na našem području, stavljena je u ovu grupu oboljenja. U 2020. godini nije prijavljen niti jedan slučaj obolijevanja od navedenog oboljenja.

Na osnovu prijava zoonoza mobilne ekipe J.U. Zavod za javno zdravstvo FBiH, zajedno sa veterinarskom službom provodile su sve Zakonom predviđene mjere u cilju sprječavanja širenja ovih oboljenja među stanovništvom.

2.8.2. Epidemije trovanja hranom

U 2020. godini nije prijavljena niti jedna sumnja na trovanje hranom.

2.8.3. Imunizacija

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti (“Sl. novine Federacije BiH”), broj 29/05, Pravilniku o načinu sprovođenja obavezne imunizacije, imunoprofilakse i hemoprofilakse protiv zaraznih bolesti te o osobama koje se podvrgavaju toj obavezi (“Službene novine FBiH” 22/19), Naredbi o programu obaveznih imunizacija stanovništva protiv zaraznih bolesti u 2020. godini (“Sl. novine Federacije BiH”, broj: 11/20) imunizacija se vršila kontinuirano tokom cijele godine. Obaveznu imunizaciju obavljaju radnici predškolskih i školskih dispanzera J.U. „Dom zdravlja“ Kantona Sarajevo, a vakcinaciju sa BCG vakcinom i prvom dozom Hepatitis B vakcine zdravstveno osoblje Klinike za porodiljstvo KCUS Sarajevo i Odjeljenja za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“.

Kao i prethodnih godina sačinjen je Plan imunizacije prema vrsti i količini vakcina i proslijeđen je Zavodu za javno zdravstvo Federacije Bosne i Hercegovine. Vršen je nadzor nad potrošnjom vakcina, rasturom vakcina i provođenjem imunizacije iz Programa obavezne imunizacije prema važećoj Naredbi, kao i mjesecna, šestomjesečna i godišnja evaluacija provođenja obavezne imunizacije.

Snabdjevenost vakcinama iz obaveznog programa imunizacije tokom 2020. godine je bila redovna.

Analizom i evaluacijom svih izvještaja koji uključuju izvještaje Klinike za ginekologiju i porodiljstvo UKCS, porodilišta Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“, predškolskih i školskih dispanzera JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo može se zaključiti da su procenti procijepljenosti i primoimunizacije i revakcinacije nedostatni.

Preporuke SZO jasno govori o potrebnom procentu pokrivenosti pojedinim vakcinama iz Programa obavezne imunizacije za stvaranje kolektivnog imuniteta.

Imajući u vidu činjenicu da je Program obavezne imunizacije jedan od najboljih i najznačajnijih javnozdravstvenih programa prevencije obolijevanja ali i smrti od najtežih dječijih zaraznih oboljenja, J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo pokrenuo je niz aktivnosti koje bi trebale doprinijeti poboljšanju procenta procijepljenosti vakcinama iz Programa obavezne imunizacije.

Obuhvat imunizacijama na području Kantona Sarajevo za 2020. godinu prikazan je u Tabeli 43.

Tabela 43. Godišnji izvještaj o provođenju programa obavezne imunizacije na području Kantona Sarajevo za 2020. godinu

Godišnji izvještaj o provođenju programa obavezne imunizacije - period 01.01.-31.12.2020

Vrsta vakcine	Ciljna grupa/kohorta/ djece prema programu imunizacije			Djeca drugih dobnih skupina/ nevakcinisana prema programu imunizacije			
	Broj planiranih	Broj imuniziranih	%	Broj planiranih	Broj imuniziranih	%	
	1	2	3	1	2	3	
PRIMOVAKCINACIJA	BCG	4225	4162	98,51	20	6	30,00
	Hep B1	4225	4159	98,44	165	14	8,48
	Hep B2	4225	3660	86,63	870	102	11,72
	Hep B3	4225	2361	55,88	2635	590	22,39
	DTaP-IPV- Hib 1 / Pentaxim 1	4225	3002	71,05	1000	119	11,90
	DTaP-IPV- Hib 1 / Pentaxim 2	4225	2449	57,96	1435	150	10,45
	DTaP-IPV- Hib 1 / Pentaxim 3	4225	1951	46,18	2150	316	14,70
	DTaP - IPV 1 / Tetraxim 1	0	13	0	600	251	41,83
	DTaP - IPV 1 / Tetraxim 2	0	15	0	600	311	51,83
	DTaP - IPV 1 / Tetraxim 3	0	20	0	1130	542	47,96
	DT 1	0	0	0	625	48	7,68
	DT 2	0	1	0	655	32	4,89
	DT 3	0	0	0	670	10	1,49
	POLIO 1	0	0	0	310	16	5,16
	POLIO 2	0	1	0	420	36	8,57
	POLIO 3	0	0	0	390	16	4,10
REVAKCINACIJA	MMR	4790	1554	32,44	5230	704	13,46
	POLIO 1	0	1	0	1265	95	7,51
	DTaP/IPV	5140	1719	33,44	1730	601	34,74
	POLIO 2	0	2	0	1900	179	9,42
	MMR	5220	1259	24,12	5560	700	12,59
	DT pro adultis	4265	683	16,01	30	383	1.276,67
	ANA-Te/TT	0	0	0	0	0	0
	DTaP-IPV- Hib 1 / Pentaxim 1	4400	793	18,02	3140	47	1,50

Napomena: Broj živorođene djece u Kantonu Sarajevo u 2020. godini je bio 4.225.

U toku 2020. godine u J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo nije pristigla je jedna prijava postvakcinalnih reakcija – komplikacija.

Na kraju, analizom svih podataka koji se odnose za redovan program imunizacije može se konstatovati sljedeće:

1. Tokom izvještajnog perioda (2020. godine) došlo je do kratkotrajnog zastoja u programu obavezne imunizacije djece od 0 do 18 godina života, zbog zabrane kretanja mlađih od 18 godina zbog epidemije COVID-19;
2. Procent procijepljenosti djece od 0 do 18 godina u primoimunizaciji i revakcinaciji nije zadovoljavajući;
3. Procent i primovakcinacije i revakcinacije trebao da bude mnogo veći, kako bi se za svaku vakcinopreventabilnu bolest, za koju postoji zakonska obaveza vakcinacije, postigao dovoljan stepen kolektivnog imuniteta, da ne bi dolazilo do pojave i/ili širenja bilo koje vakcinopreventabilne bolesti.

2.8.4. Sentinel nadzor

Prema preporukama SZO, prikupljaju se, evidentiraju i analiziraju zbirne prijave bolesti sličnih gripi (ILI), akutnih respiratornih bolesti (ARI) i hospitaliziranih slučajeva sa teškim akutnim respiratornim infekcijama (SARI).

Tokom 2020. godine, tačnije od prve do dvadesete sedmice (zima-proljeće) prijavljeno je 34.571 slučaj akutnih respiratornih infekcija (ARI), 5.860 oboljenja sličnih gripi (ILI), 2 oboljelih - cijepljenih protiv gripe i 17 hospitaliziranih slučaja sa teškom akutnom respiratornom infekcijom (SARI).

U sklopu Sentinel nadzora nad gripom (prema definiciji - Sentinel nadzor - "predostrožni nadzor" je nadzor zasnovan na odabranim uzorcima populacije. U ovom nadzoru se koriste standardne definicije slučaja i protokoli, kako bi se, uprkos odsustvu statistički valjanog uzorkovanja, obezbijedilo valjano poređenje u vremenu i prostoru) koji se provodi u DZ Kantona Sarajevo u sezoni gripe koja počinje od 40.sedmice i traje do 20.sedmice naredne godine. Od januara 2020. do kraja maja 2020. godine i od oktobra do 31.12.2020. pristiglo je 96 izvještaja iz Doma zdravlja Kantona Sarajevo (obiteljska medicina, školski dispanzer i pedijatrija). U istom periodu uzeta su 43 uzorka za analizu i izrađena su 24 izvještaja za Sentinel nadzor nad gripom

U prvih deset sedmica 2020.godine u 6 (šest) slučaja izoliran je virus tipa A podtip H1N1, 7 (sedam) virusa gripe A podtip H3N2 i 2 (dva) izolirana virusa gripe tip B.

Tabela 44. Ukupan broj prijavljenih slučajeva bolesti sličnih gripi (ILI), akutnih respiratornih infekcija (ARI) i hospitaliziranih SARI (teška akutna respiratorna infekcija) u 2020. godini

	< 4g	5-14	15-29	30-64	65+	Ukupno
ARI	11.061	14.723	5.518	8.748	2.191	42.241
ILI	1.521	3.063	806	853	107	6.350
ILI-cijepljeni*	0	0	0	2	0	2
SARI hospital	0	0	1	20	10	31

* oboljeli od ILI cijepljeni protiv gripe

ZAKLJUČCI

- *Tokom 2020. godine na području Kantona Sarajevo prijavljena su 6.875 slučaja obolijevanja od 29 zarazne bolesti, obaveznih prijavi.*
- *Na pojedinačnim prijavama zaraznih oboljenja prijavljeno je 5.528 slučajeva oboljenja od 27 zaraznih bolesti koje su obavezne prijavi, a na zbirnim prijavama u 2020. godini prijavljeno je 1.347 oboljelih od pljuskavica (Varicellae).*
- *Zvanično, na prijavama obolijevanja – smrti od zarazne bolesti, je prijavljeno oboljevanje 4.348 osoba, dok je prema evidencijama Zavoda, laboratorijski potvrđeno 24.318 slučajeva COVID-19 oboljenja.*
- *Tokom 2020 godine iako je trajala epidemija COVID – 19, nije prijavljen niti jedan slučaj obolijevanja od ove bolesti u bolničkim ustanovama na području Kantona Sarajevo, kao bolničke infekcije, što nas dovodi do zaključka da se COVID – 19 nije prijavljivao kao bolnička infekcija.*
- *Kod stanovništva na području Kantona Sarajevo u 2020. godine registrovan je 51 pojedinačni slučaj zaraznog trovanja hranom.*
- *U periodu 01.01.– 31.12.2020. u NTP jedinicu J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo dostavljene su 41 prijava oboljelih od TBC, sa područja svih općina Kantona Sarajevo.*
- *U 2020. godini nisu prijavljene sumnje na trovanje hranom.*
- *Snabdjevenost vakcinama iz obaveznog programa imunizacije tokom 2020. godine je bila redovna.*
- *U toku 2020. godine u J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo nije pristigla je jedna prijava postvakcinalnih reakcija – komplikacija.*
- *Procent procijepljnosti djece od 0 do 18 godina u primoimunizaciji i revakcinaciji nije zadovoljavajući. Posebno je evidentan pad imunizacije tokom epidemije COVID-19. Procent i primovakcinacije i revakcinacije trebao da bude mnogo veći.*
- *Tokom 2020. godine, tačnije od prve do dvadesete sedmice i od 40 sedmice do kraja godine (zima-proleće i jesen-zima) prijavljeno je 42.241 slučaj akutnih respiratornih infekcija (ARI), 6.350 oboljenja sličnih gripi (ILI), 2 oboljelih - cijepljenih protiv gripe i 31 hospitalizirani slučaj sa teškom akutnom respiratornom infekcijom (SARI).*

3. OKOLIŠ I ZDRAVLJE

Ljudsko zdravlje je u direktnoj vezi sa „zdravljem“ okoliša. Najčešći negativni utjecaji okoliša na zdravlje ljudi povezani su sa zdravstveno neispravnom vodom za piće, zagađenjem zraka i nekontrolisanim upravljanjem otpadom.

Radna jedinica za zaštitu i unapređenje životne sredine saglasno svojim nadležnostima proisteklim iz Zakona o zdravstvenoj zaštiti („Službene novine Federacije BiH“, br. 46/10 i 75/13) kontinuirano je provodila nadzor nad sanitarno higijenskim prilikama, te poduzimala mјere zaštite stanovništva od zaraznih bolesti tokom 2020. godine uz dodatne aktivnosti povezane sa pandemijom COVID-19 oboljenjem, a koje se tiču javnozdravstvenih preporuka za građane Kantona Sarajevo.

3.1. VODOSNABDIJEVANJE

Način vodoopskrbe na pojedinim područjima direktno utiče na zdravlje ljudi, povećavajući ili smanjujući zdravstvene rizike. Sigurna voda za piće neophodna je za život, od ključne je važnosti za javno zdravlje i važan je pokretač privrednog razvoja. Javni vodoopskrbni sistemi kojima se adekvatno upravlja, smatraju se najsigurnijim načinom opskrbe ljudi vodom za piće. Prema definiciji javnog vodosnabdijevanja, svaki vodoopskrbni objekat smatra se javnim, ukoliko vodom za piće snabdijeva više od 50 ljudi ili isporučuje više od 10 m^3 vode/dan, ako se ti poslovi obavljaju putem vodnih građevina kojima upravljaju pravne osobe registrovane za obavljanje javne vodoopskrbe – javni isporučitelji vodnih usluga.

3.1.1. Javna vodoopskrba

Javna vodoopskrba na području Kantona Sarajevo organizovana je sa preko četiri vodoopskrbna sistema kojim upravljaju javna komunalna preduzeća u vlasništvu Kantona i općina i lokalnih vodovoda kojim upravljaju općinske komunalne službe.

Prema statističkim pokazateljima u odnosu na broj stanovnika, na području Kantona Sarajevo priključeno je oko 98% stanovnika na vodovodne sisteme (Tabela 45.). Dio stanovnika snabdijeva se iz vodovoda lokalnog značaja, a određeni broj individualno, putem manjih vrela i bunara. Snabdijevanje pitkom vodom na području općina Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Iličići, Vogošća i općine Trnovo (olimpijskih planina Bjelašnice i Igmana) obezbjeđuje se, najvećim dijelom ($\approx 87\%$) eksploatacijom podzemnih voda iz aluvijalnih naslaga u Sarajevskom polju. Vrijednosti sadašnje specifične potrošnje vode domaćinstava iznose oko 120 l/st.dan, a privrede oko 64 l/st.dan.

Širenjem grada Sarajeva uvećava se i broj stanovnika, a samim tim i potreba za većom količinom pitke vode.

3.1.1.1. Vodovodni sistemi pod kontrolom JKP

**Tabela 45. Broj korisnika vodovoda kojim upravljaju
Javna komunalna preduzeća na području Kantona Sarajevo**

R/b	Vodovodni sistemi	Broj korisnika
1.	Sarajevski vodovod - KJKP „Vodovod i kanalizacija“	395.000
2.	Gradski vodovod Misoča Ilijaš - JKP „Vodostan“	16.000
3.	Vodovod Hadžići - JKP „Komunalac“	26.000
4.	Vodovod Trnovo - JKP „Trnovo“	1.600

Sa filterskih postrojenja u nadležnosti KJKP „ViK“ se u toku 2020. godine obezbijedilo 18,7 % od ukupnih količina proizvedene vode za piće. Na filterskim postrojenjima se vrši filtriranje sirove vode preko pješčanih filtera, a u slučaju povećane mutnoće sirove vode prije filtriranja se vrši dodavanje koagulanta polialuminijumhidroksid hlorida radi uklanjanja mutnoće.

Kontrolu zdravstvene ispravnosti vode u toku 2020.god. su osim laboratorija ViK-a vršile i dvije eksterne laboratorije akreditovane po standardu BAS EN ISO/IEC 17025, a koje su angažovane putem Ugovora. Analize parametara skupine A definisane Pravilnikom o izmenama pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Službeni glasnik BiH“, br. 62/17) je vršio Zavod za javno zdravstvo KS. Analize parametara iz Aneksa I, dio B Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće („Sl. glasnik BiH“ br. 40/10, 62/17) je vršio Institut za vode Bijeljina.

3.1.1.2. JKP „Vodostan“ d.o.o. Ilijaš

Vodovodni sistem općine Ilijaš zasniva se na korištenju voda rijeke Misoče kao glavnog izvorišta koje je uključeno u sistem. Procjenjuje se da javno vodosnabdijevanje pokriva oko 79,61% potrošača te općine. Od ostalih izvorišta, tu su lokalni vodovodi Srednje, Čevljanovići, Nišići, Crna Rijeka i Dragoradi. Od augusta 2018.godine uzorkovanje i analizu vode na zdravstvenu ispravnost vrši druga ustanova (Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica) tako

da Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo nema direktni uvid u stanje zdravstvene ispravnosti vode za piće na području kojim upravlja JKP Vodostan Ilijaš.

Izvorišta pod kontrolom JKP Vodostan Ilijaš su:

Gradski vodovod Rijeka Misoča, Lokalni vodovod Srednje (Sokolina I, Sokolina II, Sokolina III), Lokalni vodovod Čevjanovići (Crepala, Ajkunino vrelo), Lokalni vodovod Nišići, Junakovac, Lokalni vodovod Crna Rijeka (Kokočevo vrelo, Jasikovac), Lokalni vodovod Dragoradi (Petnjik, Tuk, Javor, Korita).

Podaci o vodnim objektima pod kontrolom JKP Vodostan Ilijaš

Gradski vodovod (4600 m³), Lokalni vodovod Srednje, Lokalni vodovod Čevljanovići, Lokalni vodovod Nišići, Lokalni vodovod Crna Rijeka, Lokalni vodovod Dragoradi)

Tabela 46. Broj korisnika vodovoda pod kontrolom JKP Vodostan Ilijaš

Korisnici	Broj
Broj korisnika (domaćinstva, fizička lica)	7.384
Broj korisnika (pravna lica, proizvodnja, industrija...)	959
Ukupan broj	8.343

3.1.1.3. JKP „Komunalac“ d.o.o. Hadžići

JKP “Komunalac” d.o.o. Hadžići upravlja sa devetnaest vodovodnih sistema, na koje je priključeno cca. 26.000 korisnika, dok se ostali stanovnici snabdijevaju sa nekog od drugih individualnih vodnih objekata. Redovno se kontroliše bakteriološka i fizičko-hemijksa ispravnost vode u ovlaštenoj laboratoriji J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo a provedeno je 730 analiza - 519 mikrobioloških i 211 fizičko-hemijskih analiza.

Vodosnabdijevanje u 2020.godini vršilo se u kontinuitetu na šesnaest vodovodnih sistema. Kontinuirani prliv vode se prekidao na izvoristima Matići (Matić), Bjelotine (Ušivak) i Danac (Miševići) u augustu, septembru i oktobru 2020.godine.

Odluke o zaštitnim zonama kojim upravlja JKP „Komunalac“ d.o.o Hadžići su donešene i objavljene u „Sl. Novine KS“ br. 27/2019, a u skladu sa Pravilnikom o uslovima za određivanje zone sanitarne zaštite i zaštitnim mjerama za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva („Službene novine FBiH“, br. 70/06).

Izvorišta pod kontrolom JKP Komunalac Hadžići su:

Krupa Hadžići, Mehina luka Tarčin, Kradenik Pazarić, Perkovići Trzanj, Ramići Romići, Brečak Resnik, Zovik Gornji Zvoik, Ljubovača Lokve, Ormanj Hadžići, Ormanj Grivići, Košćan Kosca, Matići Kosca, Bjelotine Ušivak, PS Garovci Miševići, PS Malotina Binježovo, PS Jeleč Zovik, Dukat Tarčin, Crno vrelo Tarčin, Danac Miševići.

Tabela 47. Broj korisnika vodovoda pod kontrolom JKP Vodostan Ilijaš

Korisnici	Broj
Broj korisnika (domaćinstva, fizička lica)	25.657
Broj korisnika (pravna lica, proizvodnja, industrija...)	735
Ukupan broj	26.302

3.1.1.1.4. JKP „Trnovo“ d.o.o. Trnovo

Prema podacima iz JKP Trnovo za 2020.godinu, snabdijevanje stanovnika vodom riješeno je preko gradskog sarajevskog vodovoda u urbanom dijelu Trnova, Igmana i Bjelašnice, dok su ostala sela i zaseoci vodosnabdijevanje riješili kaptiranjem izvora i izgradnjom lokalnih seoskih vodovoda iz sopstvenih resursa ili iz pomoći donatora i općine. Upravljanje i održavanje vodovoda vrši KJKP „Vodovod i kanalizacija“ iz Sarajeva za vodovodni sistem Hrasnica – Bjelašnica, a dvadeset šest (26) lokalnih seoskih vodovoda održava JKP “Trnovo”. Eksternu provjeru zdravstvene ispravnosti uzoraka vode vrši ZZJZKS, a ukupan broj provedenih analiza u 2020.godini je iznosio 125 (podaci JKP Trnovo).

Tabela 48. Broj korisnika vodovoda pod kontrolom JKP Trnovo

Korisnici	Broj
Broj korisnika (domaćinstva, fizička lica)	1.533
Broj korisnika (pravna lica, proizvodnja, industrija...)	23
Ukupan broj	1.556

3.1.1.2. Vodovodni sistemi pod kontrolom općinskih komunalnih službi

Dio stanovnika na području Kantona Sarajevo ($\approx 2\%$) snabdijeva se iz vodovoda lokalnog značaja kojim upravljaju općinske komunalne službe, a vrlo mali broj snabdijeva se individualno, putem manjih vrela i individualnih bunara. Pojedina domaćinstva u ruralnim sredinama snabdijevaju se i iz lokalnog ili centralnog vodovoda, ali posjeduju i vlastite bunare. Broj takvih bunara je nepoznat. J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo ima sklopljen ugovor sa četiri općine (Centar, Novi Grad, Ilijadža i Vogošća) u kojima se nalaze lokalni vodovodni sistemi kojim upravljaju komunalne i slične općinske službe. Nadzor nad tim vodovodnim sistemima vrši se kontinuirano kroz uzorkovanje i analizu vode na zdravstvenu ispravnost. Registrovano je ukupno šesnaest takvih vodovodnih sistema koji distribuiraju vodu prema cca 12000 korisnika. Lokalni vodovodni sistemi generalno nemaju adekvatno uređene zone sanitарне zaštite i zbog toga su se sporadično i pojavljivale mikrobiološke kontaminacije

**Tabela 49. Lokalni vodovodi na području Kantona Sarajevo pod kontrolom
Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo**

Općina	Lokalni vodovod	Broj domaćinstava/stanovnika (cca)
Centar	Mrkovići	1050/3000
	Radava	
	Nahorevo stijene	
	Kokorevac	
	Nahorevo brda	
	Nahorevo klanice	
Novi Grad	Rječica	2088/5900
	Ahatovići	
Ilijadža	Kobiljača I	145/500
	Kobiljača II	
	Puhovik	
Vogošća	Blagovac	941/2900
	Tihovići	
	7 vrela	
	Krivoglavci	
	Donja Vogošća	
	Paljevo - Svrake	

3.1.1.3. Kantonalna javna ustanova za zaštićena područja

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo vrši kontrolu zdravstvene ispravnosti vode za piće sa spomenika prirode „Vrelo Bosne“ i „Skakavac“, zaštićenog pejzaža „Bijambare“ iz informativno-edukacionog centra, te monitoringu površinskih voda iz zaštićenog pejzaža „Trebević“, „Bentbaša“ i „Bijambare“ vodotok Bjelila, a na osnovu postojećeg Ugovora.

3.1.2. Monitoring zdravstvene ispravnosti vode za piće

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo prati kvalitet vode za piće iz pedeset i devet većih vodovodnih sistema, shodno zakonu o komunalnim djelatnostima na području devet općina Kantona Sarajevo, dok bi ostale individualne vodovode koji distribuiraju vodu manjem broju korisnika, trebali pratiti građani korisnici prema Zakonu o vodama („Službene novine Federacije BiH“, broj 70/06), kojim se ujedno i uređuje način upravljanja vodama unutar teritorije Federacije BiH.

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo je iz vlastitih sredstava vršio analizu vode iz sarajevskog gradskog vodovoda i sa pet bunara Soklović Kolonije. U decembru 2019. godine potpisana je Ugovor sa JKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo kojim je predviđen sveobuhvatniji i značajniji monitoring vode za piće iz sistema centralnog gradskog vodosnabdijevanja, a čija realizacija je počela u januaru 2020.g.

Praćenje kvaliteta vode za piće vrši se prema Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće ("Sl.glasnik BiH" broj 40/10; 30/12 i 62/17).

Osim javnih vodoopskrbnih sistema u 2020. godini uzorkovana je voda iz javnih, privrednih, poslovnih i privatnih objekata na laboratorijske analize i ocjenu higijenske ispravnosti sistematski i prema utvrđenom programu (Tabela 50.).

Tabela 50. Rezultati ispitivanja vode za piće u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

rb	MJESTO UZIMANJA UZORKA	Broj uzoraka	Mikrobiološka analiza		Fizičko-hemijska analiza	
			Odgovara	Ne odgovara	Odgovara	Ne odgovara
1.	Sarajevski gradski vodovod	426	211	2	213	0
2.	Lokalni vodovodi na području Kantona Sarajevo koji su pod kontrolom Zavoda	228	155	20	51	2
3.	KJU za Zaštićena područja	25	13	5	7	0
4.	Vrelo Bosne	22	0	11	11	0
5.	Subjekti u poslovanju sa hranom	283	243	7	33	0
6.	Tehnički prijemi objekata	338	79	91	167	1
7.	Zahtjevi klijenata	211	134	6	71	0
UKUPNO		1.533	835	142	553	3

Od ukupnog broja uzetih uzoraka vode porijeklom iz gradskog vodovoda, 2 (0,93%) uzorka iz distributivne mreže nije odgovaralo propisima Pravilnika na mikrobiološke parametre, dok su svi ostali uzeti uzorci odgovarali uslovima Pravilnika. Oba uzorka su bila iz postrojenja, te se naknadnom provjerom zdravstvene ispravnosti na lokacijama kod krajnjih potrošača nije ustanovilo mikrobiološko odstupanje.

Od ukupnog broja uzetih uzoraka vode iz mreže lokalnih vodovoda na području Kantona Sarajevo, a koji su pod kontrolom Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, 20 (11,4%) uzorka vode nije odgovaralo propisima Pravilnika na mikrobiološke parametre i 2 (4%) na fizičko-hemijske parametre, dok su svi ostali uzeti uzorci odgovarali uslovima Pravilnika.

Za uzorce sa lokalnih vodovoda koji nisu odgovarali prema Pravilniku, odmah su obavještavane nadležne komunalne službe općina i Sanitarna inspekcija, te kontrolne analize urađene nakon provedenih preporučenih korektivnih mjera za svaku lokaciju pojedinačno nisu pokazale odstupanja u ispitanim parametrima.

Od ukupnog broja uzoraka uzetih u svrhu tehničkog prijema novootvorenih i renoviranih objekata, 91 (53,5%) uzorak nije odgovaralo na mikrobiološke parametre, dok su svi ostali uzeti

uzorci odgovarali uslovima Pravilnika. Od ovog broja, u 90 uzoraka izolovana je bakterija *Pseudomonas aeruginosa*.

Od ukupnog broja uzoraka uzetih na zahtjev klijenata, 6 (4,28%) uzoraka nije odgovaralo na mikrobiološke parametre dok su svi ostali uzorci odgovarali uslovima Pravilnika.

Od ukupnog broja uzoraka uzetih iz poslovnih subjekata koji proizvode i stavlaju u promet hranu, 7 (2,8%) uzoraka nije odgovaralo na mikrobiološke parametre dok su svi ostali uzeti uzorci odgovarali uslovima Pravilnika.

Svi uzorci uzeti sa izvorišta rijeke Bosne (Vrelo Bosne), nisu odgovarali na mikrobiološke parametre. Ovakvi rezultati se dobijaju već duži niz godina, te je na osnovu toga preporučeno Upravitelju Vrela Bosne da se postavi trajna tabla sa natpisom „VODA NIJE ZA PIĆE“.

Sa lokaliteta koji su pod upravom KJU za zaštićena područja, 5 (27,7%) uzoraka nije odgovaralo na mikrobiološke parametre Pravilnika. Ovi rezultati su pokazatelji monitoringa površinskih voda.

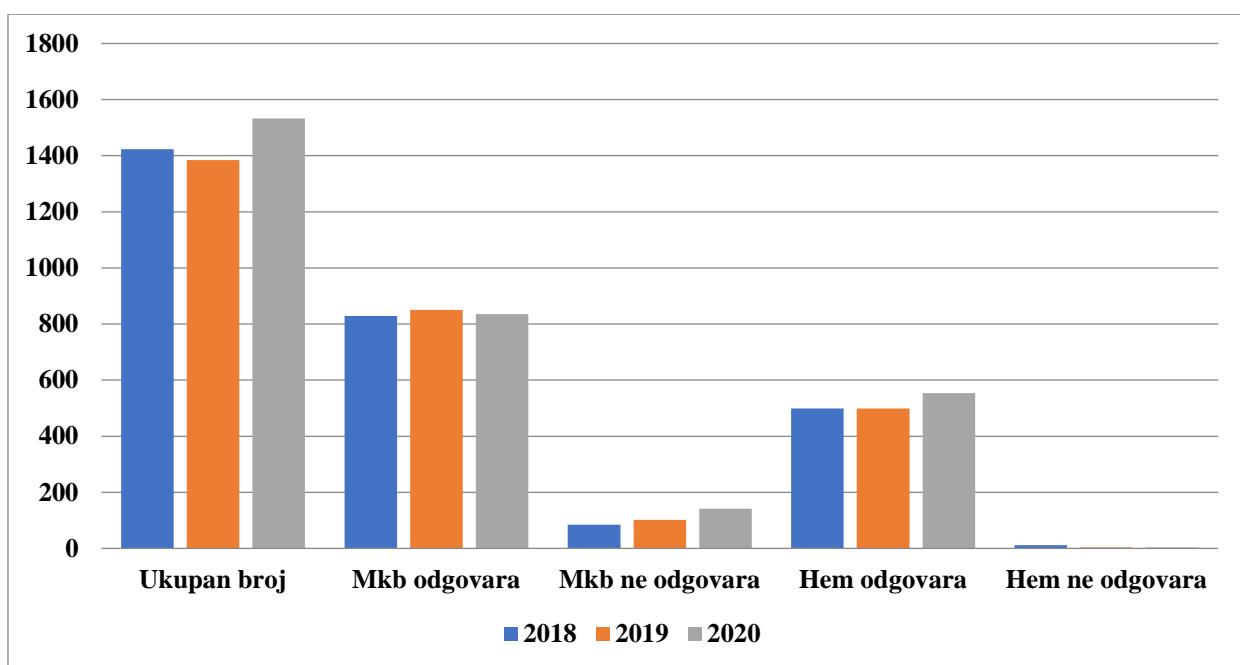
Pokazatelji mikrobiološke kontaminacije vode za piće uglavnom su bili indikatori fekalnog zagađenja, odnosno bakterije *Escherichia coli*, koliformne bakterije i *Streptococcus faecalis*.

Međutim, primjetan je porast kontaminacije uzoraka bakterijom *Pseudomonas aeruginosa* koja je ubikvitarna, odnosno svuda prisutna bakterija koja i prirodno nastanjuje vodu, tlo, biljke i ostale površine. Za razliku od fekalnih indikatora, njeno prisustvo nije uslovljeno prisustvom neke druge organske materije.

Analiza ove bakterije u vodi za piće rutinski se ne radi, tj. prema važećoj zakonskoj regulativi nije kriterij za vodu za piće iz javne vodoopskrbe. Međutim kritične tačke za razmnožavanje i stvaranje biofilmova (nedovoljno korišteni vodni priključci, nizak pritisak, neadekvatan materijal instalacija i nestručno montiranje, slijepi i krajnji završeci, mesta gdje voda miruje) prepoznate su kao javnozdravstveni rizik i budući izazov na koji se perspektivno treba obratiti posebna pažnja. Razvoj antimikrobne rezistencije i otpornosti navedene bakterije na dezinfekciona sredstva rizik su po javno zdravlje. Prethodno se prvenstveno odnosi na ispitivanje vode za piće u svrhu tehničkog prijema novootvorenih i renoviranih objekata gdje su postavljene nove vodovodne instalacije, a izvođači radova, odnosno odgovorna lica nisu u zakonskoj obligaciji provoditi ispitivanja vode na navedenu bakteriju. Zbog toga, prijedlog je da se napravi Pravilnik na nivou Kantona Sarajevo, koji će obuhvatiti sve sanitarno-tehničke i higijenske aspekte koji će se odnositi na tehničke prijeme novootvorenih i renoviranih objekata, sa posebnim osvrtom na mesta kolektivnog stanovanja/boravka (škole, vrtiće, stambeno-poslovne objekte, zdravstvene ustanove, hotele i dr.).

Za sve uzorke koji nisu odgovarali uslovima Pravilnika o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće, a koji su bili od javnozdravstvenog značaja, obavješten je nadležni inspekcijski organ (Sanitarna inspekcija), kao i sam vlasnik uzorka vode u kojem su izolovani patogeni mikroorganizmi ili hemijski parametri koji odstupaju od referentnih vrijednosti. Također, za svaki zaseban slučaj, odmah su izdane zdravstvene preporuke i prijedlog korektivnih mjera koje su bile neophodne za poduzeti kako bi se takva voda ponovo dovela u stanje zdravstvene ispravnosti.

Grafikon 29. Rezultati analiza vode za piće, 2018 - 2020. godina

U poređenju sa 2018. i 2019. godinom u 2020. godini povećan je broj uzoraka shodno Ugovoru između Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo i KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo, (Grafikon 29.).

3.2. Bazenske vode

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo redovno vrši kontrolu bazenske vode na zdravstvenu ispravnost. Pod zdravstvenim nadzorom J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo je 21 objekat sa ukupno 26 nezavisnih bazenskih kupališta koji podliježu Pravilniku o sanitarno-tehničkim i higijenskim uslovima bazenskih kupališta i zdravstvenoj ispravnosti bazenskih voda (“Službene Novine Kantona Sarajevo” br. 50/18).

Tabela 51. Rezultati ispitivanja vode u bazenskim kupalištima za 2020. godinu

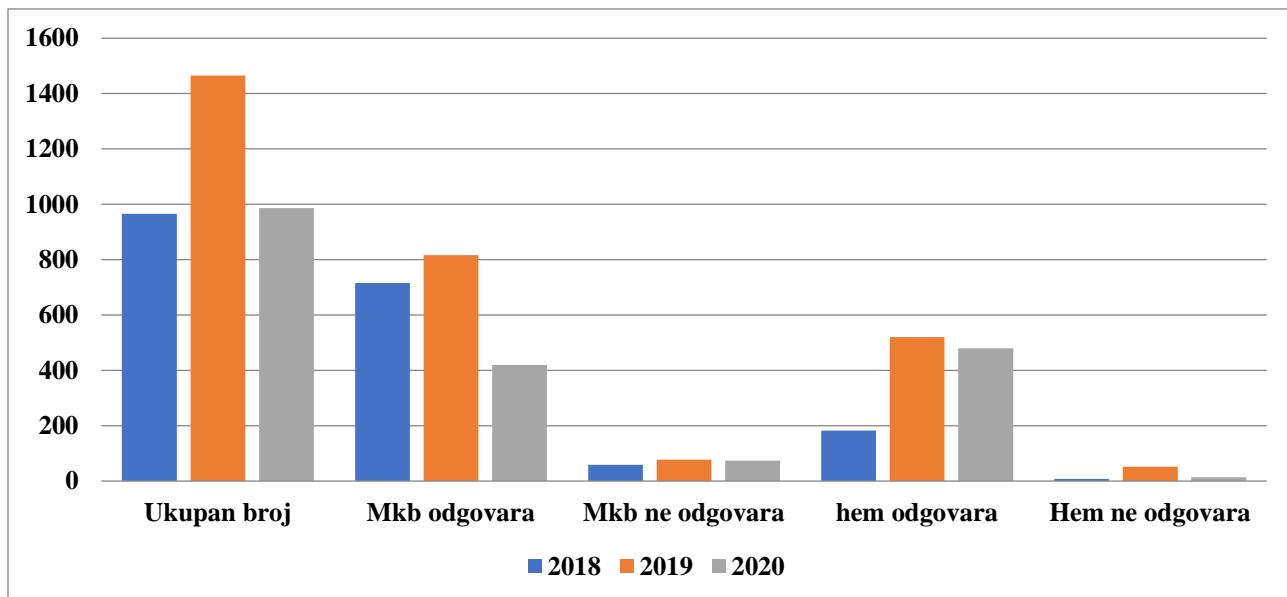
MJESTO UZIMANJA UZORKA	Broj uzoraka	Mikrobiološka analiza		Fizičko-hemijska analiza	
		Odgovara	Ne odgovara	Odgovara	Ne odgovara
Bazeni za kupanje i rekreaciju	986	419	74	480	13

Tokom 2020. ukupno je na analizu uzeto 986 uzoraka bazenskih voda na mikrobiološke i fizičko-hemijske parametre. Od ukupnog broja, 74 (17,6%) uzoraka nije odgovaralo mikrobiološkim, a 13 (2,7%) uzoraka hemijskim parametrima propisanim Pravilnikom o sanitarno-tehničkim i higijenskim uslovima bazenskih kupališta i zdravstvenoj ispravnosti bazenskih voda (“Službene Novine Kantona Sarajevo” br. 50/18).

Najčešći uzrok bakteriološke kontaminacije bazenskih voda je bakterija *Pseudomonas aeruginosa*, a povišene koncentracije trihalometana kao hemijski uzrok onečišćenja.

Za svaki uzorak koji nije odgovarao uslovima Pravilnika sanitarno-tehničkim i higijenskim uslovima bazenskih kupališta i zdravstvenoj ispravnosti bazenskih voda, obavješten je nadležni inspekcijski organ (Sanitarna inspekcija), kao i sam vlasnik/upravitelj bazenskog kupališta u kojem su mikrobiološki i/ili hemijski parametri odstupali od referentnih vrijednosti, odnosno za svaki uzorak koji je svojim sastavom i kvalitetom mogao ugroziti zdravlje korisnika, ali i uposlenike bazena. Također, za svaki zaseban slučaj, odmah su izdavane zdravstvene preporuke i prijedlog korektivnih mjera koje su bile neophodne za poduzeti kako bi se takva voda ponovo dovela u stanje zdravstvene ispravnosti.

Grafikon 30. Rezultati analiza bazenskih voda, 2018 - 2020. godina

U poređenju sa 2019. godinom, zbog pandemije izazvane virusom SARS-CoV-2, a uslijed čega su bazenska kupališta odlukama Kriznog štaba KS zbog provedbe epidemioloških mjera u više navrata bila zatvorena za posjetioce, konstatovano je značajno smanjenje broja uzoraka i analiza bazenskih voda na zdravstvenu ispravnost. Rezultati pokazuju da je primjenom Pravilnika o sanitarno-tehničkim i higijenskim uslovima bazenskih kupališta i zdravstvene ispravnosti bazenskih voda ovaj segment javnozdravstvenog nadzora dobio na značaju, u odnosu na prošle godine, pogotovo u kontroli hemijskih parametara u bazenskim vodama, a koji su bili zapostavljeni u proteklom periodu, a koji također imaju bitan uticaj na ljudsko zdravlje.

3.3. Odvodnja oborinskih i otpadnih voda

Oko 78% stanovništva, na urbanom području Kantona Sarajevo, služi se kanalizacionim sistemom za prikupljanje otpadnih voda, a dio otpadnih fekalnih voda koje nisu priključene na glavnu kanalizacionu mrežu direktno se ispuštaju u različite recipijente bez tretmana (rijeka Bosna, Vogošća, Bijela rijeka, Zujevina i ostale), dok se u nekim dijelovima nalaze septičke jame koje su potpuno odvojene od kanalizacionog sistema. Ovakva eliminacija otpadnih voda vrši se kod cca 22% stanovnika.

Prema podacima JKP "Vodostan" Ilijaš, postoji izgrađena kanalizaciona mreža za odvođenje otpadnih voda za oko 80% stanovnika, dok ostali dio stanovništva vrši zbrinjavanje na neadekvatan način.

JKP "Komunalac" d.o.o. Hadžići upravlja sa tri kanalizaciona sistema (Hadžići, Pazarić i Tarčin) i kolektorom Hadžići - Mostarsko raskršće - Blažuj, na koja je priključeno cca. 9.338 korisnika, tj. cca 40% stanovnika.

Urbani dio Trnova koristi kanalizacioni sistem RS. Područje Igmana i Bjelašnice se snabdijeva vodom iz sistema KJKP „Vodovod i kanalizacija“ iz Sarajeva i koristi njihov kanalizacioni sistem. Osim urbanog dijela Trnova, Igmana i Bjelašnice naseljena mjesta nemaju izgrađene kanalizacione sisteme. U toku je izgradnja kanalizacionih sistema na području općine kroz izgradnju kolektora u mjesnim zajednicama. Veći dio naselja i sela koji nisu obuhvaćeni izgrađenim kanalizacionim sistemima, odvodnju otpadnih voda vrši preko septičkih jama. Koncentrisanom gradnjom a izgradnjom neadekvatnih septičkih jama, javljaju se problemi neuslovnog stanovanja, izljevanja sadržaja i nekontrolisanog oticanja. Neka područja imaju urađene lokalne seoske kanalizacije, koje se provode do najbližeg vodotoka.

Odvodnja oborinskih voda značajno zaostaje za odvodnjom otpadnih voda i po dužinama mreže i po površinama pokrivenosti. Neriješena odvodnja oborinskih voda u nekim područjima utiče na stabilnost terena. U mnogim naseljima saobraćajnice nisu uređene, pa nije adekvatno riješena odvodnja atmosferskih voda i dolazi do uključivanja u fekalnu kanalizaciju. Osim toga, evidentno je i začepljenje većine šahtova za odvod oborinskih voda, što predstavlja veliki problem u slučaju povećanih količina padavina, kada isti ne mogu prihvati svu pristiglu vodu.

3.4. Upravljanje otpadom

Upravljanje otpadom predstavlja opšti interes društva, a regulisano je Zakonom o upravljanju otpadom ("Službene novine Federacije BiH", broj 33/03, 72/09). Ovaj Zakon ima za cilj obezbjeđivanje i osiguranje uslova za upravljanje otpadom na način kojim se ne ugrožava zdravlje ljudi i životna sredina.

3.4.1. Komunalni otpad

Prikupljanje, transport i deponovanje komunalnog otpada na području Kantona Sarajevo obavlja se prema Zakonu o komunalnoj čistoći („Službene novine Kantona Sarajevo“ Broj 14/16, 43/16, 19/17, 20/18 i 22/19) i Programu prikupljanja i odvoza otpada u Kantonu Sarajevo.

Učestalost prikupljanja i odvoza su različite u urbanim i ruralnim dijelovima grada. Realizacija aktivnosti na prikupljanju i deponovanju neopasnog komunalnog otpada odvijao se prema Operativnom planu za 2020.godinu na području Kantona Sarajevo u tri smjene. Učestalost prikupljanja otpada u urbanom dijelu grada je tri puta sedmično gdje se otpad prikuplja i odlaže

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

---

u kontejnere zapremine 1100L, a u ruralnom dijelu grada gdje se otpad odlaže u kućne kante ili kese dva puta sedmično. Izuzetak je centralni i stari dio grada tzv. „prsten“ gdje se otpad prikuplja svaki dan i u trećoj smjeni.

Otpad građani odlažu u kontejnere kojih je cca 10.000 u Kantonu Sarajevu, zatim u 103 podzemna kontejnera, 318 nadzemnih posuda zvona, 11.907 kanti 120L i 7.634 kanti 240L, kao i u plastičnim kesama u područjima gdje tehnički ne postoje uslovi za ulazak većih vozila. Ukupno je u 2020. godini na deponiju odloženo 187.811 tona, što je manje za 26.835 tona u odnosu na 2019. godinu iz razloga manjeg odlaganja zemlje i kamenja na deponiju Smiljevići, jer je obezbijeđena posebna ploha za odlaganje takve vrste otpada. Od ukupne količine otpada, komunalnog otpada je odloženo 162.695 tona, 1% više nego u 2019. godini. Na osnovu navedenog prosječno dnevno se dopremalo oko 515 tona otpada.

Deponija „Smiljevići“ zadovoljava kriterije za sanitarnu deponiju. U saradnji sa nadležnim ministarstvima je realizacija projekta izgradnje navedene, ali i dodatnih ploha za odlaganje i uređenje same deponije.

Sav otpad je zbrinut na sanitarni način i u 2020.g. nije bilo žalbi građana na odlaganje otpada na deponiji Smiljevići.

Predmet monitoringa su: kvalitete procjedne vode, zraka, deponijskog gasa, buke, površinskih i podzemnih voda. Ispitivanja vrši ovlaštена laboratorija „Dvokut“ pro d.o.o Sarajevo, a sve analize o izvršenim mjeranjima emisije se dostavlja nadležnim ministarstvima i drugim institucijama kojima ta nadležnost pripada zakonom.

Animalni otpad se odlaže u jame „grobnice“ prema ekološki propisanim standardima, a u skladu sa nadležno zaključkom Vlade Kantona Sarajevo kojom JKP Rad d.o.o Sarajevo daje saglasnost da preuzima animalni otpad od generatora sa područja Kantona Sarajevo.

Otpad se prihvata u reciklažnom dvorištu (u skladu sa definisanim vrstama) samo od građana Kantona Sarajevo, dok se od pravnih lica otpad ne prihvata.

U toku radnog vremena građani mogu odložiti vlastiti glomazni otpad. Od samog odlagališta-aktivne plohe deponije stambeni objekti su udaljeni cca 300m, a od glavnog ulaza u deponiju „Smiljevići“ cca 50m.

KJKP „RAD“ Sarajevo obavlja djelatnost prikupljanja, transporta i deponovanja komunalnog otpada u Kantonu Sarajevo. Otpad se prikuplja sa područja svih devet općina Kantona Sarajevo, a deponuje se na Gradskoj deponiji u Smiljevićima.

Prikupljanje komunalnog otpada vrši se redovno prema Operativnom planu i programu rada, a u skladu sa Zakonom o komunalnoj čistoći („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj11/97).

Zbrinjavanje komunalnog otpada vrši se 24 sata (u tri smjene). Deponija „Smiljevići“ je savremena sanitarna deponija koja je izgrađena po tadašnjim evropskim standardima. Od gradske zone udaljena je tri kilometra. Površina deponije trenutno iznosi 122.400 m². Prikupljanje i odvoz otpada na deponiju „Smiljevići“ vrši KJKP „Rad“.

Monitoring kvaliteta zraka na deponiji „Smiljevići“ se vrši svakih šest mjeseci. Na osnovu podataka iz JKP RAD, dosadašnja mjerjenja pokazala su da su mjerene koncentracije polutanata deset puta manje od dozvoljenih. Kontrolu podzemnih voda vrši Fond za izgradnju Kantona Sarajevo. Na deponiji je instalirana meteorološka stanica koja daje podatke za parametare koji su bitni za planiranje eksploracije gasa. 2017.godine deponija „Smiljevići „postaje“ Regionalni centar upravljanja otpadom (osnovna razlika je u striktnom razvrstavanju smeća).

Izgrađeno je i reciklažno dvorište u kojem će se vršiti reciklaža električnog i elektronskog otpada (EE otpad). EE otpad predstavlja problem zbog kratkog vijeka upotrebe moderne elektronike. Ovaj otpad je ujedno jedan od najvećih ekoloških problema današnjice. Izgrađena je hala u kojoj su smještene prese i trake koje vrše razvrstavanje otpada. Otpad se prerađuje biološki i hemijski. Biološki pomoću mulja u bazenima površine 5.000m². Hemijski pomoću različitih rastvarača u bazenima površine 8.000m². Postoje tri jame za animalni otpad (mačke, psi i miševi). Kod hitnih slučajeva i većih količina animalnog otpada angažuje se Termoelektrana Kakanj, gdje se vrši spaljivanje. Ako postoji mogućnost vrši se kopanje jame, odnosno animalni otpad se zatrپava na dubinu od 12 metara i na taj način prirodno trune. Otpad koji je prihvaćen na deponiji, a ne predstavlja komunalni otpad iskorišten je u tehnologiji sanitarnog odlaganja otpada, tako da se otpad zemlje iskorištava kao inertni materijal za prekrivanje komunalnog otpada, a građevinska šuta za izgradnju pristupnih puteva na deponiji. Prema dosadašnjim raspoloživim podacima dobivenim od strane javnih komunalnih poduzeća produkcija otpada iznosi cca 380 kg/stan/godišnje u Kantonu Sarajevo. Jedan broj stanovnika ima neodgovoran odnos prema otpadu što kao krajnji rezultat ima stvaranje nelegalnih deponija koje utiču na zagađenje prirode, urbanih sredina, vode, zemljišta i zraka. Nelegalne deponije se u najvećem dijelu formiraju na zemljištu koje je državno vlasništvo kao i u predjelima šumskih pojasa.

(Izvor: JKP RAD)

3.4.2. Medicinski otpad

Medicinski otpad (Medical Hazardous Wastes) podrazumijeva sav medicinski i farmaceutski otpad uključujući i lijekove sa rokom upotrebe koji je istekao. Medicinski otpad se djelomično ili sasvim sastoji od ljudskog ili životinjskog tkiva, krvi i ostalih tjelesnih tekućina, sekreta, lijekova i drugih farmaceutskih preparata, briseva, zavoja, šprica, igala i drugih oštrih instrumenata, koji, ako se ne osiguraju, mogu biti opasni za osobe koje sa njima dolaze u dodir. Poslije utvrđivanja formalno pravnih i finansijskih odnosa između proizvođača otpada i operatera otpadom koje su definisane potpisanim ugovorom i u kojem su definirane obaveze proizvođača otpada, proizvodač otpada se obavezuje da će medicinski otpad sakupljati prema pravilniku o upravljanju medicinskim otpadom, te ga na propisan način u adekvatnoj ambalaži privremeno skladištiti do preuzimanja od strane operatera otpadom. Obaveze operatera su da, u skladu sa važećim propisima, preuzima, privremeno skladišti i zbrinjava otpad, na ekološki prihvativ način, a za izvršene usluge proizvođaču otpada izdati propisani dokument o zbrinjavanju preuzetog otpada.

Preuzimanje otpada vrši osposobljeno i educirano osoblje operatera otpadom koji zapunjenu ambalažu vaga i odnosi do specijalnog teretnog vozila (vozilo sa neophodnom interventnom opremom za slučaj prosipanja i izlijevanja otpada, specijalnih radnih odijela, zaštitnih maski, rukavica, neutralizirajućih otopina i vozilo posebno obilježeno), gdje se ambalaža slaže, ukrućuje da se onemogući prevrtanje ambalaže u transportu. Po obostranom potpisivanju zakonom propisane dokumentacije, osoblje operatera prevozi otpad na skladište – pogon. Operater u skladu sa svojim radnim planovima vrši obradu doveženog otpada. Medicinski otpad se obrađuje u stroju za obradu medicinskog otpada (tip newster).

Obrada otpada u navedenom stroju obavlja osposobljeno radno osoblje na način i po tehničkom uputstvu za rad proizvođača stroja. Poslije obrade, medicinski otpad je sterilan i kao takav se svrstava u kategoriju komunalnog otpada sa mogućnošću korištenja istog kao alternativno gorivo. Sterilnost otpada se utvrđuje medicinskom analizom, i tek poslije toga nastali otpad se odvozi na komunalnu deponiju. Komunalnom deponijom „gazduje,, Komunalno preuzeće koji otpad neće preuzeti bez dokaza o sterilnosti obrađenog otpada. Ta primopredaja komunalnog preuzeća i obrađivača otpada je regulisana ugovorom. Konačno zbrinjavanje medicinskog otpada na području Kantona Sarajevo vrše ustanove i kompanije koje su ovlaštene od strane Ministarstva prostornog uređenja građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo na osnovu Pravilnika o upravljanju medicinskim otpadom („Sl. Novine FBiH“ br 77/08).

ZAKLJUČCI

- *Neophodno je što prije donijeti zakonsku legislativu na nivo Kantona, koja se tiče zdravstvene ispravnosti vode za piće, obima i vrste ispitivanja, kada su u pitanju Tehnički prijemi novootvorenih ili renoviranih objekata.*
- *Vodovodne sisteme koji nisu pod kontrolom, i koji nemaju adekvatno uredene zone sanitarne zaštite, što prije staviti pod kontrolu, kako bi se prevenirala eventualna pojava kontaminacije, a koja bi za posljedicu mogla imati nastanak hidrične epidemije.*
- *Internu kontrolu kvaliteta Sarajevskog gradskog vodovoda vrši laboratorija "KJKP Vodovod i Kanalizacija" a eksternu kontrolu na osnovu važećeg Ugovora iz distributivne mreže gradskog vodovoda vrši J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo.*
- *Pokazatelji mikrobiološke kontaminacije vode za piće iz distributivne mreže lokalnih vodovoda uglavnom su bili indikatori fekalnog zagadenja, odnosno bakterije *Escherichia coli*, koliformne bakterije i *Streptococcus faecalis*. Međutim, primjetan je porast kontaminacije uzoraka bakterijom *Pseudomonas aeruginosa*.*
- *J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo redovno vrši kontrolu bazenske vode na zdravstvenu ispravnost. Tokom 2020. ukupno je na analizu uzeto 986 uzoraka bazenskih voda na mikrobiološke i fizičko-hemijske parametre. Od ukupnog broja, 74 (17,6%) uzoraka nije odgovaralo mikrobiološkim, a 13 (2,7%) uzoraka hemijskim parametrima propisanim Pravilnikom o sanitarno-tehničkim i higijenskim uslovima bazenskih kupališta i zdravstvenoj ispravnosti bazenskih voda ("Službene Novine Kantona Sarajevo" br. 50/18).*
- *Oko 78% stanovništva, na urbanom području Kantona Sarajevo, služi se kanalizacionim sistemom za prikupljanje otpadnih voda, a dio otpadnih fekalnih voda koje nisu priključene na glavnu kanalizacionu mrežu direktno se ispuštaju u različite recipijente bez tretmana (rijeka Bosna, Vogošća, Bijela rijeka, Zujevina i ostale), dok se u nekim dijelovima nalaze septičke jame koje su potpuno odvojene od kanalizacionog sistema. Ovakva eliminacija otpadnih voda vrši se kod cca 22% stanovnika.*
- *Komunalnim službama dostavljeni su jedinstveni obrasci za popunjavanje podataka o sanitarno-higijenskom stanju okoliša za 2020. godinu na teritorijama općina u Kantonu Sarajevo, koji su vraćeni neadekvatno popunjeni.*

3.5. KVALITET ZRAKA

3.5.1. MONITORING KVALITETA ZRAKA U KANTONU SARAJEVO

Monitoring kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo je kontinuirani projekt koji provodi J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo za potrebe Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo. Pod pojmom kontinuirani monitoring podrazumijeva se provođenje svih potrebnih aktivnosti tokom 365 dana u godini.

Sistem praćenja kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo obuhvata slijedeće aktivnosti:

1. svakodnevni rad na prikupljanju podataka sa mjernih stanica i mjernih uređaja,
2. izrada dnevnih informacija o radu analizatora i prezentacija na Web-stranici svih promjena,
3. komentar informacija, izrada preporuka i uputstava za pojedine populacione skupine stanovništva,
4. kontinuirano praćenje promjena u kvalitetu zraka i izvještavanje prema Operativnom štabu s prijedlozima proglašenja epizoda prema Planu interventnih mjer za slučajevе prekomjerne zagađenosti zraka na području KS,
5. obaveza obavještavanja stanovništva (web stranica, putem slanja dopisa nadležnom ministarstvu koje putem press službe KS ostvaruje kontakt sa medijima) za slučajevе povećanog zagađenja s preporukama o načinu ponašanja u takvim izvanrednim okolnostima,
6. analiza dobivenih trenutnih vrijednosti s vrijednostima prethodnih godina uz preporuke za naredni period u cilju boljeg upravljanja kvalitetom zraka na području Kantona,
7. planiranje i provođenje svih aktivnosti u cilju obezbjeđenja kontinuiranog monitoringa kvaliteta zraka što podrazumijeva sve radnje nabavke, ugradnje, održavanja i kalibracija analizatora prema dostupnim sredstvima,
8. učešće u formiraju zakonske regulative u smislu davanja mišljenja, preporuka koje će pomoći unapređenju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo.

Zakonska regulativa koja se odnosi na monitoring kvaliteta zraka obuhvata:

1. Zakon o zaštiti zraka ('Službene novine FBiH' broj 33/03)
2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti zraka ('Službene novine FBiH' broj br. 04/10')
3. Plan interventnih mjer u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka u Kantonu Sarajevo ('Službene novine Kantona Sarajevo', 44/19)
4. Odluka o donošenju Akcionog plana za smanjenje emisije čestičnih tvari u zrak na području Kantona Sarajevo ('Službene novine Kantona Sarajevo', 16/13)
5. Odluka o zaštiti i poboljšanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo ('Službene novine Kantona Sarajevo', 23/16)
6. Kantonalni plan zaštite okoliša Kantona Sarajevo za period 2017. – 2022.

Zahtjevi kvaliteta zraka su:

- 1) granične vrijednosti zagađujućih materija u zraku,
- 2) gornje i donje granice ocjenjivanja zagađujućih materija u zraku,
- 3) granice tolerancije i tolerantne vrijednosti,
- 4) koncentracije opasne po zdravlje ljudi i koncentracije o kojima se izvještava javnost (pragovi upozorenja i prag uzbune),
- 5) kritični nivoi zagađujućih materija u zraku,
- 6) ciljne vrijednosti, nacionalni i dugoročni ciljevi zagađujućih materija u zraku,
- 7) rokovi za postizanje graničnih i/ili ciljnih vrijednosti, u slučajevima kada su one prekoračene.

Vrijednosti iz stava 1. ovog člana se utvrđuju za pojedina područja s ciljem alata pri izradi prostornih i urbanističkih planova, izrade programa topografije i prometa, mogućeg unošenja zagađujućih materija u prostor, izbora lokacije izvora zagađivanja i određivanje parametara ispusta (dimnjaka), a da prirodni sadržaji (ljudi, biljke i životinje) i izgrađena dobra ne budu ugroženi djelovanjem zagađujućih materija, kao i kod poduzimanja sanacionih mjera čiji je cilj zaštita zdravlja ljudi, ekosistema i izgrađenih sadržaja od djelovanja zagađujućih materija u ambijentalnom zraku.

Kantonalna mreža stanica za monitoring kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo sastoji se od pet automatskih stanica. Automatske stanice su postavljene na slijedećim lokacijama:

- na lokalitetu Vijećnice, Otoke, Doma zdravlja Iličića, Ilijaš.

Kantonalna mreža stanica je dio i Federalne mreže stanica koja na teritoriji Kantona Sarajevo mijere sa još dvije stanice na Bjelavama i Ivan Sedlu.

Oprema koja se koristi za monitoring godišnje se kalibriše u akreditiranoj laboratoriji za kalibracije. Kvartalno se oprema provjerava s certificiranim kalibracionim bocama od strane ovlaštenog servisa a na dnevnoj bazi interna provjera (zero/span) sa certificiranom smjesom gasova. Izvještavanje se vrši na mjesечноj osnovi a na godišnjoj osnovi se radi godišnji izvještaj koji se objavljuje na web stranici.

Stanice mijere, osim meteoroloških parametara (pritiska, relativne vlažnosti, temperature, smjera i brzine vjetra), koncentracije lebdećih čestica - PM₁₀ (stanica na Iličići mijeri PM_{1,2,5,4,10} ukupne čestice), sumpor dioksid, ozon, okside nitrogena (NO, NO₂, NO_x), ugljen monoksid te koncentracije VOC jedinjenja (benzen, toluen, etil benzen, m&p ksilen i o- ksilen).

Krajem 2020. izvršena je nabavka većeg dijela opreme koja je planirana za kompletiranje stanica. Izvršeno je instaliranje analizatora azotnih oksida, amonijaka, vodik sulfida i analizatora za mjerjenje sumpordioksiда, merkaptana, sulfida, odoranata na automatskoj stanici Iličić dok se ne završi kompletan postupak nabavke. Problemi sa nabavkama su se nastavili i tokom 2020. što je značajno usporilo i otežalo rad stanica naročito u prvoj polovini godine kada su se radi zaštite zbog dotrajalosti dijelova pojedini analizatori morali i gasiti.

Radi zastarjelosti dizajna web stranice tokom 2020. došlo je do zastoja u radu stranice <http://kvalitetzraka.ba/>. Izvršeno je preusmjeravanje prikaza mjerjenja automatskih stanica na web stranicu Federalnog hidrometeorološkog zavoda da bi građanima omogućili pravovremene informacije. U cilju zaštite zdravlja stanovništva Zavod na svojoj web stranici

---

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

<https://www.zzjzks.ba/> objavljuje saopštenja i informacije o mjerama predostrožnosti u cilju zaštite zdravlja ljudi, naročito ugroženih populacija, tokom godine a naročito tokom zimskog perioda.

Detaljnije informacije o stanju kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo se objavljuju u vidu Godišnjeg izvještaja o monitoringu kvaliteta zraka koji osim rezultata za proteklu kalendarsku godinu daje uvid stanja kvaliteta zraka kroz godine praćenja automatskim stanicama.

**Tabela 52. Granične vrijednosti, gornja i donja granica ocjenjivanja, tolerantne vrijednosti i pragovi upozorenja / uzbune propisane Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagadjujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka
(Sl. novine FBiH 1/12, 44/19)**

Polutant	Vrijeme prosječenja	Granična vrijednost	Gornja granica ocjenjivanja ^{a(1)}	Donja granica ocjenjivanja ⁽¹⁾	Granica tolerancije	Tolerantna vrijednost	Prag uzbune / upozorenja	Minimalna raspoloživost podataka
SO ₂	Jedan sat	350 ⁽⁶⁾ µg/m ³	-	-	105 ⁽⁷⁾ µg/m ³	365 ⁽⁷⁾ µg/m ³	500 ⁽¹¹⁾ µg/m ³	75 %
	Jedan dan	125 ⁽⁸⁾ µg/m ³	75 ⁽²⁾ µg/m ³	50 ⁽²⁾ µg/m ³	-	125 µg/m ³	-	75 %
	Godina	50 µg/m ³	-	-	-	50 µg/m ³	-	90 %
NO ₂	Jedan sat	200 ⁽⁹⁾ µg/m ³	105 ⁽³⁾ µg/m ³	75 ⁽³⁾ µg/m ³	70 ⁽⁷⁾ µg/m ³	210 ⁽⁷⁾ µg/m ³	400 ⁽¹¹⁾ µg/m ³	75 %
	Jedan dan	85 µg/m ³	-	-	28 ⁽⁷⁾ µg/m ³	89 ⁽⁷⁾ µg/m ³	-	75 %
	Godina	40 µg/m ³	32 µg/m ³	26 µg/m ³	14 ⁽⁷⁾ µg/m ³	42 ⁽⁷⁾ µg/m ³	-	90 %
CO	8-časovno	10 mg/m ³	7 ⁽⁴⁾ mg/m ³	5 ⁽⁴⁾ mg/m ³	3 ⁽⁷⁾ mg/m ³	10 ⁽⁷⁾ mg/m ³	-	75 %
	Jedan dan	5 mg/m ³	-	-	9 ⁽⁷⁾ mg/m ³	5 ⁽⁷⁾ mg/m ³	-	75 %
	Godina	3 mg/m ³	-	-	-	3 mg/m ³	-	90 %
PM ₁₀ (LČ ₁₀)	Jedan dan	50 ⁽⁵⁾ µg/m ³	35 ⁽⁵⁾ µg/m ³	25 ⁽⁵⁾ µg/m ³	18 ⁽⁷⁾ µg/m ³	52,5 ⁽⁷⁾ µg/m ³	-	75 %
	Godina	40 µg/m ³	28 µg/m ³	20 µg/m ³	6 ⁽⁷⁾ µg/m ³	40,8 ⁽⁷⁾ µg/m ³	-	90 %
O ₃	8-časovno	120 ⁽⁹⁾ µg/m ³	-	-	-	-	240 / 180 ⁽¹⁰⁾	75 %
Benzen	Godina	5 µg/m ³	3,5 µg/m ³	2 µg/m ³	2,7 µg/m ³	5 µg/m ³	-	90 %
PM2,5 prvi stadij	Godina	25 µg/m ³ ⁽¹³⁾	17 µg/m ³	12 µg/m ³	0,5 ⁽⁷⁾ µg/m ³	25,5 ⁽⁷⁾ µg/m ³	-	90 %
PM2,5 drugi stadij	Godina	20 µg/m ³	17 µg/m ³	12 µg/m ³	-	20 ⁽¹¹⁾ µg/m ³	-	90 %
H ₂ S	Jedan sat	7 µg/m ³ ⁽¹²⁾				10 µg/m ³		
	Jedan dan	5 µg/m ³ ⁽¹²⁾						
	Godina	2 µg/m ³						
NH ₃	Jedan dan	100 µg/m ³ ⁽¹²⁾						
	Godina	30 µg/m ³						
Ukupne lebdeće čestice	Jedan dan	250 µg/m ³						
	Godina	90 µg/m ³						

¹ Gornja i donja granica ocjenjivanja za zaštitu zdravlja ljudi. Prilog VIII odjeljak B definira načine utvrđivanja prekoračenja gornje i donje granice ocjenjivanja

² Vrijednosti propisane za dnevne prosjeke i ne smije se prekoračiti više od 3 puta u toku godine za SO₂.

³ Vrijednosti propisane za jednočasovne prosjeke i ne smiju biti prekoračene više od 18 puta u toku godine za NO₂.

⁴ Vrijednosti propisane za 8-časovne srednje vrijednosti i ne smiju biti prekoračene više od 18 puta u toku godine za CO.

⁵ Vrijednosti propisane za dnevne srednje vrijednosti i ne smiju biti prekoračene više od 35 puta u toku godine za PM₁₀.

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

⁶ Vrijednost je propisana za jedno-časovne srednje vrijednosti i ne smiju biti prekoračene više od 24 puta u jednoj kalendarskoj godini za SO₂.

⁷ Vrijednosti su propisane u Prilogu X odjeljak B i umanjene su za 10 % za 2020. godinu, a kako je propisano važećim Pravilnikom.

⁸ Vrijednosti su propisane za jednodnevne prosjeke i ne smiju biti prekoračene više od 3 puta u jednoj kalendarskoj godini

⁹ Granična vrijednost je prema važećem Pravilniku data kao dugoročni cilj izražena kao maksimalna dnevna osmočasovna vrijednost u cilju zaštite zdravlja ljudi ne smije biti prekoračena više od 25 dana u tri kalendarske godine

¹⁰ Koncentracije moraju biti prekoračene u najmanje tri uzastopna sata na lokacijama reprezentativnim za kvalitet zraka na području čija površina nije manja od 100 km², ili u zonama ili aglomeracijama, ako je njihova površina manja.

¹¹ Rok za dostizanje 01.januar 2024.

¹² Vrijednosti su propisane za jednodnevne prosjeke i ne smiju biti prekoračene više od 7 puta u jednoj kalendarskoj godini

¹³ Ciljna vrijednost trebala biti dostignuta 01.01.2019.

Tabela 53. Pokazatelji prosječne mjerene vrijednosti kvaliteta zraka s automatske stanice Vijećnica za 2020. godinu

2020.	PM ₁₀	CO	NO	NO ₂	NOx	SO ₂
	[µg/m ³]	[mg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]	[µg/m ³]
Januar	118	*	*	*	*	43
Februar	30	*	*	*	*	*
Mart	21	*	*	*	*	*
April	*	*	*	*	*	13
Maj	26	1.4	1	15	16	3
Juni	14	1.1	2	19	21	13
Juli	21	0.2	6	11	16	13
August	19	0.2	2	7	9	6
Septembar	18	0.3	5	15	19	7
Oktobar	23	0.5	9	21	29	14
Novembar	52	0.9	10	23	33	16
Decembar	63	0.8	44	24	69	21
PROSJEK	37	0.7	10	17	27	15

*Analizator van funkcije

Tabela 54. Pokazatelji prosječne mjerene vrijednosti kvaliteta zraka sa automatske stanice Otoka za 2020. Referentna stanica

2020.	PM ₁₀	NO	NO ₂	NOx	O ₃	SO ₂
	[µg/m ³]					
Januar	195	116	76	192	11	67
Februar	62	52	49	100	26	37
Mart	22	23	35	58	38	25
April	14	11	22	33	45	13
Maj	22	8	23	31	46	16
Juni	17	10	21	31	40	11
Juli	24	9	25	34	39	17
August	24	11	28	39	34	13
Septembar	27	15	33	48	30	18
Oktobar	45	44	38	82	19	19
Novembar	90	65	45	110	7	38
Decembar	84	68	50	117	16	39
PROSJEK	52	36	37	73	29	26

Tabela 55. Pokazatelji prosječne mjerene vrijednosti kvaliteta zraka mjerene mobilnom stanicom lokalitet Iliđa za 2020. Referentna stanica

2020.	PM ₁₀	NO	NO ₂	NOx	O ₃	SO ₂	B	T	E	X
	ug/m ³									
Januar	*	72	61	133	8	56	0.66	0.01	0.00	0.01
Februar	*	38	46	84	17	37	*	*	*	*
Mart	*	16	30	45	28	27	*	*	*	*
April	*	4	16	20	45	8	*	*	*	*
Maj	*	5	15	19	30	11	*	*	*	*
Juni	*	6	19	25	31	14	*	*	*	*
Juli	*	5	18	23	84	21	*	*	*	*
August	*	5	19	25	106	17	*	*	*	*
Septembar	*	7	24	31	37	24	*	*	*	*
Oktobar	*	23	30	53	15	21	0.91	1.05	0.14	0.43
Novembar	*	43	38	81	8	38	0.89	0.47	0.09	0.18
Decembar	*	39	43	80	13	35	0.73	1.87	1.65	0.66
PROSJEK		22	30	52	35	26	0.80	0.85	0.47	0.32

*analizator van funkcije radi komplikovanijeg kvara i nedostatka rezervnih dijelova

Tabela 56. Pokazatelji prosječne mjerene vrijednosti kvaliteta zraka sa automatske stanice Ilijaš za 2020. Referentna stanica

2020.	PM ₁₀	NO	NO ₂	NOx	SO ₂
	[µg/m ³]				
Januar	245	31	50	87	108
Februar	89	11	27	40	51
Mart	53	5	16	20	36
April	31	4	11	15	31
Maj	28	2	11	13	14
Juni	21	2	9	11	11
Juli	27	2	8	10	16
August	26	2	8	10	12
Septembar	34	3	11	14	16
Oktobar	63	8	17	26	16
Novembar	101	16	23	42	44
Decembar	88	18	28	48	51
PROSJEK	67	9	18	28	34

Tabela 57. Pokazatelji prosječne mjerene vrijednosti kvaliteta zraka sa automatske stanice Iliđa za 2020.

2020.	PM ₁₀	CO*	NO*	NO ₂ *	NOx*	SO ₂	PM ₁	PM _{2,5}	PM ₄	P _{tot}	NH ₃ *	H ₂ S*
	[µg/m ³]	[mg/m ³]	[µg/m ³]									
Januar	212					76	193	204	208	216		
Februar	62					45	53	56	57	68		
Mart	41					33	24	28	33	49		
April	25					29	17	19	20	33		
Maj	19					19	10	12	14	27		
Juni	13					9	7	8	9	18		
Juli	21					18	14	15	17	27		
August	19					13	10	12	14	25		
Septembar	21					18	13	15	16	28	4.2*	1.7*
Oktobar	38	0.7*	19*	26*	29*	19	28	31	33	44	10.4	3.9
Novembar	87	1.1	31	31	41	40	76	81	83	93	17.6	6.1
Decembar	77	1.1	30	35	42	37	69	74	75	82	12.8	5.7
PROSJEK	53	1.0	26	31	37	30	43	46	48	59	11.3	4.3

*analizator počeo sa mjerenjima

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

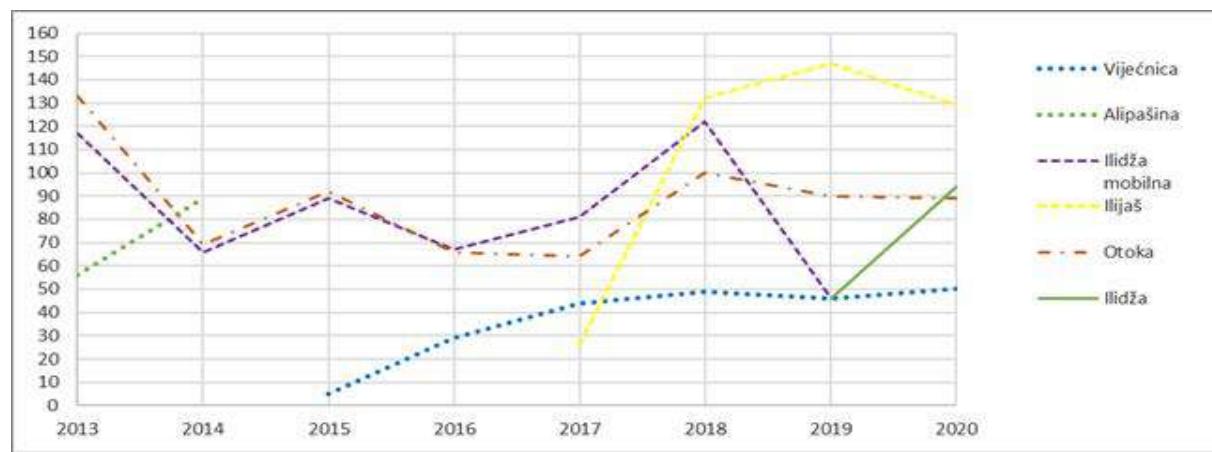
Tabele 53.,54.,55.,56.,57. pokazuju da na svim stanicama , osim na Vijećnici, su prekoračene prosječne tolerantne i granične godišnje vrijednosti za PM₁₀ kao i za PM_{2,5}.

Tabela 58. Pregled broja prekoračenja tolerantnih vrijednosti polutanata tokom 2020.

	SO ₂						NO ₂						PM ₁₀							
	Satne vrijednosti			Dnevne vrijednosti			Satne vrijednosti			Dnevne vrijednosti			Dnevne vrijednosti			Dnevne vrijednosti				
	ukupan broj mjerjenja	broj prekoračenja	procenat prekoračenja	ukupan broj mjerjenja	broj prekoračenja	procenat prekoračenja	ukupan broj mjerjenja	broj prekoračenja	procenat prekoračenja	ukupan broj mjerjenja	broj prekoračenja	procenat prekoračenja	ukupan broj mjerjenja	broj prekoračenja	procenat prekoračenja	ukupan broj mjerjenja	broj prekoračenja	procenat prekoračenja		
Vijećnica	5217	0	0.00	77	218	0	0.00	60	5271	0	0.00	60	219	0	0.00	60	277	50	18	76
Otoka	7811	0	0.00	89	327	0	0.00	90	7809	0	0.00	89	327	12	3.67	90	307	89	30	84
Mobilna	7186	0	0.00	82	301	0	0.00	82	6776	0	0.00	77	284	1	0.35	78	-	-	-	-
Ilijaš	7877	9	0.11	90	337	8	2.37	92	7965	0	0.00	91	344	0	0.00	94	318	129	41	87
Iličić	8019	0	0.00	92	335	2	0.60	92	2053*	0	0.00	23*	86*	0	0.00	24*	317	94	30	87

*analizator instaliran i počeo sa radom 07.10.2020.

Grafikon 31. Trendovi broja prekoračenja koncentracije PM₁₀ tokom godina

Iz tabele 58. može se zaključiti slijedeće:

1. Zabilježen povećan broj prekoračenja satnih vrijednosti za sumpor dioksid propisanih Pravilnikom na stanicu Ilijaš (9 satnih prekoračenja). Ostale stanice ne bilježe prekoračenja.
2. Kada su u pitanju dnevne vrijednosti koncentracija sumpor dioksida, stanica u Ilijašu bilježi 8 prekoračenja dozvoljenih Pravilnikom (dozvoljeno 3 puta tokom kalendarske godine).
3. Nije zabilježeno prekoračenje satnih vrijednosti za azot dioksid na stanicama ali jeste dvanaest puta prekoračenje dnevnih vrijednosti za ovaj polutant na stanicama Otoka i jedan dan na Ilidži. Stanica Ilijaš nije zabilježila prekoračenje ovog polutanta. Situacija na Otoči se značajno popravlja u odnosu na prethodne godine kada je u pitanju ovaj polutant. Niti na jednoj stanicici nije dostignut broj prekoračenja dozvoljen Pravilnikom (18 puta dozvoljeno za satne vrijednosti).
4. Broj prosječnih dnevnih vrijednosti za PM₁₀ prelaze na svim stanicama dozvoljeni broj (35 puta dozvoljeno prekoračenje tokom kalendarske godine) i prema broju prekoračenja identificira se kao najozbiljniji problem kada je u pitanju zagađenost zraka u Kantonu Sarajevo.
5. Broj validnih mjerena tokom godine, propisano Pravilnikom o minimalnoj raspoloživosti podataka, za praćene polutanate na svim stanicama su odgovarajući za prosječne satne vrijednosti ali nije zadovoljavajući za procent validnih mjerena za dnevne prosjeku.

Ocjenvivanje gornje i donje granice uticaja na zdravlje ljudi

Tabela 59 a. Prosječne vrijednosti praćenja rada stanice Otoka, period 2016.-2020.

Polutant za pet godina	Vrijeme prosječenja	Gornja granica ocjenjivanja ¹	Broj prekoračenja	Donja granica ocjenjivanja ¹	Broj prekoračenja	Srednja godišnja vrijednost 5 godina mjerena µg/m ³	Minimalna raspoloživost podataka
SO ₂	Jedan dan	75 ² µg/m ³	76	50 ² µg/m ³	148	-	75 %
SO ₂	Godina	-		-		21,4	90 %
NO ₂	Jedan sat	105 ³ µg/m ³	728	75 ³ µg/m ³	1990	-	75 %
NO ₂	Godina	32 µg/m ³	5	26 µg/m ³	5	36,2	90 %
PM10	Jedan dan	35 ⁵ µg/m ³	670	25 ⁵ µg/m ³	947	-	75 %
PM10	Godina	28 µg/m ³	5	20 µg/m ³	5	49,8	90 %

Tabela 59 b. Prosječne vrijednosti praćenja rada stanice Ilidža, period 2016.-2020.

Polutant za pet godina	Vrijeme prosječenja	Gornja granica ocjenjivanja ¹	Broj prekoračenja	Donja granica ocjenjivanja ¹	Broj prekoračenja	Srednja godišnja vrijednost 5 godina mjerena $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Minimalna raspoloživost podataka
SO ₂	Jedan dan	75 ² $\mu\text{g}/\text{m}^3$	74	50 ² $\mu\text{g}/\text{m}^3$	185		75 %
SO ₂	Godina	-		-		26,4	90 %
NO ₂	Jedan sat	105 ³ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	136	75 ³ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	724		75 %
NO ₂	Godina	32 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	1	26 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	3	28,4	90 %
PM ₁₀	Jedan dan	35 ⁴ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	758	25 ⁵ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	686		75 %
PM ₁₀	Godina	28 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	5	20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	5	58,2	90 %

¹ Gornja i donja granica ocjenjivanja za zaštitu zdravlja ljudi. Prilog VII i Prilog VIII odjeljak B definira načine utvrđivanja prekoračenja gornje i donje granice ocjenjivanja

² Vrijednosti propisane za dnevne prosjeke i ne smije se prekoračiti više od 3 puta u toku godine za SO₂.

³ Vrijednosti propisane za jednočasovne prosjeke i ne smiju biti prekoračene više od 18 puta u toku godine za NO₂.

⁴ Vrijednosti propisane za dnevne srednje vrijednosti i ne smiju biti prekoračene više od 35 puta u toku godine za PM₁₀.

Napomena: podaci za PM₁₀ za posljednju godinu mjerena su preuzeti sa stacionarne stanice Ilidža iz razloga što analizator na mobilnoj nije radio a radi se o neposrednoj lokaciji uz mobilnu i uz prepostavku da je mala razlika u distribuciji koncentracije PM₁₀ po visini.

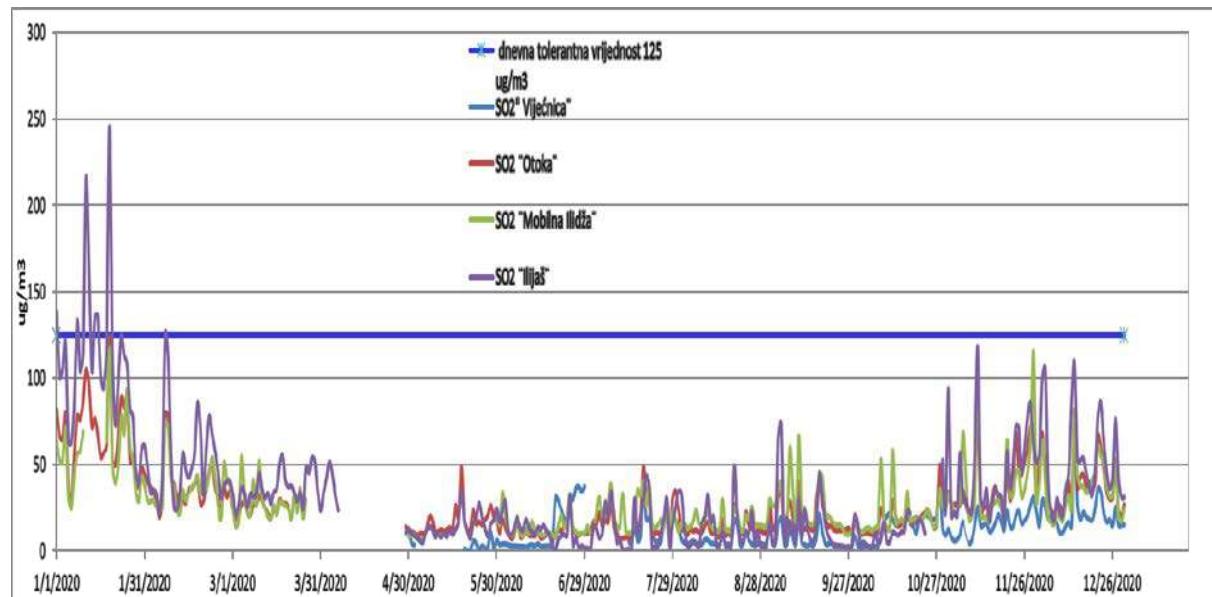
Analiza dobivenih rezultata za gornju i donju granicu ocjenjivanja pokazuje slijedeće:

1. Analizatori tokom perioda praćenja zadovoljavaju uglavnom uslove za minimalnu raspoloživost satnih i dnevnih mjerena 75% ali veći broj analizatora radi problema sa servisima ne zadovoljava uslov za 90% validnih godišnjih.
2. Prema Pravilniku potrebno je analizirati podatke posljednjih pet godina praćenja rada stanica i kontinuitet imaju samo stanice Otoka i mobilna stanica Ilidža (tabele 59a i 59b). Stanice u toku perioda od pet godina nisu imale u pojedinim periodima dovoljan broj validnih podataka predviđenih Pravilnikom. Analiza je pokazala da stanica na Otoci ima tokom svih pet godina prekoračenja dozvoljenih vrijednosti za sve mjerene polutante a da stanica Ilidža pokazuje također prekoračenja svih praćenih polutanata ali da je situacija kada je u pitanju azot dioksid najvećim dijelom između donje i gornje granice ocjenjivanja. U odnosu na prošli petogodišnji prosjek primjetno je da je došlo do pada broja prekoračenja za praćene polutante.

3.5.1.1. ANALIZA IZMJERENIH VRIJEDNOSTI PREMA RAZLIČITIM LOKACIJAMA ZA ODREĐENI POLUTANT TOKOM 2020.

SUMPOR DIOKSID

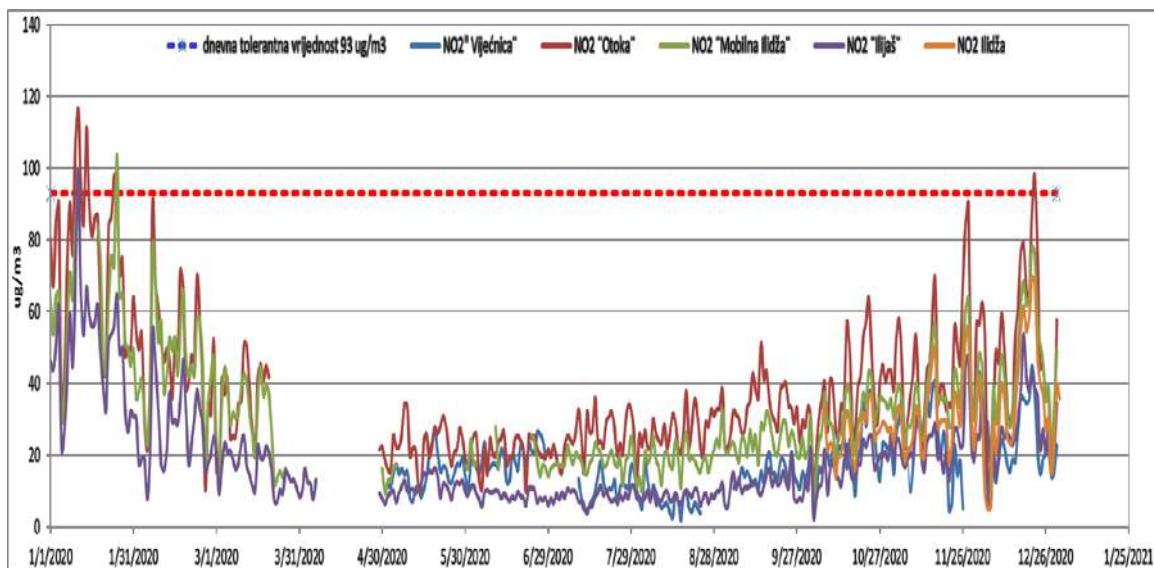
Grafikon 32. Prosječne dnevne vrijednosti sumpordioksida na automatskim stanicama za 2020.

1. Sumpor dioksid u Kantonu Sarajevo nije dominantan polutant. Iz grafikona kretanja koncentracija može se zaključiti da ozbiljan problem, tokom zimskog perioda, povremeno predstavlja na lokalitetima Ilijadža i Ilijaša kada prelazi dozvoljene granične i tolerantne vrijednosti:
  - 9 puta prekoračena satna vrijednost u Ilijašu (dozvoljene 24) i
  - 8 puta dnevna vrijednost tokom godine u Ilijašu i 2 puta na Ilijadži (dozvoljeno 3 dana).
2. Stanice ne bilježe prekoračenje dozvoljene godišnje vrijednosti.
3. Sve stanice bilježe dovoljan broj validnih podataka, osim Vijećnice, da bi se mogla izvršiti procjena.
4. Zdravlje ljudi, kada se posmatra ovaj polutant, je ugroženo u zimskim mjesecima jer je udruženo sa povećanim koncentracijama drugih polutanata, prije svega prašine PM₁₀ što ostavlja puno teže posljedice na zdravlje ljudi nego da je prisutan samo ovaj polutant.

AZOT DIOKSID

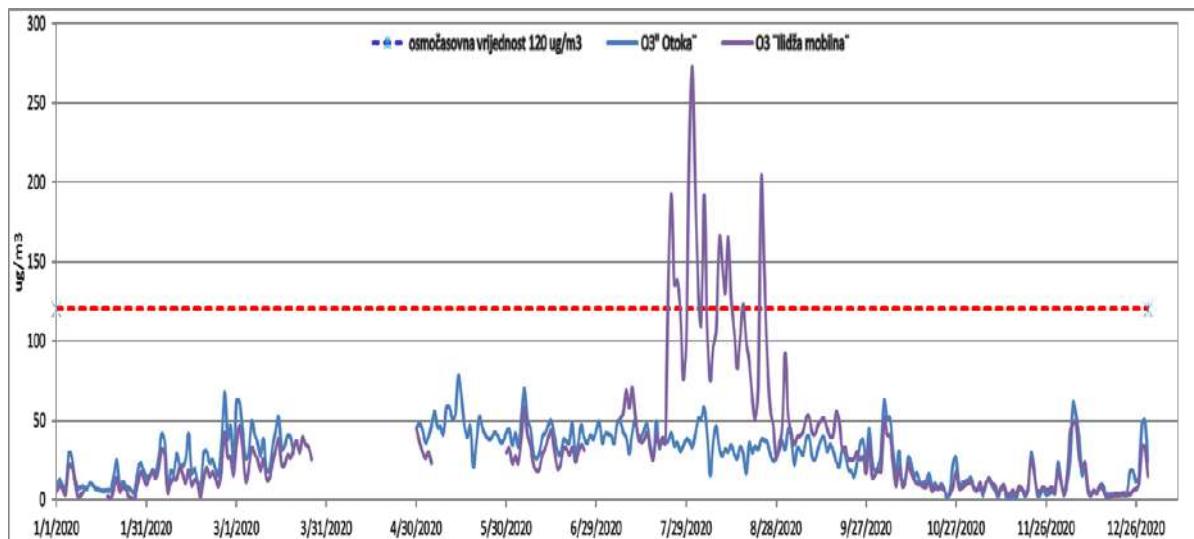
Grafikon 33. Prosječne dnevne vrijednosti azot dioksida na automatskim stanicama za 2020.

1. Kada je u pitanju azot dioksid koji prvenstveno potiče iz saobraćaja iz grafikona koncentracija može se zaključiti da osim u zimskom periodu kada vlada temperaturna inverzija i kada povremeno dolazi do nakupljanja ovog polutanta nema značajnih prekoračenja i u odnosu na prethodne godine dolazi do pada koncentracija na lokalitetu mjerne stanice Otoka (12 prekoračenja dnevne vrijednosti).
2. Mobilna stanica na Ilići bilježi zadnjih par godina povećane koncentracije ovog polutanta tačnije povećane prosječne vrijednosti tokom godine jer je izgradnjom kružnog toka intenziviran saobraćaj u ovom području i stanicu je potrebno u narednom periodu izmjestiti na reprezentativniju lokaciju jer postaje više saobraćajna stanica. Tokom godine zabilježeno je jedno prekoračenje dnevne tolerantne vrijednosti.

OZON

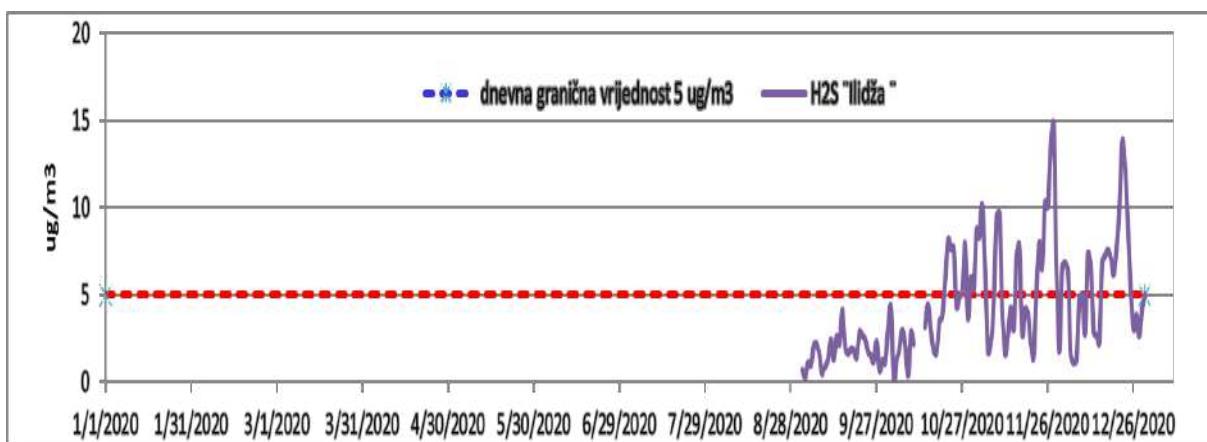
Grafikon 34. Prosječne dnevne vrijednosti O₃ na automatskim stanicama za 2020.

1. Analizator za praćenje koncentracije ozona na automatskoj stanici Otoka i nije zabilježio prekoračenje granične vrijednosti (osmočasovne) predviđeno pravilnikom (dozvoljeno 120 µg/m³). Analizator za praćenje koncentracije ozona u mobilnoj stanici bilježi 195 puta prekoračenje granične vrijednosti (osmočasovne), dozvoljeno 9 puta, što predstavlja značajno pogoršanje u odnosu na prethodne godine. Veliki broj prekoračenja zabilježen je u periodu od 23.07. do 27.07.2020.

VODIK SULFID

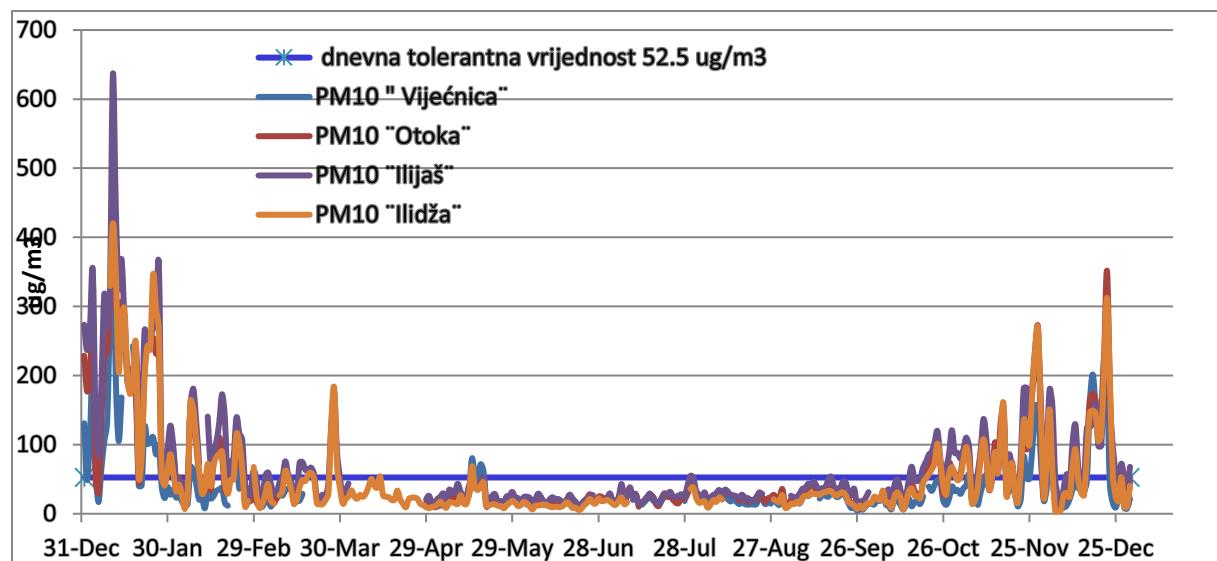
Grafikon 35. Prosječne dnevne vrijednosti H₂S na automatskoj stanici Iliča za 2020.

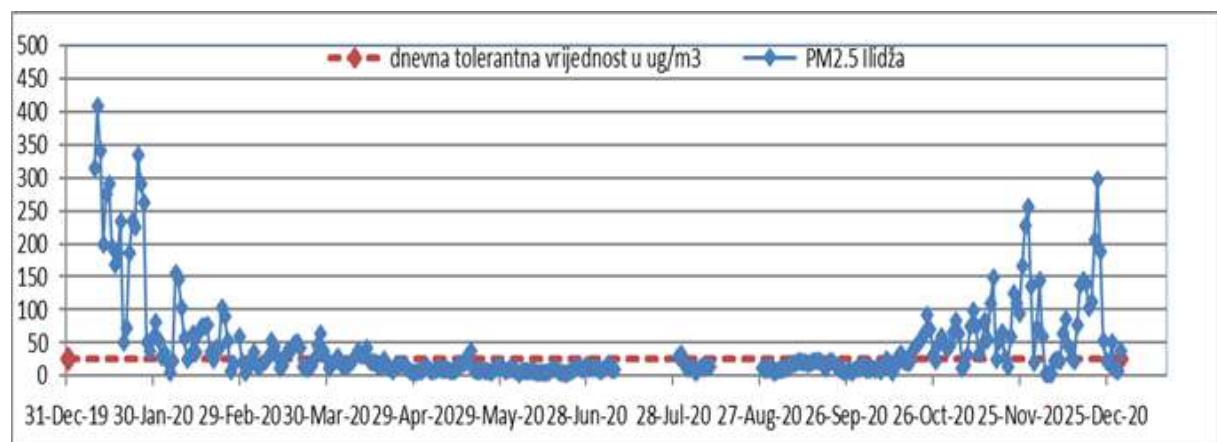
1. Analizator vodik sulfida koji je postavljen za praćenje za šire područje Ilijadža, prvenstveno zbog prisutnosti geotermalnih izvora, bilježi za tri mjeseca 39 prekoračenja dozvoljenih vrijednosti (dozvoljeno 7 puta $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$) za ovaj polutant i čak 600 prekoračenja satnih vrijednosti (dozvoljeno sedam puta $7 \mu\text{g}/\text{m}^3$) što ovaj polutant svrstava na drugo mjesto po broju prekoračenja (grafikon 35.). Ostvaren je prosjek od $4,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (dozvoljena godišnja granična vrijednost $2 \mu\text{g}/\text{m}^3$) uz realiziranih 32% validnih mjerena na dnevnoj osnovi odnosno 42% validnih satnih prosjeka.

PM₁₀

Grafikon 36. Prosječne dnevne vrijednosti PM₁₀ na automatskim stanicama za 2020.

Grafikon 37. Prosječne dnevne koncentracije PM_{2,5} tokom 2020.

1. Od kraja decembra 2018. uspostavljeno je mjerjenje i frakcije PM_{2,5} na Ilidži koja nema definisanu Pravilnikom prosječnu dozvoljenu dnevnu vrijednost, a na godišnjoj razini za 2020. prekoračuje uslove Pravilnika (25,5 mikrograma po metru kubnom) izmjerena prosječna godišnja vrijednost 46 mikrograma po metru kubnom. Analizator za praćenje frakcija PM čestica postavljen za šire područje Ilijade ostvario je 87% validnih mjerjenja i godišnji prosjek od 46 µg/m³ što je izuzetno visoko. Dozvoljeno Pravilnikom za prvi stadij je 25,5 µg/m³ uz 90% validnih mjerjenja). Kada se pogleda udio PM_{2,5} čestice učestvuju u sadržaju PM₁₀ čestica sa prosjekom od 76% na godišnjoj razini. Udio se mijenja u toku godine i kreće se od 27% u ljetnom do 99% u zimskom periodu što ukazuje na promjene u izvorima emisija tokom ljetnog i zimskog perioda. PM_{2,5} čestice se mogu slobodno nazvati problemom broj 1 u Kantonu Sarajevo, kada je u pitanju kvalitet zraka i ugroženost zdravlja ljudi.
2. Kanton Sarajevo u svim oblastima ispod 700 m.n.v. ima ozbiljan dugogodišnji problem sa ovim polutantom. Čak i tokom toplijih mjeseci koncentracije su značajno visoke ali tokom zimske sezone dolazi do enormnog rasta koncentracija što dovodi do pogoršanja postojećih bolesti naročito respiratornih organa, srčanih tegoba i dr. Svakako javlja se i smanjena vidljivost što može biti uzrok povećanja broja saobraćajnih nesreća, uništava se imovina od posljedica taloženja čađi na objektima te niz drugih negativnih posljedica koji utiču na kvalitet života građana Kantona Sarajevo.
3. Sve stanice bilježe prekoračenja dozvoljenih tolerantnih vrijednosti za ovaj polutant.
4. Prema odredbama Plana interventnih mjera za slučajeve prekomjerne zagađenosti zraka u Kantonu Sarajevo ("Službene novine Kantona Sarajevo", 44/19) više puta tokom 2020. su proglašavane pojedine od epizoda što dovoljno govori o stanju kvaliteta zraka, naročito ako se uzme u obzir da je Plan svaki put pokrenut radi prekoračenja koncentracija PM₁₀ čestica.

Tabela 60. Pregled proglašavanja/ukidanja epizoda iz Plana interventnih mjera

Period	Mjera
01.01.	Proglašena epizoda "Pripravnost" za sve zone
02.01	Proglašena epizoda "Upozorenja" za sve zone
11.01.	Proglašena epizoda "Uzbune" za sve zone
17.01.	Ukida se epizoda "Uzbune" zadržava "Upozorenje" za sve zone
21.01.	Ukida se epizoda "Upozorenje" zadržava "Pripravnost" za sve zone
30.01.	Prekid epizode "Pripravnost" u svim zonama Kantona osim u Ilijašu gdje se zadržava i dalje epizoda "Pripravnost"
03.02.	Prekid epizode "Pripravnost" u Ilijašu
30.10.	Proglašena epizoda "Pripravnost" za sve zone
05.11.	Ukinuta epizoda "Pripravnost" za sve zone
09.11.	Proglašena epizoda "Pripravnost" za sve zone
12.11.	Ukinuta epizoda "Pripravnost" za sve zone
23.11.	Proglašena epizoda "Pripravnost" za sve zone
24.11.	Na snazi epizoda "Pripravnost" i proglašena epizoda "Upozorenje" u zoni Ilijaša
27.11.	Proglašena epizoda "Upozorenja" za sve zone
02.12.	Ukinuta epizoda "Upozorenje" koja je proglašena za sve zone
17.12.	Proglašena epizoda "Upozorenje" za sve zone
24.12.	Ukinuta epizoda "Upozorenje" za sve zone
25.12.	Ukinuta epizoda "Pripravnost" za sve zone

ZAKLJUČCI

- *Analiza parametara koji se prate u okviru monitoringa kvaliteta zraka ukazuju da čestice PM10, PM2,5 bilježe na svim stanicama najveći broj prekoračenja. PM2,5 čestice učestvuju u sadržaju PM10 čestica sa prosjekom od 76% na godišnjoj razini. Udio se mijenja u toku godine i kreće se od 27% u ljetnom do 99% u zimskom periodu što ukazuje na promjene u izvorima emisija tokom ljetnog i zimskog perioda. PM2,5 čestice se mogu slobodno nazvati problemom broj 1 u Kantonu Sarajevo kada je u pitanju kvalitet zraka i ugroženost zdravlja ljudi.*
- *Drugi po redu po broju prekoračenja dozvoljenih vrijednosti predstavlja vodik sulfid na širem području Općine Ilijadža. Vodik sulfid potiče iz geotermalnih izvora na teritoriji Općine Ilijadža. Mjerenja za tri mjeseca bilježe 39 prekoračenja dozvoljenih vrijednosti (dozvoljeno 7 puta 5 µg/m³ u toku godine) za ovaj polutant i čak 600 prekoračenja satnih vrijednosti (dozvoljeno sedam puta 7 µg/m³) što ovaj polutant svrstava na drugo mjesto po broju prekoračenja. Ostvaren je prosjek od 4,4 µg/m³ (dozvoljena godišnja granična vrijednost 2 µg/m³). Obzirom na veliki broj prekoračenja za kratko vrijeme mjerenja u toku 2020. ali koje je nastavljeno i tokom 2021. potrebno je iznaci tehnološko rješenje uklanjanja vodik sulfida iz atmosfere na mjestima emisija.*
- *Ostali praćeni polutanti kao što je ugljen monoksid, sumpordioksid, amonijak i oksidi azota ne prekoračuju vrijednosti dozvoljene pravilnikom.*
- *Analizama koje su ranije rađene na sadržaj metala, prije svega arsena, olova, nikla i bakra, koji su predviđeni Pravilnikom uočljivo je da se sadržaj mijenja u ljetnom i zimskom periodu što osim oscilacija u udjelu PM2,5 u PM10 ukazuje na izmijenjene izvore emisija ovih polutanata što dalje ukazuje da je grijanje tj. korišteni energenti, njihov kvalitet prije svega, predstavlja ozbiljan izvor problema vezan za kvalitet zraka u Kantonu Sarajevo. Pojedini dijelovi Kantona tokom ljetnih mjeseci imaju problem sa povećanim koncentracijama ozona.*
- *Tokom 2020. koja je po mnogo čemu specifična godina, u znaku Pandemije Covid 19 je obilježila i ozbiljne probleme vezane za nabavku rezervnih dijelova i potrošnog materijala za rad stanica tako da su stanice bilježile smanjen broj mjerenja u odnosu na prethodne godine.*

4. ORGANIZACIJA ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U KANTONU SARAJEVO

Zdravstvena zaštita, obuhvata sistem društvenih, grupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja, sprečavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, blagovremeno liječenje, te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju, kao i primjenu zdravstvenih tehnologija.

Na području Kantona Sarajevo zdravstvena djelatnost organizovana je i provodi se na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite.

Zdravstvena zaštita na primarnom nivou obuhvata: djelatnost porodične medicine, djelatnost zdravstvene zaštite djece, djelatnost polivalentnih patronažnih sestara u zajednici, higijensko-epidemiološku zaštitu, hitnu medicinsku pomoć, zaštitu reproduktivnog zdravlja žena, zdravstvenu zaštitu nespecifičnih i specifičnih plućnih oboljenja, fizikalnu i mentalnu rehabilitaciju u zajednici, specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika kao dio medicine rada, stomatološku zdravstvenu zaštitu, laboratorijsku i radiološku dijagnostiku primarnog nivoa i apotekarsku djelatnost.

Djelatnost primarne zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo je organizovana kroz rad:

- JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo sa 9 organizacionih jedinica na području devet općina Kantona Sarajevo,
- JU "Apoteke Sarajevo",
- 9 zavoda za zdravstvenu zaštitu određenih populacionih skupina (žene, studenti, radnici),
- HE službe J.U. Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo,
- Privatni sektor kroz rad ambulanti, apoteka i stomatoloških ordinacija.

Specijalističko-konsultativna djelatnost na sekundarnom nivou zdravstvene zaštite predstavlja dio zdravstvene djelatnosti koja kroz pružanje usluga osigurava podršku primarnoj i bolničkoj zdravstvenoj djelatnosti, s ciljem povećanja stepena rješavanja zdravstvenih problema pacijenata i racionalnijeg korištenja resursa u zdravstvu.

U Kantonu Sarajevo djelatnost specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite je organizovana kao bolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštitu u javnom sektoru i kao vanbolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštitu u javnom i privatnom sektoru.

Djelatnost bolničke specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite u javnom sektoru osigurava:

- Klinički centar Univerziteta u Sarajevu i
- Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš”.

Djelatnost vanbolničke specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite osigurava:

- JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo kroz rad Organizacione jedinice za specijalističko-konsultativne djelatnosti
- Zavodi za zdravstvenu zaštitu određenih populacionih skupina (žene, studenti, radnici),
- Privatni sektor kroz rad specijalističkih ordinacija, zdravstvenih ustanova tipa poliklinike, centra, zavoda, lječilišta i laboratorija.

JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo pruža specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu kroz rad Organizacione jedinice Specijalističko-konsultativne djelatnosti iz sljedećih medicinskih disciplina: interne medicine, otorinolaringologije, oftalmologije, neurologije, zatim stomatološke zdravstvene zaštite sekundarnog nivoa, bolesti usta, bolesti zuba, protetike, parodontologije, oralne hirurgije i ortodoncije.

Zavodi za zdravstvenu zaštitu određenih populacionih skupina pružaju, pored primarne zdravstvene zaštite i specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu za određene populacione skupine kao što su žene, radnici, studenti i sportisti.

J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo na sekundarnom nivou zdravstvene zaštite obuhvata djelatnosti iz oblasti javnog zdravstva i to socijalne medicine, organizacije i ekonomike zdravstva, zdravstvene statistike, epidemiologije, higijene i zaštite čovjekove okoline, sanitарne mikrobiologije, sanitарne hemije i mikrobiološke dijagnostike.

Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo pruža bolničku specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu iz bazičnih specijalnosti, a Klinički centar Univerziteta u Sarajevu pruža bolničku specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu iz svih medicinskih disciplina na sekundarnom i tercijarnom nivou.

Djelatnost bolničke zdravstvene zaštite obavljaju bolnice na sekundarnom nivou (opće bolnice, specijalne bolnice, kantonalne bolnice) i na tercijarnom nivou zdravstvene djelatnosti univerzitetsko-kliničke bolnice.

Djelatnost bolničke zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevu organizovana je kroz rad javnih zdravstvenih ustanova:

- Klinički centar Univerziteta u Sarajevu
- Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo
- Psihijatrijska bolnica Kantona Sarajevo
- Zavod za bolesti ovisnosti Kantona Sarajevo.

Klinički centar Univerziteta u Sarajevu pruža bolničku zdravstvenu zaštitu stanovništvu na području Kantona Sarajevo na sekundarnom i tercijarnom nivou, ali i dijelu stanovništva Federacije BiH koje gravitira KCUS.

Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo pruža bolničku zdravstvenu zaštitu sekundarnog nivoa stanovništvu Kantona Sarajevo.

Psihijatrijska bolnica Kantona Sarajevo pruža specifičnu bolničku zdravstvenu zaštitu za potrebe stanovništva Kantona Sarajevo.

Zavod za bolesti ovisnosti Kantona Sarajevo pruža bolničku zdravstvenu zaštitu za potrebe stanovništva Kantona Sarajevo iz oblasti adiktivne medicine.

4.1. KADAR U JAVNOM SEKTORU ZDRAVSTVENE DJELATNOSTI

Ljudski resursi su osnovna determinanta sistema zdravstvene zaštite. Zdravstveni radnici predstavljaju najveći i najskuplji „input“ zdravstvenog sistema a istovremeno i resurs kojeg je najteže razvijati. Osim zdravstvenih radnika koji su najveći i najvažniji ljudski resursi u zdravstvu uključuju i zdravstvene saradnike, te druge nemedicinske radnike koji su od značaja za dobro funkcionisanje pružanja zdravstvene zaštite i zdravstvenog sistema u cijelini. Broj zaposlenih i njihova kvalifikaciona struktura je pokazatelj kvalitativne i kvantitativne razvijenosti zdravstvene djelatnosti. Planiranje kadrova u zdravstvu je veoma važno a zavisi od potreba stanovništva za zdravstvenom zaštitom, mreže zdravstvenih ustanova, demografske strukture stanovništva i projekcija, migracionih tokova, starosne strukture zaposlenih kao i potrebe za resursima u skladu sa aktuelnim i novim zahtjevima u zdravstvu.

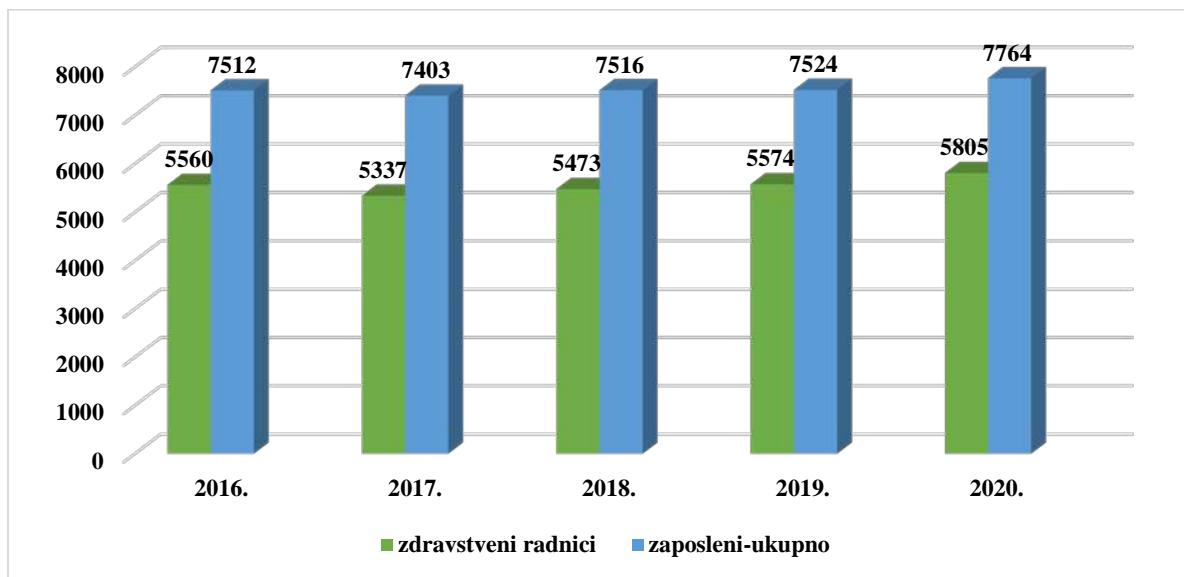
U Kantonu Sarajevo u 2020. godini u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti bilo je ukupno 7.764 zaposlenih. Od toga: zdravstvenih radnika je bilo 5.805 (74,77%), zdravstvenih saradnika 136 (1,75%), a administrativno-tehničkih radnika 1.823 ili 23,48% od ukupno zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama.

Tabela 61. Struktura ukupnog broja zaposlenih u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti Kantona Sarajevo, 2016 - 2020. godina*

Godina	Ukupno zaposleni	OD TOGA		
		Zdravstveni radnici	Zdravstveni saradnici	Administrativno-tehnički radnici
2020.	7.764	5.805	136	1.823
	100,00%	74,77%	1,75%	23,48%
2019.	7.524	5.574	108	1.842
	100,00%	74,08%	1,14%	24,48%
2018.	7.516	5.473	144	1.930
	100,00%	72,82%	1,92%	25,68%
2017.	7.403	5.337	144	1.922
	100,00%	72,09%	1,95%	25,96%
2016.	7.512	5.405	138	1.969
	100,00%	71,95%	1,84%	26,21%

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama” Obrazac br. 1-Z-OKO

Grafikon 38. Struktura ukupnog broja zaposlenih i zdravstvenih radnika u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti Kantona Sarajevo, 2016- 2020. godina

Tabela 62. Struktura zdravstvenih radnika u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti u Kantonu Sarajevo 2016-2020. godina*

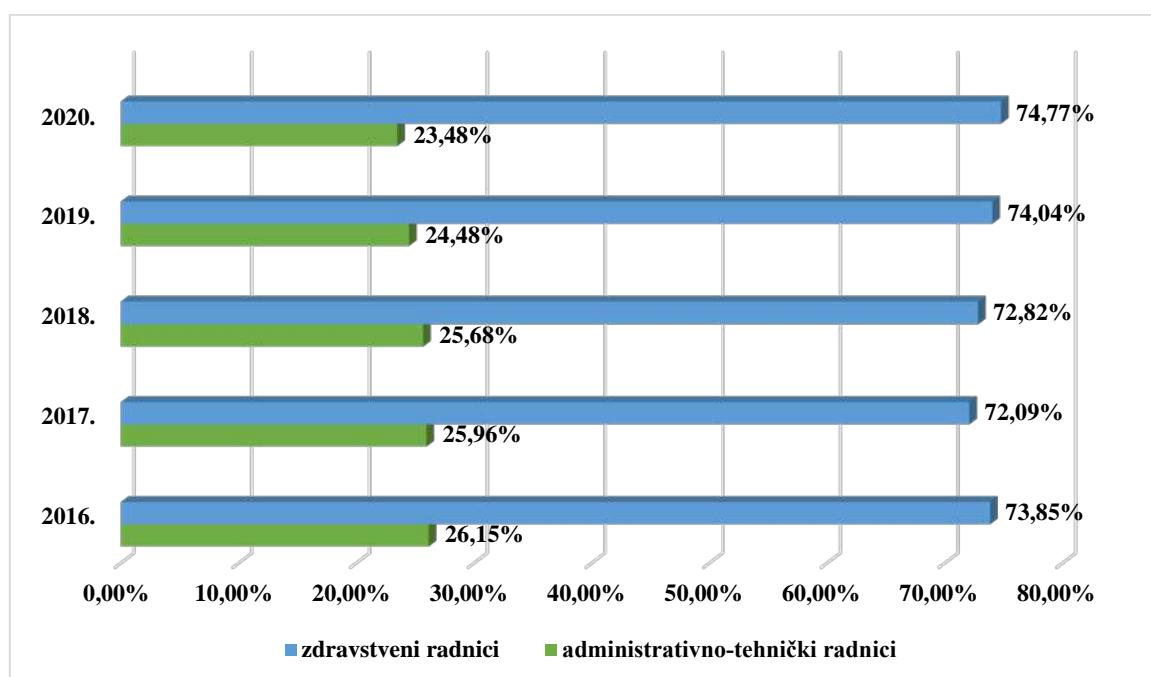
God.	Ukupno zdr. radnika	Doktori med.	Od toga spec.	Doktori stom.	Od toga spec.	Mr ph	Od toga spec.	FZS	VŠS zdrav. teh.	SSS zdrav. teh.
2020.	5.805	1.480	1.069	248	154	236	42	352	285	3.204
	100,00%	25,50%	-	4,27%	-	4,07%	-	6,06%	4,91%	55,19%
2019.	5.574	1.457	1.094	266	172	176	34	323	284	3.068
	100,00%	26,13%	-	4,77%	-	3,15%	-	5,80%	5,10%	55,04%
2018.	5.473	1.410	1.100	249	158	184	34	276	356	2.998
	100,00%	25,76%	-	4,55%	-	3,36%	-	5,04%	6,50%	54,78%
2017.	5.337	1.350	1.097	175	89	182	40	250	373	3.007
	100,00%	25,30%	-	3,28%	-	3,41%	-	4,68%	6,99%	56,34%
2016.	5.560	1.390	1.101	257	148	175	38	184	370	3.184
	100,00%	25,00%	-	4,62%	-	3,15%	-	3,31%	6,65%	57,27%

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama" Obrazac br. 1-Z-OKO

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Učešće administrativno-tehničkih radnika u ukupnom broju zaposlenih u djelatnosti zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo u 2020. godini je (23,48%). U 2020. godini na 1 doktora medicine dolazilo je 1,2 administrativno-tehničkih radnika, a na 1 zdravstvenog tehničara svih profila (VSS,VŠS,SSS) dolazi 0,5 administrativno-tehničkih radnika. Analize SZO i Svjetske Banke ovom segmentu troškova posvećuju veliku pažnju, a značajan broj studija daju dokaze da je svaki udio administrativno-tehničkih radnika iznad (17%) odraz izuzetno velikih administrativno-tehničkih troškova, te skupih i komplikiranih administrativno-tehničkih procedura u zdravstvenom sistemu jedna države.

Grafikon 39. Odnos zdravstvenih i administrativno-tehničkih radnika u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti u Kantonu Sarajevo 2016-2020.*

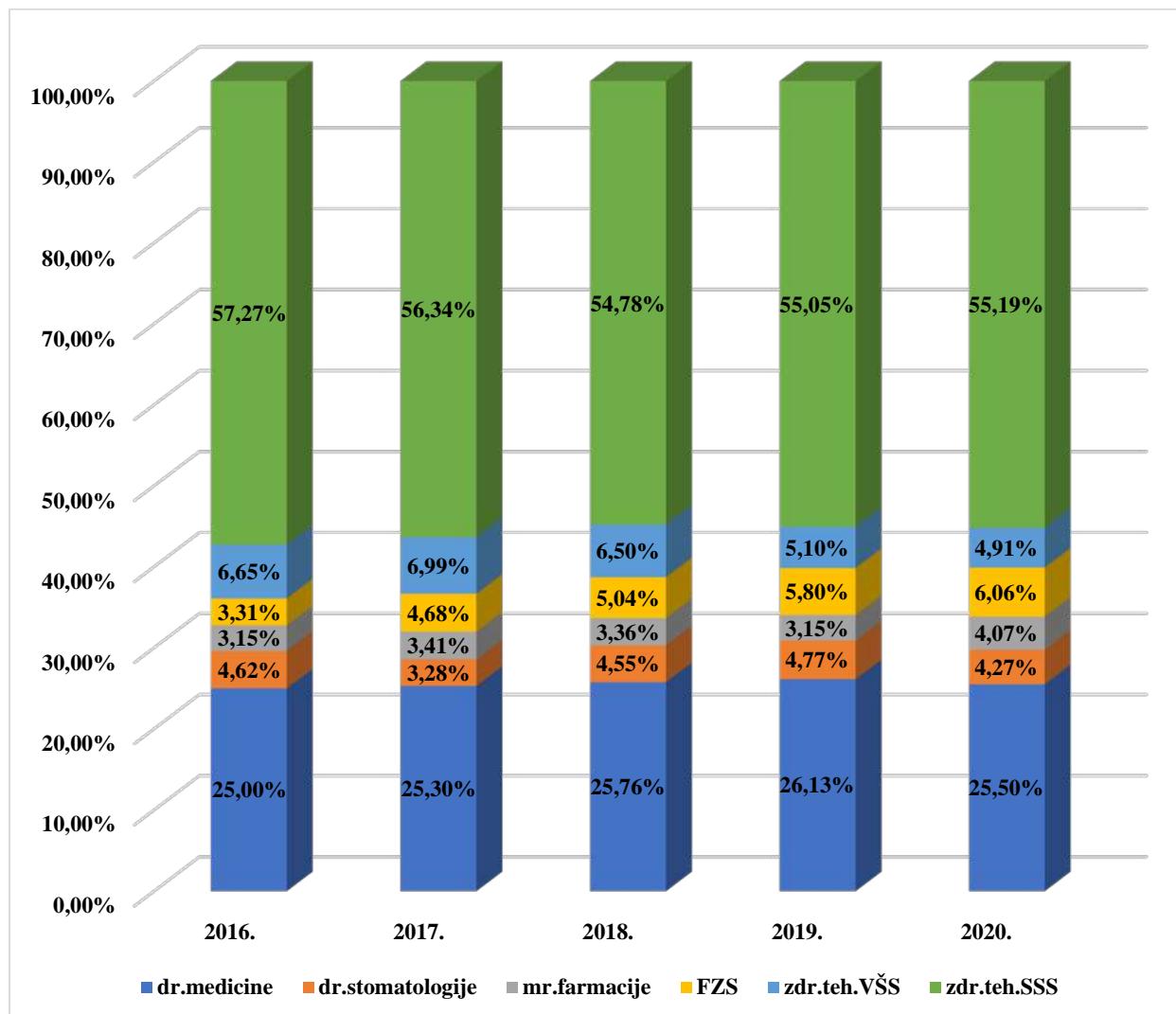
*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajeva - Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama" Obrazac br. 1-Z-OKO

Zdravstveni radnici i zdravstveni saradnici ukupno u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti Kantona Sarajevo u 2020. godini*:

- doktori medicine **1.480**, od čega **1.069** specijalista;
- doktori stomatologije **248**, od čega **154** specijalista;
- magistri farmacije **236**, od čega **42** specijalista;
- fakultet zdravstvenih studija **352**;
- viši zdravstveni tehničari **285**;
- srednji zdravstveni tehničari SSS **3.204**;
- zdravstveni saradnici **16**.

*Napomena: Ukupan broj uključuje i kadar Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH i Zavoda za transfuzijsku medicinu F BiH

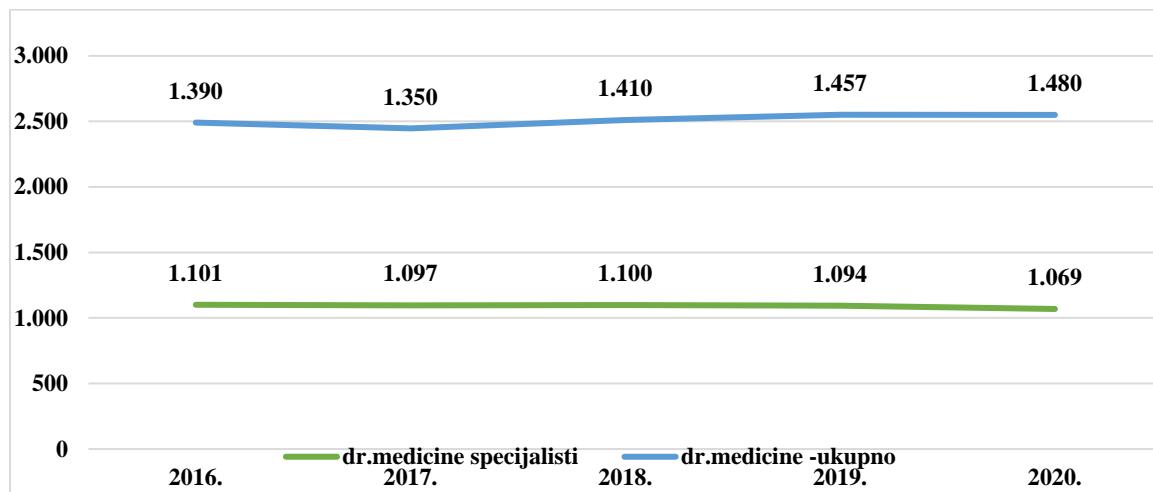
**Grafikon 40. Struktura zdravstvenih radnika ukupno u javnom sektoru zdravstvene
djelatnosti Kantona Sarajevo, 2016 - 2020. godina***

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama" Obrazac br. 1-Z-OKO

Broj doktora medicine u javnom sektoru na 100.000 stanovnika u Kantonu Sarajevo u 2020. godini iznosio je **351,08**. U periodu od 2016. godine do 2020. godine uočava se trend blagog povećanja broja doktora medicine a smanjenja broja doktora medicine specijalista u javnom sektoru.

**Grafikon 41. Doktori medicine i doktori medicine specijalisti u javnom sektoru u
Kantonu Sarajevo, 2016.-2020. godina***

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo KS - Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama” Obrazac br. I-Z-OKO

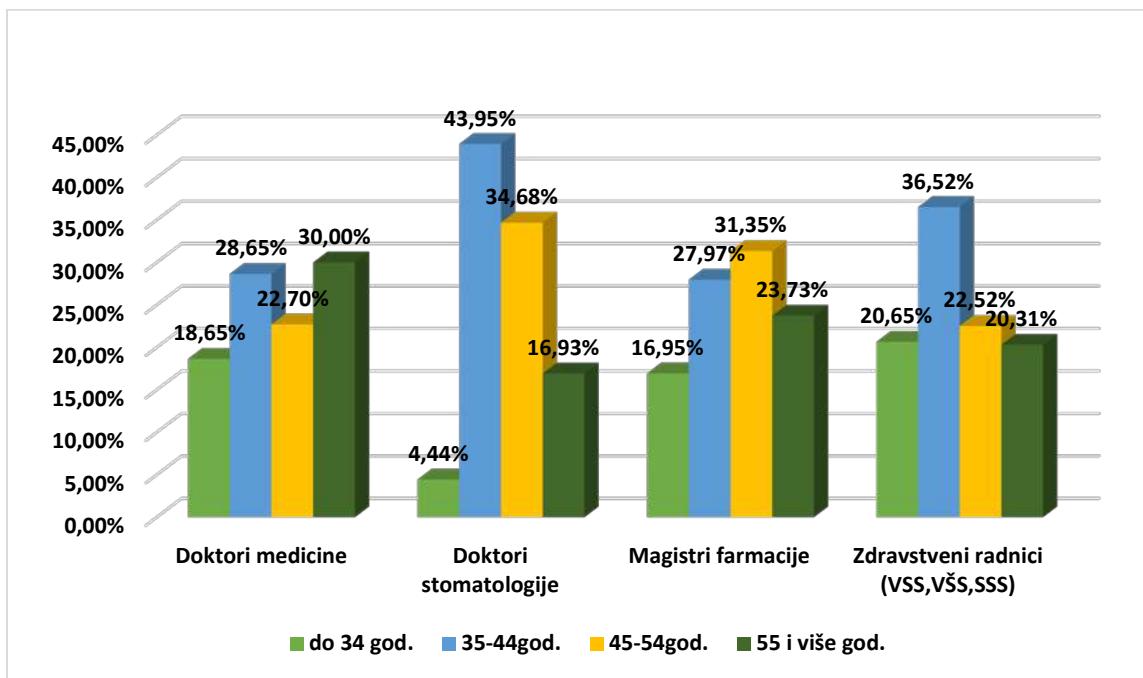
Starosna struktura doktora medicine je sve nepovoljnija. U 2020. godini od ukupno 1.480 doktora medicine zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama, njih 444 (30,00%) je u dobnoj skupini 55 i više godina, 336 ili (22,70%) je u dobnoj skupini 45-54 godina starosti. U dobnoj skupini od 35-44 godine je bilo 424 ili (28,65%) doktora medicine i 276 (18,65%) u dobnoj skupini do 34 godine starosti.

Dobna struktura doktora stomatologije je znatno povoljnija. Od ukupno 248 doktora stomatologije zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama na području Kantona Sarajevo, 42 ili (16,93%) je u dobnoj skupini 55 i više godina starosti, 86 (34,68%) je u dobnoj skupini 45-54 godine, u skupini od 35-44 godine 109 (43,55%) i 11 (4,44%) doktora stomatologije do 34 godine starosti.

Kada su u pitanju magistri farmacije, od ukupno 236 zaposlenih, najveći broj 74 (31,35%) je u dobnoj skupini 45-54 godine, zatim 66 (27,97%) u starosnoj dobi od 35-44, 56 ili (23,73%) u dobi 55 i više godina i 40 (16,95%) magistara farmacije starosti do 34 godine.

Od ukupno 3.841 ostalih zdravstvenih radnika (VSS, VŠS, SSS) najveći broj, njih 1.403 (36,52%) je u dobnoj skupini 35-44 godina, 865 (22,52%) je u skupini 45-54 godine, u skupini do 34 godine starosti je 793 (20,65%), a najmanji broj u dobi 55 i više godina 780 (20,31%).

Grafikon 42. Struktura zdravstvenih radnika u javnom sektoru u KS, prema starosti*

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo KS - Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama” Obrazac br. 1-Z-OKO

Prema specijalnostima, najveće učešće doktora starosti 55 i više godina, bilo je među specijalistima fizikalne medicine i rehabilitacije (76,32%), specijalistima dermatovenerologije (62,5%), specijalistima epidemiologije (60%), specijalistima infektologije (57,89%), specijalistima pulmologije (53,33%), specijalistima porodične medicine (48,74%) itd.

4.2. DJELATNOST PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE (PZZ)

Primarna zdravstvena zaštita je osiguravanje univerzalne, dostupne, pacijentu usmjerene, sveobuhvatne zdravstvene usluge unutar zajednice, koju pruža tim stručnjaka zaduženih za većinu potreba pojedinca vezanih za zdravlje. Takve se usluge pružaju u održivom partnerstvu s pacijentima i pružateljima takvog oblika zdravstvene zaštite u okviru pojedinca, porodice i zajednice. Primarna zdravstvena zaštita ima centralnu ulogu u cijelokupnoj koordinaciji i kontinuiranosti zdravstvene zaštite za pacijente. Primarna zaštita podrazumijeva sveobuhvatnu brigu za zdravlje, provedbu preventivnih i kurativnih mjera, zdravstveni odgoj te suradnju sa svim organizacijama i ustanovama koje doprinose boljem zdravlju stanovništva.

Djelatnost primarne zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo je organizovana kroz rad JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo sa 9 organizacionih jedinica na području devet općina Kantona Sarajevo, zatim kroz rad JU “Apoteke Sarajevo”, kroz rad 9 zavoda za zdravstvenu zaštitu: Zavod za hitnu medicinsku pomoć, Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva, Zavod za zaštitu zdravlja studenata, Zavod za medicinu rada, Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika FDS, Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika MUP-a, Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika u

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

saobraćaju, Zavod za sportsku medicinu i HE službe Zavoda za javno zdravstvo KS, dok se u privatnom sektoru pruža kroz rad određenih privatnih ambulanti (opće medicine, kućnog liječenja). JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo i zavodi za zdravstvenu zaštitu pružaju zdravstvene usluge primarnog nivoa, ali i dio usluga vanbolničke specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite.

4.2.1. Zdravstveni kadar u primarnoj zdravstvenoj djelatnosti

U toku 2020. godine primarnu zdravstvenu zaštitu u javnom sektoru u Kantonu Sarajevo pružalo je: 625 doktora medicine, od čega 380 doktora medicine specijalista, 120 doktora stomatologije, od čega 78 doktora stomatologije specijalista, 195 magistra farmacije, od čega 21 magistra farmacije specijalista, 1.585 zdravstvenih tehničara, od čega su 54 viših zdravstvenih tehničara, 166 zdravstvenih radnika sa FZS i 1.365 zdravstvenih tehničara sa srednjom stručnom spremom.

Tabela 63. Zdravstveni kadar u primarnoj zdravstvenoj djelatnosti u Kantonu Sarajevo u 2020. godini*

Zdravstvene ustanove u PZZ	Doktori medicine		Doktori stomatologije		Magistri farmacije		Zdravstveni tehničari			
	Svega	Od toga spec.	Svega	Od toga spec.	Svega	Od toga spec.	Svega	Od toga SSS	Od toga VŠS	Od toga FZS
Dom zdravlja Kantona Sarajevo	420	254	111	73	9	4	1.064	880	44	140
Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva	34	26	-	-	-	-	66	53	5	8
Zavod za medicinu rada	37	28	-	-	3	2	42	36	-	6
Zavod za zdravstvenu zaštitu studenata	7	5	4	3	-	-	20	16	-	4
Zavod za sportsku medicinu	5	4	-	-	-	-	7	6	-	1
ZZZZ radnika MUP-a	14	11	3	2	-	-	16	15	-	1
ZZZZ radnika FDS	-	-	-	-	-	-	3	2	-	1
ZZZZ radnika u saobraćaju	16	10	2	-	1	1	33	29	3	1
Zavod za hitnu medicinsku pomoć	88	39	-	-	1	-	165	160	1	4
Apoteke Sarajevo	-	-	-	-	181	14	155	155	-	-
HE službe ZZJZ KS	4	3	-	-	-	-	14	13	1	-
UKUPNO	625	380	120	78	195	21	1.585	1.365	54	166

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama” Obrazac br. 1-Z-OKO

Tabela 64. Mreža i zdravstveni radnici u PZZ u Kantonu Sarajevo, 2020. godina*

Broj punktova u PZZ / 100.000 stanovnika	40,33
Broj punktova hitne medicinske pomoći / 100.000 stanovnika	2,37
Broj punktova apoteka / 100.000 stanovnika	11,15
Broj doktora medicine (opće medicine i spec. medicine) / 100.000 stanovnika	158,70
Broj doktora stomatologije (opće stomatologije i spec. stomatologije) / 100.000 stanovnika	38,67
Broj magistra farmacije (mr. farmacije i spec. farmacije) / 100.000 stanovnika	46,97
Broj zdravstvenih radnika sa FZS	36,02
Broj zdravstvenih tehničara (VŠ i SSS) / 100.000 stanovnika	357,72

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo KS- Izvještaj o organizacionoj strukturi, kadrovima i medicinskoj opremi u zdravstvenim ustanovama” Obrazac br. I-Z-OKO i Izvještaj o radu primarne zdravstvene zaštite, Obrazac br.02-0A

4.2.2. Obim rada i odabrani indikatori utilizacije rada

Obim i utilizacija rada u djelatnosti primarne zdravstvene zaštite (PZZ) se procjenjuju na osnovu indikatora preporučenih od strane Svjetske zdravstvene organizacije (SZO). Ovo je prikaz odabralih indikatora utilizacije u PZZ u 2020. godini:

Prosječan broj posjeta po jednom doktoru medicine godišnje u PZZ u 2020. godini iznosio je 5.276 posjeta po jednom doktoru medicine godišnje.

Prosječan broj posjeta po jednom doktoru medicine godišnje u 2020. godini, pregled prema službama:

- u službi porodične medicine ostvareno je 7.535 posjeta po jednom doktoru medicine,
- u službi medicine rada ostvareno je 1.229 posjeta po jednom doktoru medicine,
- u službi za zdravstvenu zaštitu žena ostvareno je 2.639 po jednom doktoru medicine,
- u službi za zdravstvenu zaštitu djece 0-6 godina ostvareno je 6.918 posjeta po jednom doktoru medicine,
- u službi za zdravstvenu zaštitu školske djece i omladine 7-18 godina ostvareno je 9.661 posjete po jednom doktoru medicine,

- u službi za zdravstvenu zaštitu studenata ostvareno je 1.972 posjeta po jednom doktoru medicine,
- u službi za liječenje plućnih bolesti ostvareno je 3.857 posjeta po jednom doktoru medicine,
- u hitnoj medicinskoj pomoći ostvareno je 1.063 posjeta po jednom doktoru medicine.

J.U. Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva KS, uključujući i patronažne posjete pri porodičnoj medicini ostvarili su ukupno u 2020. godini 21.315 patronažnih posjeta.

Udio kućnih posjeta doktora medicine u odnosu na broj prvi posjeta u ordinaciji kod doktora medicine u PZZ u 2020. godini iznosi je (5,23%).

Udio kućnih posjeta doktora medicine u odnosu na broj prvi posjeta u ordinaciji kod doktora medicine u 2020. godini - pregled prema službama:

- u porodičnoj medicini iznosi je 1,30% svih prvi posjeta
- u medicini rada, nisu registrovane kućne posjete doktora medicine
- zdravstvenoj zaštiti žena, djece 0-6 godina i u zdravstvenoj zaštiti školske djece i omladine 7-18 godina nisu registrovane kućne posjete doktora medicine, kao niti prethodnih godina
- u zdravstvenoj zaštiti studenata, također, nisu registrovane kućne posjete doktora medicine
- u službi za liječenje plućnih bolesti nisu registrovane kućne posjete doktora medicine
- u hitnoj medicinskoj pomoći udio kućnih posjeta doktora medicine u odnosu na prvi broj posjeta iznosi je 28,97%.

Udio kućnih posjeta zdravstvenih tehničara u odnosu na broj prvi posjeta u ordinaciji kod doktora medicine u porodičnoj medicini u 2020. godini iznosi je 9,86%. U službi porodične medicine udio kućnih posjeta tehničara u odnosu na prve posjete u ordinaciji iznosi je 15,16% a u hitnoj medicinskoj pomoći 28,97%.

Udio kućnih posjeta doktora medicine i zdravstvenih tehničara u odnosu na broj prvi posjeta kod doktora medicine u ordinaciji u PZZ u 2020. godini iznosi je 10,58% kućnih posjeta doktora medicine i zdravstvenih tehničara u odnosu na broj prvi posjeta doktora medicine.

Udio kućnih posjeta doktora medicine i zdravstvenih tehničara u odnosu na broj prvi posjeta kod doktora medicine u ordinaciji, u porodičnoj medicini je iznosi 16,45%, a u hitnoj medicinskoj pomoći 57,93%.

Broj posjeta u savjetovalištu na jednog doktora medicine prosječno godišnje u PZZ u 2020. godini iznosi je 665.

Broj posjeta u savjetovalištu na jednog doktora medicine prosječno godišnje u 2020. godini u porodičnoj medicini iznosio je 1.015, u zdravstvenoj zaštiti žena je bilo 1.262 posjeta po jednom doktoru medicine, u zdravstvenoj zaštiti djece 0-6 godina ostvareno je 873 posjeta u savjetovalištu po jednom doktoru medicine, u zdravstvenoj zaštiti školske djece i omladine 120 posjeta te u zdravstvenoj zaštiti studenata 450 posjeta u savjetovalištu prosječno na jednog doktora medicine.

Broj sistematskih i periodičnih pregleda na jednog doktora medicine prosječno godišnje u PZZ u 2020. godini iznosio je 149.

Broj sistematskih i periodičnih pregleda na jednog doktora medicine prosječno godišnje, pregled prema službama:

- u porodičnoj medicini 33 sistematskih i periodičnih pregleda po jednom doktoru medicine
- u medicini rada iznosio je 285 sistematskih i periodičnih pregleda po jednom doktoru medicine
- u zdravstvenoj zaštiti djece 0-6 godina bilo je 837 sistematskih pregleda po jednom doktoru medicine
- u zdravstvenoj zaštiti školske djece i omladine 7-18 godina registrovano je 147 sistematskih pregleda na jednog doktora medicine prosječno godišnje
- u zdravstvenoj zaštiti studenata registrovano je 1.345 sistematskih pregleda i periodičnih pregleda po jednom doktoru medicine,
- u zdravstvenoj zaštiti žena registrovano je 802 ciljanih pregleda na jednog doktora medicine prosječno godišnje.

Odnos prvih i ponovnih posjeta u ordinaciji kod doktora medicine u PZZ u 2020. godini iznosio je (1:2,22) i predstavlja zadovoljavajući odnos prvih i ponovnih posjeta.

Odnos prvih i ponovnih posjeta u pojedinim službama zdravstvene zaštite u PZZ je bio:

- u porodičnoj medicini (**1:3,5**)
- u medicini rada (**1:3,0**)
- u zdravstvenoj zaštiti žena (**1:1,0**)
- u zdravstvenoj zaštiti djece 0-6 godina (**1:0,7**)
- u zdravstvenoj zaštiti školske djece i omladine 7-18 godina (**1:1,0**)
- u zdravstvenoj zaštiti studenata (**1:0,3**)
- u službi za liječenje plućnih bolesti (**1:0,3**).

Udeo upućenih pacijenata u laboratoriju u odnosu na prve posjete u ordinaciji kod doktora medicine u PZZ u 2020. godini iznosio je (29,89%).

Udio upućenih pacijenata u laboratoriju u odnosu na prve posjete u ordinaciji kod doktora medicine, pregled prema službama:

- u porodičnoj medicini iznosio je (**40,54%**)
- u zdravstvenoj zaštiti žena iznosio je (**38,63%**)
- u zdravstvenoj zaštiti djece 0-6 godina iznosio je (**23,51%**)
- u zdravstvenoj zaštiti školske djece i omladine 7-18 godina iznosio je (**28,39%**)
- u zdravstvenoj zaštiti studenata (**4,73%**)
- u medicini rada iznosio je (**77,71%**)
- u službi za liječenje plućnih bolesti (**6,24%**).

Udio upućenih pacijenata specijalisti u odnosu na prve posjete u ordinaciji kod doktora medicine u PZZ iznosi u 2020. godini iznosio je (56,77%).

Udio upućenih pacijenata specijalisti u odnosu na prve posjete kod doktora medicine u ordinaciji, pregled prema službama:

- u porodičnoj medicini iznosio je (**72,82%**)
- u zdravstvenoj zaštiti žena iznosio je (**38,96%**)
- u zdravstvenoj zaštiti djece 0-6 godina iznosio je (**32,22%**)
- u zdravstvenoj zaštiti školske djece i omladine 7-18 godina iznosio je (**34,82%**)
- u zdravstvenoj zaštiti studenata iznosio je (**14,04%**)
- u medicini rada iznosio je (**195,57%**)
- u službi za liječenje plućnih bolesti iznosio je (**113,44%**).

4.2.3. Porodična/obiteljska medicina

U zdravstvenoj zaštiti djelatnost porodične medicine je definisana u sistemu aktuelnog zakonodavstva Federacije BiH (Zakon o zdravstvenoj zaštiti, "Službene novine Federacije BiH" br.46/10; član 33; 34; 84; 86 i 87) kao prva linija zdravstvene zaštite na primarnom nivou. U Kantonu Sarajevo u nadležnosti porodične medicine, pored zdravstvene zaštite na primarnom nivou, u Kantonu Sarajevo u nadležnosti porodične medicine, pored zdravstvene zaštite na primarnom nivou. U Kantonu Sarajevo u nadležnosti porodične medicine, pored zdravstvene zaštite na primarnom nivou. Stanovništvo starosti 19 i više godina je i liječenje školske djece i omladine starosti 15-19 godina, dok dio radno-aktivnog stanovništva i u ovoj godini još uvijek ostvaruje zdravstvenu zaštitu iz ove oblasti u Zavodu za medicinu rada i zavodima za zdravstvenu zaštitu radnika, premda je unutar važećeg pravnog okvira medicina rada definisana kao specifična zdravstvena zaštitu radnika.

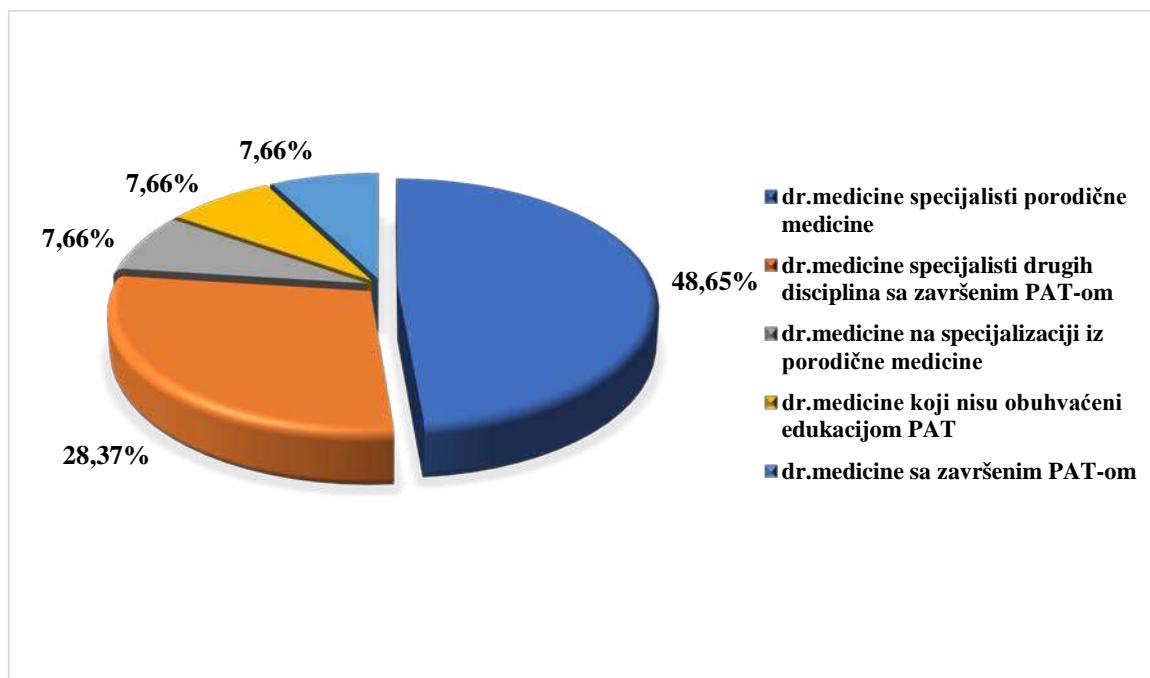
Prema Izvještaju o radu primarne zdravstvene zaštite-Služba porodične medicine/ obiteljske medicine, Obr. br. 02.0 B/1. u procesu rada u ovoj službi u javnom sektoru u 2020. godini zdravstvenu zaštitu je pružalo ukupno 222 radnih timova na 83 punktova, te je jedan radni tim u djelatnosti porodične medicine u prosjeku imao 1.898 stanovnika starosti 15 i više godina.

Od ukupno 222 doktora medicine koji su pružali zdravstvenu zaštitu stanovništvu Kantona Sarajevo u djelatnosti porodične medicine u 2020. godini 108 ili (48,65%) su bili doktori medicine specijalisti porodične medicine, 63 ili (28,37%) su bili specijalisti sa drugim specijalizacijama i sa završenim programom dodatne edukacije iz porodične medicine PAT, 17 ili (7,66%) su bili doktori medicine sa završenim PAT-om, 17 ili (7,66%) su bili doktori medicine na specijalizaciji iz porodične medicine, a 17 ili (7,66%) doktora medicine nisu obuhvaćeni dodatnom edukacijom iz porodične medicine PAT.

Od ukupnog broja zdravstvenih tehničara (357) u djelatnosti porodične medicine u 2020. godini 18 ili (5,04%) su bili zdravstveni radnici sa završenim Fakultetom zdravstvenih studija, a zdravstvenih radnika sa FZS i sa završenom dodatnom edukacijom iz porodične medicine PAT 7 ili (1,96%), 8 ili (2,24%) su bili zdravstveni tehničari VŠS sa PAT-om, 180 ili (50,42%) su bili zdravstveni tehničari SSS sa PAT-om, dok dodatnom edukacijom iz porodične medicine PAT nije bilo obuhvaćeno 144 ili (40,34%) zdravstvenih tehničara SSS koji su u 2020. godini radili u ovoj službi.

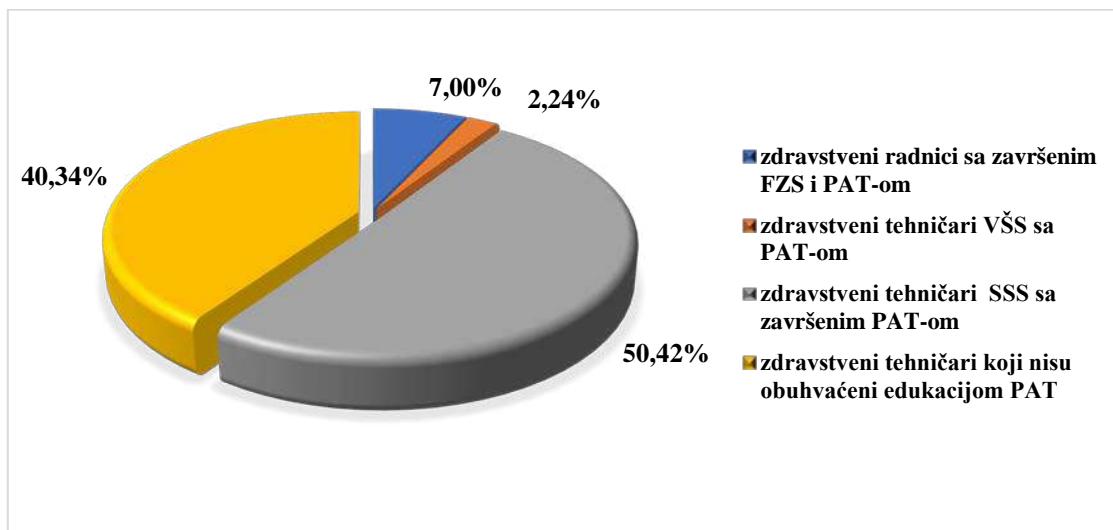
Ukupan broj registrovanih posjeta kod doktora medicine u službi porodične medicine na području Kantona Sarajevo u javnom sektoru u 2020. godini iznosio je 1.672.876. Broj posjeta po jednom doktoru medicine u prosjeku godišnje iznosio je 7.535, odnosno 29 posjeta po jednom doktoru medicine dnevno.

**Grafikon 43. Doktori medicine u službi porodične medicine u 2020. godini – prikaz
prema vrsti stručne edukacije***

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo -Izvještaj o radu primarne zaštite –Služba porodične/obiteljske medicine, Obrazac br 02.0B/1

Grafikon 44. Zdravstveni tehničari i zdravstveni radnici u službi porodične medicine u 2020. godini – prikaz prema vrsti edukacije*

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Izvještaj o radu primarne zaštite – Služba porodične/obiteljske medicine, Obrazac br 02.0B/1

Tabela 65. Posjete kod doktora medicine u službi porodične medicine u Kantonu Sarajevo u 2020. godini, pregled prema općinama*

Općina	Mjesto-punktovi	Ukupan broj dr medicine	Ukupan broj posjeta kod doktora medicine	Prosječan broj posjeta/dr. medicine godišnje	Prosječan broj posjeta/dr medicine dnevno
Centar	16	43	285.417	6.638	25
Hadžići	4	13	90.074	6.928	26
Iličići	11	25	230.774	9.291	35
Ilijaš	6	12	85.913	7.159	27
Novi Grad	23	56	436.678	7.798	30
N. Sarajevo	13	37	278.597	7.530	29
Stari Grad	12	19	173.011	9.106	35
Trnovo	4	3	11.603	3.868	15
Vogošća	5	14	142.857	10.204	39
Kanton Sarajevo	94	222	1.734.924	7.815	29

*Izvor: Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo - Izvještaj o radu primarne zaštite – Služba porodične/obiteljske medicine, Obrazac br 02.0B/1

4.2.4. CBR - Centri za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju

U JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo funkcionišu Centri za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju, kao koncept zdravstvene zaštite u zajednici.

U 2020. godini na području Kantona Sarajevo na devet (9) punktova Organizacionih jedinica JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo pružane su usluge iz djelatnosti fizikalne medicine i rehabilitacije:

- DZ Stari grad 1 punkt
- DZ Centar 1 punkt
- DZ Novo Sarajevo 1 punkt
- DZ Novi grad 2 punkta
- DZ Ilijadža 1 punkt
- DZ Vogošća 1 punkt
- DZ Ilijaš 1 punkt
- DZ Hadžići 1 punkt.

Zdravstvenu zaštitu u Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u toku 2020. godine pružalo je 17 doktora medicine specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije, 32 VŠS/VSS zdravstvenih tehničara i 118 SSS zdravstvenih tehničara, te 20 zdravstvenih saradnika (defektolog/logoped).

U toku 2020. godine ukupan broj posjeta kod doktora medicine specijalista u Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju je iznosio 26.739 ili prosječno 1.573 posjete po jednom doktoru medicine specijalisti godišnje, odnosno 6,00 posjeta dnevno.

U toku 2020. godine u Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju ukupan broj posjeta kod zdravstvenih saradnika (defektolog/logoped) iznosio je 6.392 posjeta odnosno prosječno 320 posjeta godišnje po zdravstvenom saradniku ili 1,22 posjeta dnevno. Ukupan broj posjeta kod zdravstvenih tehničara (VŠS i SSS) u 2020. godini iznosio je 121.014 posjeta ili prosječno godišnje po jednom zdravstvenom tehničaru 807 posjeta ili 3,08 posjeta dnevno.

**Tabela 66. Izabrani indikatori za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u CBR-ovima
JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo u 2020. godini**

Broj punktova	9
Broj stanovnika na jedan punkt	46.839
Broj doktora medicine specijalista	17
Broj zdravstvenih saradnika (defektolog/logoped)	20
Broj VŠS zdravstvenih tehničara	32
Broj SSS zdravstvenih tehničara	118
Broj stanovnika po jednom doktoru medicine	24.797
Broj posjeta po jednom doktoru medicine godišnje	1.573
Broj posjeta po jednom doktoru medicine dnevno	6,00
Broj posjeta po jednom zdravstvenom saradniku godišnje	320
Broj posjeta po jednom zdravstvenom saradniku dnevno	1,22
Broj posjeta po jednom zdravstvenom tehničaru godišnje	807
Broj posjeta po jednom zdravstvenom tehničaru dnevno	3,08

4.2.5. CMZ - Centri za mentalno zdravlje

Pri JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo funkcionišu i centri za mentalno zdravlje u zajednici i to na području 8 punktova u Organizacionim jedinicama JU Dom zdravlja KS:

- DZ Stari grad,
- DZ Centar,
- DZ Novo Sarajevo,
- DZ Novi grad,
- DZ Iličići,
- DZ Vogošća,
- DZ Hadžići i
- DZ Iljaš.

Zdravstvenu zaštitu u ovim centrima pružalo je 9 timova sa 9 doktora medicine specijalista neuropsihijatrije, sa 8 VŠS zdravstvenih tehničara, sa 17 SSS zdravstvenih tehničara, 27 zdravstvena saradnika sa VSS (psiholozi i socijalni radnici).

U toku 2020. godine ukupan broj posjeta kod doktora medicine u Centrima za mentalno zdravlje JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo, iznosio je 21.790, a prosječan broj posjeta godišnje po jednom doktoru medicine iznosi 2.421 posjeta ili 9,24 posjeta dnevno po jednom doktoru medicine. Ukupan broj posjeta kod zdravstvenih tehničara u 2020. godini iznosio je 32.995 ili prosječno godišnje 1.320 posjeta po jednom zdravstvenom tehničaru, odnosno 5,04 posjeta dnevno. U toku 2020. godine ukupan broj posjeta kod zdravstvenih saradnika u CMZ-u (psiholozi i socijalni radnici) iznosio je 18.038 posjeta odnosno prosječno 668 posjeta godišnje po zdravstvenom saradniku ili 2,55 posjeta dnevno.

**Tabela 67. Izabrani indikatori za zdravstvenu zaštitu mentalnog zdravlja u CMZ-ovima
JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo u 2020. godini**

Broj punktova	8
Broj stanovnika na jedan punkt	52.624
Broj doktora medicine specijalista	9
Broj zdravstvenih saradnika (psiholozi i socijalni radnici)	27
Broj VŠS/VSS zdravstvenih tehničara	8
Broj SSS zdravstvenih tehničara	17
Broj stanovnika po jednom doktoru medicine	46.839
Broj posjeta po jednom doktoru medicine godišnje	2.421
Broj posjeta po jednom doktoru medicine dnevno	9,24
Broj posjeta po jednom zdravstvenom saradniku godišnje	668
Broj posjeta po jednom zdravstvenom saradniku dnevno	2,55
Broj posjeta po jednom zdravstvenom tehničaru godišnje	1.320
Broj posjeta po jednom zdravstvenom tehničaru dnevno	5,04

4.2.6. Djelatnost apoteka

Apotekarska djelatnost u Kantonu Sarajevo obavljala se kroz rad Javne ustanove “Apoteke Sarajevo” i kroz djelatnost apoteka u privatnom sektoru (privatne apoteke i privatne zdravstvene ustanove - apoteke).

U 2020. godini JU “Apoteke Sarajevo” raspolagala je sa 40 apoteka na području 9 općina Kantona Sarajevo, od kojih su 16 samostalnih apoteka, 23 su ogranač apoteka i 1 depo apoteka u općini Trnovo. Prema podacima Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo broj registrovanih apoteka u privatnom sektoru, odnosno privatnih zdravstvenih ustanova apoteka u 2020. godini iznosio je 132.

U javnom sektoru apotekarska djelatnost pružana je u 2020. godini od strane 182 magistra farmacije, od čega su 14 ili 7,69% specijalisti i 155 farmaceutskih tehničara SSS. U 2020. godini u javnom sektoru izdato je ukupno 2.123.386 recepata/lijekova, a broj ukupno izdatih recepata po jednom stanovniku u javnom sektoru u 2020. godini je iznosio 5,04.

Od ukupnog broja izdatih recepata za esencijalne lijekove u javnom sektoru izdato je 1.462.510 recepata ili 3,47 recepta po jednom stanovniku, a za ostale gotove lijekove izdato je 645.407 recepata ili 1,53 recepta po jednom stanovniku. Broj izdatih recepata za magistralne lijekove u javnom sektoru iznosio je 15.469 ili 0,04 recepta po jednom stanovniku.

Tabela 68. Broj apoteka na 100.000 stanovnika Kantona Sarajevo u 2020. godini po općinama

Općina	Broj apotekarskih jedinica	od toga u		Broj apoteka/100.000 stanovnika		
		Privatnom sektoru	Javnom sektoru	Ukupno	Privatni sektor	Javni sektor
Centar	35	26	9	65,63	48,75	16,88
Hadžići	9	8	1	36,47	32,42	4,05
Iličići	23	21	2	32,45	29,62	2,82
Ilijaš	6	4	2	28,94	19,29	9,65
Novi Grad	41	33	8	33,40	26,88	6,52
Novo Sarajevo	31	22	9	48,54	34,44	14,09
Stari Grad	17	11	6	48,55	31,42	17,14
Trnovo	1	0	1	71,63	0	71,63
Vogošća	9	7	2	31,15	24,23	6,92
Kanton Sarajevo	172	132	40	48,80	31,31	9,49

ZAKLJUČCI

- *Na području Kantona Sarajevo zdravstvena djelatnost organizovana je i provodi se na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite.*
- *U Kantonu Sarajevo u 2020. godini u javnom sektoru zdravstvene djelatnosti bilo je ukupno 7.764 zaposlenih. Od toga: zdravstvenih radnika je bilo 5.805 (74,77%), zdravstvenih saradnika 136 (1,75%), a administrativno-tehničkih radnika 1.823 ili 23,48% od ukupno zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama.*
- *Značajan broj studija daju dokaze da je svaki udio administrativno-tehničkih radnika iznad (17%) odraz izuzetno velikih administrativno-tehničkih troškova, te skupih i komplikiranih administrativno-tehničkih procedura u zdravstvenom sistemu jedna države.*
- *Broj doktora medicine u javnom sektoru na 100.000 stanovnika u Kantonu Sarajevo u 2020. godini iznosio je 351,08. U periodu od 2016. godine do 2020. godine uočava se trend blagog povećanja broja dr. medicine a smanjenja broja doktora medicine specijalista u javnom sektoru.*
- *Starosna struktura doktora medicine je sve nepovoljnija. U 2020. godini od ukupno 1480 doktora medicine zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama, njih 444 (30,00%) je u dobnoj skupini 55 i više godina, 336 ili (22,70%) je u dobnoj skupini 45-54 godina starosti. U dobnoj skupini od 35-44 godine je bilo 424 ili (28,65%) doktora medicine i 276 (18,65%) u dobnoj skupini do 34 godine starosti.*
- *Prema specijalnostima, najveće učešće doktora starosti 55 i više godina, bilo je među specijalistima Fizikalne medicine i rehabilitacije (76,32%), specijalistima Dermatovenerologije (62,5%), specijalistima Epidemiologije (60%), specijalistima Infektologije (57,89%), specijalistima Pulmologije (53,33%) i specijalistima Porodične medicine (48,74%).*
- *U toku 2020. godine primarnu zdravstvenu zaštitu u javnom sektoru u Kantonu Sarajevo pružalo je: 625 doktora medicine, od čega 380 doktora medicine specijalista, 120 doktora stomatologije, od čega 78 doktora stomatologije specijalista, 195 magistra farmacije, od čega 21 magistra farmacije specijalista, 1.585 zdravstvenih tehničara, od čega su 54 viših zdravstvenih tehničara, 166 zdravstvenih radnika sa FZS i 1.365 zdravstvenih tehničara sa srednjom stručnom spremom.*
- *Prosječan broj posjeta po jednom doktoru medicine godišnje u PZZ u 2020. godini iznosio je 5.276 posjeta po jednom doktoru medicine godišnje.*
- *J.U. Zavod za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva KS, uključujući i patronažne posjete pri porodičnoj medicini ostvarili su ukupno u 2020. godini 21.315 patronažnih posjeta.*
- *Broj posjeta u savjetovalištu na jednog doktora medicine prosječno godišnje u PZZ u 2020. godini iznosio je 665.*

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

- Broj sistematskih i periodičnih pregleda na jednog doktora medicine prosječno godišnje u PZZ u 2020. godini iznosio je 149.
- Odnos prvih i ponovnih posjeta u ordinaciji kod doktora medicine u PZZ u 2020. godini iznosio je (1:2,22) i predstavlja zadovoljavajući odnos prvih i ponovnih posjeta.
- Udio upućenih pacijenata u laboratoriju u odnosu na prve posjete u ordinaciji kod doktora medicine u PZZ u 2020. godini iznosio je (29,89%).
- Od ukupno 222 doktora medicine koji su pružali zdravstvenu zaštitu stanovništvu Kantona Sarajevo u djelatnosti porodične medicine u 2020. godini 108 ili (48,65%) su bili doktori medicine specijalisti porodične medicine, 63 ili (28,37%) su bili specijalisti sa drugim specijalizacijama i sa završenim programom dodatne edukacije iz porodične medicine PAT, 17 ili (7,66%) su bili doktori medicine sa završenim PAT-om, 17 ili (7,66%) su bili doktori medicine na specijalizaciji iz porodične medicine, a 17 ili (7,66%) doktora medicine nisu obuhvaćeni dodatnom edukacijom iz porodične medicine PAT.
- Od ukupnog broja zdravstvenih tehničara (357) u djelatnosti porodične medicine u 2020. godini 18 ili (5,04%) su bili zdravstveni radnici sa završenim Fakultetom zdravstvenih studija, a zdravstvenih radnika sa FZS i sa završenom dodatnom edukacijom iz porodične medicine PAT 7 ili (1,96%), 8 ili (2,24%) su bili zdravstveni tehničari VŠS sa PAT-om, 180 ili (50,42%) su bili zdravstveni tehničari SSS sa PAT-om, dok dodatnom edukacijom iz porodične medicine PAT nije bilo obuhvaćeno 144 ili (40,34%) zdravstvenih tehničara SSS koji su u 2020. godini radili u ovoj službi.
- Ukupan broj registrovanih posjeta kod doktora medicine u službi porodične medicine na području Kantona Sarajevo u javnom sektoru u 2020. godini iznosio je 1.672.876 Broj posjeta po jednom doktoru medicine u prosjeku godišnje iznosio je 7.535 odnosno 29 posjeta po jednom doktoru medicine dnevno.
- Od 18.03.2020. godine u svim Organizacionim jedinicama JU DZKS su se organizovale covid centri/ambulante, tako da se broj ambulanti prilagodavao epidemiološkoj situaciji i potrebama za zdravstvenom zaštitom oboljelih od covid-19 na području Kantona Sarajevo. Ukupan broj pregleda na području Kantona Sarajevo u 2020.godini u covid/ambulantama kod doktora porodične medicine iznosio je 43.935.
- U 2020. godini na području Kantona Sarajevo na devet (9) punktova Organizacionih jedinica JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo pružane su usluge iz djelatnosti fizikalne medicine i rehabilitacije.
- Zdravstvenu zaštitu u Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u toku 2020. godine pružalo je 17 doktora medicine specijalista fizikalne medicine i rehabilitacije, 32 VŠS/VSS zdravstvenih tehničara i 118 SSS zdravstvenih tehničara, te 20 zdravstvenih saradnika (defektolog/logoped).
- U toku 2020. godine ukupan broj posjeta kod doktora medicine specijalista u Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju je iznosio 26.739 ili prosječno 1.573 posjete po jednom doktoru medicine specijalisti godišnje, odnosno 6,00 posjeta dnevno.
- U toku 2020. godine u Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju ukupan broj posjeta kod zdravstvenih saradnika (defektolog/logoped) iznosio je 6392 posjeta odnosno prosječno 320 posjeta godišnje po zdravstvenom saradniku ili 1,22 posjeta dnevno.

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

- *Ukupan broj posjeta kod zdravstvenih tehničara (VŠS i SSS) u 2020.godini u Centrima za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju iznosio je 121.014 posjeta ili prosječno godišnje po jednom zdravstvenom tehničaru 807 posjeta ili 3,08 posjeta dnevno.*
- *Pri JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo funkcionišu i centri za mentalno zdravlje u zajednici i to na području 8 punktova u Organizacionim jedinicama JU Dom zdravlja KS:*
- *Zdravstvenu zaštitu u ovim centrima pružalo je 9 timova sa 9 doktora medicine specijalista neuropsihijatrije, sa 8 VŠS zdravstvenih tehničara, sa 17 SSS zdravstvenih tehničara, 27 zdravstvena saradnika sa VSS (psiholozi i socijalni radnici).*
- *U toku 2020. godine ukupan broj posjeta kod doktora medicine u Centrima za mentalno zdravlje JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo, iznosio je 21.790, a prosječan broj posjeta godišnje po jednom doktoru medicine iznosi 2.421 posjeta ili 9,24 posjeta dnevno po jednom doktoru medicine.*
- *Ukupan broj posjeta kod zdravstvenih tehničara u Centrima za mentalno zdravlje JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo u 2020. godini iznosio je 32.995 ili prosječno godišnje 1.320 posjeta po jednom zdravstvenom tehničaru, odnosno 5,04 posjeta dnevno.*
- *U toku 2020. godine ukupan broj posjeta kod zdravstvenih saradnika u Centrima za mentalno zdravlje JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo (psiholozi i socijalni radnici) iznosio je 18.038 posjeta odnosno prosječno 668 posjeta godišnje po zdravstvenom saradniku ili 2,55 posjeta dnevno.*
- *U 2020. godini JU "Apoteke Sarajevo" raspolagala je sa 40 apoteke na području 9 općina Kantona Sarajevo, od kojih su 16 samostalnih apoteka, 23 su ogrank apoteka i 1 depo apoteka u općini Trnovo.*
- *U 2020. godini u javnom sektoru izdato je ukupno 2.123.386 recepata/lijekova, a broj ukupno izdatih recepata po jednom stanovniku u javnom sektoru u 2020. godini je iznosio 5,04.*
- *Od ukupnog broja izdatih recepata za esencijalne lijekove u javnom sektoru izdato je 1.462.510 recepta ili 3,47 recepta po jednom stanovniku, a za ostale gotove lijekove izdato je 645.407 recepata ili 1,53 recepata po jednom stanovniku. Broj izdatih recepata za magistralne lijekove u javnom sektoru iznosio je 15.469 ili 0,04 recepata po jednom stanovniku.*

4.3. SPECIJALISTIČKO-KONSULTATIVNA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Specijalističko-konsultativna djelatnost na sekundarnom nivou zdravstvene zaštite predstavlja dio zdravstvene djelatnosti koja kroz pružanje vanbolničkih usluga osigurava podršku primarnoj i bolničkoj zdravstvenoj djelatnosti, s ciljem povećanja stepena rješavanja zdravstvenih problema pacijenata i racionalnijeg korištenja resursa u zdravstvu. U Kantonu Sarajevo djelatnost specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite je organizovana kao bolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom sektoru i kao vanbolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom i privatnom sektoru. Djelatnost bolničke specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite u javnom sektoru osigurava Klinički centar Univerziteta u Sarajevu i Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš”.

Djelatnost vanbolničke specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite u javnom sektoru osigurava JU Dom zdravlja Kantona Sarajevo kroz rad Organizacione jedinice Specijalističko-konsultativne djelatnosti i zavodi za zdravstvenu zaštitu određenih populacionih skupina, dok se djelatnost vanbolničke specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite u privatnom sektoru pruža kroz rad 83 specijalističke ordinacije i 42 zdravstvene ustanove tipa poliklinike, centra, zavoda i lječilišta te 3 specijalne bolnice.

Vanbolničku specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu u javnom sektoru u 2020. godini pružalo je 73 doktora medicine specijalista, zatim 19 VŠS/VSS zdravstvenih tehničara i 59 zdravstvenih tehničara SSS.

Na jednog doktora medicine-specijalistu u vanbolničkoj zdravstvenoj zaštiti dolazi u prosjeku 5.774 stanovnika Kantona Sarajevo.

U vanbolničkoj specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u javnom sektoru registrovano je ukupno u 2020. godini 202.321 posjeta, a broj posjeta po jednom doktoru medicine prosječno godišnje iznosio 2.772 posjeta, odnosno 10,46 posjeta po jednom doktoru medicine dnevno, dok je odnos između prvih i ponovnih posjeta bio 1:0,34.

**Tabela 69. Izabrani indikatori za djelatnost vanbolničke specijalističko-konsultativne
zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo u 2020. godini**

Broj doktora medicine specijalista	73
Broj VŠS zdravstvenih tehničara	19
Broj SSS zdravstvenih tehničara	59
Broj posjeta ukupno kod doktora med. spec.	202.321
Broj posjeta po jednom doktoru medicine spec. godišnje	2.772
Broj posjeta po jednom doktoru medicine spec. dnevno	10,46
Odnos prvih i ponovnih posjeta	1:0,34
Broj stanovnika po jednom doktoru medicine spec.	5.774

Bolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo pružana je u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ i u Kliničkom centru Univerziteta u Sarajevu.

U toku 2020. godine u bolničkoj specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo registrovano je ukupno 684.481 posjeta, od čega su prve posjete 496.738. Odnos između prvih i ponovnih posjeta u ukupnoj bolničkoj specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo je iznosio je 1:0,34 posjeta.

U KCUS je registrovano ukupno 487.913 posjeta, od čega su 363.561 prve posjete, a odnos prvih i ponovnih posjeta u KCUS iznosio 1:0,34 posjeta.

U Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ je registrovano ukupno 196.568 posjeta, od čega su 133.177 prve posjete, a odnos prvih i ponovnih posjeta u ovoj bolnici iznosio 1:0,47 posjeta.

**Tabela 70. Izabrani indikatori za djelatnost bolničke specijalističko-konsultativne
zdravstvene zaštite u Kantonu Sarajevo u 2020. godini**

Broj posjeta ukupno kod doktora med. spec.	684.481
Broj prvih posjeta	496.738
Odnos prvih i ponovnih posjeta	1:0,34

ZAKLJUČCI

- *U Kantonu Sarajevo djelatnost specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite je organizovana kao bolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom sektoru i kao vanbolnička specijalističko-konsultativna zdravstvena zaštita u javnom i privatnom sektoru.*
- *Vanbolničku specijalističko-konsultativnu zdravstvenu zaštitu u javnom sektoru u 2020. godini pružalo je 73 doktora medicine specijalista, zatim 19 VŠS/VSS zdravstvenih tehničara i 59 zdravstvenih tehničara SSS.*
- *U vanbolničkoj specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u javnom sektoru registrovano je ukupno u 2020. godini 202.321 posjeta, a broj posjeta po jednom doktoru medicine prosječno godišnje iznosio 2.772 posjeta, odnosno 10,46 posjeta po jednom doktoru medicine dnevno, dok je odnos između prvih i ponovnih posjeta bio 1:0,34.*
- *U toku 2020. godine u bolničkoj specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo registrovano je ukupno 684.481 posjeta, od čega su prve posjete 496.738. Odnos između prvih i ponovnih posjeta u ukupnoj bolničkoj specijalističko-konsultativnoj zdravstvenoj zaštiti u Kantonu Sarajevo je iznosio je 1:0,34 posjeta.*
- *U KCUS je registrovano ukupno 487.913 posjeta, od čega su 363.561 prve posjete, a odnos prvih i ponovnih posjeta u KCUS iznosio 1:0,34 posjeta.*
- *U Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ je registrovano ukupno 196.568 posjeta, od čega su 133.177 prve posjete, a odnos prvih i ponovnih posjeta u ovoj bolnici iznosio 1:0,47 posjeta.*

4.4. BOLNIČKA ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Bolničku zaštitu u javnom sektoru u 2020. godine pružale su slijedeće zdravstvene ustanove: Klinički centar Univerziteta u Sarajevu, Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“, Psihijatrijska bolnica KS i Zavod za bolesti ovisnosti KS.

Bolničke zdravstvene ustanove u 2020. godini ukupno su raspolagale sa slijedećim bolničkim posteljnim kapacitetima, posteljama/stolicama dnevnih bolnica, funkcionalnim posteljama za hemodijalizu i opservacionim posteljama unutar urgentne medicine u bolničkoj zaštiti:

- KCUS sa 1.497 postelja od čega 160 postelja intenzivne njegе, u dnevnom tretmanu pacijenata Dnevna bolnica pri Psihijatrijskoj klinici KCUS raspolagala je sa 80 postelja/stolica, 57 funkcionalnih postelja za hemodijalizu, 7 opservacionih postelja Klinika za urgentnu medicinu KCUS. Klinika za infektivne bolesti KCUS raspolagala je sa 156 postelja od čega 109 postelja unutar otvorenog Izolatorija „Podhrastovi“.
- Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ sa 303 postelje od čega 20 intenzivne njegе, 11 opservacionih postelja u Odjelu za urgentnu medicinu i 11 postelja (prijemnotrijažna ambulanta - Izolatorij)
- Psihijatrijska bolnica KS sa 70 postelja od čega 15 postelja intenzivne njegе
- Zavod za bolesti ovisnosti KS 15 postelja od čega 4 postelje intenzivne njegе i 30 postelja/stolica u dnevnom tretmanu pacijenata

Tabela 71. Prikaz ukupnih posteljnih kapaciteta po zdravstvenim ustanovama na području KS za 2020. godinu^{1,2}

Naziv ustanove	Broj postelja	Od toga broj postelja intenzivne njegе
Klinički centar Univerziteta u Sarajevu	1497	161
Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo	303	20
Psihijatrijska bolnica Sarajevo	70	15
Zavod za bolesti ovisnosti Kantona Sarajevo	15	4
UKUPNO	1885	200

¹Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

² Postelje/ stolice dnevnih bolnica, funkcionalne postelje za hemodijalizu i opservacione postelje KUM-a KCUS i Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“, kao i postelje prijemnotrijažna ambulante- Izolatorij Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ nisu prikazane u ovoj tabeli

U 2020. godini broj bolničkih postelja na 100.000 stanovnika za Kanton Sarajevo iznosio je 447,15.

Učešće bolničkih postelja hirurških disciplina u 2020. godini u ukupnim bolničkim posteljnim kapacitetima na području Kantona Sarajevo iznosilo je (31,9%).

Učešće postelja hirurških disciplina unutar ukupnih posteljnih kapaciteta KCUS je iznosilo (31,5%), a u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ iznosilo je (39,6%).

Učešće bolničkih postelja Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo unutar ukupnog broja bolničkih postelja hirurških disciplina na području KS iznosilo je (20,1%).

Tabela 72. Prikaz ukupnih posteljnih kapaciteta i broja postelja na 100.000 stanovnika po medicinskim disciplinama na području KS za 2020. godinu¹

Naziv discipline	Broj postelja	Broj postelja na 100.000.st
Hirurške discipline	601	142,56
Interne discipline	520	123,35
Neuropsihijatrijske discipline	294	69,74
Pedijatrija	182	43,17
Ginekologija i akušerstvo	144	34,15
Ostale discipline	144	34,15
UKUPNO:	1.885	447,15

¹Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

U 2020. godini ukupan broj ispisanih bolesnika u bolničkoj zaštiti iznosio je 42.674 što je za (25,4%) manje u odnosu na prethodnu godinu kada je broj ispisanih bolesnika iznosio 57.222, a što možemo dovesti u vezu sa okolnostima vezanim za epidemiju COVID-19. Stopa hospitalizacije na 100 stanovnika u 2020. godini iznosila je 10,12.

Prosječna dužina liječenja u danima po jednom boravku za sve postelje u Kantonu Sarajevo u 2020. godini iznosila je 6,63 dana.

4.4.1. Hirurške discipline

U 2020. godini hirurške discipline u bolničkoj zaštiti raspolagale su sa 601 bolničkom posteljom. KCUS raspolagao je sa 480 bolničkim postelja, a Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagala je sa 121 bolničkom posteljom.

Unutar KCUS sa najvećim brojem postelja 105 raspolagala je Klinika za ortopediju i traumatologiju KCUS.

Ukupan broj ispisanih bolesnika unutar svih hirurških disciplina na području Kantona Sarajevo iznosio je 11.839 i za 35,5% je manji u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosio 18.367. Manji broj hospitalizacija možemo dovesti u vezu sa mjerama vezanim za epidemiju COVID-19 koje su se odnosile na periodični prekid prijema za elektivne operativne zahvate (elektivni zahvat – operativni zahvat unaprijed dogovoren za određeni termin, obavlja se na zahtjev pacijenta, a stanje ne ugrožava život npr. elektivna operacija preponske kile). Stopa

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

---

hospitalizacije kada su u pitanju sve hirurške discipline na 100 stanovnika iznosila je 2,8 i značajno je manja u odnosu na prethodnu godinu kada je iznosila 4,4 što također možemo povezati sa stanjem vezanim za epidemiju COVID-19.

Unutar svih hirurških disciplina u bolničkoj zaštiti u 2020. godini ostvareno je 73.474 dana bolničkog liječenja od čega u KCUS 59.864, a u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 13.610. dana bolničkog liječenja.

U 2020. godini za sve hirurške postelje u Kantonu Sarajevo stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (32,49%) i značajno je niža u odnosu na prethodnu godinu kada je također bila niska i iznosila (49,02%). Izrazito nisku stopu zauzetosti hirurških postelja u Kantonu Sarajevo također možemo povezati sa epidemijom COVID-19 i poduzetim mjerama vezanim za obustavu elektivnih zahvata u određenim vremenskim periodima tokom 2020. godine.

U KCUS u 2020. godini stopa zauzetosti hirurških postelja iznosila je (34,17%) a najveću stopu zauzetosti posteljnih kapaciteta unutar hirurških disciplina KCUS imala je Klinika za neurohirurgiju (43,24%), dok najnižu stopu zauzetosti bilježimo na Klinici za očne bolesti KCUS (20,15%). U Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na odjelu za hirurgiju iznosila je (30,82%).

Prosječna dužina liječenja unutar hirurških disciplina kada je u pitanju bolnička zaštita u Kantonu Sarajevo iznosila je 6,21 dan.

Prosječna dužina bolničkog liječenja za sve hirurške discipline unutar KCUS-a iznosila je 6,73 dana. Unutar KCUS najdužu prosječnu dužinu liječenja imale su: Klinika za ortopediju i traumatologiju 11,52 dana, a zatim Klinika za neurohirurgiju 8,18 dana. Najkraća prosječna dužina liječenja unutar hirurških disciplina KCUS bila je na Klinici za očne bolesti 2,56 dana, a zatim na Klinici za urologiju 4,87 dana.

U 2020. godini na odjelu za hirurgiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna dužina liječenja iznosila je 4,63 dana.

Godišnja zauzetost posteljnih kapaciteta za sve hirurške discipline u KCUS-u iznosila je 124,72 dana, a na Odjelu za hirurgiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 112,48 dana.

U 2020. godini unutar KCUS najveću godišnju zauzetost posteljnih kapaciteta imala je Klinika za neurohirurgiju 157,81 dana, zatim Klinika za ortopediju i traumatologiju 149,49 dana.

Najmanji prosječan broj dana zauzetosti posteljnih kapaciteta kada su u pitanju hirurške discipline KCUS imale je Klinika za očne bolesti 73,55, a zatim Klinika za rekonstruktivnu i plastičnu hirurgiju 95,62 dana.

U 2020. godini Hirurške discipline unutar svih bolničkih kapaciteta na području Kantona Sarajevo raspolagale su sa 31 operacionom salom od čega KCUS hirurške discipline sa 23, a Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagala je sa 8 hirurških sala.

Unutar svih hirurških disciplina na području Kantona Sarajevo izvršeno je 15.139 hirurških operacija što je za (34,17%) manje u odnosu na 2019. godinu kada je urađeno 22.998 hirurških operacija.

Manji broj urađenih hirurških operacija također možemo povezati sa mjerama vezanim za epidemiju COVID-19 kada je u određenim periodima tokom 2020. godine dolazilo do prekida obavljanja elektivnih hirurških zahvata.

U 2020. godini u Kliničkom centru Univerziteta u Sarajevu u okviru hirurških disciplina izvršeno je 12.262, a u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ izvršeno je 2.877 hirurških operacija.

Stopa svih izvršenih hirurških operacija na 100.000 stanovnika u 2020. godini iznosila je 3.591,22 i značajno je manja u odnosu na 2019. godinu kada je iznosila 5.469,25.

Smrtni ishodi liječenja unutar hirurških disciplina u 2020. godini registrirani su ukupno kod 309 pacijenta od čega 280 pacijenata u KCUS i 29 u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“.

U 2020. godini mortalitet klinike u KCUS gdje su registrirani smrtni ishodi liječenja iznosio je: Klinika za plastičnu i rekonstruktivnu hirurgiju (0,44%), Klinika za ortopediju i traumatologiju (4,47%), Klinika za urologiju (0,41%) Klinika za neurohirurgiju (9,62%), Klinika za torakalnu hirurgiju (2,66%), Klinika za opštu i abdominalnu hirurgiju (3,82%), Klinika za bolesti uha, nosa i grla sa hirurgijom glave i vrata (0,61%), Klinika za kardiovaskularnu hirurgiju (8,29%).

U 2020. godini na Klinici za dječiju hirurgiju i Klinici za očne bolesti unutar KCUS nisu registrirani smrtni ishodi liječenja.

U Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ u 2020. godini mortalitet Odjeljena za hirurgiju iznosio je (0,98%).

Od ukupnog broja umrlih u 2020. godine unutar hirurških disciplina u KCUS i Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ nije bilo obduciranih prema dostavljenom izvještaju.

Jedan doktor medicine specijalista unutar hirurških disciplina u 2020. godini zbrinjavao je 3,8 bolničkih hirurških postelja.

Prosječan broj medicinskih sestara/ zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS-I i II ciklus po bolničkoj postelji za sve hirurške discipline iznosio je 1,2.

Tabela 73. Prikaz odabranih pokazatelja bolničke zdravstvene zaštite za hirurške discipline KCUS i Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ u 2020. godini*

Naziv klinike/ odjela	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolnič. liječenja	Prosječ. dužina liječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauze- sti postelja	Broj pacijen. po postelji	Inter- val obrtaja
Kl. za rekonstruktivnu i plastičnu hirurgiju KCUS	681	3.729	5,48	95,62	26,20	17,46	15,43
Kl. za ortopediju i traumatologiju KCUS	1.362	15.696	11,52	149,49	40,95	12,97	16,61
Kl. za dječiju hirurgiju KCUS	558	2.771	4,97	110,84	30,37	22,32	11,39
Kl. za urologiju KCUS	1.454	7.080	4,87	133,58	36,60	27,43	8,44
Kl. za neurohirurgiju KCUS	810	6.628	8,18	157,81	43,24	19,29	10,74
Kl. za torakalnu hirurgiju KCUS	413	3.343	8,09	145,35	39,82	17,96	12,23
Kl. za opću i abdominalnu hirurgiju KCUS	1.413	10.606	7,51	108,22	29,65	14,42	17,81
Kl. za bolesti uha, nosa i grla sa hirurgijom glave i vrata KCUS	490	2.722	5,56	104,69	28,68	18,85	13,81
Kl. za očne bolesti KCUS	948	2.427	2,56	73,55	20,15	28,73	10,15
Klinika za kardiovaskularnu hirurgiju KCUS	772	4.862	6,30	135,06	37,00	21,44	10,72
Odjeljenje za hirurgiju Opća bolnica "Prim. dr. Abdulah Nakaš"	2.938	13.610	4,63	112,48	30,82	24,28	10,40

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

U 2020. godini hirurške discipline KCUS i Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagale su sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici*:

- **158** doktora medicine specijalista unutar hirurških disciplina (od čega 28 u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“)
- **36** doktora medicine na specijalizaciji (od čega **14** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“)
- **15** zdravstvenih radnika VSS- I i II ciklus (od čega **2** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“)
- **69** zdravstvenih tehničara VŠS (od čega **1** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“)
- **423** zdravstvenih tehničara SSS (od čega **92** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“)

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.2. Interne discipline

U 2020. godini Interne discipline u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti na području Kantona Sarajevo raspolagale su sa 520 bolničkih postelja.

Interne discipline u KCUS raspolagale su sa 456 postelja, a Odjeljenje za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagalo je sa 64 bolničke postelje.

Sa najvećim brojem bolničkih postelja unutar internih disciplina u 2020. godini u KCUS raspolagala je Klinika za infektivne bolesti 156 od čega 109 postelja Izolatorij „Podhrastovi“, dok je sa najmanjim brojem postelja 17 raspolagala Klinika za kožne i venerične bolesti.

Ukupan broj ispisanih bolesnika za sve interne discipline u 2020. godini iznosio je 13.503, pa je stopa hospitalizacije na 100 stanovnika za sve interne discipline iznosila 3,20.

Ukupan broj ispisanih bolesnika u 2020. godini u KCUS iznosio je 12.944, a na Odjeljenju za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ bilo je 559 ispisanih bolesnika.

U 2020. godini unutar svih internih disciplina ostvareno je 82.121 dan bolničkog liječenja, od čega u KCUS 76.365, a u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 5.756.

Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta za sve interne discipline u Kantonu Sarajevo iznosila je (43,27%) i značajno je manja u odnosu na 2019. godinu kada je iznosila (62,85%) što možemo promatrati i kao rezultat provedenih mjera u određenim vremenskim periodima tokom 2020. godine vezanih za epidemiju COVID-19.

Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta u 2020. godini za sve interne discipline u KCUS iznosila je (47,88%).

Unutar KCUS najvišu prosječnu stopu zauzetosti posteljnih kapaciteta imala je Klinika za plućne bolesti (83,17%) dok je prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta Odjeljenja za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ u 2020. godini bila vrlo niska i iznosila je (24,64%).

U 2020. godini prosječna dužina bolničkog liječenja za sve interne discipline u Kantonu Sarajevo iznosila je 6,08 dana.

Za sve interne discipline unutar KCUS iznosila je 5,90 dana. Najdužu prosječnu dužinu liječenja unutar internih disciplina KCUS, imala je Klinika za nefrologiju 8,79 dana, a najkraću prosječnu dužinu liječenja imala je Klinika za kožne i venerične bolesti koja je iznosila 2,10 dana.

Na Odjeljenju za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna dužina liječenja u 2020. godini iznosila je 10,30 dana.

Prosječan broj dana zauzetosti posteljnih kapaciteta u 2020. godini za sve interne discipline u Kantonu Sarajevo iznosio je 157,93 dana.

Prosječan broj dana zauzetosti posteljnih kapaciteta u 2020. godini za sve interne discipline unutar KCUS iznosio je 174,75 dana.

U 2020. godini najveći prosječan broj dana zauzetosti posteljnih kapaciteta unutar internih disciplina KCUS imala je Klinika za plućne bolesti 303,58 dana. Najniži prosječan broj dana zauzetosti posteljnih kapaciteta unutar internih disciplina KCUS imala je Klinika za kožne i venerične bolesti 98,88 dana.

Na Odjeljenju za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječan broj dana zauzetosti posteljnih kapaciteta u 2020. godini iznosio je 89,94 dana.

Unutar internih disciplina u bolničkoj zaštiti ukupno je registrirano 1.094 smrtnih ishoda liječenja, od čega unutar internih disciplina KCUS-a 1.046, a na Odjeljenju za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 48 smrtnih ishoda liječenja.

U 2020. godini mortalitet klinike unutar internih disciplina KCUS iznosio je: Klinika za bolesti srca, krvnih žila i reumatizma (8,3%), Klinika za nefrologiju (18,2%), Klinika za gastroenterohepatologiju (7,0%), Klinika za nuklearnu medicinu i endokrinologiju (4,2%), Klinika za kožne i venerične bolesti nije imala smrtnе ishode liječenja, Klinika za plućne bolesti (3,9%), Klinika za infektivne bolesti (17,8%), Klinika za hematologiju (1,4%).

Mortalitet u 2020. godini na Odjeljenju za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ iznosio je (8,5%).

Od ukupnog broja umrlih u 2020. godini na internim disciplinama unutar KCUS i na Odjeljenju za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ nije bilo obduciranih.

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

U 2020. godini jedan doktor medicine specijalista unutar internih disciplina u bolničkoj zaštiti zbrinjavao je 3,8 postelja. Prosječan broj medicinskih sestara/ zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji iznosio je 1,6.

Tabela 74. Prikaz odabranih pokazatelja bolničke zdravstvene zaštite za interne discipline KCUS i Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ u 2020. godini¹

	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolnič. liječenja	Prosječ. dužina liječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauzet. postelja	Broj pacijenta po krevetu	Interval obrtaja
Kl. za bolesti srca, krvnih žila i reumatizma KCUS	2.917	20.778	7,12	201,73	55,27	28,32	5,77
Kl. za nefrologiju KCUS	673	5.916	8,79	197,20	54,03	22,43	7,48
Kl. za gastro- enterohepatologiju KCUS	894	5.305	5,93	182,93	50,12	30,83	5,91
Kl. za nuklearnu medicinu i endokrinologiju KCUS	613	3.640	5,94	121,33	33,24	20,43	11,92
Kl. za kožne i venerične bolesti KCUS	800	1.681	2,10	98,88	27,09	47,06	5,66
Kl. za plućne bolesti „Podhrastovi“ KCUS	2.717	13.661	5,03	303,58	83,17	60,38	1,02
Kl. za infektivne bolesti KCUS	2.561	16.053	6,27	102,90	28,19	16,42	15,97
Kl. za hematologiju KCUS	1.769	9.331	5,27	202,85	55,57	38,46	4,22
Opća bolnica “Prim. dr. Abdulah Nakaš“- Odjel za internu medicinu	559	5756	10,30	89,94	24,64	8,73	31,49

¹Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

Interne discipline u bolničkoj zaštiti raspolagale su sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici* :

- **135** doktora medicine specijalista od čega **24** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo
- **18** zdravstvenih radnika VSS- I i II ciklus (od čega **4** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo)
- **25** zdravstvenih tehničara/medicinskih sestara VŠS od čega **1** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo
- **275** zdravstvenih tehničara SSS od čega **45** u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ Sarajevo

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.3. Neuropsihijatrijske discipline

4.4.3.1. Psihijatrijske discipline

Unutar bolničke zdravstvene zaštite na području Kantona Sarajevo u 2020. godini psihijatrijske discipline raspolagale su sa 162 postelje od čega: Psihijatrijska klinika KCUS 77 postelja, Psihijatrijska bolnica Kantona Sarajevo 70 postelja i Zavod za bolesti ovisnosti KS 15 postelja.

U sklopu dnevnih bolnica psihijatrijske discipline raspolagale su sa 110 postelja/stolica od čega: 80 postelja/stolica dnevna bolnica Psihijatrijske klinike KCUS i 30 postelja/stolica dnevna bolnica JU Zavod za bolesti ovisnosti KS.

Udio psihijatrijskih postelja u ukupnom broju posteljnih kapaciteta na području Kantona Sarajevo (ne uključujući kapacitete dnevnih bolnica) iznosio je (8,50%). Broj psihijatrijskih postelja na 100.000 stanovnika za Kanton Sarajevo iznosio je 38,42.

Unutar psihijatrijskih disciplina ukupan broj ispisanih bolesnika u 2020. u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti je bio 945 od čega: Psihijatrijska klinika KCUS 469, Psihijatrijska bolnica KS 339 i Zavod za bolesti ovisnosti KS 137.

Broj prijema u psihijatrijske bolnice na 100.000 stanovnika iznosio je 249,07.

Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Psihijatrijskoj klinici KCUS u 2020. godini iznosila je (50,42%). U Psihijatrijskoj bolnici Kantona Sarajevo prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (54,92%). U Zavodu za bolesti ovisnosti Kantona Sarajevo prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (60,27%).

U 2020. godini broj dana zauzetosti posteljnih kapaciteta na Psihijatrijskoj klinici KCUS iznosio je 184,04 dana, u Psihijatrijskoj bolnici KS 200,46 dan, a u Zavodu za bolesti ovisnosti KS 220,00 dana.

U 2020. godini na tretmanu u dnevnim bolnicama unutar psihijatrijskih disciplina bilo je ukupno 165 pacijenata koji su ostvarili 12.849 terapijskih boravaka. U dnevnoj bolnici Psihijatrijske klinike KCUS 80 pacijenata ostvarilo je 5.814 terapijskih boravaka, a u Dnevnoj bolnici Zavoda za bolesti ovisnosti KS 83 pacijenta ostvarila su 7.035 terapijskih boravaka.

Prosječna dužina liječenja u 2020. godini na Psihijatrijskoj klinici KCUS iznosila je 30,22 dana. Prosječna dužina liječenja u Psihijatrijskoj bolnici KS iznosila je 41,39 dana, a u Zavodu za bolesti ovisnosti KS prosječna dužina liječenja iznosila je 24,09 dana. U 2020. godini unutar psihijatrijskih disciplina u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti registrirana je 1 umrla osobe tokom liječenja i to na Psihijatrijskoj klinici KCUS, pa je mortalitet bolnice iznosio (0,21%).

Ukupno 34 doktora medicine specijalista zbrinjavalo je 162 bolničke postelje i 110 postelja/stolica u sklopu dnevnih bolnica. U 2020. godini jedan doktor medicine specijalista unutar psihijatrijskih disciplina zbrinjavao je 4,8 postelja.

Prosječan broj medicinskih sestara/ zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za sve psihijatrijske discipline iznosio je 1,1.

Psihijatrijska klinika KCUS i Zavod za bolesti ovisnosti KS kao i prethodnih godina imale su 110 postelja/stolica u dnevnim bolnicama tako da je dio osoblja bio usmjeren i na rad vezan za terapijski boravak pacijenta u dnevnim bolnicama.

Tabela 75. Prikaz odabralih pokazatelja za psihijatrijske discipline u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini*

Naziv klinike/ bolnice/ zavoda	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolničkog liječenja	Prosječna dužina liječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauzetosti postelja	Broj pacijenta po postelji	Interval obrtaja
Psihijatrijska klinika KCUS	469	14.171	30,22	184,04	50,42	6,09	29,71
Psihijatrijska bolnica KS	339	14.032	41,39	200,46	54,92	4,84	33,98
Zavod za bolesti ovisnosti KS	137	3.300	24,09	220,00	60,27	9,13	15,88

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

Psihijatrijske discipline u bolničkoj zaštiti u 2020. godini raspolagale su sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici*:

• Dr medicine specijalista ukupno 34

Od toga:

- Psihijatrijska klinika KCUS **13**
- Psihijatrijska bolnica KS **12**
- Zavod za bolesti ovisnosti KS **9**

• Zdr. radnici sa VSS (I i II ciklus) ukupno 17

Od toga:

- Psihijatrijska klinika KCUS **5**
- Psihijatrijska bolnica KS **6**
- Zavod za bolesti ovisnosti KS **6**

• Zdr. radnici sa VŠS ukupno 3

Od toga:

- Psihijatrijska klinika KCUS **1**
- Zavod za bolesti ovisnosti KS **2**

• Zdr.tehničari/med. sestre SSS ukupno 129

Od toga:

- Psihijatrijska klinika KCUS **61**
- Psihijatrijska bolnica KS **48**
- Zavod za bolesti ovisnosti **20**

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.3.2. Neurološke discipline

U 2020. godini unutar bolničke zaštite neurološke discipline raspolagale su sa 132 postelje od čega: Neurološka klinika KCUS sa 102 postelje, Odjel za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ sa 30 postelja.

Ukupan broj ispisanih bolesnika iznosio je 1.615 od čega: Neurološka klinika KCUS 1.357, a Odjel za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 257.

Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Neurološkoj klinici KCUS iznosila je (36,48%). Na Odjeljenju za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (24,56%).

Prosječna dužina liječenja u 2020. godini na Neurološkoj klinici KCUS iznosila je 10,01 dan, a na Odjeljenju za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna dužina liječenja iznosila 10,42 dana.

Prosječan broj dana godišnje zauzetosti posteljnih kapaciteta na Neurološkoj klinici KCUS u 2020. godini iznosio je 133,16, a na Odjeljenju za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječan broj dana godišnje zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosio je 89,63.

U 2020. godini u bolničkoj zaštiti unutar neuroloških bolničkih disciplina ukupan broj smrtnih ishoda liječenja je bio 168 osoba, od čega 150 na Neurološkoj klinici KCUS, pa je mortalitet klinike iznosio (11,1%), a na Odjeljenju za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ umrlo je 18 osoba pa je mortalitet odjeljenja iznosio (7,0%). Od ukupnog broja umrlih pacijenta nije obducirana niti jedna umrla osoba.

U 2020. godini ukupno 27 doktora medicine specijalista zbrinjavalo je 132 neurološke postelje, pa je prema tome jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 4,8 postelja. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za sve neurološke kapacitete iznosio je 1,6.

Tabela 76. Prikaz odabralih indikatora za neurološke discipline u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini*

Naziv klinike/odjela	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolnič. liječenja	Prosječ. dužina liječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauzeto- sti postelja	Broj pacijen. po krevetu	Inter- val obrtaja
Neurološka klinika KCUS	1.357	13.582	10,01	133,16	36,48	13,30	17,43
Odjel za neuropsihijatriju Opća bolница „Prim. dr. Abdulah Nakaš“	258	2.689	10,42	89,63	24,56	8,60	32,02

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

Neurološke discipline u bolničkoj zaštiti raspolagale su sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici*:

Dr medicine specijalista ukupno 27

Od toga:

Neurološka klinika KCUS **18**

Odjel za neurologiju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **9**

Zdravst. tehničari /med. sestre VŠS i VSS (I i II ciklus) ukupno 10 i svi na Neurološkoj klinici KCUS

Zdrav tehničari/med. sestre SSS ukupno 76

Od toga:

Neurološka klinika KCUS **54**

Odjeljenje za neurologiju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **22**

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.4. Ginekologija i porodiljstvo

Unutar bolničke zaštite disciplina za ginekologiju i porodiljstvo u 2020. godini raspolagala je sa 144 postelje. Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS raspolagala je sa 104 postelja, a Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagalo je sa 40 postelja.

U 2020. godini Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS raspolagala je sa 4 operacione sale, a Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagalo je sa 1 operacionom salom.

Unutar Discipline za ginekologiju i porodiljstvo KCUS u 2020. godini urađeno je 1.865 operativnih zahvata, a na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ urađeno je 322 operativna zahvata.

U 2020. godini broj ispisanih bolesnica unutar Discipline za ginekologiju i porodiljstvo KCUS iznosio je 4.923. Na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ broj ispisanih bolesnica iznosio je 1.004.

Prosječna dužina liječenja unutar Discipline za ginekologiju i porodiljstvo KCUS u 2020. godini iznosila je 3,12 dana. Na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna dužina liječenja iznosila je 3,44 dana.

Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta u 2020. godini na Disciplini za ginekologiju i porodiljstvo KCUS iznosila je (40,47%). Na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta je bila niska i iznosila je (23,67%).

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

Prosječan broj dana godišnje zauzetosti posteljnih kapaciteta unutar Discipline za ginekologiju i porodiljstvo KCUS iznosio je 147,70 dana, a na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječan broj dana godišnje zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosio je 86,40 dana.

Unutar Discipline za ginekologiju i porodiljstvo KCUS od ukupnog broja liječenih u 2020. godini smrtni ishod liječenja registriran je kod 1 pacijentice na Klinici za porodiljstvo ove discipline KCUS, pa je mortalitet klinike iznosio (0,02%). Na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ nije bilo umrlih.

U oblasti ginekologije i porodiljstva u bolničkoj zaštiti u 2020. godini ukupno 34 doktora medicine specijalista zbrinjavalo je 144 bolničke postelje, pa je prema tome jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 4,2 postelje.

Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji unutar ove discipline iznosio je 1,2.

Tabela 77. Prikaz odabralih pokazatelja za ginekologiju i porodiljstvo u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini*

Disciplina/odjel	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolnič. liječenja	Prosječ. dužina liječenja	Godišnja zauze-tost postelja	% zauzetosti postelja	Broj pacijen. po krevetu	Interval obrtaja
Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS	4.923	15.361	3,12	147,70	40,47	47,34	4,59
Odjelj. za ginekologiju i akušerstvo Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“	1.004	3.456	3,44	86,40	23,67	25,10	11,10

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

Ginekološko-porodiljska medicinska disciplina u bolničkoj zaštiti (Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS i Odjel za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“) u 2020. godini raspolagale su sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici*:

Dr medicine specijalista ukupno 34

Od toga:

Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS **23**

Odjel za ginekologiju i akušerstvo Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **11**

Zdravst. tehničari /med. sestre VŠS i VSS I i II ciklus ukupno 4

Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS **2**

Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **2**

Zdrav tehničari/med. sestre SSS ukupno 118

Od toga:

Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS **85**

Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **33**

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.5. Pedijatrija

Bolničku zaštitu na području Kantona Sarajevo u oblasti pedijatrije pružali su Pedijatrijske klinike (1 i 2) KCUS i Odjeljenje za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“. U 2020. godini raspolagali su sa 182 postelje, od čega Pedijatrijska klinika 1 KCUS sa 47 postelja, Pedijatrijska klinika 2 KCUS sa 113 postelja, a Odjeljenje za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ sa 22 postelje.

Broj ispisanih bolesnika na Pedijatrijskoj klinici 1 KCUS je bio 1448, na Pedijatrijskoj klinici 2 KCUS 1776, a na Odjeljenju za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 1424.

Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Pedijatrijskoj klinici 1 KCUS u 2020. godini je bila (29,13%), na Pedijatrijskoj klinici 2 KCUS je bila (52,76 %), a na Odjeljenju za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ (44,86%).

Prosječan broj dana godišnje zauzetosti posteljnih kapaciteta na Pedijatrijskoj klinici 1 KCUS iznosio je 106,32, a na Pedijatrijskoj klinici 2 KCUS 192,57 dana, a na Odjeljenju za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 163,77 dana.

Od ukupnog broja liječenih na Pedijatrijskim klinikama KCUS u 2020. godini smrtni ishod liječenja imala su 72 pacijenta i to na Pedijatrijskoj klinici 2 KCUS, pa je mortalitet bolnice iznosio (4,1%).

Od ukupnog broja umrlih obduciran je 1 pacijent.

Ukupno 48 doktora medicine specijalista zbrinjavalo je 182 pedijatrijske postelje, pa je jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 3,8 postelja. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za pedijatrijske kapacitete iznosio je 1,2.

Tabela 78. Prikaz odabralih pokazatelja za pedijatrijsku disciplinu u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini¹

Naziv klinike	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolnič. liječenja	Prosječna dužina liječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauzetosti postelja	Broj pacijenata po postelji	Interval obrtaja
Pedijatrijska klinika 1 KCUS	1.448	4.997	3,45	106,32	29,13	30,81	8,40
Pedijatrijska klinika 2 KCUS	1.776	21.760	12,25	192,57	52,76	15,72	10,97
Odjeljenju za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“	1.424	3.603	2,53	163,77	44,87	64,72	3,10

¹Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

U 2020. godini pedijatrijska disciplina u bolničkoj zaštiti (Pedijatrijske klinike KCUS i Odjel za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“) raspologala je sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici*:

Dr medicine specijalista ukupno 48

Od toga:

Pedijatrijska klinika 1 KCUS **13**

Pedijatrijska klinika 2 KCUS **28**

Odjeljenje za pedijatriju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **7**

Zdravst. tehničari /med. sestre VŠS i VSS I i II ciklus ukupno 21

Od toga:

Pedijatrijska klinika 1 KCUS **8**

Pedijatrijska klinika 2 KCUS **10**

Odjeljenje za pedijatriju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **3**

Zdrav tehničari/med. sestre SSS ukupno 132

Od toga:

Pedijatrijska klinika 1 KCUS **34**

Pedijatrijska klinika 2 KCUS **76**

Odjeljenje za pedijatriju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **22**

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.6. Ostale discipline

4.4.6.1. Anestezija i reanimacija

U 2020. godini anestezija i reanimacija u bolničkoj zaštiti sa posebno definiranim posteljnim kapacitetima organizaciono je strukturirana unutar Klinike za anesteziju i reanimaciju KCUS, a unutar Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ djelatnost se obavlja kroz organizacionu cjelinu Odjeljenje za anesteziju i intenzivnu terapiju sa posteljama intenzivne njegе unutar odjela bolnice (hirurgija, interna medicina i neurologija), s toga prikazujemo odabrane pokazatelje samo za Kliniku za anesteziju i reanimaciju KCUS.

Klinika za anesteziju i reanimaciju KCUS u 2020. godini raspologala je sa 19 postelja, imala je 500 ispisanih bolesnika koji su ostvarili 4.692 bolničkih dana liječenja.

U 2020. godini prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (67,66%), prosječna dužina liječenja iznosila je 9,38 dana, a godišnja zauzetost posteljnih kapaciteta iznosila je 246,95 dana.

Od ukupnog broja lječenih na Klinici za anesteziju i reanimaciju registrirano je 219 smrtnih ishoda lječenja pa je mortalitet bolnice iznosio (43,8%). Od ukupnog broja umrlih obducirano je 5 osoba.

Tabela 79. Prikaz odabralih pokazatelja za Kliniku za anesteziju i reanimaciju KCUS u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini*

Naziv klinike	Broj ispisanih bolesn.	Broj dana bolnič. lječenja	Prosječ. dužina lječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauzetosti postelja	Broj pacije- nata po krevetu	Interval obrtaja
Klinika za anesteziju i reanimaciju KCUS	500	4.692	9,38	246,95	67,66	26,32	2,57

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

U 2020. godini u bolničkoj zaštiti disciplina anestezije i reanimacije uključujući i kadar Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagala je sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici*:

Dr medicine specijalista ukupno 64

Od toga:

Klinika za anesteziju i reanimaciju KCUS **50**

Odjeljenje za anesteziju i intenzivnu terapiju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **14**

Zdravst. tehničari /med. sestre VŠS i VSS I i II ciklus ukupno 10

Klinika za anesteziju i reanimaciju KCUS **5**

Odjeljenje za anesteziju i intenzivnu terapiju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **5**

Zdrav tehničari/med. sestre SSS ukupno 86

Od toga:

Klinika za anesteziju i reanimaciju KCUS **66**

Odjeljenje za anesteziju i intenzivnu terapiju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ **20**

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.6.2. Bolnička urgentna medicina stacionarni segment

Na području Kantona Sarajevo u stacionarnom segmentu bolničke urgentne medicine u 2020. godini sa bolničkim opservacionim posteljama raspolagala je Klinika urgentne medicine KCUS i Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“. Klinika urgentne medicine raspolagala je sa **7** opservacionih postelja. Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagala je sa **11** opservacionih postelja.

4.4.6.3. Fizijatrija i rehabilitacija

Disciplina fizijatrije i rehabilitacija u bolničkoj zaštiti u 2020. godini u Kantonu Sarajevo raspolagala je ukupno sa 52 bolničke postelje od čega Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS sa 26 postelja i Odjel za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ također sa 26 postelja.

Ukupan broj ispisanih bolesnika kada je u pitanju disciplina fizijatrije i rehabilitacije iznosio je 246 od čega Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS 204, a Odjel za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 42 ispisana bolesnika.

Unutar ove discipline u 2020. godini ostvareno je 4.863 dana bolničkog liječenja što je značajno smanjenje u poređenju sa prethodnom godinom kada je ostvareno 13.336 dana bolničkog liječenja, a što povezujemo sa stanjem vezanim za epidemiju COVID-19.

U 2020. godini na Klinici i za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS ostvareno je 4.310 dana bolničkog liječenja, a na Odjeljenju za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 553 dana bolničkog liječenja.

Stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Klinici za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS iznosila je (45,42%), a na Odjeljenju za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je svega (5,83%).

Prosječna dužina liječenja na Klinici za fizikalnu medicinu KCUS u 2020. godini iznosila je 21,13 dana, a na Odjeljenju za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 13,17 dana.

Prosječan broj dana godišnje zauzetosti posteljnih kapaciteta na Klinici za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju KCUS iznosio je 165,77, a na Odjeljenju za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječan broj dana godišnje zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosio je 21,27 dana.

U oblasti fizijatrije i rehabilitacije u bolničkoj zaštiti ukupno 17 doktora medicine specijalista zbrinjavalo je 52 postelje, pa je prema tome jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 3,1 postelju. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za sve posteljne kapacitete unutar ove discipline iznosio je 1,5.

Tabela 80. Prikaz odabranih indikatora za fizijatriju i rehabilitaciju u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini*

Naziv klinike /odjela	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolnič. liječenja	Prosječ. dužina liječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauzet- osti postelja	Broj pacijen- ta po krevetu	Interval obrtaja
Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS	204	4.310	21,13	165,77	45,42	7,85	25,39
Odjeljenje za fizičku medicinu i rehabilitaciju	42	553	13,17	21,27	5,83	1,62	212,79
Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakš“							

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

U 2020. godini disciplina fizijatrije i rehabilitacije u bolničkoj zaštiti raspolagala je sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici¹:

Dr. medicine specijalista ukupno 17

Od toga:

Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS **15**

Odjel za fizičku medicinu i rehabilitaciju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakš“ **2**

Medicinske sestre /tehničari I i II ciklus VSS, VŠS i SSS ukupno 34

Od toga:

Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS **20**

Odjel za fizičku medicinu i rehabilitaciju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakš“ **14**

Ostali zdravstveni radnici ukupno 21

Od toga:

Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS **21**

Odjeljenje za fizičku medicinu i rehabilitaciju Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakš“ **0**

¹Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

4.4.6.4. Onkologija

U 2020. godini Klinika za onkologiju KCUS raspolagala je sa 73 postelje, a broj ispisanih bolesnika je bio je 3.273. Stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (53,25%). Prosječna dužina liječenja iznosila je 4,33 dana. Godišnja zauzetost posteljnih kapaciteta iznosila je 194,36 dana.

Od ukupnog broja liječenih smrtni ishod liječenja imao je 46 osoba, pa je mortalitet bolnice iznosio (1,4%). Ukupno 17 doktora medicine specijalista zbrinjavalo je 73 onkološke postelje, pa je jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 4,2 postelje. Prosječan broj medicinskih sestara/ zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za onkološke kapacitete iznosio je 1,6.

Tabela 81. Prikaz odabranih pokazatelja za onkologiju (Klinika za onkologiju KCUS) u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini*

Naziv klinike	Broj ispisanih bolesnika	Broj dana bolnič. liječenja	Prosječ. dužina liječenja	Godišnja zauzetost postelja	% zauzet- osti postelja	Broj pacijen. po krevetu	Interval obrtaja
Klinika za onkologiju KCUS	3.273	14.188	4,33	194,36	53,25	44,84	3,81

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

U 2020. godini Klinika za onkologiju KCUS raspolagale su sa slijedećim kadrom kada su u pitanju zdravstveni radnici*:

Dr medicine specijalisti ukupno 17
Zdravstveni tehničari VŠS i VSS (I i II ciklus) ukupno 6
Zdravstveni tehničari SSS ukupno 39

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac br. 5-Z-BO) za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS

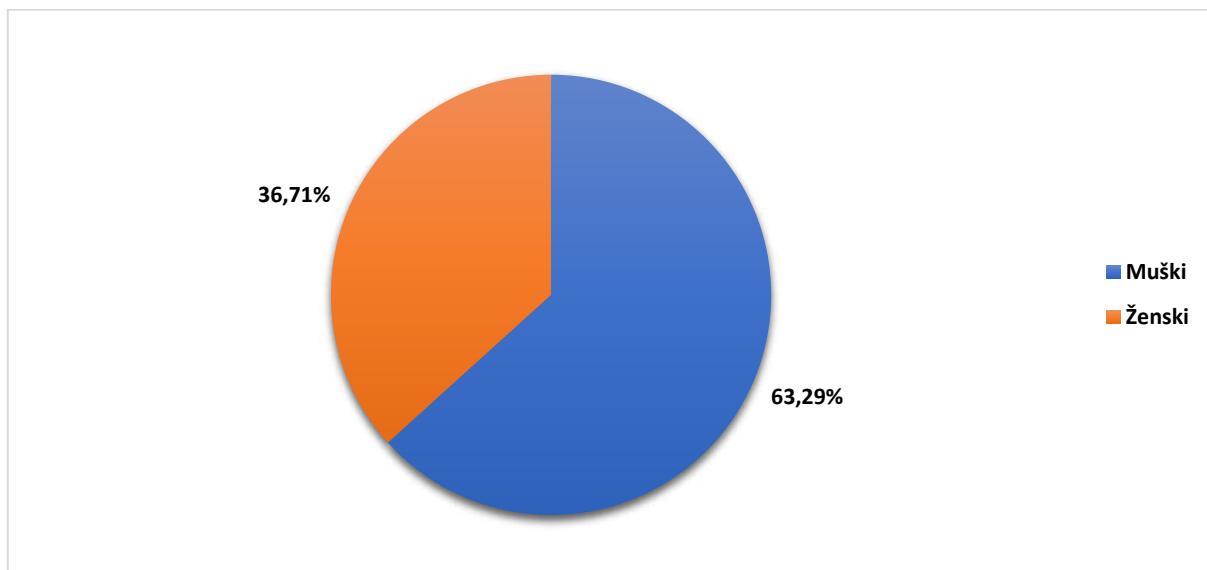
4.4.7. COVID-19 u bolničkoj zaštiti

Epidemija COVID-19 u značajnoj mjeri je uticala na rad bolnica u Kantonu Sarajevo, naročito u periodima prvog i drugog vala ove epidemije tokom 2020. godine. To je rezultiralo reorganizacijom i povećanjem posteljnih kapaciteta u određenim segmentima bolničke zaštite namijenjim za liječenje oboljelih od COVID-19. Tokom 2020. godine u periodima prvog i drugog vala epidemije dolazilo je i do obustave elektivnih zahvata unutar hirurških disciplina, te je prijem uglavnom bio usmjeren na akutne i hitne životnougrožavajuće slučajeve.

U 2020. godina radi adekvatnog odgovora kada je u pitanju prijem oboljelih od COVID-19 u bolničkoj zaštiti KCUS raspolagao je sa pored postojećih 47 postelja unutar Klinike za infektivne bolesti KCUS sa još dodatnih 109 postelja Izolatorija, a Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ sa 11 postelja (prijemno trijažna ambulanta) te ostalim hospitalnim kapacitetima za Izolatorij na odjeljenjima: fizikalne medicine i rehabilitacije, neurologije, ginekologije i akušerstva i interne medicine prema potrebi (Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS-Godišnji izvještaj o radu bolničkih zdravstvenih ustanova- Obrazac br. 5-Z-B za 2020. godinu na osnovu izvještaja koje dostavljaju bolničke ustanove na području KS).

Na osnovu bolesničko-statističkih listova (Obrazac-Obr.br.1-I-BSL) koje su u skladu sa važećim propisima dostavile bolničke zdravstvene ustanove na području Kantona Sarajevo u 2020. godini liječeno je 2.283 bolesnika sa dijagnozom COVID -19 (U₀₇) od čega 2.233 pacijenta sa dijagnozom COVID-19 virus identificiran (U_{07.1}) i 50 pacijenta sa dijagnozom COVID-19 virus nije identificiran (U_{07.2}). Tokom liječenja ostvareno je 19.473 dana bolničkog liječenja od čega 15.888 dana u KCUS i 3.585 dana u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“. Od ukupno 2.283 bolnički liječenih bolesnika sa dijagnozom COVID -19 (U_{07.1} i U_{07.2}) u 2020. godini 1.445 bolesnika ili (63,29%) je bilo muškog spola, a 838 ili (36,71%).

**Grafikon 45. Spolna struktura liječenih od COVID-19 u %
u bolničkim ustanova u Kantona Sarajevo u 2020. godini – Ukupno***

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS- na osnovu dostavljenih bolesničko –statističkih listova bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac-Obr.br.1-I-BSL) za 2020. godinu

Kada je u pitanju dobna struktura oboljelih od COVID-19 liječenih u bolnicama na području Kantona Sarajevo od ukupnog broja liječenih najveći broj 651 ili (28,51%) je bio u dobnoj skupini od 60 do 69 godina, a najmanji broj 1 ili (0,04%) u dobnoj skupini od 5 do 9 godina.

Tabela 82. Prikaz broja oboljelih COVID-19 (U07.1 i U07.2) prema spolu i dobnoj strukturi liječenih u stacionarnoj bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini*

Zdravstvene ustanove	Dobne skupine											Ukupno	
	Ispod 1 god	1-4	5-9	10-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79		
KCUS	-	-	-	1	3	28	113	206	317	533	441	251	1.893
Muški spol	-	-	-	1	-	17	80	151	217	349	249	123	1187
Ženski spol	-	-	-	-	3	11	33	55	100	184	192	128	706
Opća bolница „Prim.dr. Abdulah Nakaš“	5	4	1	1	2	2	16	40	76	118	75	50	390
Muški spol	5	2	1	-	-	2	11	29	53	84	48	23	258
Ženski spol	-	2	-	1	2	-	5	11	23	34	27	27	132
Ukupno KS	5	4	1	2	5	30	129	246	393	651	516	301	2.283
Muški spol	5	2	1	1	-	19	91	180	270	433	297	146	1445
Ženski spol	-	2	-	1	5	11	38	66	123	218	219	155	838

*Izvor podataka: Zavod za javno zdravstvo KS- na osnovu dostavljenih bolesničko –statističkih listova bolničkih zdravstvenih ustanova (Obrazac-Obr.br.1-I-BSL) za 2020. godinu

ZAKLJUČCI

- *Bolničku zaštitu u javnom sektoru u 2020. godine pružale su slijedeće zdravstvene ustanove: Klinički centar Univerziteta u Sarajevu, Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“, Psihijatrijska bolnica KS i Zavod za bolesti ovisnosti KS.*
- *Ukupan broj bolničkih postelja na području Kantona Sarajevo u 2020. godini je iznosio 1885 od čega 200 postelja intenzivne njegе.*
- *U 2020. godini broj bolničkih postelja na 100.000 stanovnika za Kanton Sarajevo iznosio je 447,15.*
- *U 2020. godini ukupan broj ispisanih bolesnika u bolničkoj zaštiti iznosio je 42.674.*
- *Stopa hospitalizacije na 100 stanovnika u 2020. godini iznosila je 10,12.*
- *Prosječna dužina liječenja u danima po jednom boravku za sve postelje u Kantonu Sarajevo u 2020. godini iznosila je 6,63 dana.*
- *Učešće bolničkih postelja hirurških disciplina u 2020. godini u ukupnim bolničkim posteljnim kapacitetima na području Kantona Sarajevo iznosilo je (31,9%).*
- *U 2020. godini hirurške discipline u bolničkoj zaštiti raspolagale su sa 601 bolničkom posteljom. KCUS raspolagao je sa 480 bolničkih postelja, a Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagala je sa 121 bolničkom posteljom.*
- *Ukupan broj ispisanih bolesnika unutar svih hirurških disciplina na području Kantona Sarajevo u 2020. godini iznosio je 11.839.*
- *Stopa hospitalizacije u 2020. godine na području Kantona Sarajevo kada su u pitanju sve hirurške discipline na 100 stanovnika iznosila je 2,8.*
- *U 2020. godini za sve hirurške postelje u Kantonu Sarajevo stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (32,49%) i značajno je niža u odnosu na prethodnu godinu kada je također bila niska i iznosila (49,02%).*
- *U 2020. godini Hirurške discipline unutar svih bolničkih kapaciteta na području Kantona Sarajevo raspolagale su sa 31 operacionom salom od čega KCUS hirurške discipline sa 23, a Opća bolnica „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagala je sa 8 hirurških sala.*
- *Unutar svih hirurških disciplina na području Kantona Sarajevo u 2020. godini izvršeno je 15.139 hirurških operacija.*
- *Jedan doktor medicine specijalista unutar hirurških disciplina u 2020. godini zbrinjavao je 3,8 bolničkih hirurških postelja, a prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS-I i II ciklus po bolničkoj postelji za sve hirurške discipline iznosio je 1,2.*

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

- *U 2020. godini Interne discipline u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti na području Kantona Sarajevo raspolagale su sa 520 bolničkih postelja. Interne discipline u KCUS raspolagale su sa 456 postelja, a Odjeljenje za internu medicinu Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakas“ raspolagalo je sa 64 bolničke postelje.*
- *Ukupan broj ispisanih bolesnika za sve interne discipline u 2020. godini iznosio je 13.503, pa je stopa hospitalizacije na 100 stanovnika za sve interne discipline iznosila 3,20.*
- *U 2020. godini unutar svih internih disciplina ostvareno je 82.121 dana bolničkog liječenja.*
- *U 2020. godini prosječna dužina bolničkog liječenja za sve interne discipline u Kantonu Sarajevo iznosila je 6,08 dana.*
- *Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta za sve interne discipline u Kantonu Sarajevo iznosila je (43,27%).*
- *U 2020. godini jedan doktor medicine specijalista unutar internih disciplina u bolničkoj zaštiti zbrinjavao je 3,8 postelja. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji iznosio je 1,6.*
- *Unutar bolničke zdravstvene zaštite na području Kantona Sarajevo u 2020. godini psihijatrijske discipline raspolagale su sa 162 postelje.*
- *U sklopu dnevnih bolnica u 2020. godini na području Kantona Sarajevo psihijatrijske discipline raspolagale su sa 110 postelja/stolica od čega: 80 postelja/stolica dnevna bolnica Psihijatrijske klinike KCUS i 30 postelja/stolica dnevna bolnica JU Zavod za bolesti ovisnosti KS.*
- *Udio psihijatrijskih postelja u 2020. godini u ukupnom broju posteljnih kapaciteta na području Kantona Sarajevo (ne uključujući kapacitete dnevnih bolnica) iznosio je (8,50%).*
- *Broj psihijatrijskih postelja na 100.000 stanovnika za Kanton Sarajevo iznosio je 38,42.*
- *Unutar psihijatrijskih disciplina ukupan broj ispisanih bolesnika u 2020. godini u bolničkoj zdravstvenoj zaštiti je bio 945.*
- *Broj prijema u psihijatrijske bolnice u 2020. godini na 100.000 stanovnika iznosio je 249,07.*
- *Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Psihijatrijskoj klinici KCUS u 2020. godini iznosila je (50,42%). U Psihijatrijskoj bolnici Kantona Sarajevo prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (54,92%). U Zavodu za bolesti ovisnosti Kantona Sarajevo prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (60,27%).*
- *U 2020. godini na tretmanu u dnevnim bolnicama unutar psihijatrijskih disciplina bilo je ukupno 165 pacijenta koji su ostvarili 12.849 terapijskih boravaka.*

- *U 2020. godini jedan doktor medicine specijalista unutar psihijatrijskih disciplina zbrinjavao je 4,8 postelja, a prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za sve psihijatrijske discipline iznosio je 1,1.*
- *U 2020. godini unutar bolničke zaštite neurološke discipline raspolagale su sa 132 postelja od čega: Neurološka klinika KCUS sa 102 postelje, Odjel za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ sa 30 postelja.*
- *Ukupan broj ispisanih bolesnika neurološke discipline u 2020. godini u Kantonu Sarajevo iznosio je 1.615.*
- *Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Neurološkoj klinici KCUS iznosila je (36,48%). Na Odjeljenju za neurologiju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (24,56%).*
- *U 2020. godini u bolničkoj zaštiti unutar neurološke discipline u Kantonu Sarajevo jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao je 4,8 postelja. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za sve neurološke kapacitete iznosio je 1,6.*
- *Unutar bolničke zaštite discipline za ginekologiju i porodiljstvo u 2020. godini raspolagala je sa 144 postelje. Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS raspolagala je sa 104 postelje, a Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagalo je sa 40 postelja.*
- *U 2020. godini Disciplina za ginekologiju i porodiljstvo KCUS raspolagala je sa 4 operacione sale, a Odjeljenje za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ raspolagalo je sa 1 operacionom salom.*
- *Unutar Discipline za ginekologiju i porodiljstvo KCUS u 2020. godini urađeno je 1.865 operativnih zahvata, a na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ urađeno je 322 operativna zahvata.*
- *Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta u 2020. godini na Disciplini za ginekologiju i porodiljstvo KCUS iznosila je (40,47%). Na Odjeljenju za ginekologiju i akušerstvo Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta je bila niska i iznosila je (23,67%).*
- *U oblasti ginekologije i porodiljstva u bolničkoj zaštiti u 2020. godini jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 4,2 postelje, a prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji unutar ove discipline iznosio je 1,2.*
- *Bolničku zaštitu na području Kantona Sarajevo u oblasti pedijatrije pružali su Pedijatrijske klinike (1 i 2) KCUS i Odjeljenje za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“. U 2020. godini raspolagali su sa 182 postelje, od čega Pedijatrijska klinika 1 KCUS sa 47 postelja, Pedijatrijska klinika 2 KCUS sa 113 postelja, a Odjeljenje za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ sa 22 postelje.*

- Broj ispisanih bolesnika na Pedijatrijskoj klinici 1 KCUS je bio 1.448, na Pedijatrijskoj klinici 2 KCUS 1.776, a na Odjeljenju za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 1.424.
- Prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Pedijatrijskoj klinici 1 KCUS u 2020. godini je bila (29,13%), na Pedijatrijskoj klinici 2 KCUS je bila (52,76%), a na Odjeljenju za pedijatriju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ (44,86%).
- U oblasti pedijatrije u bolničkoj zaštiti na području Kantona Sarajevo u 2020. godini jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 3,8 postelja. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za pedijatrijske kapacitete iznosio je 1,2.
- U 2020. godini anestezija i reanimacija u bolničkoj zaštiti sa posebno definiranim posteljnim kapacitetima organizaciono je strukturirana unutar Klinike za anesteziju i reanimaciju KCUS, a unutar Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“, djelatnost se obavlja kroz organizacionu cjelinu Odjeljenje za anesteziju i intenzivnu terapiju sa posteljama intenzivne njege unutar odjela bolnice (hirurgija, interna medicina i neurologija).
- Klinika za anesteziju i reanimaciju KCUS u 2020. godini raspolažala je sa 19 postelja, imala je 500 ispisanih bolesnika koji su ostvarili 4.692 bolničkih dana liječenja, a prosječna stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (67,66%).
- Disciplina fizijatrije i rehabilitacija u bolničkoj zaštiti u 2020. godini u Kantonu Sarajevo raspolažala je ukupno sa 52 bolničke postelje. od čega Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS sa 26 postelja i Odjel za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u Općoj „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ također sa 26 postelja.
- Ukupan broj ispisanih bolesnika kada je u pitanju disciplina fizijatrije i rehabilitacije iznosio je 246 od čega Klinika za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS 204, a Odjel za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 42 ispisana bolesnika.
- U 2020. godini na Klinici i za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS ostvareno je 4.310 dana bolničkog liječenja, a na Odjeljenju za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ 553 dana bolničkog liječenja.
- Stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta na Klinici za fizijatriju i rehabilitaciju KCUS iznosila je (45,42%), na Odjeljenju za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Opće bolnice „Prim. dr. Abdulah Nakaš“ stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je svega (5,83%).
- U oblasti fizijatrije i rehabilitacije u bolničkoj zaštiti u 2020. godini jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao je 3,1 postelja. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za sve posteljne kapacitete unutar ove discipline iznosio je 1,5.
- U 2020. godini Klinika za onkologiju KCUS raspolažala je sa 73 postelje, a broj ispisanih bolesnika je bio je 3.273. Stopa zauzetosti posteljnih kapaciteta iznosila je (53,25%).

Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita
u Kantonu Sarajevo u 2020. godini

- *Na Klinici za onkologiju KCUS jedan doktor medicine specijalista zbrinjavao 4,2 postelje. Prosječan broj medicinskih sestara/zdravstvenih tehničara SSS, VŠS i VSS po bolničkoj postelji za onkološke kapacitete iznosio je 1,6.*
- *Na osnovu bolesničko-statističkih listova (Obrazac-Obr.br.1-I-BSL) koje su dostavile bolničke zdravstvene ustanove na području Kantona Sarajevo u 2020. godini lijećeno je 2.283 bolesnika sa dijagnozom COVID-19 (U₀₇) od čega 2.233 pacijenta sa dijagnozom COVID-19 virus identificiran (U_{07.1}) i 50 pacijenta sa dijagnozom COVID-19 virus nije identificiran (U_{07.2}).*
- *Tokom liječenja bolesnika sa dijagnozom COVID-19 (U₀₇) u bolničkim zdravstvenim ustanovama na području Kantona Sarajevo u 2020. godini ostvareno je 19.473 dana bolničkog liječenja od čega 15.888 dana u KCUS i 3.585 dana u Općoj bolnici „Prim. dr. Abdulah Nakaš“.*

5. PREPORUKE

- 1. Kontinuirani trend nepovoljnog vitalnog kretanja stanovništva Kantona Sarajevo zahtijeva efikasnije intersektorijalne aktivnosti na smanjenju negativnih demografskih trendova (aktivnosti zdravstvenoga sektora, sektor za rad, socijalnu zaštitu, finansijskoga sektora itd.).**
- 2. Udio starog stanovništva se kontinuirano povećava u Kantonu Sarajevo, što zahtijeva definisanje strateških pravaca za unaprjeđenje položaja starijih osoba u Kantonu Sarajevu, sa posebnim osvrtom na zdravstvenu zaštitu osoba starije životne dobi i promociju zdravog starenja.**
- 3. Intenzivirati preventivne intervencije na svim nivoima zdravstvene zaštite, a posebno u segmentu kontrole faktora rizika na nivou primarne zdravstvene zaštite u porodičnoj medicini kada su u pitanju hronične nezarazne bolesti.**
- 4. Provesti populacionu studiju o stanju zdravlja stanovnika Kantona Sarajevo, koristeći međunarodno preporučene upitnike, kako bi se utvrdila prevalenca faktora rizika u nastanku oboljenja, kao zdravstvene potrebe zasnovane na dokazima, te bi se na osnovu rezultata dizajnirali akcioni planovi za prevenciju hroničnih nezaraznih oboljenja (programi prevencije kardiovaskularnih oboljenja, programi odvikavanja od pušenja, programi screeninga preventabilnih karcinoma, programi prevencije nastanka diabetes mellitus).**
- 5. Definisati socijalno-marketinške pristupe za promociju zdravlja, razvoj godišnjih kampanja – tematski (imunizacija, pušenje, fizička aktivnost, redovne kontrole na faktore rizika: ŠUK, lipidi, itd.).**
- 6. Pripremiti i usvojiti Kantonalni program za očuvanje i zaštitu zdravlja od zagadene životne okoline što je prouzrokovano štetnim i opasnim materijama u vazduhu, vodi i zemljištu, odlaganjem otpadnih materija, opasnih hemikalija, izvorima jonizujućih i nejonizujućih zračenja, bukom i vibracijama.**
- 7. Učestvovanje u implementaciji Protokola o borbi protiv nasilja u porodici i rodno zasnovanoga nasilja u Kantonu Sarajevo, u saradnji sa Kantonalnim ministarstvom zdravstva, prvenstveno priprema edukativnih modula i provođenje edukacije ToT (Training of trainers) u zdravstvenim ustanovama.**
- 8. Kontinuirano jačati Program obavezne imunizacije FBiH od dječijih preventabilnih bolesti.**
- 9. Neophodno je izvršiti sveobuhvatnu analizu privatnog sektora u zdravstvenoj zaštiti na području Kantona Sarajevo, kada je u pitanju kadar, prostor i oprema.**
- 10. Kontinuirano jačati i unaprjeđivati informatizaciju u zdravstvenom sistemu što je preduslov za bolju, efikasniju i efektivniju analizu zdravstvenih podataka.**

- 11. Potrebno je što hitnije uspostaviti mehanizme vezane za pravovremeno i adekvatno zdravstveno–statističko izvještavanje kada je u pitanju privatni sektor, uključujući i uvođenje obavezne edukacije o zdravstveno–statističkom izvještavanju za zdravstvene radnike u privatnom sektoru na području Kantona Sarajevo.**
- 12. Nastaviti razvoj porodične medicine na području Kantona Sarajevo u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, te usvojenim strateškim dokumentima na nivou Federacije BiH.**
- 13. Evidentan pomak ka starijim dobnim skupinama doktora medicine u Kantonu Sarajevo zahtijeva interventne mjere te hitnu izradu Plana razvoja ljudskih resursa u zdravstvu za Kanton Sarajevo.**
- 14. Potrebno je otvoriti dijalog unutar bolničke zdravstvene zaštite kada je u pitanju planiranje posteljnog fonda i racionalizacija segmenta bolničke zaštite.**
- 15. Potrebno je dosljedno primjenjivati Član 109. Zakona o zdravstvenoj zaštiti F BiH („Sl Novine FBiH“, br 46/10 i 75/13) prema kojem zdravstvene ustanove primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite uspostavljaju jedinstven sistem upućivanja pacijenata sa jednog na druge nivoje zdravstvene zaštite.**
- 16. Pandemija COVID-19 u Kantonu Sarajevo imala je snažan uticaj na zdravstveni sistem u Kantonu Sarajevo. Zdravstvene službe bile su permanentno u procesu reorganizacije i prilagodbe zdravstvenih potreba građana Kantona Sarajevo, naročito u periodu intenziviranja epidemije (prvi i drugi val) u 2020. godini, te je neophodno uraditi analizu uticaja epidemije na organizaciju i rad zdravstvenih ustanova na Kantonu Sarajevo.**
- 17. Neophodno je unaprijediti mehanizme multisektorske saradnje na nivou Kantona Sarajevo za što efikasniji odgovor na pandemiju COVID-19.**

